

Vlada Crne Gore
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

IZVJEŠTAJ
O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA
I ORGANA U SASTAVU ZA 2016. GODINU

R E Z I M E

Podgorica, mart 2017. godine

REZIME

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

U izvještajnom periodu, ključne aktivnosti u radu ovog Ministarstva bile su usmjerene i odvijale su se u pravcu realizacije utvrđenih ciljeva Vlade u ovoj oblasti, definisanih Programom rada Vlade Crne Gore za 2016. godinu kao i u ispunjavanju planova i programa rada Ministarstva i operativnih programa uprava, i u izvršavanju preuzetih obaveza utvrđenih kroz prioritete u okviru pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13 u procesu pristupanja EU.

REALIZACIJA AKTIVNOSTI

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2016. godinu, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je od ukupno 10 tema i propisa realizovalo 9 (stepen izvršenja 90%). Nerealizovana obaveza iz 2016. godine je Predlog zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, i planirana je u Programu rada Vlade za 2017. godinu.

U 2016. godini Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, realizovala sljedeće aktivnosti:

- ✓ Donijela Program gazdovanja šumama za 2016. godinu (I kvartal)
- ✓ Donijela Program podsticajnih projekata u oblasti vodoprivrede za 2016. godinu (I kvartal)
- ✓ Donijela Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2016. godinu (I kvartal)
- ✓ Usvojila Izveštaj ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2015. godinu (I kvartal)
- ✓ Donijela Uredbu o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžet (I kvartal)
- ✓ Donijela Odluku o davanju šuma na korišćenje za 2016. godinu (I kvartal)
- ✓ Utvrdila Predlog zakona o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (IV kvartal)
- ✓ Usvojila Informaciju o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti poljoprivrede (II i IV kvartal)

U Programu pristupanja Crne Gore u Evropsku uniju Ministarstvo je imalo obaveze u poglavljima 1, 11, 12, 13 i 27. U zakonodavnom dijelu planirano je 75 obaveza dok u strategijskom dijelu nije bilo planiranih obaveza. Od ukupno 75 planiranih obaveza u 2016. godini, realizovano je 70 (stepen realizacije 93,3%), dok nije realizovano 5 obaveza.

Od 109 planiranih obaveza po Programu rada Ministarstva za 2016. godinu, iz kojih su isključene obaveze koje su prenijete iz Programa rada Vlade Crne Gore, realizovano je 86 obaveza (stepen izvršenja 79%). Jedan broj nerealizovanih obaveza je sastavni dio Programa rada Ministarstva za 2017. godinu.

U 2016. godini Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je sa organima u sastavu bilo zaduženo sa ukupno 73 zaključka Vlade. U 2016. godini realizovano je 39 zaključaka, nije dospjelo za realizaciju 23

zaključaka i nije realizovano 11 zaključaka. Jedan broj nerealizovanih zaključaka bio je uslovljen realizacijom aktivnosti koje se nisu direktno odnosile na Ministarstvo.

IZVRŠAVANJE ZAKONA

Nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja propisane su članom 19 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. br. 5/12, 25/12, 44/12, 61/12, 20/13, 17/14, 6/15, 80/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17). Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u 2016. godini rješavalo ukupno 5 437 zahtjeva u prvostepenom upravnom postupku, od kojih je riješeno 5 371, a 66 prenešeno je u 2017. godinu. Stepenn realizacije 98,8%.

U toku 2016. godine, u Ministarstvu je ukupno primljeno 111 zahtjeva za slobodan pristup informacijama sa oko 300 pitanja. Postupajući po predmetnim zahtjevima stranaka u postupku, Ministarstvo je kao prvostepeni organ donijelo ukupno 66 Rješenja kojim je dozvoljen pristup u cjelosti ili djelimično. U ostalim predmetima je donijeto: 17 Rješenja kojim su odbijeni zahtjevi kao neosnovani, jer organ ne posjeduje tražene informacije; 14 Obavještenja o javno objavljenim informacijama u smislu člana 26 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama; 11 Obavještenja o upućivanju zahtjeva nadležnom organu u smislu člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama; 1 zahtjev je odbačen Zaključkom u smislu člana 28 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, dok su 2 zahtjeva bila neriješena na dan 31.12.2016. godine. Na 20 predmeta izjavljenjesu žalbe Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama na Rješenja ovog Ministarstva, te da su u svim predmetima po žalbi, žalbe staranaka odbijene kao neosnovane od strane drugostepenog organa.

U prvostepenim postupcima organi uprave nad kojima Ministarstvo vrši nadzor donijeli su 7 572 prvostepenih odluka. Na osnovu člana 165 ZUP-a izdali su 1 023 sertifikata i drugih dokumenata i na osnovu člana 166 ZUP-a izdali 30 844 drugih dokumenata.

U drugostepenom upravnom postupku ukupno je u radu Ministarstva bilo je 92 predmeta koji su rijeđeni.

Pred Upravnim sudom Crne Gore je vođeno 19 upravnih sporova protiv odluka Ministarstva, od kojih su 2 potvrđene a za ostale je postupak u toku.

Javne nabavke

Tokom 2016. godine, na nivou Ministarstva uključujući i organe u sastavu sprovedeno je: 30 postupaka javnih nabavki, od kojih je 18 otvorenih postupaka javnih nabavki, 3 pregovaračka postupka bez prethodnog objavljivanja javnog poziva i 9 postupaka javne nabavke šoping metodom.

Shodno donijetim izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama, urađena je Interna procedura nabavke male vrijednosti koja se primjenjuje na sve organizacione jedinice Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Staračke naknade

Na osnovu Zakona o opštem upravnom postupku („Sl. list RCG“, broj 60/03 i „Sl. list CG“, broj 32/11) Pravilnika o obavljanju poljoprivredne djelatnosti kao jedinog ili glavnog zanimanja („Sl. list RCG“, broj 25/04 i „Sl. list CG“, broj 67/08), doneseno je 164 rješenja za upis u Registar osiguranika

poljoprivrednika, 275 rješenja za prekid osiguranja po posnovu poljoprivrede, Upravni postupci i sporovi - 97 izjašnjenja, Akti - dopisi strankama i institucijama 176, Urgencija lokalnoj samoupravi za korisnike koji nijesu obnovili dokumentaciju 23 i dostavljanje dokaza - obavještenja korisnicima staračkih naknada za dopunu zahtjeva 23, odgovori sudovima i javnim izvršiteljima 48, izdato 140 potvrda.

ORGANI U SASTAVU

UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

U izvještajnom periodu realizovane su sve obaveze definisane PPCG. U cjelosti su realizovani programi iz sektora veterine i fitosanatornog sektora kao i programi iz bezbjednosti hrane za koje su bila dostupna finansijska sredstva (kroz projekte).

U upravnom postupku riješeno je u zakonskom roku po svim podnijetim zahtjevima.

Ispunjeni su svi uslovi za otvaranje pregovaračkog Poglavlja 12, usvojena je Pregovaračka pozicija i data su mjerila za zatvaranje Poglavlja.

Najvažnija aktivnost sprovedena u 2016.godini je efikasno i blagovremeno preduzimanje mjera za sprečavanje širenja bolesti kvrgave kože koja se u epidemijskim razmjerama pojavila u julu mjesecu 2016. Zahvaljujući uspješnoj organizaciji i planiranim i efikasnim mjerama koje su sprovedene bolest je stavljena pod kontrolu već početkom septembra. Ova naročito opasna bolest predstavlja i za jače službe i sisteme izazov.

Odmah, po izbijanju bolesti, ostavrena je intezivna komunikacija sa Evropskom komisijom koja je rezultirala podrškom ne samo kroz stručnu podršku već i donacijom prvo 25.000 doza vakcina a zatim i finansijskih sredstva u iznosu od 140.000€. Takođe obezbijeđena je finansijska podrška od strane Evropske komisije za suzbijanje ove bolesti i u 2017.godini.

Unaprijeđeni su uslovi za rad Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove obezbjeđivanjem novih prostorija i objedinjavanjem svih službi pod jednim krovom. Na ovaj način je unaprijeđena efikasnost pružanja usluga korisnicim i znatno poboljšala koordinacija više stručnih službi koje su po prirodi posla vrlo povezane.

Krajem godine, usvojena je Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave kojom je u nadležnost Uprave prenijeta organizacija i sprovođenje službenih kontrola odnosno inspekcijski nadzor u oblastima koje su nadležnosti Uprave.

Tokom 2016. godine Uprava se suočavala sa određenim problemima u sprovođenju poslova u planiranim rokovima prvenstveno zbog nedovoljnog broja zaposlenih. U vrijeme suzbijanja bolesti kvrgave kože, zaposleni u Upravi su radili prekovremeno kako bi sve obaveze bile izvršene pravovremeno. Za suzbijanje naročito opasnih bolesti u toku 2016.godini, Upravi su odobrena dodatna finansijska sredstva iz budžetskih rezervi obzirom da budžet Uprave nije dovoljan ni za sprovođenje mjera protiv bolesti iz Programa u punom obimu.

UPRAVA ZA VODE

Programom upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2016. godinu, obezbijeđena su sredstva u iznosu od 147.500,00 € za finansiranje obaveza i potreba za upravljanje vodnim resursima. Programom su realizovana sredstva i obuhvaćene osnovne aktivnosti u oblasti upravljanja vodama, zaštiti od voda i efikasnijem korišćenju voda.

U skladu s Projektom regulacije rijeke Morače na potezu od ušća rijeke Sitnice u Botunu do Ponara nastavljeni su radovi iz prethodne godine na regulaciji vodotoka Morače. Radovi se izvode na tri dionice, shodno zaključenim ugovorima i nadzorom koji prati i kontroliše realizaciju predmetnih radova.

Shodno Zaključku Vlade Crne Gore, predstavnici Uprave za vode, u okviru svojih nadležnosti izvršili su kontrolu i obilazak vodoizvorišta u primorskim opštinama, sa posebnim osvrtom u pogledu ispunjenosti zakonske regulative za korišćenje vodoizvorišta koja su uključena u javne vodovodne sisteme opština: Ulcinj, Bar, Budva, Tivat, Kotor i Herceg Novi.

Urađen je Projekat katastra izvorišta za javno vodosnabdijevanje. Projekat treba da rezultira Katastrom izvorišta za javno vodosnabdijevanje urađenom u odgovarajućem GIS okruženju sa bazom podataka koja je polazna osnova za budući vodni informacioni sistem, kao i za prostorne i razvojne planove.

U 2016. godini u oblasti voda nije zaključen ni jedan ugovor o koncesiji.

Objavljen je Javni oglas za davanje koncesije za korišćenje mineralne vode s izvorišta "Čeoče" u Opštini Bijelo Polje za flaširanje, odnosno pakovanje ili dopremanje vode u komercijalne svrhe. Međutim, na javnom otvaranju ponuda nije bilo zainteresovanih ponuđača i nije dostavljena nijedna ponuda za predmetnu koncesiju.

Urađen je Koncesioni akt za korišćenje dijela voda sa izvorišta „Ledeni izvor“ Sjenožeta, Opština Andrijevica, za flaširanje vode u komercijalne svrhe i sprovedena javna rasprava. Neophodno je u daljem postupku, u skladu sa zakonskom procedurom, raspisati Javni oglas za predmetno izvorište.

Početkom 2016. godine Komisija formirana od strane Uprave za vode izvršila je obilazak lokacija i kontrolu izvršavanja svih važećih ugovora o koncesijama za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) u cilju praćenja realizacije ugovora.

U periodu avgust-septembar 2016. godine rok trajanja ugovora o koncesijama za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) istekao je svim koncesionarima. Obavještenje o isteku roka trajanja ugovora dostavljen je koncesionarima, Upravi za inspeksijske poslove i Komisiji za koncesije Crne Gore, kako bi se navedene promjene unijele u Registar ugovora o koncesijama.

Proizvodnjom flaširane vode u Crnoj Gori bavi se 6 fabrika, koje su u 2016. godini ukupno proizvele 19.977.988,29 litara flaširane vode.

U skladu s Izveštajem i preporukama Državne revizorske institucije Uprava za vode vodi analitičku evidenciju izvršenih uplata koncesionih naknada na osnovu podataka dobijenih od Poreske uprave.

Izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2015. godinu u iznosu od 2,478.704,45€ i privremeni obračun vodnih naknada za 2016. godinu u iznosu od 2.367.113,91€. Vodne naknade odnose se na korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja, koncesiona naknada za flaširanje vode, koncesiona naknada za izvađeni materijal iz vodotoka i naknada za izvađeni višak materijala iz vodotoka za regulacione radove.

Riješen je 201 upravni predmet pokrenut po službenoj dužnosti. Predmeti se odnose na vodne i koncesione naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda od zagađivanja i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka.

Riješena su 144 upravna predmeta po zahtjevu stranke. Predmeti se odnose na oblasti za koje je nadležna Uprava za vode, a posebno izdavanje vodnih akata (uslovi, saglasnosti i dozvole) i rad po zahtjevima za slobodan pristup informacijama.

UPRAVA ZA ŠUME

Shodno izvornoj nadležnosti, Uprava za šume je dužna i obavezna da implementira planska dokumenta, koja uređuju odnose u šumarstvu i to, kako po pitanju definisanja pravaca odnosno ciljeva održivog gazdovanja šumama, tako i po pitanju obezbjeđenja i unapređenja stanja šuma.

Usvajanjem Zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu, za obavljanje planiranih aktivnosti Uprave, Programom gazdovanja šumama, bilo je predviđeno da se utroši za poslovanje iste ukupno 4.795.049,26€. Ukupni ostvareni prihodi po svim osnovama zaključno sa 31.12.2016. godine, utvrđeni u knjigovodstvenoj evidenciji, iznose 5.941.289,27€.

Proizvodnja sjemena u 2016. godini zavisila je od obima uroda sjemena i vrste sjemena koje se sakupljaju prema planu proizvodnje za šumsko-uzgojne radove za 2016. godinu. U 2016. godini, nije bilo sakupljanja sjemena iz razloga što nije bilo ni uroda istog.

- **Rasadnik "Trebiljevo" Kolašin** – Planirani troškovi proizvodnje, 34.670,00 €;
Planirani troškovi nabavke sadnog materijala, 1.573,00

Realizacija sadnog materijala u 2016. godini: pravna lica -20.045 komomada, fizička lica - 25.250 kom.

- **Rasadnik "Županica" Rožaje** - Planirani troškovi proizvodnje, 17.920,00€;
Opremanje mon. zgrade, 30.321,00€;
Planirani troškovi nabavke sjemena, 1.919,00€.

Realizacija sadnog materijala u 2016. godini: pravna lica - 48.560 kom, fizička lica - 2.500 kom.

Zaštita šuma na području sa kojima gazduje Uprava za šume usmjerena je na spriječavanje pojava bespravnih sječa, zaštitu šuma od biljnih bolesti i štetočina i zaštitu šuma od požara.

Poseban problem u realizaciji sprovođenja obaveza Uprave za šume utvrđenih Zakonom su: neophodno angažovanje povremene radne snage, po ugovoru o djelu (osmatračni požara); izgradnja vodozahvata, protivpožarnih puteva, protivpožarnih pruga; obezbjeđenje sredstava za troškove gašenja požara (cistjerne, traktori, buldožeri, sjekači); obezbjeđenje sredstava za nabavku opreme (naprtnjače, mlatilice, lopate, itd.) i preventivno uzgojne mjere: njega sastojina i pravovremeno proređivanje

sastojina. Sredstva za prethodno navedene aktivnosti i namjene samo su djelimično odobrena Budžetom, iako su neophodna.

Izrađeni su Programi gazdovanja šumama za GJ Bundos – PJ Plužine i GJ Prekornica – PJ Danilovgrad, i isti su trenutno u procesu usvajanja. U toku 2016. godine vršeno je prikupljanje terenskih podataka za izradu Programa gazdovanja šumama, na osnovu Pregovaračkog postupka sa prethodnim objavljivanjem poziva za javno nadmetanje iz 2015. godine, za sljedeće Gazdinske jedinice: Babina gora-Šipovica-Vaganica - PJ Plav, Bjelasica – PJ Bijelo Polje, Latično i Zla Gora – PJ Nikšić, Mrtvica-Tivran – PJ Berane, Štitovo – PJ Danilovgrad, Petinske šume – PJ Pljevlja i Piva – Komarnica – PJ Plužine.

AGENCIJA ZA DUVAN

U toku 2016.godine Agencija za duvan donijela je 1000 rješenja, koja se odnose, kako na klijente koji traže produženje odobrenja/licence za obavljanje određenih djelatnosti propisanih Zakonom o duvanu, tako i na nove klijente koji tek započinju obavljanje ovih djelatnosti. Svi podnešeni zahtjevi riješeni su pozitivno, što znači da nije uložena ni jedna žalba na rešenje Agencije.

Naredni pregled pokazuje broj donešenih rješenja po vrstama djelatnosti, i to, za:

- obavljanje uvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 2,
- obavljanje izvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 1,
- obavljanje prometa na veliko duvanskim proizvodima: 1,
- obavljanje prometa na malo duvanskim proizvodima: 952,
- upis u registar uvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 2,
- upis u registar izvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 1,
- upis u registar trgovaca na veliko duvanskim proizvodima: 1,
- upis u registar o markama duvanskih proizvoda: 40.

Kao što pokazuje prethodni pregled, najveći broj izdatih odobrenja odnosi se na trgovce na malo duvanskim proizvodima (952 odobrenja).

Uvozom cigareta, kao i prometom na veliko duvanskim proizvodima u 2016.godini, bavile su se kompanije koje su dobile od Agencije za duvan licencu, i to: „Bar-Kod”doo- Podgorica; „Philip Morris Montenegro”doo- Podgorica; „Ataco - trgovina i zastupanje”doo- Danilovgrad; „Neregelia”doo- Podgorica; „NTC”doo- Nikšić; „DMD Delta”doo- Podgorica; „Plus”doo- Podgorica; „S Press +”doo- Podgorica; „Montenegro duvan comerc”doo- Mojkovac. Krajnji subjekti u prometnom lancu su maloprodajni objekti, i prema evidenciji Agencije, dozvolu za prodaju cigareta ima oko 1900 maloprodajnih objekata.

Promet cigareta legalnim kanalima, prema podacima registrovanih trgovaca na veliko duvanskim proizvodima bio je u 2016. na nešto većem nivou u odnosu na 2015. godinu, pa je prošlu godinu obilježilo zaustavljanje negativnog trenda porasta crnog tržišta cigareta koje je u poslednjih nekoliko godina bilo u usponu. Stoga očekujemo da se pozitivni pomaci u sređivanju stanja na tržištu cigareta nastave u 2017.godini.

U ukupnoj prodaja cigareta, dominantna je prodaja cigareta nabavljena od inostranih proizvođača. Sa obustavom proizvodnje cigareta iz nekadašnjeg proizvodnog programa Duvanskog kombinata

Podgorica, na našem tržištu prisutne su samo cigarete nabavljene od inostranih proizvođača. Vrlo mala količina cigareta koja se proizvode u Fabrici duvana u Mojkovcu proda se na našem tržištu.

Agencija za duvan vodi i Registar o robnim markama duvanskih proizvoda; u 2016. godini ima registrovanih 157 marki cigareta, od čega se u prometu nalazi 148 marki.

Zabrinjavajući je nivo veličine tzv. crnog tržišta cigareta u ukupnom tržištu cigareta u prošloj godini (kao i u prethodnih nekoliko godina), što zahtijeva ozbiljan, kompleksan i sinhronizovan program mjera i aktivnosti od strane nadležnih državnih organa radi njegovog svođenja na prihvatljiv nivo. Može se očekivati da se željeni cilj ostvari kroz vladinu Komisiju za suzbijanje sive ekonomije, pri čemu je potrebno prethodno obezbijediti društveno politički konsenzus. Cigarete su akcizni proizvod, dakle - dodatno operežovan, i zbog toga važan budžetski prihod. Razumljiv je cilj - borba protiv sive ekonomije, kako bi se izgubljeni prihodi zbog postojanja crnog tržišta, ulili u budžet i doprinijeli uravnoteženju javnih finansija.

OCJENA STANJA

Ministarstvo je u prethodnom periodu intenzivno radilo na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom Evropske unije čime je omogućeno otvaranje tri veoma zahtjevnog pregovaračka poglavlja, Poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoja, Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor i Poglavlje 13 – Ribarstvo.

Agrobudžet za 2016. godinu u potpunosti je realizovan. Sve obaveze su isplaćene na vrijeme i u skladu sa planom. Povećana je količina otkupljenog mlijeka, kao i kvalitet istog. U oblasti biljne proizvodnje uvedena su direktna plaćanja za višegodišnje kulture. Zaštićen je prvi proizvod „Njeguški pršut“ geografskom oznakom.

Kontinuirano je sprovedena edukacija poljoprivrednih proizvođača kroz obuke, seminare, radionice i studijska putovanja. Realizovan je projekat „Karavan organskih i tradicionalnih proizvoda“ sa ciljem promocije domaćih proizvoda u crnogorskim opštinama.

Realizovan je Program podsticanja projekata u vodoprivredi - Podrška izgradnji vodovoda na seoskom području kojim je obuhvaćena izgradnja 43 vodovoda, kao i vještačkih akumulacija u cilju stvaranja boljih uslova života i rada na seoskom području. Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2016. godinu („Službeni list CG“, broj 79/15) u ukupnom iznosu od 550.000€.

Uprkos nedovoljnom broju ljudskih resursa, Ministarstvo je u 2016. godini uspješno implementirao javne pozive za dodjelu sredstava bespovratne podrške u okviru IPARD Like 1 i IPARD Like 2 projekta i MIDAS projekta, i u toku 2016. godini isplatio **1,786,448.85€** bespovratne podrške, dok je ukupan iznos prihvatljivih investicija iznosio **3,630,211.36€ (sa PDV-om)**.

Od aprila 2016. godine započeto je elektronsko vođenje Registra poljoprivrednih gazdinstava, koji će služiti kao osnova za dobijanje svih podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a istovremeno i evidencija o stvarnim podacima o svim poljoprivrednim gazdinstvima na teritoriji Crne Gore.

U 2016. godini počela je implementacija projekta za uspostavljanje *Evidencije upotrebe poljoprivrednog zemljišta*, tj. **LPIS projekta**. Tokom godine raspisani su tenderi za nabavku softvera, hardvera i orto-foto mapa i izabrani dobavljači i izvođači radova, koji će raditi na uspostavljanju sistema na osnovu kojeg će se vršiti kontrola plaćanja po prijavljenim površinama iz nacionalnog i EU budžeta, a krajem 2016. godine pripremljena je mjera podrške organskoj proizvodnji koju će Direktor za plaćanja u okviru *LPIS pilot projekta* sprovesti u skladu sa EU pravilima sistema administracije i kontrole (IACS). Takođe, veoma bitan je i nastavak LPIS projekta, kroz koji će se raditi na uspostavljanju LPIS sistema u Crnoj Gori, kao jednog od ključnih komponenti Integrisanog sistema administracije i kontrole (IACS) svih plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a čije uspostavljanje je jedno od završnih mjerila za zatvaranje pregovora za pristupanje Crne Gore u EU, za poglavlje 11 Poljoprivreda i ruralni razvoj.

Izvještajem o napretku Evropske komisije za Crnu Goru 2016. godine za Poglavlje 12 – ocijenjeno je da je ostvaren dobar napredak u oblasti usvajanja zakonodavstva. Preporučeno je da se nastavi sa implementacijom Strategije za transpoziciju i implementaciju EU zakonodavstva, kao i da se radi na unapređenju administrativnih kapaciteta, posebno inspekcije i laboratorija i daljem unapređenju objekata za hranu.

Punkt za inspekciju proizvoda na graničnom prelazu - BIP (Border Inspection Point), koji će služiti za kontrolu i uzorkovanje veterinarskih i fitosanitarnih proizvoda, završen je u martu 2016. godine. BIP Bar je prvi crnogorski granični prelaz za kontrolu hrane prema standardima EU koji je izgrađen u Luci Bar i u njemu se vrši uzorkovanje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji se uvoze u Crnu Goru pomorskim putem.

PRIORITETI U 2017. GODINI I MJERE ZA NJIHOVU REALIZACIJU

U 2017. godini Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja će svoje aktivnosti usmjeriti u pravcu realizacije obaveza definisanih Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu, Programom rada Ministarstva, kao i u smjeru izvršavanja obaveza utvrđenih u okviru Programa pristupanja Crne Gore EU odnosno u okviru pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13. Crna Gora je dobila šest mjerila za zatvaranje pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13 i rad na njihovom ispunjavanju biće prioritet Ministarstva u 2017.

Ministarstvo će u skladu s Programom rada Vlade u toku 2017. godine donijeti pet novih zakona: Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, Zakon o slatkovodnom ribarstvu, Zakon o morskom ribarstvu, Zakon o uređenju tržišta ribljih proizvoda i Zakon o poljoprivrednom zemljištu.

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće akreditacija Direktorata za plaćanja tj. povjeravanje zadataka izvršenja budžeta Crnoj Gori od strane Evropske komisije za pretpristupnu podršku EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Uporedo sa institucionalnim razvojem, neophodno je raditi i na jačanju kadrovskih kapaciteta Ministarstva s posebnim fokusom na Direktor za plaćanja obzirom da je akreditacija uslovljena postojanjem dovoljnog broja kvalitetnih i dobro obučanih ljudskih resursa, kako je navedeno u nalazima revizije Evropske komisije.

Takođe jedan od zahtjeva EK je i jačanje sektora ribarstva i s tim u vezi formiraće se poseban Direktorat za ribarstvo i nastaviti sa jačanjem kadrovskih kapaciteta u cilju pripreme za sprovođenje zahtjeva Zajedničke ribarstvene politike.

U 2017. godini u sastav Ministarstva prelaze i inspekcije nadležne za oblasti bezbjednosti hrane, veterinu, fitosanitarnu politiku, poljoprivredu i ribarstvo što će doprinjeti boljoj kordinaciji i kontroli posebno u sektoru hrane što je jedna od obaveza iz poglavlja 12.

U toku 2017. godine nastaviće se sa aktivnostima na identifikovanju poljoprivrednog zemljišta pogodnog za realizaciju projekata u oblasti ljekovitog bilja, prerade i povrtarske i voćarske proizvodnje, a planirano je i objavljivanje Javnih oglasa za davanja u zakup državnog zemljišta na teritoriji opštine Šavnik, Nišić, Ulcinj, Rožaje i Danilovgrad.

U narednom periodu planirano je uvođenje novih mjera u Agrobudžet u cilju unaprjeđenja životnog standarda i uslova za bavljenje poslom ljudi u ruralnim područjima, veća uključenost populacije mlađe od 30 godina u bavljenje poljoprivredom kroz poseban program podsticanja mladih za bavljenje poljoprivredom, spovodiće se Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) u cilju unaprjeđenja ruralnih područja, povećanja zaposlenosti kao i smanjenje postojećeg trenda depopulacije ovih područja, unaprijediti stanje u oblasti infrastrukture, gdje će se u saradnji sa lokalnim jedinicama samouprava konstantno raditi na rješavanju pitanja vodosnabdijevanja, putne i druge infrastrukture, i konstantno raditi na edukaciji i boljoj informisanosti poljoprivrednih proizvođača u cilju veće iskorišćenosti dostupnih sredstava podrške.

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće zaustavljanje izvoza drvnih sortimenata i uređenje unutrašnjeg tržišta drveta, rad na reformi sistema gazdovanja šumama (obezbijedena je ekspertska podrška), kao i pojačan nadzor nad radom Uprave za šume, od koje se očekuje preuzimanje pune odgovornosti za izvršenje poslova na gazdovanju šumama.

Javni poziv za ADMAS projekat – kreditiranje crnogorske poljoprivrede iz sredstava Abu Dabi razvojnog fondaje je stalno otvoren sve do povlačenja navedenog iznosa sredstava. Ove godine će biti intenzivirana info kampanja po pitanju ovog projekta, dok je planirana realizacija već isplaćenih projekata. Monitoring postojećih projekata je u toku, sa ciljem da se u 2017. godini pet projekata završi (Milkraft Leche, Mesopromet – Franca, Vektra Jakić, Agro Carine i HM Durmitor).

Kontrola i suzbijanje bolesti i biljaka i životinja i kontrola bezbjednosti hrane u svim fazama proizvodnje i prometa su prioriteti Ministarstva, koji su pretočeni kroz programe mjera za 2017. godinu.

U narednom periodu radiće se na uspostavljanju vodnog informacionog sistema, kao jedinstvene baze podataka kojom će se obezbijediti izvršavanje obaveza izvještavanja prema nacionalnom zakonodavstvu i zahtjevima Evropske unije i međunarodnih ugovora, na donošenju planova upravljanja vodama na vodnom području rječnog sliva kojim se određuju elementi upravljanja vodama utvrđeni zakonom i na taj način opredjeljuje politika države u toj oblasti kao i na jačanju kapaciteta svih institucija koje imaju nadležnosti u oblasti voda.

SADRŽAJ

1	UVOD	12
2	REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2016. GODINU	13
3	PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU	15
4	REALIZACIJA PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA 2016. GODINU	19
5	PREGLED OSTALIH MATERIJALA UPUĆENIH VLADI CRNE GORE	25
6	REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE.....	25
7	PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI	25
8	STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	28
8.1	DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO	28
8.2	DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU	37
8.3	DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU.....	43
8.4	DIREKTORAT ZA PLAĆANJA.....	47
8.5	DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ	63
8.6	ODELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU	67
8.7	ODELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE	70
8.8	ODELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA.....	72
8.9	ODELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU	72
8.10	SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE	74
8.11	SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE.....	74
9	IZVJEŠTAJI ORGANA U SASTAVU MINISTARSTVA POLJOPRIVRDE I RURALNOG RAZVOJA.....	75
9.1	UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE	75
9.2	UPRAVA ZA VODE	124
9.3	UPRAVA ZA ŠUME	130
9.4	AGENCIJA ZA DUVAN	145
10	Ocjena stanja	148
11	PRIORITETI U 2017. GODINI I MJERE ZA NJIHOVU REALIZACIJU	149

1 UVOD

Obaveza izrade i dostavljanje Izveštaja o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2016. godinu proizilazi iz obaveza utvrđenih Zakonom o državnoj upravi, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne Uprave i Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, vrši poslove uprave koji se odnose na: utvrđivanje predloga tekuće i razvojne politike, mjere agrarne politike i politike ruralnog razvoja; predlaganje i konstituisanje sistemskih rješenja u poljoprivredi i preduzimanje mjera za njihovo sprovođenje; zaštitu, iskorišćavanje i unapređivanje poljoprivrednog zemljišta; biljnu proizvodnju; stočarstvo; organsku proizvodnju; fitosanitarnu oblast; veterinarstvo; bezbjednost hrane; pčelarstvo; slatkovodno, morsko ribarstvo i marikulturu; jačanje konkurentnosti proizvođača hrane; održivo gazdovanje poljoprivrednim resursima; poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima; primjenu savremene tehnike i tehnologije u poljoprivredi; bilans osnovnih poljoprivrednih proizvoda; predlaganje mjera i analiziranje njihovog uticaja na ekonomski položaj i uslove privređivanja subjekata iz oblasti poljoprivrede i agroindustrije; razvojnu politiku u oblasti šumarstva; sistemska rješenja za gazdovanje šumama i šumskim zemljištem i njihovu zaštitu; očuvanje, ekonomsko korišćenje i unapređivanje šuma; monitoring planiranja gazdovanja šumama; licenciranje stručnih poslova u šumarstvu; prerađivačku industriju drveta i proizvoda od drveta; razvojnu politiku u oblasti lovstva; sistemska rješenja za gazdovanje i upravljanje sa divljači i lovstvom; obezbeđenje korišćenja lovišta i izradu programa razvoja lovstva; razvojnu politiku u upravljanju vodama; sistemska rješenja za obezbeđenje i korišćenje voda, vodnog zemljišta i vodo-izvorišta za vodosnabdijevanje, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje voda i vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda; sistemske i druge podsticajne mjere za unapređenje ovih oblasti; vođenje propisanih evidencija; međunarodnu saradnju u oblastima za koje je Ministarstvo osnovano; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnim poretком Evropske unije; upravni nadzor u oblastima za koje je Ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

U Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Sistematizovana su službenička i namještenička radna mjesta za 254 izvršilaca, uključujući i ministra.

Unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

1. DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO

- 1.1. Direkcija za biljnu proizvodnju
- 1.2. Direkcija za stočarstvo
- 1.3. Direkcija za šeme kvaliteta i zemljišnu politiku
- 1.4. Direkcija za ribarstvo
 - 1.4.1. Odsjek za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu
 - 1.4.2. Odsjek za informacione sisteme u ribarstvu

2. DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU

- 2.1. Direkcija za vodoprivredu
 - 2.1.1. Odsjek za programiranje i razvoj
 - 2.1.2. Odsjek za monitoring u vodoprivredi

3. DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU

- 3.1. Direkcija za šumarstvo
- 3.2. Direkcija za lovstvo
- 3.3. Direkcija za monitoring u šumarstvu i lovstvu
- 3.4. Direkcija za drvenu industriju

4. DIREKTORAT ZA PLAĆANJA

- 4.1. Direkcija za administrativne poslove
- 4.2. Direkcija za direktnu i tržišnu podršku
- 4.3. Direkcija za strukturnu podršku
 - 4.3.1 Odsjek za oglašavanje i autorizaciju projekata
 - 4.3.2 Odsjek za autorizaciju plaćanja
 - 4.3.3 Odsjek za kontrolu na terenu
- 4.4. Direkcija za računovodstvo, budžet i izvršavanje plaćanja
 - 4.4.1 Odsjek za izvršavanje plaćanja
 - 4.4.2 Odsjek za računovodstvo i budžet
- 4.5. Direkcija za poljoprivredne registre
- 4.6. Direkcija za IT

5. DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ

- 5.1. Direkcija za programiranje
- 5.2. Direkcija za monitoring i evaluaciju IPARD-a
- 5.3. Direkcija za koordinaciju i odnose sa javnošću (PR) ruralnog razvoja

- 6. Odjeljenje za unutrašnju reviziju
- 7. Odjeljenje za ekonomske analize
- 8. Odjeljenje za normativno pravne poslove Ministarstva
- 9. Odjeljenje za međunarodnu saradnju i EU fondove
- 10. Kabinet ministra
- 11. Služba za opšte poslove
- 12. Služba za finansije, računovodstvo i javne nabavke

Pored poslova koji su mu povjereni, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja vrši nadzor i nad zakonitošću i cjelishodnošću rada organa uprave u sastavu Ministarstva (Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Uprave za šume, Uprave za vode i Agencije za duvan), u skladu sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave. Pored toga, Zakon o državnoj upravi utvrđuje da Ministarstvo, u okviru svog djelokruga, odlučuje po žalbi na pojedinačne upravne akte koje u prvom stepenu donosi organ uprave i druge poslove koje po zakonu ima drugostepeni organ u upravnom postupku.

2 REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2016. GODINU

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2016. godinu, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je od ukupno 10 tema i propisa realizovalo 9 (stepen izvršenja 90%). Nerealizovana obaveza iz 2016. godine je Predlog zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, i planirana je u Programu rada Vlade za 2017. godinu.

U 2016. godini Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, realizovala sljedeće aktivnosti:

✓ **Program gazdovanja šumama za 2016. godinu**

Ovaj program, pored analitičkog prikaza upotrebe sredstava opredijeljenih Budžetom za 2016. godinu, prikazani su i planovi aktivnosti za 2016. godinu po sljedećim djelatnostima: (i) plan zaštite šuma; (ii) plan šumsko-uzgojnih radova; (iii) plan korišćenja šuma u državnoj svojini sa planom izgradnje i održavanja šumskih saobraćajnica; (iv) plan korišćenja privatnih šuma; (v) plan javnih nabavki i količinsku strukturu drvnih masa koja se planira koristiti posebno za državne i posebno za privatne šume.

✓ **Program podsticanja projekata u vodoprivredi za 2016. godinu**

Ovim programom definisano je finansiranje vodoprivrede u skladu sa sredstvima opredijeljenim Zakonom o budžetu Crne Gore za 2016. godinu. Programom je izvršena raspodjela sredstava za finansiranje podrške izgradnje vodovoda na seoskom području uz učešće opština i mještana u MZ u kojima je planirana izgradnja vodovoda po namjenama, vodovodima i opštinama, međunarodne odnose u oblasti vodoprivrede, vodosnabdijevanje bezvodnih terena, izradu podzakonskih akata, izradu analiza i projektne dokumentacije i ostale i druge namjene.

✓ **Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2016. godinu**

Ovim programom raspoređena su sredstva namijenjena za upravljanje vodama, zaštitu voda i zaštitu od voda, a imajući u vidu definisane prioritete i definisati aktivnosti u oblasti voda i za upravljanje vodama, zaštitu voda i zaštitu od voda, imajući u vidu utvrđene prioritete: regulaciju korita pojedinih rijeka u Crnoj Gori, pripremu dokumentacione osnove, izradu informacionog sistema, katastra voda, GIS-a, kao i ostale aktivnosti u oblasti voda.

✓ **Izvještaj ministarstava o radu i stanju u upravnim oblastima za 2015. godinu**

Kroz ovaj Izvještaj dat je pregled izvršavanja zakona i drugih propisa, realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore, mjera koje su preduzete i njihovih rezultata u upravnim oblastima iz nadležnosti ministarstava.

✓ **Uredba o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžet**

Agrobudžetom su opredijeljena sredstva za realizaciju pojedinih programa u skladu sa postavljenim dugoročnim ciljevima, ekonomskom politikom Vlade za 2016. godinu i dokumentima: Startegijom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju i drugim zakonima iz oblasti poljoprivrede.

✓ **Odluka o davanju šuma na korišćenje za 2016. godinu**

Kroz ovaj dokument dat je pregled o količinama i početnim cijenama drvnih masa koje se daju na korišćenje prodajom drveta u dužem stanju za 2016. godinu, putem objavljivanja javnog poziva.

✓ **Predlog zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda**

Ovim zakonom stvoriće se uslovi za postepeno usklađivanje sa odgovarajućim regulativama Evropske unije, kojima su propisana pravila za stavljanje poljoprivrednih proizvoda na unutrašnje tržište, stabilizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, kao i spoljnotrgovinsku razmjenu.

✓ **Predlog zakona o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda**

Ovim zakonom obezbijediće se usaglašavanje sa EU zakonodavstvom, Regulativom (EU) br. 1151/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. novembra 2012. o sistemima kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

✓ **Informacija o aktivnostima na realizaciji prioritetnih projekata iz oblasti poljoprivrede obuhvaćeni su sledeći projekti:**

- ❖ Investicije u poljoprivredi (IPARD-like 1)
- ❖ Razvoj prerađivačkog sektora (IPARD-like 2 i ADFD)
- ❖ Dugoročan zakup poljoprivrednog zemljišta

Informacijom je dat pregled aktivnosti na realizaciji pojedinih projekata sa trenutnim statusom i narednim fazama za njihovu realizaciju. Ministarstvo je kontinuirano pratilo i preuzimalo sve potrebne mjere za njihovu realizaciju i o tome mjesečno izvještavalo Tim za razvojne projekte, a **polugodišnje Vladu**.

3 PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU

U 2016. godini, po programu pristupanja Crne Gore u Evropsku Uniju, Ministarstvo je imalo obaveze u poglavljima 1, 11, 12, 13 i 27.

Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj

U poglavlju 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj planirano je 6 obaveza do čega je realizovano 4 (67%).

Evropska komisija je u svom Izvještaju o napretku Crne Gore ocijenila da je Crna Gora umjereno pripremljena u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. U izvještaju se navodi da je ostavren dobar napredak u ovoj oblasti, uključujući usvajanje zakona i napredak u realizaciji budžetnih zadataka za IPARD II.

Navedeno je da u narednom periodu, Crna Gora treba da ispuni preostale prepreke prema poveravanju sa zadacima realizacije budžeta kako bi se nastavilo sa sprovođenjem IPARD-II programa, kao i da nastavi sa sprovođenjem akcionog plana usklađivanja sa pravnim tekovinama u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor

Najveći broj zakona i podzakonskih akata planiran je u poglavlju 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor, 62 propisa od čega je realizovano 60 (96.7%).

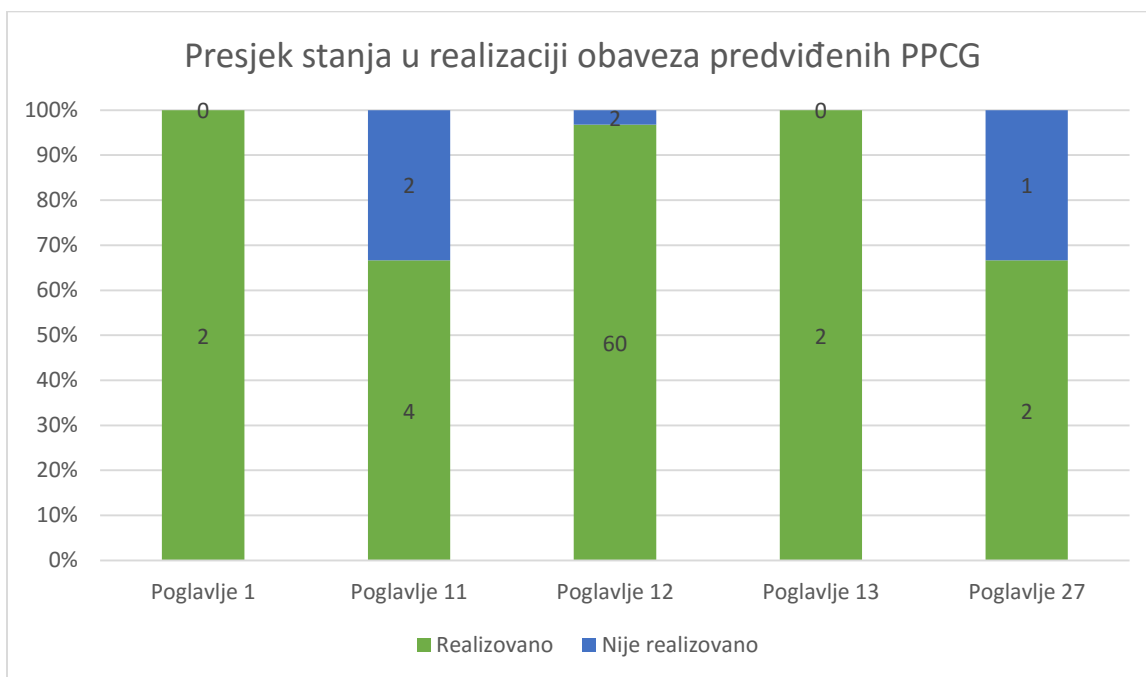
Poglavlje 12 je pozitivno ocijenjeno u godišnjem Izveštaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2016. Godinu. Ostvaren je dobar napredak je u ovoj oblasti, naročito u dijelu usvajanja i sprovođenja zakona.

Za naredni period potrebno je da se krene u sprovođenje strategije za preuzimanje i usaglašavanje pravne tekovine, da se nastavi sa unapređenjem administrativnih kapaciteta, posebno inspeksijskih službi i laboratorija, i nastaviti sa unapređenjem objekata za hranu.

Poglavlje 13: Ribarstvo

Poglavlje 13 – Ribarstvo, ima stopostotnu realizaciju u zakonodavnom okviru (2/2).

Pripreme za ovo poglavlje su i dalje u ranoj fazi. U narednom periodu, potrebno je nastaviti sprovođenje akcionog plana za transponovanje, implementaciju i sprovođenje pravnih tekovina EU kao i jačanje administrativnih kapaciteta.

Poglavlje 1: Slobodna kretanja robe

Stepen realizacije obaveza iz poglavlja 1 je 100% (2/2).

Poglavlje 27: Životna sredina i klimatske promjene

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je imalo 3 obaveze od kojih su realizovane 2 dok je treća prebačena za III kvartal 2018. godine.

Kada je riječ o obavezama resora u svih 33 poglavlja, izradu najvećeg broja propisa planiralo je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja 75 od čega realizovano 70 (93.3%).

Zakonodavni okvir

- ✓ Uredba o higijenskim zahtjevima za hranu za životinje
- ✓ Uredba o mikrobiološkim kriterijumima za hranu
- ✓ Uredba o higijeni hrane životinjskog porijekla
- ✓ Uredba o posebnim zahtjevima za službene kontrole hrane životinjskog porijekla
- ✓ Uredba o službenoj kontroli Trihinele u mesu
- ✓ Pravilnik o zahtjevima za odobravanje objekata za proizvodnju i stavljanje u promet aditiva iz kategorije kokcidostatika i histomonostatika
- ✓ Pravilnik o kontroli Echinococcus multilocularis kod pasa
- ✓ Pravilnik o načinu izdavanja i izgledu legitimacije za profesionalno korišćenje i način vođenja evidencije o izdatim legitimacijama za profesionalno korišćenje
- ✓ Pravilnik o pravilima integralne zaštite bilja
- ✓ Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala vinove loze
- ✓ Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu
- ✓ Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu
- ✓ Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016. godinu
- ✓ Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja
- ✓ Krizni plan za Atipičnu kugu živine (Newcastle bolest)
- ✓ Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja
- ✓ Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju uzgojne organizacije koje vode matične knjige za kvalitetno priplodna goveda
- ✓ Pravilnik o uzgoju kvalitetnih priplodnih goveda
- ✓ Pravilnik o minimalnim standardima za zaštitu koka nosilja
- ✓ Pravilnik za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca
- ✓ Pravilnik o metodama i testovima za termički obrađeno mlijeko
- ✓ Pravilnik o načinu vršenja revizije
- ✓ Uredba o stavljanju na tržište i korišćenju hrane za životinje
- ✓ Uredba o hrani za i malu djecu, hrani za posebne medicinske potrebe i zamjeni za cjelodnevnu ishranu pri redukcionalnoj dijeti
- ✓ Uredba o suplementima
- ✓ Pravilnik o određivanju granica područja podslivova i područja malih slivova
- ✓ Uredba o o zahtjevima za informisanje potrošača o odsutnosti ili smanjenoj prisutnosti glutena u hrani
- ✓ Uredba o materijalima i predmetima koji dolaze u kontakt s hranom
- ✓ Uredba o načinu praćenja nivoa skrivenih (background levels) dioksina, dioksinima sličnim polihlorovanim bifenilima i drugim PCB-a u hrani
- ✓ Pravilnik o bližim uslovima i sadržaj zahtjeva za izdavanje odobrenja za istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja
- ✓ Pravilnik o vinogradarskom registru, obaveznim izjavama, evidenciji ulaza i izlaza proizvoda i pratećim dokumentima
- ✓ Pravilnik o znaku organske proizvodnje i posebnim zahtjevima za označavanje
- ✓ Pravilnik o zahtjevima za sledljivost hrane životinjskog porijekla
- ✓ Pravilnik o vođenju matičnih evidencija i upisu kvalitetnih priplodnih goveda
- ✓ Pravilnik o prihvatanju za uzgoj kvalitetnih priplodnih matičnih goveda

- ✓ Pravilnik o bližim uslovima za dozvolu za proširenje upotrebe namjene registrovanog sredstva za zaštitu bilja
- ✓ Pravilnik o potvrđi ulova
- ✓ Zakon o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
- ✓ Uredba o vrstama supstanci i načinu njihove primjene za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla
- ✓ Uredba o prehrambenim i zdravstvenim tvrdnjama
- ✓ Uredba o ekstrakcionim rastvaračima
- ✓ Uredba o dobroj proizvođačkoj praksi za matertijale koji dolaze u kontakt sa hranom
- ✓ Uredba o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koji se mogu dodavati hrani
- ✓ Uredba o mjerama za sprječavanje i smanjivanje kontaminacije patulinom u sokovima od jabuke i soku od jabuke koji je sastojak drugih pića
- ✓ Pravilnik o načinu pregleda, uzimanja uzoraka i metode uzorkovanja, veličinu uzorka sredstva za ishranu bilja
- ✓ Pravilnik o preradi, pakovanju, prevozu i skladištenju organskih proizvoda
- ✓ Pravilnik o uspostavljanju sistema brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF)
- ✓ Pravilnik o metodama i uzorkovanju za službene kontrole hrane za životinje
- ✓ Pravilnik o metodama uzorkovanja i analiza za službene kontrole mikotoksina u hrani
- ✓ Pravilnik o utvrđivanju metoda uzorkovanja za službenu kontrolu hrane za životinje u vezi sa prisustvom GMO
- ✓ Pravilnik o uslovima za stavljanje u promet i uvoz životinja akvakulture, njihovih proizvoda i popis vektorskih vrsta
- ✓ Pravilnik o monitoringu određenih supstanci i njihovih rezidua u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla
- ✓ Pravilnik o obimu i učestalosti uzorkovanja u svrhu monitoringa određenih materija i njihovih rezidua u određenim proizvodima životinjskog porijekla
- ✓ Pravilnik o zaštiti životinja tokom prevoza
- ✓ Pravilnik o minimalnim pravilima za zaštitu pilića za tov
- ✓ Pravilnik o bližim zootehničkim i uslovima porijekla koje prilikom uvoza treba da ispunjavaju priplodne životinje i genetički materijal
- ✓ Izmjene i dopune Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom
- ✓ Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za drveni materijal za pakovanje iz Kine
- ✓ Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnih organizama na određenim plodovima voća i povrća porijeklom iz Indije
- ✓ Podzakonski akt o notifikaciji o prisustvu štetnih organizama i o mjerama koje su države članice preduzele ili namjeravaju preduzeti
- ✓ Pravilnik o istraživanjima koja se sprovode u svrhu priznavanja zaštićenih područja
- ✓ Pravilnik o uslovima za premještanje određenog bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom kroz zaštićeno područje i za premještanje toga bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ako potiču iz zaštićenog područja i premještaju se unutar njega
- ✓ Pravilnik o mjerama predostrožnosti i održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja
- ✓ Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala voća
- ✓ Pravilnik o kriterijumima za određivanje osjetljivih i ranjivih područja
- ✓ Godišnji plan prikupljanja podataka za sprovođenje politike ribarstva (DCF)

- ✓ Upustvo o pravilima službenog uzorkovanja u svrhu monitoringa određenih materija i rezidua u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla
- ✓ Uputstvo o smjernicama za programe nadzora zdravlja životinja akvakulture zasnovanih na procjeni rizika
- ✓ Program obuka i način finansiranja za bezbjednosti hrane, veterinarsku i fitosanitarnu oblast
- ✓ Lista zaštićenih područja

U odnosu na planirano, nisu realizovane sledeće obaveze:

- ✓ Pravilnik o enološkim postupcima i ograničenjima
- ✓ Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda
- ✓ Pravilnik o uzgojnoj potvrdi o porijeklu kvalitetnih priplodnih goveda, njihovog sjemena, jajnih ćelija i embriona
- ✓ Pravilnik o metodama za ispitivanje osobina i procjenu uzgonih vrijednosti kvalitetnih priplodnih goveda
- ✓ Pravilnik o utvrđivanju standarda kvaliteta i kriterijumima za utvrđivanje statusa voda

4 REALIZACIJA PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA 2016. GODINU

U Programu rada Ministarstva za 2016. godinu, planirano je 109 obaveza, iz kojih su isključene obaveze koje su prenijete iz Programa rada Vlade Crne Gore. Ukupno je realizovano 86 obaveza (stepen izvršenja 79%).

R.b.	Obaveze po programu rada Ministarstva	Status
1.	Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu	Realizovano
2.	Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016. godinu	Realizovano
3.	Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu	Realizovano
4.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2016. godinu	Realizovano
5.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2016. godinu	Realizovano
6.	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godinu	Realizovano
7.	Program monitoringa rezidua za 2016. godinu	Realizovano
8.	Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti <i>Echinococcus multilocularis</i> kod pasa	Realizovano
9.	Pravilnik o uslovima zdravlja životinja i javnog zdravlja, i uslovima veterinarskog certificiranja za unošenje sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda namijenjenih prehrani ljudi	Nije Realizovano
10.	Lista zemalja i državnih područja iz kojih je dozvoljen uvoz školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka, morskih puževa i proizvoda ribarstva	Realizovano

11.	Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva za zdravlje životinja i zahtjeva za javno zdravlje kojima se uređuje trgovina i uvoz	<i>Realizovano</i>
12.	Lista trećih zemalja iz kojih se odobrava uvoz određenih proizvoda za prehranu ljudi	<i>Realizovano</i>
13.	Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva za zdravlje životinja i veterinarskom sertifikovanju za uvoz životinjskih crijeva iz trećih zemalja	<i>Realizovano</i>
14.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane	<i>Realizovano</i>
15.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane za subjekte u poslovanju hranom koji direktno snabdijevaju malim količinama primarnih proizvoda krajnjeg potrošača ili maloprodajne objekte na lokalnom tržištu koji snabdijevaju krajnjeg potrošača	<i>Realizovano</i>
16.	Uredba o dozvoljenim odstupanjima od zahtjeva za higijenu hrane za subjekte u poslovanju hranom koji ima mali obim proizvodnje, prerade i obrade proizvoda ili koriste tradicionalne metode proizvodnje ili se nalaze u području sa posebnim geografskim ograničenjima ili proizvode tradicionalne proizvode	<i>Realizovano</i>
17.	Uredba o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla	<i>Realizovano</i>
18.	Uredba o posebnim zahtjevima higijene za subjekte u poslovanju hranom koji direktno snabdijevaju malim količinama krajnjeg potrošača ili maloprodajne objekte na lokalnom tržištu koji snabdijevaju krajnjeg potrošača	<i>Realizovano</i>
19.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane za životinje	<i>Realizovano</i>
20.	Uredba o nepoželjnim supstancama u hrani za životinje, maksimalno dozvoljenim količinama nepoželjnih supstanci i načinu postupanja kod utvrđivanja izvora pojedinih nepoželjnih supstanci	<i>Nije Realizovano</i>
21.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja	<i>Realizovano</i>
22.	Izmjene i dopune Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ("Sl. list CG" br. 39/2011)	<i>Realizovano</i>
23.	Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja	<i>Realizovano</i>
24.	Pravilnik o smanjenoj učestalosti fizičkih pregleda pošiljaka određenih proizvoda koji se uvoze iz trećih zemalja	<i>Realizovano</i>
25.	Pravilnik o prevozu proizvoda životinjskog porijekla iz jedne treće zemlje u drugu treću zemlju isključivo cestom preko Evropske zajednice	<i>Nije realizovano</i>
26.	Pravilnik o metodama veterinarskih pregleda proizvoda iz trećih zemalja namijenjenih unosu u slobodne zone, slobodna	<i>Realizovano</i>

	skladišta, carinska skladišta ili za subjekte koji snadbjevaju pomorska prevozna sredstva u prekograničnom prometu	
27.	Pravilnik o postupcima za veterinarske preglede na graničnim inspekcijskim mjestima	<i>Realizovano</i>
28.	Naredba o preduzimanju mjera kod utvrđivanja povećanog MRL određenih rezidua u proizvodima životinjskog porijekla uvezenih iz trećih zemalja	<i>Nije realizovano</i>
29.	Pravilnik o uslovima zdravlja životinja, sertifikacije i period za skladištenje za pošiljke određenih proizvoda životinjskog porijekla u slobodnim zonama, slobodnim skladištima i prostorijama operatera snabdjevajućih preko granice sredstvima pomorskog prevoza	<i>Nije realizovano</i>
30.	Pravilnik o uslovima skladištenja za pošiljke određenih proizvoda životinjskog porijekla u carinskim skladištima	<i>Nije realizovano</i>
31.	Pravilnik bližim uslovima za granična inspekcijska mjesta za veterinarske preglede proizvoda koje se unose iz trećih zemalja	<i>Realizovano</i>
32.	Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave avijarne influence i atipične kuge živine	<i>Realizovano</i>
33.	Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o zdravstvenim uslovima životinja za proizvodnju hrane i proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi ("Sl. list CG", br. 34/2015)	<i>Realizovano</i>
34.	Pravilnik o uslovima za kompartimente sa živinom i kompartimenta za druge ptice koje se drže u zarobljeništvu u vezi sa ptičijm gripom i dodatnim preventivnim biosigurnosnim mjerama u takvim kompartimentima	<i>Nije realizovano</i>
35.	Program nadzora ptičijeg gripa kod peradi i divljih ptica	<i>Nije realizovano</i>
36.	Pravilnik o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca	<i>Realizovano</i>
37.	Pravilnik o minimalnim uslovima za zaštitu koka nosilja	<i>Realizovano</i>
38.	Uredba o suplementima	<i>Realizovano</i>
39.	Uredba o hrani za malu djecu, hrani za posebne medicinske potrebe i zamjeni za cjelodnevnu ishranu pri redukcionalnoj dijeti	<i>Realizovano</i>
40.	Uredba o stavljanju na tržište i korišćenju hrane za životinje	<i>Realizovano</i>
41.	Uredba o određivanju najviših dozvoljenih količina kokcidiostatika ili histomonostatika u hrani koji su posljedica neizbježnog prenošenja tih tvari u ciljnu hranu za životinje	<i>Nije realizovano</i>
42.	Pravilnik o bližim uslovima za dozvolu za proširenje upotrebe namjene registrovanog sredstva za zaštitu bilja	<i>Realizovano</i>
43.	Pravilnik o bližim uslovima i sadržaj zahtjeva za izdavanje odobrenja za istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja	<i>Realizovano</i>
44.	Uredba o materijalima i predmetima koji dolaze u kontakt sa hranom	<i>Realizovano</i>

45.	Uredba o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište, njihove kategorije, označavanje i pakovanje	<i>Nije realizovano</i>
46.	Pravilnik o bližim zahtjevima za proizvodnju i stavljanje u promet medicirane hrane za životinje	<i>Nije realizovano</i>
47.	Uredba o načinu praćenja nivoa skrivenih (background levels) dioksina, dioksinima sličnim polihlorovanim bifenilima (u daljem tekstu: PCB) i drugim PCB-a u hrani	<i>Realizovano</i>
48.	Pravilnik o uslovima za premještanje određenog bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom kroz zaštićeno područje i za premještanje toga bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ako potieču iz zaštićenog područja i premještanju se unutar njega	<i>Realizovano</i>
49.	Lista zaštićenih područja	<i>Realizovano</i>
50.	Pravilnik o istraživanju koja se sprovode u svrhu priznavanja zaštićenih područja	<i>Realizovano</i>
51.	Pravilnik o mjerama predostrožnosti i održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja	<i>Realizovano</i>
52.	Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala voća	<i>Realizovano</i>
53.	Pravilnik o metodama za provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima, otpornosti na detonacije	<i>Realizovano</i>
54.	Pravilnik o načinu pregleda, uzimanja uzoraka i metode uzorkovanja, veličinu uzorka sredstva za ishranu bilja	<i>Realizovano</i>
55.	Upustvo za programe nadzora zdravlja vodenih životinja	<i>Realizovano</i>
56.	Pravilnik o dopunama Pravilnika o načinu i mjerama kontrole salmonele i drugih specifičnih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Sl. list CG", br. 36/2015)	<i>Nije realizovano</i>
57.	Pravilnik o uslovima i kriterijumima sertifikovanja za stavljanje u promet i uvoz životinja i proizvoda akvakulture i utvrđivanju liste vektorskih vrsta	<i>Realizovano</i>
48.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce (Sl. list CG", br. 53/2015)	<i>Nije realizovano</i>
59.	Pravilnik o monitoringu određenih substance i residua u živim životinjama, proizvodima životinjskog porijekla i hrani za životinje	<i>Realizovano</i>
60.	Pravilnik o utvrđivanju nivoa i učestalosti uzorkovanja za praćenje određenih materija i njihovih rezidua u određenim proizvodima životinjskog porijekla	<i>Realizovano</i>
61.	Uputstvo za uzimanje službenih uzoraka i sprovođenje programa monitoringa rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	<i>Realizovano</i>
62.	Pravilnik o minimalnim uslovima za zaštitu pilića koji se uzgajaju za proizvodnju mesa	<i>Realizovano</i>

63.	Uredba o vrstama supstanci i načinu njihove primjene za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla	Realizovano
64.	Uredba o zdravstvenim i nutritivnim tvrdnjama	Realizovano
65.	Uredba o ekstrakcionim rastvaračima	Realizovano
66.	Uredba o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koji se mogu dodavati hrani	Realizovano
67.	Uredba o zahtjevima za proizvode biljnog porijekla (klice), sledljivost klica, sjemena namijenjenog proizvodnji klica i druge hrane	Nije realizovano
68.	Uredba o mjerama za sprječavanje i smanjivanje kontaminacije patulinom u sokovima od jabuke i soku od jabuke koji je sastojak drugih pića	Realizovano
69.	Plan sanacije šuma za 2016. godinu.	Realizovano
70.	Izveštaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama za 2015. godinu	Realizovano
71.	Poziv za učešće na javnom nadmetanju za prodaju drveta u dubećem stanju (sanitarna sječa) putem aukcije	Realizovano
72.	Javna nabavka usluga na pošumljavanju opžarenih površina prema Planu sanacije šuma od posledica šumskih požara iz 2012. godine.	Realizovano
73.	Izveštaj o realizaciji Programa gazdovanja za 2015 godinu	Realizovano
74.	Plan razvoja šuma za šumsko područje Mojkovac za period 2015-2024. godine	
75.	Informacija o zdravstvenom stanju šuma	Realizovano
76.	Informacija o pripremnim aktivnostima na zaštiti šuma od požara za 2016. godinu	Nije realizovano
77.	Javni poziv za izradu Programa gazdovanja šumama u 2016 godini za naredni 10.-godišnji period	Realizovano
78.	Izveštaj o međunarodnim projektima u 2015. godini	Realizovano
79.	Izveštaj o realizaciji koncesinih ugovora u Prvom polugodištu 2016 godine.	Nije realizovano
80.	Plan razvoja šuma za šumsko područje Pljevlja za period 2016-2025 godine	Nije realizovano
81.	Plan razvoja šuma za šumsko područje Rožaje za period 2016-2025 godine	Nije realizovano
82.	Uredba o utvrđivanju metodologije za obračun i godišnje usklađivanje koncesione naknade za korišćenje šuma	Nije realizovano
83.	Predlog odluke o usvajanju koncesionih akata po Planu koncesija za korišćenje šuma iz 2015 godine.	Realizovano
84.	Pravilnik o izmjenama pravnika o službi čuvanja lovišta	Realizovano
85.	Pravilnik o izmjenama i dopunama pravnika o uniformi, službenom naoružanju i legitimaciji lovočuvara	Realizovano

86.	<i>Pravilnik o sadržaju i načinu izrade godišnjeg lovnog plana, uz predhodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine</i>	<i>Realizovano</i>
87.	<i>Pravilnik o dopunama pravilnika o obrascima trofejnog lista, trofejnog lista i prilozi, njihovoj sadržini, načinu izdavanja, visini naknade za njihovo izdavanje i evidenciji (Član 69)</i>	<i>Realizovano</i>
88.	<i>Pravilnik o izmjenama pravilnika o programu, sadržaju i načinu polaganja lovačkog i sokolarskog ispita i ispita za ocjenjivača trofeja divljači</i>	<i>Realizovano</i>
89.	<i>Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o doznaci stabala za sječu, načinu prijema i obilježavanju drvnih sortimenata i uvjerenju o porijeklu drvnih sortimenata.</i>	<i>Realizovano</i>
90.	<i>Izvještaj o realizaciji Plana doznake za 2016. godinu.</i>	<i>Nije realizovano</i>
91.	<i>Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje i praćenje brojnog stanja divljači i vođenje evidencije o brojnom stanju divljači, ustanovljavanje bioloških pokazatelja usklađenosti divljači sa životnom sredinom i procjenjivanje štete od divljači i na divljač.</i>	<i>Realizovano</i>
92.	<i>Strategija upravljanja vodama 2016-2035</i>	<i>Nije realizovano</i>
93.	<i>Pravilnik o određivanju granica područja podslivova i područja malih slivova</i>	<i>Realizovano</i>
94.	<i>Pravilnik o kriterijumima za određivanje osjetljivih i ranjivih područja</i>	<i>Realizovano</i>
95.	<i>Pravilnik o standardima kvaliteta voda i kriterijumima za utvrđivanje statusa voda</i>	<i>Nije realizovano</i>
96.	<i>Godišnji izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju koji se priprema za Ministarstvo finansija</i>	<i>Realizovano</i>
97.	<i>Izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju u okviru Izvještaja o radu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja</i>	<i>Realizovano</i>
98.	<i>Izvještaj Odjeljenja za unutrašnju reviziju za pojedinačnu reviziju u I kvartalu 2016. godine</i>	<i>Realizovano</i>
99.	<i>Kvartalni izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju za I kvartal 2016. godine koji se priprema za Ministarstvo finansija</i>	<i>Realizovano</i>
100.	<i>Izvještaj Odjeljenja za unutrašnju reviziju za pojedinačnu reviziju u II kvartalu 2016. godine</i>	<i>Realizovano</i>
101.	<i>Kvartalni izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju za II kvartal 2016. godine koji se priprema za Ministarstvo finansija</i>	<i>Realizovano</i>
102.	<i>Izvještaj Odjeljenja za unutrašnju reviziju za pojedinačnu reviziju u III kvartalu 2016. godine</i>	<i>Realizovano</i>
103.	<i>Kvartalni izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju za III kvartal 2016. godine koji se priprema za Ministarstvo finansija</i>	<i>Realizovano</i>
104.	<i>Izvještaj Odjeljenja za unutrašnju reviziju za pojedinačnu reviziju u IV kvartalu 2016. godine</i>	<i>Realizovano</i>

105.	<i>Kvartalni izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju za III kvartal 2016. godine koji se priprema za Ministarstvo finansija</i>	<i>Realizovano</i>
106.	<i>Izvještaj unutrašnje revizije za AD HOC reviziju koja će biti sprovedena po nalogu Ministra</i>	<i>Realizovano</i>
107.	<i>Informacije o spoljnotrgovinskoj razmjeni poljoprivrednih proizvoda za 2015. godinu, koja je bila planirana za I kvartal</i>	<i>Realizovano</i>
108.	<i>Izrada i potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Upravom carina</i>	<i>Nije realizovano</i>
109.	<i>Informacije o spoljnotrgovinskoj razmjeni poljoprivrednih proizvoda za period januar-jun 2016. godine, koja je planirana za III kvartal</i>	<i>Realizovano</i>

5 PREGLED OSTALIH MATERIJALA UPUĆENIH VLADI CRNE GORE

Osim zaduženja po Programu rada Vlade i Programu rada Ministarstva za 2016. godinu, Vladi je upućeno 132 materijala.

U cilju implementacije zakona, Vlada Crne Gore je na predlog ovog Ministarstva razmatrala, donijela i usvojila:

- ✓ 64 Pravilnika
- ✓ 25 Uredbi
- ✓ 9 Programa
- ✓ 12 Naredbi
- ✓ 3 Odluke
- ✓ 4 Plana
- ✓ 6 Ugovora
- ✓ 4 Informacije
- ✓ 2 Liste

6 REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE

U 2016. godini Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, sa organima u sastavu, bilo je zaduženo sa 73 zaključka Vlade. U 2016. godini realizovano je 39 zaključaka, 23 zaključka nisu dospjela za realizaciju i nije realizovano 11 zaključaka.

Važno je napomenuti da je realizacija zaključaka koji nisu realizovani bila uslovljena realizacijom aktivnosti koja se nije direktno odnosila na Ministarstvo.

7 PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI

✓ **Podrška investicijama u poljoprivredi - IPARD like 1 projekat**

EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju - „IPARD like projekat“ je projekat koji je namijenjen podršci poljoprivrednim proizvođačima u Crnoj Gori, kao i relevantnim institucijama u procesu uspostavljanja sistema za buduću uspješnu implementaciju pretpristupnih fondova Evropske Unije. Projekat se finansira uz podršku Evropske unije kroz IPA komponentu I –

Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija, a implementira ga Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Svjetskom bankom. Sredstva su obezbijeđena iz IPA za 2011. i 2012. budžetsku godinu, ukupna vrijednost projekta iznosi 4,5 mil. EUR. Projekat se sastoji iz dvije komponente: 1) Implementacija grant šema na osnovu pravila IPARD-a i 2) Tehnička pomoć za implementaciju i monitoring.

U periodu do kraja novembra 2016-te, uspješno je realizovano i završeno 115 projekata, ukupne vrijednosti investicija 2.458.107,55 € (bez PDV-a), od čega je poljoprivrednim proizvođačima isplaćena bespovratna podrška u iznosu 1.443.360,52 €. Od ukupno 115 isplaćenih projekata, najviše investicija se realizovalo u opštini Podgorica (25), dok je npr. po jedna investicija završena u opštini Kolašin, Andrijevici i Ulcinju. Kada su u pitanju sektori poljoprivredne proizvodnje u sektoru biljne proizvodnje je realizovano 36 projekata, u sektoru stočarstva završeno 78 projekata i u sektoru akvakulture 1 projekat.

✓ ***Podrška investicijama u poljoprivredi - IPARD like 1.2 projekat***

Prijem zahtjeva za podršku za IPARD like 1.2 javni poziv počeo je od 1. decembra 2016. godine i trajaće do 31. januara 2017. godine.

✓ ***Razvoj prerađivačkog sektora - IPARD like 2 projekat***

Dok je fokus kako MIDAS tako i IPARD-like 1 projekta do sada bio na pružanju podrške poljoprivrednim gazdinstvima i javnim institucijama, IPARD like 2 projekat će omogućiti uključivanje poljoprivrednih prerađivača (malih i velikih), što omogućava da investicije imaju povećanu usklađenost sa zahtjevima EU, što je najvažnije u oblasti bezbjednosti hrane.

IPARD like 2 projekat sprovodi Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Direktor za plaćanja u saradnji sa Svjetskom bankom. Krajem decembra 2015, potpisan je dokument o grantu (Grant agreement) između Svjetske banke i predstavnika Vlade Crne Gore-Ministarstva finansija, omogućeno je korišćenje sredstava u okviru projekta EU/IPA 2013, čija je vrijednost 6,2 mil EUR, od čega je 4,7 mil EUR grant Evropske unije i 1,6 mil EUR nacionalna kontribucija. Drugi povjerenički fond će finansirati dodatni EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju (IPARD like 2 projekat).

Prijem zahtjeva za podršku za IPARD like 2 javni poziv je trajao do 1. jula 2016. godine i ukupno je primljeno 40 zahtjeva. Ukupna vrijednost ovih zahtjeva je 6,743,079.94 € sa PDV-om odnosno 5,666,177.06 € bez PDV.

✓ ***Projekat ADMAS – kreditiranje crnogorske poljoprivrede iz sredstava Abu Dabi razvojnog fonda***

Cilj projekta ADMAS je povećanje standarda proizvodnje i prerade, jačanje konkurentnosti, doprinos održivoj upotrebi prirodnih resursa i poboljšanju životnog standarda u ruralnim oblastima. Pored unaprjeđenja proizvodnih kapaciteta, očekuje se da svaki pojedinačni projekat ima i širi društveni uticaj kreiranjem vertikalnog lanca vrijednosti i uključivanjem manjih porodičnih gazdinstava. Projekat zajedno realizuju Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Investiciono-razvojni fond Crne Gore i Razvojni fond Abu Dabija.

U toku 2016. godine potpisano je 10 ugovora ukupne vrijednosti od 23,2 miliona USD.

Ugovori su potpisani sa kompanijama:

✓ **Milkraft Leche, Bijelo Polje**

Kompanija MILKRAFT potpisala je ugovor za korišćenje kreditnih sredstava ADMAS projekta za izgradnju moderne fabrike za proizvodnju mliječnih proizvoda u Pavinom Polju.

✓ **Mesopromet-Franca, Bijelo Polje**

Kompanija Mesopromet-Franca je potpisala kredit za korišćenje kreditnih sredstava za ADMAS projekat za potrebe proširenja i modernizacije proizvodnih kapaciteta za suvo i hladno sušenje mesa. Kreditna sredstva se koriste za ulaganja u proizvodne objekte i adaptaciju postojećih objekata kao i ulaganja u opremu. Ova investicija doprinijeće poboljšanju proizvodnih kapaciteta, proizvodnji kvalitetnijih proizvoda, unapređenju konkurentnosti na domaćem i ino tržištu.

✓ **MI Goranović, Nikšić**

Kompanija MI Goranović potpisala je ugovor za korišćenje kreditnih sredstava ADMAS projekta za izgradnju skladišta za meso, izgradnju i opremanje objekta za pakovanje i skladištenje gotovih proizvoda, instaliranje linije za dodatnu pasterizaciju proizvoda, automatizacije proizvodnje, nabavke Sistema za prečišćavanje otpadnih voda kao i infrastrukturna ulaganja. Ove investicije će obezbijediti uslove za razvoj novih proizvoda, veću produktivnost proizvodnje, kao i povećanje kapaciteta za određenu grupu proizvoda.

✓ **F.M.L., Nikšić**

Kompanija F.M.L. potpisala je ugovor za korišćenje kreditnih sredstava ADMAS projekta za pokretanje pogona za proizvodnju mlijeka NIKA, koja se ogleda u nabavci potrebne opreme za pokretanje proizvodnje, građevinskim radovima na postojećim objektima kao i kupovini vozila za nesmetanu saradnju kompanije sa kooperantima. Ovom investicijom će se pokrenuti već postojeći kapaciteti NIKA mljekare, kao i dodatno proširiti paleta proizvoda radi jačanja konkurentnosti kompanije.

✓ **Agro Carine – Farma Pišće, Plužine**

Kompanija Agro Carine ovim projektom valorizuje farmu ovaca na Pišću, dok se investiciona ulaganja kroz sami projekat ogledaju u unapređenje samog procesa proizvodnje primarnih poljoprivrednih proizvoda i infrastrukturna ulaganja. Povećanje osnovnog stada ovaca će biti povećano na 1000, čime će se napraviti jaka osnova za prerađivački dio same farme.

✓ **HM Durmitor, Žabljak**

Kompanija HM Durmitor potpisala je ugovor za korišćenje kreditnih sredstava ADMAS projekta, sa ciljem nabavke osnovnog stada za uzgoj Angus govedi, kao i rekonstrukcijom postojećih objekata, nabavke potrebne opreme. Sa svojim postojećim kapacitetima, HM Durmitor planira da bude jedna od najkonkurentnijih farmi za uzgoj Angus govedi u regionu, uzimajući u obzir površine za proizvodnju sopstvene hrane za goveda.

Fabrika će biti kompatibilna sa farmom govedi koja se nalazi u neposrednoj blizini fabrike.

✓ **Bjelasica Rada, Bijelo Polje**

Kompanija Bjelasica Rada je podnijela zahtjev za korišćenja ADMAS sredstava za kupovinu neophodne procesne opreme za flaširanje vode u fabrici "Bjelasica Rada". Ugovor nije implementiran, zbog neispunjavanja obaveza kompanije Bjelasica Rada, po pitanju obezbjeđenja kolaterala.

✓ **CGI POWER SERV, Nikšić**

Kompanija CGI POWER SERV je aplicirala za korišćenje ADMAS sredstava za kupovinu neophodne procesne opreme za proizvodnju djelova za drvenu ambalažu - proizvodnja gajbica. Ugovor nije implementiran, zbog neispunjavanja obaveza kompanije CG I POWER SERV, po pitanju obezbjeđenja kolaterala.

✓ **EKO – PER, Šavnik**

Kompanija EKO – PER planira da kreditnim sredstvima ADMAS projekta proširi svoje kapacitete proizvodnje vode brenda DIVA, sa kupovinom određenih nepokretnosti koje se nalaze u blizini postojeće fabrike, kupovini potrebne opreme kao i određenim građevinskim radovima, kako bi se proširilo poslovanje kompanije na regionalnom i ino tržištu.

✓ **IM Gradina, Rožaje**

Kompanija IM Gradina potpisala je ugovor za korišćenje kreditnih sredstava ADMAS projekta za izgradnju nove farme za tov junadi, rekonstrukciju postojeće klanice kao i rekonstrukciju postojeće farme, sa ciljem unapređenja i proširenja trenutnih kapaciteta kompanije radi poboljšanja konkurentnosti na domaćem i regionalnom tržištu.

8 STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

8.1 DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO

8.1.1. DJELOKRUG RADA DIREKTORATA

Direktorat za poljoprivredu i ribarstvo prati oblasti poljoprivrede i agro-industrije, obavlja zadatke koji se odnose na tekuću i razvojnu politiku, normativnu aktivnost i vršenje nadzora nad sprovođenjem zakona i drugih propisa. Između ostalog, predlaže podsticajne mjere za razvoj poljoprivrede u skladu sa usvojenom poljoprivrednom strategijom i prati ostvarivanje utvrđene politike razvoja, prati i vrši nadzor nad aktivnostima na proširivanju proizvodnje koje finansira Ministarstvo, predlaže donošenje zakona i drugih propisa u ovoj oblasti i učestvuje u kreiranju i izradi nacрта i prijedloga zakona i drugih propisa u ovoj oblasti, a sarađuje sa drugim državnim organima i naučnim institucijama u cilju sprovođenja utvrđene politike.

8.1.2. IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U 2016. godini sprovedene su sledeće aktivnosti u donošenju propisa, planova i programa:

ZAKONI

1. Zakon o izmjenama Zakona o maslinarstvu i maslinovom ulju („Sl. list CG“, br. 39/16);
2. Zakon o vinu („Sl. list CG“, br. 41/16);
3. Zakon o jakim alkoholnim pićima („Sl. list CG“, br. 53/16);
4. Prijedlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o mjerama države luke za sprječavanje, suzbijanje i otklanjanje nezakonitog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova

ZAKONI U SKUPŠTINSKOJ PROCEDURI

1. Predlog zakona o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

PRAVILNICI

1. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja vinogradarskog registra („Sl. list CG“, br. 63/2016);
2. Pravilnik o enološkim postupcima za proizvodnju vina i drugih proizvoda od grožđa („Sl. list CG“, br. 10/17);
3. Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju Registra odgajivačkih organizacija („Sl. list CG“, br. 42/16);
4. Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju Registra odgajivača kvalitetnih priplodnih goveda („Sl. list CG“, br. 42/16);
5. Pravilnik o bližim uslovima u pogledu kvaliteta sjemena, jajnih ćelija i embriona za vještačko osjemenjavanje goveda („Sl. list CG“, br. 63/16 i 77/16);
6. Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju odgajivačkog registra kvalitetnih priplodnih goveda („Sl. list CG“, br. 66/16);
7. Pravilnik o bližoj sadržini matične evidencije priplodnih životinja („Sl. list CG“, br. 63/16)
8. Pravilnik o bližoj sadržini, načinu utvrđivanja i vođenja katastra pčelinje paše i pčelarskog pašnog reda („Sl. list CG“, br. 10/16);
9. Pravilnik o sadržaju i veličini znaka organske proizvodnje („Sl. list CG“, br. 60/16);
10. Pravilnik o bližim uslovima i pravilima za preradu, pakovanje, prevoz i skladištenje organskih proizvoda („Sl. list CG“, br. 83/16);
11. Pravilnik o načinu i uslovima izdavanja potvrde o ulovu i listi riba i drugih morskih organizama („Sl. list CG“, br. 35/16);

Usvojen je godišnji program prikupljanja podataka o ribarstvu Crne Gore (DCF - DCRF) kojim je stvoren okvir za prikupljanje bioloških, ekoloških, tehničkih i socio-ekonomskih podataka potrebnih za upravljanje ribarstvom na održivim osnovama u skladu sa Regulativom (EU) br. 1380/2013 (DCF) i okvirom za prikupljanje podataka Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu (DCFR).

8.1.3. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Realizacija programa rada vlade crne gore za 2016. godinu

Uredba o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžet

Agrobudžetom su opredijeljena sredstva za realizaciju pojedinih programa u skladu sa postavljenim dugoročnim ciljevima, ekonomskom politikom Vlade za 2016. godinu i dokumentima: Startegijom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju i drugim zakonima iz oblasti poljoprivrede.

Predlog zakona o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

Ovim zakonom obezbijediće se usaglašavanje sa EU zakonodavstvom, Regulativom (EU) br. 1151/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. novembra 2012. o sistemima kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Realizacija obaveza po programu pristupanja crne gore u evropsku uniju

U 2016. godini, po programu pristupanja Crne Gore u Evropsku uniju, Direktoratu za poljoprivredu i ribarstvo imalo je obaveze u poglavljima 11 i 13.

Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj

U poglavlju 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj planirano je 6 obaveza do čega je realizovano 4 (67%).

Evropska Komisija je u svom Izvještaju o napretku Crne Gore ocijenila da je Crna Gora umjereno pripremljena u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. U izvještaju se navodi da je ostavren dobar napredak u ovoj oblasti, uključujući usvajanje zakona i napredak u realizaciji budžetskih zadataka za IPARD II.

Navedeno je da u narednom periodu, Crna Gora treba da ispuni preostale zadatke koji se odnose na realizaciju budžeta kako bi se nastavilo sa sprovođenjem IPARD-II programa, kao i da nastavi sa sprovođenjem akcionog plana usklađivanja sa pravnim tekovinama u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Poglavlje 13: Ribarstvo

Poglavlje 13 – Ribarstvo, ima stopostotnu realizaciju u zakonodavnom okviru (2/2).

Pripreme za ovo poglavlje su i dalje u ranoj fazi. U narednom periodu, potrebno je nastaviti sprovođenje akcionog plana za transponovanje, implementaciju i sprovođenje pravnih tekovina EU kao i jačanje administrativnih kapaciteta.

AGROBUDŽET

Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžetom opredijeljena su sredstva u ukupnom iznosu od 16.218.746,70 €, od čega je za oblast poljoprivrede i ribarstva kroz 24 budžetske linije predviđeno 13.997.328,28 €. Ova oblast obuhvata podršku u vidu direktnih plaćanja za sektore stočarstva, mljekarstva, ratarstva, uzgoj duvana i višegodišnjih poljoprivrednih kultura, zatim program unaprijeđenja pčelarstva, mjere za stabilizaciju tržišta, mjere podrške razvoju vinogradarstva i vinarstva, maslinarstva, podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada, organskoj proizvodnji, povrtarskoj proizvodnji i podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja, kao i mjere podrške razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture i slatkovodnog ribarstva i akvakulture. Tu su i posebne mjere koje se odnose na očuvanje genetičkih resursa u poljoprivredi.

✓ Stočarstvo

U oblasti stočarstva isplaćene su premije predviđene Agrobudžetom, i to:

- ✓ premije za krave u vrijednosti 1.059.450,00€. Vlasnici koji drže preko 4 muzna grla stimulisani su premijama od 70€ po grlu;
- ✓ premije za ovce u vrijednosti 460.480,00€. Vlasnici koji drže preko 40 ovaca stimulisani su premijama od 8€ po grlu;
- ✓ premije za koze u vrijednosti 76.864,00€. Vlasnici koji drže preko 30 koza stimulisani su premijama od 8€ po grlu;
- ✓ premije za tov junadi, bikova i volova u vrijednosti 439.280,00€.

U okviru mjere Program unapređivanja stočarstva isplaćeno je 204.040,00€, od čega se 82.200,00€ odnosi na premije za licencirane bikove i pastuve, dok je za sjeme za vještačko osjemenjavanje krava isplaćeno 119.840,00€.

U okviru mjere Program intervencija na tržištu za realizaciju otkupa jagnjadi isplaćeno je 74.201,00€.

✓ **Otkup mlijeka**

U 2016. godini otkupljeno je 24.517.183 litara mlijeka što je za preko 300 litara (ili 1,41%) manje u odnosu na 2015. godinu. Premije su iznosile 0,06€ po litru za isporučene količine preko 400 litara mjesečno po gazdinstvu, plus 0,01€ po litru za količine preko 5.000 litara na mjesečnom nivou i 0,03€ po litru isporučenog mlijeka za mlijeko ekstra i 0,01€ prve klase. Isplaćeno je 1.603.026,36€ proizvođačima mlijeka i 245.171,83€ mljekarama.

U sistemu otkupa mlijeka nalazi se 24 pogona za preradu mlijeka. Prosječan broj kooperanata bio je 2200. Istovremeno, tokom 2016. godine jedna mljekara prestala je sa radom. Prosječna količina predatog mlijeka u 2016. godini iznosila je oko 1000 litara, što je za 140 litara više u odnosu na 2015. godinu. Najviše mlijeka tokom 2016. godine otkupile su mljekare: Šimšić (7.007.904 l), Srna (6.264.422 l), Milka MDK (1.020.339 l) i Milka mapainternacional (1.066.307l). Navedene četiri mljekare otkupile su 15.358.972 litara mlijeka ili 62,65% ukupne otkupljene količine kojom su obuhvatili 1389 kooperanata ili 63,14%. Što se tiče kvaliteta mlijeka iz godine u godinu bliži se rast kvalitetnog otkupljenog mlijeka. U 2016. godini otkup mlijeka ekstra klase koji sadrži ispod 100.000 bakterija ili 400.000 somatskih ćelija iznosio je 31%. Otkup mlijeka prve klase koji sadrži između 100.000 i 200.000 bakterija i manje od 400.000 somatskih ćelija iznosio je 7%. Smanjen je broj bakterija za 19%, a somatskih ćelija za 14% u odnosu na 2015. godinu.

✓ **Pčelarstvo**

U sektoru pčelarstva bilježi se povećanje broja pčelara za 13,6% i košnica za 17,35% u odnosu na 2015. godinu. Iznos podrške u 2016. godini bio je 118.552,00€ a sredstva su usmjerena na poboljšanje konkurentnosti u proizvodnji pčelinjih proizvoda, poboljšanje genetskog potencijala pčelinjih društava uvođenjem u proizvodnju visoko kvalitetnih matica, očuvanje kvaliteta i poboljšanje zdravstvene ispravnosti pčelinjih proizvoda, podizanje stručnog znanja i obučenosti pčelara, podršku mladim pčelarima početnicima i podršku pčelarima u preradi i sterilizaciji voska i organizovanje pčelarskih organizacija.

U Kući meda stavljeni su u rad pogoni za preradu i sterilizaciju voska, proizvodnju invertnog sirupa, proizvodnju pogača i prodajno mjesto za prodaju pčelarske opreme.

✓ **Osiguranje**

Zaključeno je 74 ugovora o osiguranju. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je i u 2016. godini podržavalo finansiranje troškova osiguranja u iznosu do 50% od vrijednosti polise. Podršku u iznosu od 57.000,00€ ostavarila su 74 poljoprivredna proizvođača.

✓ **Ratarstvo**

Podrška ratarstvu u 2016. godini iznosila je 616.937,88€. U proljećnoj sjetvi pod ratarskim kulturama je bilo zasijano 2.666,35ha, dok su pravo na podršku ostvarila 799 proizvođača. U jesenjoj sjetvi podršku su ostvarila 322 proizvođača, gdje je zasijana površina iznosila 1259,75ha. U odnosu na 2015. godinu bilježi se blagi pad zasijanih površina i broja korisnika podrške u proljećnoj sjetvi. Pad je zabilježen kod proizvođača koji se bave proizvodnjom travnih smješa zbog neprijavlivanja površina. Direktna podrška ratarskoj proizvodnji iznosila je 616.937,88€.

✓ **Duvan**

Duvan je bio zasađen na površini od 34ha. Pravo na podršku ostvarila su 56 proizvođača, a ukupan iznos podrške bio je 49.000,00€. U odnosu na 2015. godinu zabilježeno je blago povećanje zasađenih površina pod duvanom (6,28%).

✓ **Direktna plaćanje za višegodišnje kulture**

U 2016. godini su po prvi put uvedena direktna plaćanja za višegodišnje zasade: voćnjake, maslinjake, vinograde i zasade ljekovitog bilja. Uvođenjem višegodišnjih zasada u sistem direktnih plaćanja, koji je do sada uključivao ratarske kulture i proizvodnju duvana, postepeno se usaglašava sistem direktnih plaćanja sa plaćanjima koja se primjenjuju u okviru Zajedničke poljoprivredne politike. Plaćanja su iznosila 160€/ha. Po ovom osnovu isplaćeno je 100.942,40 € za 368 korisnika.

✓ **Vinogradarstvo**

Mjera razvoja vinogradarstva i vinarstva sprovodila se kroz podršku za zasnivanje novih i modernizaciju postojećih vinograda, kao i za nabavku opreme za čuvanje vina. Kroz mjeru 2.1.3 Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva kroz dva Javna poziva, isplaćeno je 143.863,00€. U centralni registar proizvođača grožđa i vina u 2016. godini je upisano 8 novih proizvođača. Kroz mjeru 3.5 Program mjera kontrole kvaliteta proizvoda podržano je 20 proizvođača vina koji su izvršili analizu kvaliteta vina.

✓ **Voćarstvo**

Mjera 2.1.4 „Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada“ namjenjena razvoju voćarstva sprovodila se kroz dva Javna poziva. Podrška je obuhvatala nabavku sadnog materijala, nabavku opreme za osavremenjavanje uspostavljenih zasada (sistemi za navodnjavanje, potporni stubovi za špalirni uzgoj, mreže za zaštitu od ptica) i nabavku namjenske mehanizacije. Najveći broj investicija se odnosio na nabavku mehanizacije. Zasnovano je 50 ha voćnjaka. Pravo na podršku ostvarilo je 215 proizvođača. Ukupno je isplaćeno 411.574,00€.

✓ **Maslinarstvo**

Mjere podrške u 2016. godini su osim na sadnju i revitalizaciju, bile usmjerene ka modernizaciji proizvodnje, odnosno nabavku mehanizacije i opreme, a broj korisnika i dodijeljene podrške povećan je 4 puta u odnosu na predhodnu godinu. Podržano je ukupno 122 proizvođača, a iznos podrške bio je 148.182,00€.

Podrška se davala za nabavku: sadnica, sistema za navodnjavanje, mehanizaciju i opremu za maslinarstvo, kao i za revitalizaciju starih maslinjaka.

Podrška se davala za nabavku materijala za izgradnju bazena za odlaganje komine maslina, nabavku materijala za izgradnju podzida.

Veoma značajna mjera uvedena u 2016. godini bila je podrška privođenju nekorištenog zemljišta poljoprivredi, odnosno - sadnja maslina na nekorišćenom terenu.

✓ **Povrtarstvo**

U 2016. godini kroz mjeru „Podrška povrtarskoj proizvodnji“ podržavala se proizvodnja povrtarskih kultura, nabavka namjenske opreme i mehanizacije i sistema za navodnjavanje. Podržan je 281

proizvođač. Ukupna podrška iznosila je 476.246,17€, dok je mjerom bio opredijeljen iznos od 320.000,00€.

✓ **Ljekovito i aromatično bilje**

Po prvi put podržano i podizanje zasada višegodišnjeg aromatičnog i ljekovitog bilja. U skladu sa mjerom 2.1.7 Podrška uzgoju višegodišnjeg ljekovitog i aromatičnog bilja isplaćeno je 84.712,00€. Pravo na podršku ostvario je 21 proizvođač za zasnivanje plantaža smilja i lavande na ukupnoj površini od 21 ha.

✓ **Poboljšanje kvaliteta**

Podržano je 8 projekata za uvođenje i sertifikaciju sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane u vrijednosti od 16.259,08€. Dva udruženja su pripremila proizvođačke specifikacije i predali zahtjev za zaštitu oznaka kvaliteta, za namjenu pripreme dokumentacije udruženjima je od strane MPRR opredijeljeno 6.000,00€. Od 09.12.2016. godine objavljena je zaštita prvog proizvoda kao geografske oznake "Njeguški pršut", čiji su nosioci Udruženje proizvođača njeguških specijaliteta iz Cetinja. Navedeno udruženje je podržano sa 15.000,00€ za kupovinu mašine za pečatiranje pršuta. Sprovedeno je nekoliko radionica na temu zaštićenih oznaka, Tivat, Bar, Pljevlja i Bijelo Polje. Organizovane su tri studijske posjete na temu zaštite proizvoda oznakama kvaliteta. Dvije su bile cjelokupno finansirane od strane MPRR, studijska posjeta Sloveniji, za proizvođači sira i posjeta takođe Sloveniji za proizvođače meda. Druge dvije su realizovane uz pomoć FAO projekta, ciljana grupa su bili proizvođači pršuta sa sjevera Crne Gore, a posjete realizovane u Hrvatskoj i Austriji.

✓ **Organska proizvodnja**

U sektoru organske proizvodnje bilježi se rast broja proizvođača i površina pod organskom proizvodnjom. Na kraju 2016. u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, registrovano je 280 proizvođača, što je za 26.12 % više u odnosu na prethodnu godinu. Broj sertifikovanih proizvođača je 72 što je na nivou prethodne godine. Ukupna obradiva površina u postupku sertifikacije iznosi 681.27 ha. Površine pod jednogodišnjim usjevima i višegodišnjim zasadima povećane su u odnosu na 2015 god. za 16.85 % odnosno 29 %.

Agrobudžetska mjera „Podrška organskoj proizvodnji“ realizovana je 100,19% (od planiranih 250.000€ isplaćeno je 250.479,5€). Tokom 2016. godine pokrenut je projekat „Karavan organskih i tradicionalnih proizvoda“. Cilj istog je bila promocija domaćih proizvoda širom Crne Gore i uvezivanje poljoprivrednih proizvođača sa tržištem.

✓ **Ribarstvo**

Nastavljeno je sprovođenje mjera podrške kroz Agrobudžet kroz dva programa: podrška razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture i podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva i akvakulture u iznosu od 348.000,00€. Tokom 2016. godine raspisano je 6 javnih poziva i podržani su ribari za modernizaciji i osavremenjivanju postojećih ribolovnih plovni objekata i uzgajivači za osavremenjavanje i nabavku opreme za efikasniji rad uzgajališta.

Nastavljene su aktivnosti u okviru Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu (GFCM). Takođe su nastavljene aktivnosti kroz FAO ADRIAMED projekat:

- Nastavljene su aktivnosti prikupljanja bioloških podataka o ekonomski važnim vrstama u pelagičnom, demersalnom i malom obalnom ribolovu.

- Istraživačke ekspedicije u teritorijalnim i međunarodnim vodama južnog Jadrana (procjene biomase pelagičnih i demerzalnih resursa), maj - avgust 2016. godine.
- Realizovan je Sporazum potpisan između FAO AdriaMed projekta i Ministarstva poljoprivrede, a koji je podrazumijevao: Izradu Socio-ekonomske studije morskog ribarstva za 2015. godinu; Nadogradnju ribarskog informacionog sistema kroz razvoj novih funkcionalnosti; Izrada godišnjeg plana prikupljanja podataka u ribarstvu (DCF/DCFR).

Organizovana je studijska posjeta profesionalnih ribara Italiji, zaposlenih u MPRR zemljama okruženja (Slovenija i Hrvatska) radi pripreme Zakona o morskog ribarstvu i marikulturi, organizovana je stručna pomoć u segmentaciji flote i Edukacija MPRR, MONSTAT-a i IBMK zaposlenih u pitanjima sprovođenja programa prikupljanja podataka.

PROJEKTI

✓ „Unapređenje standarda kvaliteta proizvoda od mesa u Crnoj Gori i razmjena iskustava zemalja Zapadnog Balkana”

Tokom 2016. godine u saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD), Organizacijom Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (UN FAO), kroz projekat „Unapređenje standarda kvaliteta proizvoda od mesa u Crnoj Gori i razmjena iskustava zemalja Zapadnog Balkana” realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Kreiran je inventar tradicionalnih proizvoda;
- Formirano je udruženje proizvođača i prerađivača mesa sa sjevera Crne Gore;
- napisane su dvije Specifikacije proizvoda za zaštitu oznake porijekla (goveđa pršuta i ovčija stelja);
- urađena je analiza proizvodnje i trgovine sektora mesa u Crnoj Gori (u nacrtu);
- napisani su vodiči o fleksibilnostima u pogledu standarda bezbjednosti hrane (u nacrtu);
- održano je oko 30 edukativnih aktivnosti na temu kvaliteta i bezbjednosti proizvoda (putem radionica, okruglih stolova, dialoga, formalno i neformalno između nosioca politike i privatnog sektora u Crnoj Gori, aktivnosti na izgradnji kapaciteta Monteorganike i sl);

U okviru projekta realizovane su dvije studijske posjete na teme:

- „Odredbe fleksibilnosti u oblasti bezbjednosti hrane za tradicionalne proizvode i male proizvođače”, u periodu od 21. do 26. februara 2016. godine. Učesnici studijske posjete su bili proizvođači tradicionalnih proizvoda od mesa zajedno sa predstavnicima FAO-a, predstavnici Ministarstva, Uprave za veterinu i Veterinarske inspekcije, a posjeta je upriličena u Austriji u nadležnim institucijama.
- „Zaštita pršute geografskom oznakom”, u periodu od 22. do 26. avgusta 2016. godine. Učesnici su bili proizvođači pršuta sa sjevera Crne Gore i Ministarstva, a posjeta je upriličena u Hrvatskoj u Istri i Italiji, San Daniele.

✓ „Rejonizacija crnogorskog vinogradarskog područja”

Dvogodišnji projekat, koji se finansira iz evropskih sredstava IPA 2011. Planiran je završetak projekta do kraja aprila 2017. godine. Projekat je osnov za implementaciju PDO/PGI sistema označavanja vina. Prema preliminarnim analitičkim rezultatima višegodišnjih klimatskih parametara, a u skladu s globalnim klimatskim promjenama, izvjesno je proširenje granica područja pogodnog za vinogradarsku proizvodnju, tj. proširenje areala uzgoja vinove loze u Crnoj Gori.

Takođe, zbog pedološke i reljefne heterogenosti, prema preliminarnim istraživačkim rezultatima, izvjestan je veći broj kao i promjena postojećih naziva vinogradarskih regiona.

U okviru projekta realizovane su dvije studijske posjete na teme:

- „Iskustvo vinara u južnom dijelu Italije u procesu geografskog označavanja vina“, Bari, jun 2016.
- „Implementacija sistema PDO/PGI označavanja vina i administrativna kontrola kvaliteta vina“, Bari, oktobar 2016.

Takođe, u okviru projekta održana je teoretska i praktična obuka crnogorskih vinara na temu: „Osnove organoleptičkog ocjenjivanja vina“, Podgorica, septembar 2016.

✓ **SWG projekat „Razvoj vinskog sektora u zemljama jugoistočne Evrope“**

Projekat podrazumijeva redovno učešće na radnim sastancima regionalnih eksperata savjetodavne radne grupe (REAWG). Zadatak našeg predstavnika je da prezentuje aktuelnu situaciju, tj. napredak Crne Gore u vinskom sektoru, a što obuhvata: usaglašavanje nacionalnih sa evropskim propisima i implementaciju propisa, kao i da učestvuje u definisanju predloga regionalne saradnje i zajedničkih aktivnosti s ciljem smanjenja troškova za uvođenje novih standarda i za kontrolu kvaliteta. Takođe, na sastancima razmatra se mogućnost zajedničkih promotivnih aktivnosti zemalja regiona u vinskom sektoru, radi boljeg pozicioniranja i poboljšanja plasmana regionalnih vina na širem međunarodnom tržištu. Treći radni sastanak regionalnih eksperata održan je u 16-18. maj 2016. u Podgorici, a četvrti u 21-23. februara u Beogradu.

Nastavljena je saradnja sa Međunarodnim Savjetom za maslinu iz Španije (International Olive Council - IOC), čija je Crna Gora članica, a u toku 2016. godine jedan kandidat iz naše zemlje završio je četvoromjesečni kurs o maslinarstvu u Španiji.

Organizovana je studijska posjeta Sloveniji (opštine Celje i Ljubljana) za proizvođače meda i drugih pčelinjih proizvoda na temu „Zaštita meda geografskom oznakom“, u periodu od 11. do 16. marta 2016. godine.

Međunarodne aktivnosti:

- ✓ učešće u radu Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu (FAO);
- ✓ učešće u radu IOC (International organization for olive oil– Međunarodna organizacija za maslinovo ulje);
- ✓ učešće u radu IOV (International organization for vine and wine – Međunarodna organizacija za vino i vinovu lozu);
- ✓ učešće u radu GFCM (International organization for olive oil– Međunarodna organizacija za maslinovo ulje)

8.1.4. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U 2016. godini, pod nadležnošću Direktorata za poljoprivredu i ribarstvo realizovano je 16 Javnih poziva, koji su se realizovali u skladu sa Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžetom i to:

1. Mjera 1.2 – Program unaprijeđenja pčelarstva;
2. Linija 2.1.3 – Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva;

3. Linija 2.1.4 – Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada;
4. Linija 2.1.5 – Podrška razvoju maslinarstva;
5. Linija 2.1.6 – Podrška povrtarskoj proizvodnji;
6. Linija 2.1.7 – Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja;
7. Linija 2.1.11 – Podrška unaprijeđenju kvaliteta sirovog mlijeka;
8. Linija 2.1.13 – Podrška unaprijeđenju stočnog fonda;
9. Linija 2.2.1 – Očuvanje autohtonih genetičkih resursa u poljoprivredi;
10. Linija 2.2.2 – Podrška organskoj proizvodnji;
11. Linija B.1.1.1 – Modernizacija ribarske flote za ulov demerzalnih resursa;
12. Linija B.1.1.2 – Povećanje profesionalne ribarske flote za ulov pelagičnih resursa;
13. Linija B.1.1.3 – Modernizacija ribarske flote u malom privrednom ribolovu (plovila do 10 m LOA);
14. Linija B.1.2.1 – Poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture;
15. Linija B.1.2.2 – Poboljšanje zaštite uzgajališta školjki od predatora i
16. Linija B.2.2.1 – Poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture.

U 2016. godini pristiglo je ukupno 449 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku. Riješeno je 425 zahtjeva (94.6%) u zakonom propisanom roku, dok ih je 24 prenešeno u 2017. godinu i nalaze se u fazi rješavanja. U drugostepenom upravnom postupku rješavano je po 2 žalbe, a protiv 2 prvostepena rješenja Ministarstva pokrenut je upravni spor.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru **organske proizvodnje** donijeto je 119 prvostepenih rješenja u zakonskom roku, od čega je, rješavajući po zahtjevu stranke 28 rješenja donijeto za odobravanje izuzetaka od pravila organske proizvodnje i 75 rješenja za upis u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, dok je po službenoj dužnosti donijeto 16 rješenja za brisanje iz predmetnog Registra. Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni tužbi na prvostepena rješenja donijeta u sektoru organske proizvodnje.

Što se tiče sektora **vinogradarstva i vinarstva**, u prvostepenom upravnom postupku podnijeto je 93 zahtjeva, od čega 7 zahtjeva za upis u Vinogradarski registar i 84 zahtjeva za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet. Svi navedeni postupci su riješeni, pri čemu je za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet bilo neophodno donijeti 84 rješenja o obrazovanju komisije za ocjenu kvaliteta vina i isto toliko dozvola na osnovu izvještaja komisije. Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni upravnih sporova u sektoru vinogradarstva i vinarstva.

U oblasti **ribarstva**, od ukupno 90 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku, podnijeto je 57 zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje privrednog ribolova, 14 zahtjeva za izdavanje odobrenja za obavljanje akvakulture, 8 zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje marikulture, 8 zahtjeva za dobijanje saglasnosti na tehničko-tehnološki projekat za obavljanje marikulture i 2 zahtjeva za dobijanje saglasnosti na tehničko-tehnološki projekat za obavljanje akvakulture. Na osnovu pristiglih zahtjeva, izdato je 55 dozvola za obavljanje privrednog ribolova, 12 odobrenja za obavljanje akvakulture, 8 dozvola za obavljanje marikulture, 8 saglasnosti na tehničko-tehnološki projekat za obavljanje marikulture i 2 saglasnosti na tehničko-tehnološki projekat za obavljanje akvakulture. Dva zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje privrednog ribolova i 2 odobrenja za obavljanje akvakulture nalaze se u fazi rješavanja, dok je jednom uzgajivaču rješenjem odbijena podrška kroz mjere Agrobudžeta. U drugostepenom postupku rješavano je po jednoj žalbi, izjavljenoj iz svih zakonom propisanih razloga (povrede pravila postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne

primjene materijalnog prava), i riješeno odbijanjem žalbe kao neosnovane. Protiv jednog prvostepenog rješenja Ministarstva pokrenut je upravni spor i tužba tužioca je odbijena kao neosnovana.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru **maslinarstva** podnijeto je 128 zahtjeva, od čega 125 zahtjeva za upis u Registar maslinara i 3 zahtjeva za upis u Registar proizvođača maslinovog ulja. Na osnovu ovih zahtjeva donijeto je 108 prvostepenih rješenja, dok je 20 zahtjeva za upis u Registar maslinara prenijeto u 2017. godinu i nalaze se u rješavanju. U sektoru maslinarstva nije bilo drugostepenih postupaka, a protiv jednog prvostepenog rješenja Ministarstva pokrenut je upravni spor, koji je u toku pred Upravnim sudom Crne Gore.

U oblasti **šema kvaliteta**, u prvostepenom upravnom postupku donijeto je 11 rješenja, i to 1 rješenje o odobravanju geografske oznake, 3 rješenja o upisu u Registar proizvođača jakih alkoholnih pića i 7 rješenja o usvajanju zahtjeva za podršku po Javnom pozivu. Donijeto je 1 drugostepeno rješenje. U drugostepenom postupku postupajući po žalbi na prvostepeno rješenje Uprave za inspekcijske poslove – poljoprivrednog inspektora koje je donijeto u postupku inspekcijskog nadzora nad sprovođenjem Zakona o jakim alkoholnim pićima, poništeno je prvostepeno rješenje i predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje. Upućeno je i 8 dopisa u cilju pružanja informacija i obavještenja poljoprivrednim proizvođačima. Nije bilo pokrenutih upravnih sporova.

8.1.5. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE U OBLASTI

Direktorat za poljoprivredu i ribarstvo je u 2016. godini ispunio obaveze iz:

- Programa rada Vlade
- Programa pristupanja Crne Gore EU i
- Programa rada Ministarstva

Za unaprjeđenje stanja u oblasti poljoprivrede i ribarstva u narednom periodu realizovaće se sljedeće aktivnosti: inteziviraće se komunikacija s poljoprivrednim proizvođačima, nastaviće se sa realizacijom mjera Agrobudžeta i pripremiće četiri nova zakona.

8.2 DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU

8.2.1. DJELOKRUG RADA DIREKTORATA

U direktoratu za vodoprivredu obavljaju se poslovi koji se odnose na tekuću i razvojnu politiku u oblasti voda, prati se normativna djelatnost na nacionalnom nivou, razvoj zakonodavstva Evropske unije i radi se na usklađivanju crnogorskog zakonodavstva i sistema sa zakonodavstvom Evropske unije. Ovaj direktorat vrši upravni nadzor nad Upravom za vode u skladu sa nadležnostima Ministarstva.

8.2.2. IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U 2016. godini sprovedene su brojne aktivnosti na donošenju propisa, planova i programa:

1. ZAKON o izmjenama Zakona o vodama;

Izvršene su izmjene Zakona o vodama u cilju usklađivanja sa Zakonom o upravnom postupku („Službeni list CG“, br. 56/14 i 24/15), kojim je uređen upravni postupak, u dijelu u kojem je sadržano izvjesno

odstupanje od tog zakona. Zakon o izmjenama Zakona o vodama objavljen je u "Službenom listu CG", 52/16 od 9. avgusta 2016.

2. PRAVILNIK o načinu određivanja ekološki prihvatljivog protoka površinskih voda („Službeni list Crne Gore“, br. 2/16 od 14. januara 2016. i 23/16 od 5. aprila 2016. godine);
3. PRAVILNIK o granicama područja podslivova i područja malih slivova ("Službeni list Crne Gore", br. 15/16 od 3. marta 2016. godine) – transpozicija Okvirne direktive o vodama 2000/60/EC;
4. PRAVILNIK o bližem sadržaju Strategije upravljanja vodama i izvještaja o sprovođenju Strategije; ("Službeni list Crne Gore", br. 17/16 od 11. marta 2016. godine);
5. PRAVILNIK o kriterijumima za određivanje osjetljivih i ranjivih područja radi zaštite voda od zagađivanja ("Službeni list Crne Gore", br. 32/16 od 20. maja 2016.) – transpozicija Direktive 91/271/EEC koja se odnosi na prečišćavanje komunalnih otpadnih voda i Direktive 91/676/EEC koja se odnosi na zaštitu voda od zagađivanja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora;
6. PROGRAM podsticanja projekata u vodoprivredi za 2016. godinu;
7. OPERATIVNI PLAN zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru, za 2016. godinu ("Službeni list CG", 1/16 od 5. januara 2016. godine).

8.2.3. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Realizacija programa podsticanja projekata u vodoprivredi - Podrška izgradnji vodovoda na seoskom području

Programom je obuhvaćena izgradnja 43 vodovoda, kao i vještačkih akumulacija u cilju stvaranja boljih uslova života i rada na seoskom području.

✓ Andrijevica

Rekonstrukcijom vodovoda Andrijevica obuhvaćeno je šest vodovoda. U 2016. godini završena je I faza vodovoda, Ministarstvo je opredelilo sredstva u iznosu od 20.000 €, a ukupna investicija iznosi 1.500.000€.

✓ Berane

Izgradnja vodovoda Kaludra privodi se kraju. Ministarstvo je u 2016. godini opredijelilo sredstva u iznosu od 10.000 €. Ukupna investicija iznosi 50.000 €. Izgradnjom ovog vodovoda 45 domaćinstava će dobiti vodu.

✓ Danilovgrad

Završena je I faza vodovoda Đeđeze-Mokanje u koju je Ministarstvo uložilo 20.000 €, kao i vodovod Velje Brdo. Ukupna investicija za vodovod Velje Brdo iznosila je 20.000 €, od čega je Ministarstvo uložilo 5.000€.

✓ Žabljak

Urađena je projektna dokumentacija i raspisan tender za izvođača radova za vodovod Šaranci. Ministarstvo je uložilo sredstva u iznosu od 10.000 za ovaj vodovod.

✓ Mojkovac

Završena je rekonstrukcija vodovoda Lepenac. Ukupno je uloženo 15.000 €, od čega je učešće Ministarstva 7.500 €.

✓ Nikšić

Završena je I faza vodovoda Lukovo ukupne investicije oko 300.000 €, u koju je Ministarstvo uložilo 20.000€. Izgradnjom ovog vodovoda vodu će dobiti 200 domaćinstava. Završen je vodovod Orah ukupne investicije oko 120.000 €, u koju je Ministarstvo uložilo 10.000 € i čijom izgradnjom je 45 domaćinstava dobilo vodu. Takođe su završene 3 vjestačke akumulacije ukupne investicije 30.000 €, od čega je učešće Ministarstva 10.000 €.

✓ Petnjica

Završena je I faza vodovoda Murovsko vrelo u koju je Ministarstvo uložilo 25.000 €. Ukupna investicija iznosila je 150.000 €. Izgradnjom ovog vodovoda 600 domaćinstava će dobiti vodu.

✓ Plav

Završen vodovod Završ u koji je Ministarstvo uložilo 5.000 €.

✓ Plužine

Završena je I faza vodovoda Gostaja u koju je Ministarstvo uložilo 10.000 €.

✓ Pljevlja

Završen vodovod Lever Tara u koji je Ministarstvo uložilo 5.000 €.

✓ Podgorica

Završena je I faza vodovoda Kakaricka Gora. Ukupna investicija iznosila je 120.000 €, od čega je Ministarstvo uložilo 30.000 €. Izgradnjom ovog vodovoda 150 domaćinstava će dobiti vodu. Takođe su završeni i vodovodi Gornji Mosor (učešće Ministarstva 15.000 €) i Kaluđerovo oko (učešće Ministarstva 5.000 €).

✓ Rožaje

Završen je vodovod Bijela Crkva ukupne investicije oko 120.000 €, u čiju izgradnju je Ministarstvo uložilo 20.000 €. Izgradnjom ovog vodovoda vodu je dobilo 70 domaćinstava.

✓ Tivat

Završen je i pušten u rad vodovod Pobrđe u čiju izgradnju je Ministarstvo uložilo 15.000 €.

✓ Herceg Novi

Završena je I faza vodovoda Prijedor, u koju je Ministarstvo uložilo 10.000 €, a čija ukupna investicija iznosi 25.000 €.

✓ Cetinje

U toku su aktivnosti na izgradnji vodovoda Vukove zgrade.

✓ Šavnik

Izvršeno je ispitivanje kvaliteta voda na izvoru za vodovod Duži. Završen je vodovod Miloševići-Potprlje u koji je Ministarstvo uložilo 5.000. Izgradnjom ovog vodovoda 8 domaćinstava je dobilo vodu.

U 2016. godini završeno je 11 vodovoda i 3 površinske akumulacije.

✓ **Pripremljena Strategija upravljanja vodama**

U 2016. godini pripremljen je Nacrt strategije upravljanja vodama, održana javna rasprava na Nacrt, urađena strateška procjena uticaja na životnu sredinu i održana Javna rasprava na SPU. Strategija je upućena na mišljenje susjednim zemljama koje su dale svoje komentare. Očekuje se saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine, kako bi se stekli uslovi za njegovo upućivanje prema Vladi i usvajanje.

✓ **Pripremljen Plan izgradnje irigacionih sistema**

U cilju unaprjeđenja upravljanja zemljištem i vodama, u Crnoj Gori urađen je Plan izgradnje irigacionih sistema. Ovaj dokument treba da da podsticaj budućem razvoju sektora poljoprivrede kroz povećanje navodnjavanih poljoprivrednih površina, odnosno zemljišta pogodnog za navodnjavanje, uz uvažavanje svih strateških i razvojnih planova Crne Gore i principa definisanih međunarodnim dokumentima u oblasti poljoprivrede i u oblasti voda. Ovaj plan je u fazi predloga.

Pregled aktivnosti Direktorata za vodoprivredu u procesu pregovora s EU

✓ **Usvojena Nacionalna strategija za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom za period 2016-2020**

2016. godine usvojena je Nacionalna strategija za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom za period 2016-2020. Nacionalna strategija je usvojena da bi se postigla postepena i puna transpozicija ukupne pravne tekovine EU za poglavlje 27 - Životna sredina i promjena klime u pravni sistem Crne Gore i ona predstavlja početno mjerilo za otvaranje Poglavlja 27. Nacionalnom strategijom je definisan strateški pristup Crne Gore procesu usklađivanja sa EU u Poglavlju 27, obaveze u kontekstu koordinacije aktivnosti državnih organa i organa lokalne samouprave nadležnih za zaštitu životne sredine i urađena ekonomska i finansijska analiza sa procjenom ukupnih troškova usklađivanja i potrebnih finansijskih

resursa. Poseban i značajan segmet u okviru ove Strategije predstavlja podoblast upravljanja vodama, za koji je zadužen Direktor za vodoprivredu, koji je i učestvovao u izradi Strategije.

✓ **PPCG**

Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) za period 2017-2018 obuhvata 33 pregovaračka poglavlja među kojima je i poglavlje 27 – životna sredina i klimatske promjene. Direktor za vodoprivredu učestvuje u izradi ovog strategiskog dokumenta za podoblast- Kvalitet voda.

Kako se pravna tekovina Evropske unije konstantno mijenja i razvija, a imajući u vidu dinamiku pregovaračkog procesa, Program pristupanja se na godišnjem nivou prilagođava promjenama u okviru procesa razvoja prava EU. Direktor za vodoprivredu je sve obaveze prema PPCG za 2016. godinu u poglavlju 27-podoblast –Kvalitet voda u potpunosti realizovao.

Međunarodne aktivnosti

✓ **IPA projekat za implementaciju okvirne direktive o vodama**

Uz podršku instrumenata predpristupne pomoći Evropske Unije odobrena su sredstva namijenjena implementaciji evropskog zakonodavstva iz oblasti voda.

U 2016 godini je pripremljen projektni zadatak, odrađen tender i odabran konsultant za implementaciju projekta.

Projekat se sastoji iz dvije komponente: Izrada studija (opredijeljeno 1.250.000) i nabavka opreme (opredijeljeno 650.000).

✓ **Međunarodna saradnja**

Crna Gora je aktivan učesnik Međunarodne komisije za zaštitu sliva rijeke Dunav (ICPDR) i posmatrač u Savskoj komisiji, gdje je uključena u realizaciji svih projekata na tehničkom nivou. Evropska Komisija prepoznaje inicijative aktivnog učešća i punopravnog članstva u radu ICPDR-a i težnje ka ostvarivanju punopravnog članstva u Savskoj komisiji, kao veoma važnu poruku u oblasti Međunarodnog upravljanja vodnim resursima pod čijom inicijativom ove komisije i funkcionišu.

Crna Gora je potpisnik Drimske deklaracije, u okviru koje se ispunjavaju sve obaveze. U toku je realizacija projekta Integralnog upravljanja slivom rijeke Drim koji se sprovodi od strane Globalnog partnerstva za vode.

U oblasti regulisanja obaveza u vodoprivrednim odnosima:

- U toku su pregovori sa Bosnom i Hercegovinom oko potpisivanja Ugovora o vodoprivrednim odnosima. Očekuje se sastanak sa predstavnicima komisije BiH u Sarajevu tokom ovog mjeseca oko finalizacije konačne verzije ovog ugovora i dalje procedure oko potpisivanja.
- U toku je završetak procedure oko potpisivanja Memoranduma o razumijevanju između Crne Gore i Bosne i Hercegovine za Projekat upravljanje vodama u slivu Drine.
- Završna faza pripreme ugovora o novim vodoprivrednim odnosima između Crne Gore i Albanije.

✓ **Projekat "Podrška upravljanju vodnim resursima u slivu rijeke Drine"**

Svjetska Banka podržava efektivnije upravljanje vodnim resursima u slivu rijeke Drine, uzimajući u obzir ublažavanje posljedica poplava i suša, održivu upotrebu vode i upravljanje životnom sredinom. "Podrška upravljanju vodnim resursima u slivu rijeke Drine" je regionalni projekat u kome učestvuju sve tri zemlje sliva (Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Srbija) koji se finansira iz sredstava Svjetske Banke. Vrijednost ovog projekta iznosi 1.200.000 USD. Implementacija projekta je počela u oktobru 2014. godine, trenutno je implementirano 40% projekta, a očekivani završetak implementacije je septembar 2016. godine. Projekat će postaviti osnove za dalja istraživanja u ovom slivu, jer je prvenstveno cilj projekta objedinjavanje svih postojećih informacija u slivu rijeke Drine. Svakako, cjelokupan projekat teži na usaglašavanju sa standardima Evropske unije i implementaciji transponovanog zakonodavstva u oblasti upravljanja vodnim resursima. Specifični ciljevi projekta: - Prikupljanje svih informacija u slivu; - Definisanje scenarija uticaja klimatskih promjena na vodne resurse; - Izrada sveobuhvatne studije upravljanja vodnim resursima sa inoviranim podacima; - Uspostavljanje sistema za razmjenu informacija.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja će implementacijom ovog projekta imati veoma kvalitetan prikaz trenutnog stanja u slivu rijeke Drine u Crnoj Gori, takođe na osnovu predloženih modela za razmjenu informacija će se uspostaviti saradnja na regionalnom nivou, koja će svakako biti jedan od uslova za što bolje i efikasnije upravljanje vodnim resursima u slivu Drine, uzimajući u obzir da je Crna Gora najuzvodnija zemlja u slivu i da Drina nastaje od Pive i Tare. U saradnji sa konsultantima će se uspostaviti okviri za dalju implementaciju direktiva o vodama u cilju potpune implementacije zakonodavstva.

Tokom 2016 su završeni nacrti studija predviđenih ovim projektom.

✓ **GEF-SCCF projekat „Upravljanje vodama u slivu Drine“**

Izvršni direktori Međunarodne banke za obnovu i razvoj dana 9. maja 2016. godine su odobrili Grant Globalnog fonda za zaštitu životne sredine i Fonda za posebne klimatske promjene u iznosu od 8.732 miliona \$ za Projekat „Upravljanje slivom rijeke Drine „ (Drina River Basin Management Project-GEF Grant TF0A2318 and GEF SCCF Grant TF0A2321) Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji.

Ukupan iznos koji će biti dostupan Crnoj Gori je 2.721.521\$. Finansijska sredstva će biti utrošena na:

- Regionalnu komponentu projekta (izrada Studije o vodama za sliv Drine, sistem rane najave od poplava, kontrolu kvaliteta voda);
- Nacionalnu komponentu (unaprjeđenje opreme za monitoring kvaliteta i kvantiteta voda, kvalitet stanja izvorišta i izvori voda za vodosnabdijevanje stanovništva);
- Izrada elaborata za izgradnju nasipa za zaštitu od poplava na rijeci Lim;
- Tehničko rješenje iskorišćenja poljoprivrednog zemljišta kroz izgradnju irigacionih Sistema;
- Program malih grantova (ovaj program i male grantove u iznosu od 20.000 \$ do 30.000 \$ će direktno sprovoditi MPRR, a potencijalni korisnici su opštine, škole, NVO).

Poslednja faza pripremnih aktivnosti prije početka implementacije projekta je potpisivanje Memoranduma o razumijevanju između Crne Gore i Bosne i Hercegovine koji se odnosi na proces implementacije projekta. Tekst memoranduma o razumijevanju je usvojen na Vladi Crne Gore u decembru 2016, sada se očekuje usvajanje teksta na Vijeću ministara BiH kako bi se stvorili uslovi za njegovo potpisivanje, a konačno i ostvarivanje uslova efektivnosti za početak implementacije projekta.

Tokom 2016 su pripremljene sve podloge za implementaciju ovog projekta, kroz odobreni grant u iznosu od 400.000 US\$.

8.2.4. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U drugostepenom upravnom postupku doneseno je jedno rješenje postupajući po žalbi protiv rješenja Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprave za vode – Podgorica, o konačnom obračunu i uplati naknade za zaštitu voda od zagađivanja za 2015. godinu. Žalba je odbijena kao neosnovana.

8.2.5. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI VODOPRIVREDE

Direktorat za vodoprivredu je u 2016. godini ispunio sve obaveze iz:

- Programa rada Vlade 100% i
- Programa pristupanja Crne Gore EU 100%.

Za unaprjeđenje stanja u oblasti vodoprivrede neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- Jačanje kapaciteta svih institucija koje imaju nadležnosti u oblasti voda;
- Uspostavljanje vodnog informacionog sistema, kao jedinstvene baze podataka kojom će se obezbijediti izvršavanje obaveza izvještavanja prema nacionalnom zakonodavstvu i zahtjevima Evropske unije i međunarodnih ugovora ;
- Donošenje planova upravljanja vodama na vodnom području riječnog sliva kojim se određuju elementi upravljanja vodama utvrđeni zakonom i na taj način opredjeljuje politika države u toj oblasti;

8.3 DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU

8.3.1. DJELOKRUG RADA DIREKTORATA

U okviru direktora vrše se poslovi koji se odnosi na predlaganje zakona i drugih propisa koji uređuju oblasti šuma, lovstva i drvne industrije; sprovodi razvojnu politiku u šumarstvu i lovstvu; stara se o usklađenosti nacionalnog zakonodavstva iz oblasti šumarstva i lovstva sa propisima EU, vrši upravni nadzor i sprovodi zakone i druge propise koji uređuju oblast šumarstva, lovstva i zaštite bilja u šumarstvu; planira i sprovodi saradnju sa međunarodnim organizacijama i donatorima u ovim oblastima; vrši nadzor nad radom organa u sastavu Upravom za šume. Aktivnosti Direktorata realizuju se kroz rad tri direkcije: Direkcija za šumarstvo, Direkcija za lovstvo i 3.3. Direkcija za monitoring za šumarstvo i lovstvo

8.3.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Direkcija za šumarstvo

✓ PREDLOZI ODLUKA ZA VLADU

U Direkciji za šumarstvo pripremani su sljedeći dokumenti, koji su na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja razmatrani i usvajani od strane Vlade Crne Gore:

- Aneks Ugovora o davanju koncesija za korišćenje šuma i izgradnju i održavanje saobraćajnica, broj 4927, od 5.9.2012. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i Konzorcijuma „Bać-Besnik“ iz Rožaja;
- Predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za dodjelu pomoći u vidu drvne mase-tehničkog drveta u dubjećem stanju bez naknade za poljoprivredna gazdinstva, fizička lica, socijalno ugrožena domaćinstva, škole i humanitarne organizacije;
- Aneks Ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, broj 3569, od 26.8.2015. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i DOO „Bambis stolarija“- Podgorica;
- Aneks Ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, broj 4924, od 5.9.2012. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i Konzorcijuma „Ploča“ – Rožaje, koju zastupa DOO „Wood“- Rožaje;
- Aneks Ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, broj 3051, od 8.7.2008. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i DOO „Šik Lim“- Bijelo Polje;
- Aneks Ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, broj 5676, od 11.11.2008. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i DOO „Šik Lim“- Bijelo Polje;
- Aneks Ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, broj 4923, od 5.9.2012. godine, zaključen između Uprave za šume - Pljevlja i Konzorcijuma „Jela“-Rožaje, koju zastupa DOO „Jela“- Rožaje;
- Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma u 2015. godini;
- Odluku o davanju šuma u državnoj svojini na korišćenje prodajom drveta u dubjećem stanju, za 2016. godinu;
- Odluku o prodaji drvnih sortimenata sa trase dalekovoda Brezna - Kličevo;
- Program gazdovanja šumama za 2016. godinu.

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2016. godinu predviđene dvije obaveze (Program gazdovanja šumama za 2016. godinu i Odluka o davanju šuma u državnoj svojini na korišćenje prodajom drveta u dubjećem stanju, za 2016. godinu) su realizovane u potpunosti i u predviđenom roku.

Ostalih 9 materijala nijesu bili predviđeni Programom rada Vlade za 2016. godinu, već su sprovedeni u izvršavanju zakona i drugih opštih akata, što se tiče njihove realizacije shodno donešenim zaključcima Vlade, 7 je potpuno realizovano, a za preostala 2 realizacija je u toku, kako to i predviđaju zaključci Vlade.

✓ PRAVILNICI

U toku 2016. godine donijeti su sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o sadržaju i načinu izrade programa i planova gazdovanja šumama i načina obilježavanja granica u šumi („Službeni list CG“, broj 57/2016);
- Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o doznaci stabala za sječu, načinu prijema i obilježavanja drvnih sortimenata i uvjerenju o porijeklu drvnih sortimenata („Službeni list CG“, broj 15/2016);
- Pravilnik o visini naknade za doznaku stabala, premjer i žigosanje drvnih sortimenata i izradu izvođačkog projekta („Službeni list CG“, broj 74/2016).

Direkcija za lovstvo

✓ PREDLOZI ODLUKA ZA VLADU

Vlada Crne Gore, na sjednici od 22. decembra 2016. godine, na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja je:

- usvojila Izveštaj o sprovedenim aktivnostima na realizaciji Konkursa za dodjelu lovišta na korišćenje u 2015. godini;
- donijela Odluke o dodjeli lovišta: Paštrovići“, „Primorje“, „Risan“, „Tivat“, „Orjen“, „Kolašin“, „Rovca“, „Mojkovac“, „Smiljevica i Bjelasica“, „Petnjica“, „Rožaje“ i „Pljevlja“ na korišćenje;
- prihvatila Ugovore o korišćenju lovišta: Paštrovići“, „Primorje“, „Risan“, „Tivat“, „Orjen“, „Kolašin“, „Rovca“, „Mojkovac“, „Smiljevica i Bjelasica“, „Petnjica“, „Rožaje“ i „Pljevlja“.

✓ PRAVILNICI

U toku 2016. godine završene su preostale obaveze iz Giljotine propisa, donošenjem sljedećih pravilnika:

- Pravilnik o izmjenama pravilnika o uniformi i službenom naoružanju i legitimaciji lovočuvara („Službeni list CG“, broj 14/16);
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o službi čuvanja lovišta („Službeni list CG“, broj 14/16);

Takođe su donešeni i pravilnici:

- Pravilnik o sadržaju i načinu izrade godišnjeg lovnog plana („Službeni list CG“, broj 10/16);
- Pravilnik o dopunama pravilnika o obrascima trofejnog lista i prpratnice, njihovoj sadržini, načinu izdavanja, visini naknade za njihovo izdavanje i evidenciji („Službeni list CG“, broj 15/16);
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o programu, sadržaju, načinu polaganja lovačkog ispita i sokolarskog ispita i ispita za ocjenjivača trofeja divljači („Službeni list CG“, broj 16/16);

✓ Međunarodna saradnja

Ostvarena je sledeća međunarodna saradnja:

- rad na prikupljanju podataka o zdravstvenom stanju šuma po ICP metodologiji i njihovom slanju u ICP centar u Hamburgu, što je obaveza shodno Konvenciji o sprečavanju dugoročnog prekograničnog zagađenja;
- učešće u radi Liaison radnje grupe (saradnja 16 zemalja Jugoistočne i Srednje Evrope i Kine), kroz pripremu i usaglašavanje zajedničkih projekta;
- saradnja sa Izraelom (organizacija KKL - JNF koja gazduje šumama u Izraelu) u pogledu razmjene iskustava u oblastima zaštite šuma od požara i obnavljanja degradiranih šuma (međusobne studijske posjete);
- učešće u radu na usaglašavanju Okvirnog sporazuma za šume na globalnom nivou (LED inicijativa u okviru Globalnog UN Foruma za šume);
- saradnja sa Upravom za šume Sjedinjenih Američkih Država (US Forest Service), učešćem u obuci na preventivnoj zaštiti šuma i gašenju šumskih požara u državi Kalifornija, USA;
- priprema izvještaja o stanju šumskih resursa u Crnoj Gori i trendovima u proizvodnji u šumarstvu i drvnoj industriji za UNECE/FAO, njihovo slanje i učešće na godišnjoj Konferenciji Komiteta za šumarstvo u UNECE-u.

Pored toga, Direkcija za šumarstvo je pripremala mišljenja o kupovini ili zakupu šumskog zemljišta u državnoj svojini, na traženje Ministarstva finansija (ukupno 24 akta), kao i mišljenja na prostorno plansku dokumentaciju koju ovom ministarstvu dostavlja Ministarstvo održivog razvoja i turizma (ukupno 27 akata).

Na osnovu gore pomenutih dokumenata, koje su dostavili svi korisnici lovišta, ažurirana je Baza podataka - Centralna lovne evidencije za lovstvo, koju vodi ovo ministarstvo.

Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije čuvar/čuvarka lovišta - rezervata usvojen je na Nacionalnom savjetu za obrazovanje. U toku je procedura za izbor provajdera za realizaciju predmetnog programa.

8.3.3. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U toku 2016. godine na nivou Direkcije za šumarstvo ukupno je primljeno 5 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od čega je riješeno svih pet zahtjeva. Dozvoljen je pristup po osnovu 3 zahtjeva, nije dozvoljen pristup na jedan zahtjev i djelimično je odobren pristup informacijama na jedan zahtjev.

Donijeta su 2 rješenja o davanju saglasnosti na Programe gazdovanja šumama, i to za: gazdinsku jedinicu „Petinske šume”, područna jedinica Pljevlja, sa periodom važenja od 2016. godine do 2025. godine i za za gazdinsku jedinicu „Kutska rijeka”, područna jedinica Andrijevića, sa periodom važenja od 2014. godine do 2023. godine kao i dva prvostepena rješenja po zahtjevu stranke.

U drugostepenom postupku ukupno je u radu bilo 80 predmeta, od kojih je 5 prenijeto iz prethodnog perioda, broj pokrenutih upravnih sporova je 7.

Po sprovedenom postupku Javnog poziva za davanje šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju, za 2016. godinu i nakon donešenih prvostepenih odluka od strane tenderske komisije, uložene su 62 žalbe na prvostepene odluke tenderske komisije. U drugostepenom postupku 57 žalbi su odbijene kao neosnovane, kod 5 predmeta prvostepene odluke su izmijenjene od strane Tenderske komisije.

U toku 2016. godine na nivou Direkcije za lovstvo, a u cilju praćenja izvršavanja zakonskih obaveza od strane korisnika lovišta, dobijeni su Izveštaji o izvršenim radovima i sprovedenim mjerama u predhodnoj lovnoj godini, predviđenim njihovim (Privremenim) Godišnjim lovnim planovima, Katastri lovišta, kao i (Privremeni) Godišnji lovni planovi za 2016/17 godinu, od svih korisnika lovišta.

Odlučivajući po njihovom zahtjevu, za davanje saglasnosti - odobrenja za (Privremene) Godišnje lovne planove za 2016/17 godinu, u prvostepenom upravnim postupku, donijeto je 35 rješenja o davanju saglasnosti - odobrenja (za svih 35 lovišta u Crnoj Gori).

Takođe, donijeta su 2 rješenja o davanju saglasnosti na Lovne osnove, i to: za lovišta „Podgorica II” i „Bijelo Polje”, dok je jedan zahtjev za slobodan pristup informacijama djelimično usvojen.

Direkcija za monitoring u šumarstvu

Direkcija za monitoring vršila je kontrolu procesa izrade programa gazdovanja šumama za gazdinske jedinice koje su odrađivane u izvještajnoj godini. Kontrola se odnosila na kontrolu Baza alfa numeričkih i prostornih podataka kao i Programa gazdovanja šumama za osam gazdinskih jedinica koje su ugovorene za izradu po osnovu plana za 2014. godinu i ranije, za sedam gazdinskih jedinica koje su ugovorene po osnovu plana za 2015. godinu vršena je terenska kontrola na prikupljanju dendrometrijskih i drugih podataka za izradu programa gazdovanja šumama, od kojih je izvršena kontrola Baza alfa numeričkih i prostornih podataka za pet gazdinskih jedinica, kao i jednog Programa gazdovanja šumama koji su u ovom izvještajnom periodu od strane Izvođača radova bili završeni i dostavljeni. U okviru tehničkih mogućnosti redovno se ažurira Baza alfanumeričkih podataka Programa gazdovanja šumama.

8.3.4. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvnu industriju u 2016. godini ostvario je u svom radu veoma dobre rezultate.

Svi zadaci i obaveze iz programa rada Vlade i Ministarstva izvršeni su blagovremeno i na zakonom predviđeni način.

Direktorat je imao značajno angažovanje u uvođenju ograničenja izvoza drvnih sortimenata, koje je započeto izmjenama i dopunama Zakona o šumama u 2015. godini, nastavljeno u 2016. godini uvođenjem naknada za izvoz drvnih sortimenata i ostvarenom saradnjom sa Upravom carina na sprečavanju nelegalnog prometa drveta. Time je ispunjena preporuka DRI koja je bila u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja u pogledu destimulacije izvoza drveta donošenjem podzakonskog akta. Imajući u vidu da je izvršena analiza ograničenja i nedostataka i da su isti otklonjeni, stvorene su pretpostavke da se tokom 2017. godine ova pojava konačno potpuno eliminiše.

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće, dakle, konačno zaustavljanje izvoza drvnih sortimenata i uređenje unutrašnjeg tržišta drveta, rad na reformi sistema gazdovanja šumama (za šta je obezbijeđena ekspertska podrška), kao i pojačan nadzor nad radom Uprave za šume, od koje se očekuje preuzimanje pune odgovornosti za izvršenje poslova na gazdovanju šumama.

Takođe, jedan od prioriteta trebalo bi biti jačanje nadležnosti Direktorata u domenu drvne industrije, obzirom da su poslovi u tom segmentu odvijani uglavnom u režiji Generalnog direktora i Direkcije za šumarstvo.

8.4 DIREKTORAT ZA PLAĆANJA

8.4.1. DJELOKRUG RADA DIREKTORATA ZA PLAĆANJA

Direktorat za plaćanja nadležan je, pored ostalih nadležnosti propisanih aktom o unutrašnjoj organizaciji ministarstva, za pripremu i objavljivanje javnih poziva za dodjelu bespovratne podrške iz mjera ruralnog razvoja propisanih Agrobudžetom, koje se realizuju u okviru „EU/IPA projekta izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Crnoj Gori" (IPARD Like 1 i IPARD Like 2)”, postupanje po zahtjevima za odobravanje projekata i zahtjevima za isplatu podrške podnijetih na osnovu javnih poziva, kao i zahtjeva podnijetih u okviru “Projekta institucionalnog razvoja poljoprivrede” (MIDAS projekat).

Takođe, Direktor za plaćanja je nadležan za postupanje po zahtjevima za upis poljoprivrednih gazdinstava koja ostvaruju pravo na dodjelu podsticaja u Registar poljoprivrednih gazdinstava, koji se vodi u elektronskoj formi u prostorijama Direktorata za plaćanja.

8.4.2. IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U skladu sa Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžet, Direktor za plaćanja je odgovoran za sprovođenje mjera ruralnog razvoja u okviru „EU/IPA projekta izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Crnoj Gori" (IPARD Like)". Ove mjere se, prije svega, odnose na podršku investicijama u poljoprivredna gazdinstva tj. primarnu proizvodnju i podršku za investicije vezane za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda – IPARD Like 1 i IPARD Like 2.

Takođe, u skladu sa Agrobudžetom za 2016. godinu, Direktor za plaćanja je odgovoran za realizaciju zahtjeva za isplatu podrške podnijetih u okviru MIDAS projekta, a za koje su ugovori o dodjeli sredstava podrške potpisani u ranijim godinama.

Osim toga, u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službeni list Crne Gore", br. 56/09, 34/14 i 1/15) i Pravilnikom o obliku i načinu vođenja Registra subjekata i Registra poljoprivrednih gazdinstava ("Službeni list Crne Gore", br.16/14), Direktor za plaćanja je tokom 2016. godine nastavio sa započetim aktivnostima na uspostavljanju i vođenju Registra poljoprivrednih gazdinstva, kao i postupanja po zahtjevima poljoprivrednih proizvođača za upis svojih gazdinstva u navedeni registar.

8.4.3. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

U skladu sa Programom rada ministarstva za 2016. godinu, Direktor za plaćanja je bio u obavezi da sačini i dostavi Informacije o aktivnostima na realizaciji prioriternih projekata iz oblasti poljoprivrede, i to: Investicije u poljoprivredi (IPARD-like 1) i Razvoj prerađivačkog sektora (IPARD-like 2 i ADFD).

IPARD Like 1 projekat se finansira uz podršku Evropske unije kroz IPA komponentu I – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija, a implementira ga Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Svjetskom bankom. Sredstva su obezbijeđena iz IPA za 2011. i 2012. budžetsku godinu.

IPARD Like 2 projekat tj.dodatni EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju se takođe sprovodi kroz IPA komponentu I – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija, sredstvima koja obuhvataju programski period IPA 2013.

Kada je u pitanju realizacija mjera, u 2016. godini realizovano je sledeće:

✓ IPARD Like 1

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Svjetskom bankom sprovodi EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Crnoj Gori, koji se tiče mjere „Ulaganje u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“.

U julu 2016. godine, potpisano je 6 novih ugovora (krajem 2015. godine ukupno je potpisano 286 ugovora po Javnom pozivu za investicije u poljoprivredna gazdinstva (IPARD Like 1), od ukupno primljenih 521-og zahtjeva za odobravanje projekata) nakon postupka prigovora i ponovnog

razmatranja zahtjeva. U međuvremenu, od 3 ugovora proizvođači su odustali od realizacije investicije, za 25 projekata ugovor je istekao, dok su 2 ugovora raskinuta u postupku realizacije investicije.

Broj važećih ugovora (na dan 31. decembar 2016) je 262 sa ukupnim iznosom investicija u vrijednosti od 7,99 miliona EUR (bez PDV-a). Potencijalna podrška iznosi 4,64 miliona EUR.

U toku 2016. godine primljeno je ukupno 151 zahtjeva za isplatu podrške po Javnom pozivu za investicije u poljoprivredna gazdinstva. Vrijednost investicije primljenih zahtjeva za isplatu (bez PDV-a) je 3,61 milion eura, dok je iznos potencijalne podrške 2,09 miliona eura (bez PDV-a) (vidi tabelu 1).

Tabela 1: Broj, vrijednost odobrenih aplikacija i primljenih zahtjeva za isplatu:

Trenutni status u procesu plaćanja					
Broj ugovora (važećih)	Ukupna vrijednost investicije (bez PDV-a) (Milion eura)	Potencijalni iznos podrške (Milion eura)	Broj primljenih zahtjeva za isplatu	Ukupna vrijednost investicije (bez PDV-a) za primljene zahtjeve za isplatu (Milion eura)	Potencijalni iznos podrške za primljene zahtjeve za isplatu (Milion eura)
262	7.99	4.64	151	3.61	2.09

Isplaćeno je 139 projekata odnosno 53,05% od ukupnog broja važećih ugovora (262), sa ukupnom vrijednošću investicije od 3,07 miliona eura (bez PDV-a) i iznosom podrške 1,786,448.85 eura, dok su odbijena 2 projekta, a za 10 zahtjeva u toku je proces kontrole. (vidi tabelu 2).

Tabela 2: Zahtjevi u procesu izvršavanja plaćanja:

Broj isplaćenih projekata	Ukupna vrijednost investicije (bez PDV-a) (Milion eura)	Iznos podrške (Milion eura)	Broj odbijenih projekata	Zahtjevi u procesu administrativne i terenske kontrole
139	3.07	1,786,448.85	2	10

✓ Primljeni zahtjevi za isplatu

Kada su u pitanju opštine u kojim se investira, od ukupno 151 zahtjeva za isplatu iz 21 opštine, 55% zahtjeva za isplatu je stiglo iz 3 najveće opštine, i to iz: opštine Podgorica 33 zahtjeva za isplatu, dok je po 25 zahtjeva za isplatu pristiglo iz opštine Bijelo Polje i opštine Nikšić. (vidi tabelu 3)

Tabela 3: Podnijeti zahtjevi za isplatu po opštinama:

Opština	Podnijeti zahtjevi za isplatu	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Potencijalni iznos podrške
Andrijevica	2	57,910.00	51,302.69	31,431.61
Bar	1	19,141.81	16,085.56	8,847.06

Berane	10	234,693.61	200,759.85	125,267.94
Bijelo Polje	25	654,785.26	559,158.27	330,561.23
Cetinje	2	25,838.23	21,695.79	13,017.47
Danilovgrad	6	166,986.28	152,133.72	80,167.31
Gusinje	2	45,634.62	41,975.11	25,708.82
Herceg-Novi	1	36,165.76	30,391.40	18,234.84
Kolašin	1	16,629.49	13,974.36	7,685.90
Mojkovac	1	11,062.35	9,296.09	5,577.65
Nikšić	25	668,769.99	582,173.73	357,890.68
Petnjica	8	176,836.67	151,861.49	93,831.84
Plav	5	128,239.33	108,769.48	65,885.22
Plužine	2	50,840.00	42,722.09	27,068.13
Pljevlja	7	187,907.53	158,743.30	94,321.08
Podgorica	33	966,489.46	825,109.92	436,481.79
Rožaje	4	151,734.59	132,372.78	79,113.44
Šavnik	8	256,087.26	217,075.30	133,151.29
Tivat	1	19,011.81	15,976.30	9,585.78
Ulcinj	2	121,277.51	101,913.85	50,956.93
Žabljak	5	210,688.36	177,047.68	106,228.61
UKUPNO	151	4,206,729.92	3,610,538.76	2,088,999.15

Kada su u pitanju sektori investiranja, od ukupnog broja podnijetih zahtjeva za isplatu (151), 104 zahtjeva se odnose na sektor stočarske proizvodnje, 45 na sektor biljne proizvodnje, dok se 2 zahtjeva odnose na sektor akvakulture. (vidi tabelu 4)

Tabela 4: Podnijeti zahtjevi za isplatu po sektoru investiranja:

Sektor investiranja	Broj podnešenih zahtjeva za isplatu	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Potencijalni iznos podrške za podnesene zahtjeve za isplatu
Stočarska proizvodnja	104	2,986,840.05	2,576,648.99	1,523,409.89
mljekarstvo	73	2,221,016.43	1,922,955.04	1,141,015.86
ovčarstvo	16	420,550.80	359,296.48	224,007.89
pčelarstvo	13	186,636.16	159,038.13	90,706.47
svinjogojstvo	1	58,882.90	51,901.59	25,950.80
živinarstvo	1	99,753.76	83,457.75	41,728.88
Biljna proizvodnja	45	1,158,290.92	982,651.69	535,589.83
povrtarstvo	10	254,248.88	214,255.57	112,957.21
povrtarstvo / ratarstvo	10	206,455.17	173,759.15	100,809.64
voćarstvo	10	196,142.54	172,134.44	98,497.02
ratarstvo	8	223,356.23	187,715.31	103,593.15

vinogradarstvo	5	185,097.93	156,644.22	80,661.31
maslinarstvo	1	64,260.00	54,000.00	27,000.00
šampinjoni	1	28,730.17	24,143.00	12,071.50
Akvakultura	2	61,598.95	51,238.08	29,999.44
ribarstvo	2	61,598.95	51,238.08	29,999.44
UKUPNO	151	4,206,729.92	3,610,538.76	2,088,999.15

Kada je u pitanju tip investicije, od ukupnog broja podnijetih zahtjeva za isplatu (151), 119 zahtjeva se odnosi na nabavku mehanizacije (uključujući aplikacije koje su pored mehanizacije imale i drugu vrstu investicija za podršku) ili 45,42% od ukupnog broja validnih ugovora (od ukupno 262 trenutno validnih ugovora) (vidi tabelu 5).

Tabela 5: Podnijeti zahtjevi za isplatu po tipu investiranja:

Tip investicije	Podnijeti zahtjevi za isplatu	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Potencijalni iznos podrške za podnesene zahtjeve za isplatu
mehanizacija	62	1,164,083.89	988,993.32	572,906.09
građevinarstvo / mehanizacija	37	1,210,859.68	1,035,156.84	611,042.09
građevinarstvo / oprema	8	254,214.74	213,915.86	117,589.44
oprema	8	279,194.21	245,267.18	135,925.83
građevinarstvo/mehanizacija/stoka	7	376,837.69	328,419.59	192,176.57
građevinarstvo	6	281,580.97	234,283.70	131,970.83
mehanizacija / oprema	6	132,652.93	114,133.71	67,876.16
oprema / roj	5	70,672.23	60,830.64	34,585.28
mehanizacija / stoka / oprema	3	177,302.65	163,305.16	95,662.36
zasad	2	95,154.42	84,233.24	45,946.88
građevinarstvo / oprema / roj	1	14,190.87	11,924.87	5,962.44
građevinarstvo / mehanizacija / oprema	1	15,185.80	12,565.55	7,539.33
mehanizacija / stoka	1	24,918.88	22,950.28	14,917.68
vozilo	1	23,350.49	21,429.00	10,714.50
mehanizacija / materijal	1	24,568.47	20,645.77	13,419.75
mehanizacija / sistem za navodnjavanje	1	17,870.00	15,131.95	9,835.77
mreža	1	17,292.00	14,831.09	7,415.55
UKUPNO	151	4,206,729.92	3,610,538.76	2,088,999.15

✓ Isplaćeni zahtjevi

Broj isplaćenih zahtjeva je 139, ukupna vrijednost investicija je 3,630,211.36 eura (sa PDV-om), dok je isplaćen iznos bespovratne podrške od 1,786,448.85 eura.

Najveći iznos sredstava je isplaćen korisnicima iz opštine Podgorica, a nakon toga iz Nikšića i Bijelog Polja. Ukupan iznos isplaćenih sredstava korisnicima iz ove tri opštine je 954,728.17 eura i on iznosi 53% od ukupno plaćenog iznosa svim opštinama.

Kada su u pitanju opštine koje pripadaju sjevernom dijelu države (Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Petnjica, Andrijevica, Plav, Gusinje, Rožaje, Pljevlja, Šavnik, Žabljak i Plužine), isplaćena su 72 projekta sa ukupnim iznosom podrške od 949,318.59 eura, i ovaj iznos predstavlja 53,14% od ukupnog iznosa isplaćenih podrški.

Tabela 6: Isplaćeni zahtjevi za isplatu po opštinama:

Opština	Broj isplaćenih projekata	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Andrijevica	1	15,053.50	12,650.00	8,222.50
Bar	1	19,007.89	15,973.02	8,785.16
Berane	9	192,990.48	162,176.87	100,339.49
Bijelo Polje	23	564,937.96	478,122.13	288,027.69
Cetinje	2	25,167.94	21,149.53	12,689.72
Danilovgrad	6	160,434.15	134,818.62	70,868.11
Gusinje	2	45,634.62	38,348.42	24,401.47
Herceg Novi	1	36,808.37	30,931.40	18,234.84
Kolašin	1	16,629.49	13,974.36	7,685.90
Mojkovac	1	7,770.35	6,529.71	3,917.83
Nikšić	24	595,041.61	500,034.97	309,240.10
Petnjica	6	127,473.48	107,120.57	65,266.61
Plav	5	125,934.23	105,827.08	65,728.14
Plužine	2	50,839.29	42,722.09	27,068.13
Pljevlja	7	183,417.51	154,132.36	92,479.40
Podgorica	30	804,396.73	678,371.72	357,460.38
Rožaje	4	130,324.91	109,516.73	65,710.04
Šavnik	6	185,660.42	156,017.16	97,730.63
Tivat	1	17,641.80	14,825.04	8,895.02
Ulcinj	2	121,277.48	101,913.85	50,956.93
Žabljak	5	203,769.15	171,234.58	102,740.76
TOTAL	139	3,630,211.36	3,056,390.21	1,786,448.85

Najveći iznos podrške isplaćen je u sektoru stočarstva, i to u oblasti mljekarstva 938,513.21 eura odnosno 71,73% ukupne podrške sektoru stočarstva (vidi tabelu 7).

Tabela 7: Isplaćeni zahtjevi za isplatu po poljoprivrednom sektoru:

Sektor investiranja	Broj isplaćenih projekata	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Stočarska proizvodnja	97	2,605,727.88	2,195,479.72	1,308,467.48

mljekarstvo	66	1,866,840.10	1,572,157.54	938,513.21
ovčarstvo	16	418,412.91	351,607.49	221,201.99
pčelarstvo	13	182,232.46	153,136.52	86,874.11
živinarstvo	1	79,487.91	66,796.56	33,398.28
svinjogojstvo	1	58,754.50	51,781.61	28,479.89
Biljna proizvodnja	41	1,000,983.48	841,162.59	468,107.42
povrtarstvo	10	254,946.86	214,241.06	112,949.25
Povrtarstvo / ratarstvo	10	202,189.10	169,906.81	98,403.29
voćarstvo	8	133,311.49	112,026.46	63,216.02
ratarstvo	8	215,321.44	180,942.39	108,425.51
vinogradarstvo	4	130,954.59	110,045.87	58,113.35
maslinarstvo	1	64,260.00	54,000.00	27,000.00
Akvakultura	1	23,500.00	19,747.90	9,873.95
ribarstvo	1	23,500.00	19,747.90	9,873.95
UKUPNO	139	3,630,211.36	3,056,390.21	1,786,448.85

Kada je u pitanju tip investicije, najveći iznos podrške isplaćen je za nabavku mehanizacije 577,015.93 eura, odnosno 62 projekta (vidi tabelu 8).

Tabela 8: Isplaćeni zahtjevi za isplatu po tipu investicije:

Tip investicije	Broj isplaćeni h projekata	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
mehanizacija	62	1,182,152.68	993,405.62	577,015.93
građevinarstvo / mehanizacija	35	1,127,795.55	947,727.35	574,930.57
oprema	7	204,670.91	171,992.36	90,720.52
mehanizacija / oprema	6	126,432.11	106,245.47	60,838.88
građevinarstvo / oprema	6	165,751.83	139,287.25	76,892.70
oprema / roj	5	70,201.36	58,992.74	33,142.97
građevinarstvo	5	240,341.84	201,967.93	111,188.23
građevinarstvo / mehanizacija / stoka	4	212,306.03	181,792.77	109,075.66
mehanizacija / stoka / oprema	3	183,968.81	157,003.72	94,845.86
građevinarstvo/oprema/roj	1	14,190.60	11,924.87	5,962.44
mehanizacija / stoka	1	27,310.83	22,950.28	14,917.68
vozilo	1	23,500.00	19,747.90	9,873.95
građevinarstvo / mehanizacija / oprema	1	14,435.35	12,130.55	7,278.33
Protivgradna mreža	1	12,585.00	10,575.63	6,345.38
mehanizacija/materijal	1	24,568.47	20,645.77	13,419.75
UKUPNO	139	3,630,211.36	3,056,390.21	1,786,448.85

Kada su u pitanju mladi poljoprivrednici, od 109 ugovorenih projekata (41,60% od broja validnih ugovora), 56% ili 61 njih je podnijelo zahtjev za isplatu. Od ukupnog broja mladih poljoprivrednika koji su podnijeli zahtjev za isplatu (61), 92% ili 56 zahtjeva za isplatu su već isplaćeni (vidi tabelu 9).

Tabela 9: Broj i vrijednost podnijetih i isplaćenih zahtjeva za isplatu od strane mladih poljoprivrednih proizvođača:

Mladi poljoprivrednik	Broj projekata	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Ukupan broj ugovorenih aplikacija	109	4,016,599.38	3,434,712.72	2,109,228.19
Podnijeti zahtjevi za isplatu	61	1,692,212.00	1,431,511.11	860,442.04
Plaćeni zahtjevi za isplatu	56	1,500,085.83	1,269,132.22	763,338.45

✓ IPARD Like 2

S obzirom na dobre rezultate programa bespovratne podrške u okviru Projekta institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede (MIDAS projekat) kao i IPARD like 1 projekta, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je odlučilo da pređe na podršku agro-prerađivačkoj industriji. Dobijena je saglasnost od EU u obezbjeđivanju drugog povjereničkog fonda kojim bi upravljala Svjetska banka sa dijelom koji obuhvata programski period IPA 2013, odnosno oko 5,29 miliona eura. Drugi povjerenički fond će finansirati dodatni EU/IPA projekat izgradnje institucija u poljoprivredi i ruralnom razvoju (IPARD like 2 projekat).

Javni poziv za investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda objavljen je u februaru 2016. godine, dok je rok za dostavljanje aplikacija bio u periodu od 1. aprila do 1. jula 2016. godine. Korisnici poziva su bili subjekti u poslovanju hranom – prerađivači hrane registrovani u nacionalnim registrima, a koji su bili predmet kategorizacije od strane nadležne uprave za bezbjednost hrane.

Za IPARD like 2 javni poziv apliciralo je 40 korisnika, a ugovorena su 33 projekta. Ukupna vrijednost ugovorenih investicija iznosi 5.865.909,80 eura (sa PDV-om) ili 4.930.736,45 eura (bez PDV-a), sa iznosom podrške 2.465.368,23 eura (vidi tabelu 1). Ugovori su potpisani 31. oktobra 2016. godine i rok za realizaciju investicija je 12 mjeseci.

Tabela 1: Podaci o aplikacijama

IPARD like 2	Broj	Prihvatljiv iznos investicije sa PDV-om (Milion eura)	Prihvatljiv iznos investicije bez PDV-a (Milion eura)	Iznos podrške (Milion eura)
Primljene aplikacije	40	6,74	5,67	2,83
Ugovoreni projekti	33	5,86	4,93	2,46
Odbijeni zahtjevi	7	0,88	0,74	0,37

Više od 1/3 ugovorenih projekata je iz opštine Cetinje, njih 12 odnosno 36% (vidi tabelu 2). Kada su u pitanju investicije, za preradu mesa se prijavilo 16 projekata ili 48% od ukupnog broja ugovorenih projekata, zatim prerada mlijeka sa 9 projekata i klanice sa 4 projekata, tj. 87,8% projekata se odnose na preradu u stočarskoj proizvodnji. 4 projekta se odnose na preradu u biljnoj proizvodnji i to: 2 projekta u proizvodnji vina i 2 projekta u preradi voća i povrća (vidi tabelu 3).

Tabela 2. Podaci o ugovorenim projektima po opštinama

Opština	Broj ugovorenih projekata	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Bijelo Polje	2	487.549,66	409.705,61	204.852,81
Cetinje	12	2.206.657,32	1.854.333,89	927.166,95
Danilovgrad	4	697.996,13	586.551,38	293.275,69
Kotor	1	68.905,16	57.903,50	28.951,75
Mojkovac	1	45.388,73	38.141,81	19.070,91
Nikšić	4	697.033,19	585.742,18	292.871,09
Pljevlja	1	97.756,62	82.148,42	41.074,21
Podgorica	5	877.799,37	737.654,92	368.827,46
Rožaje	2	493.693,12	414.868,18	207.434,09
Žabljak	1	193.130,50	162.294,54	81.147,27
UKUPNO	33	5.867.566,28	4.930.736,45	2.465.368,23

Tabela 3. Podaci o ugovorenim aplikacijama po sektoru investiranja

Sektor investiranja	Broj podnijetih zahtjeva za odobravanje	Iznos investicije (sa PDV-om)	Iznos investicije (bez PDV-a)	Grant podrška u skladu sa podnijetim zahtjevom za odobravanje
Prerada mlijeka	9	1.426.066,57	1.198.375,28	599.187,64
Prerada mesa	16	2.967.387,45	2.493.602,92	1.246.801,46
Klanice	4	721.273,57	606.112,25	303.056,13
Proizvodnja vina	2	469.838,78	394.830,92	197.415,46
Prerada voća i povrća	2	282.999,91	237.815,08	118.907,54
UKUPNO	33	5.867.566,28	4.930.736,45	2.465.368,23

27 projekata od 33 podnijeta zahtjeva za odobravanje, planira investirati u opremu ili 81% dok je 16 projekata investiralo u građevinarstvo ili 48,4%. 9 projekata kroz svoju investiciju planira nabavku vozila ili 27% (vidi tabelu 4).

Tabela 4. Podaci o ugovorenim aplikacijama po tipu investicije

Tip investicije	Broj podnijetih zahtjeva za odobravanje	Iznos investicije (sa PDV-om)	Iznos investicije (bez PDV-a)	Grant podrška u skladu sa podnijetim zahtjevom za odobravanje
Građevinarstvo	4	974.724,10	819.104,31	409.552,16
Građevinarstvo / Oprema	8	1.441.305,31	1.211.180,93	605.590,47
Građevinarstvo / Vozilo	1	97.756,62	82.148,42	41.074,21
Građevinarstvo / Oprema / Vozilo	3	494.706,54	415.719,78	207.859,89
Mehanizacija/ Oprema	1	44.256,98	37.190,74	18.595,37
Oprema	11	1.998.594,14	1.679.490,90	839.745,45
Oprema / Vozilo	4	572.700,59	481.261,03	240.630,52
Vozilo	1	243.522,00	204.640,34	102.320,17
UKUPNO	33	5.867.566,28	4.930.736,45	2.465.368,23

Što se tiče ostalih aktivnosti Direktorata za plaćanja u 2016. godine, navodimo sledeće:

✓ **Prostorije Direktorata za plaćanja**

U aprilu 2016. godine, Direktorat za plaćanja dobio je novi prostor opremljen u skladu sa najsavremenijim standardima za funkcionisanje Agencija za plaćanja u zemljama okruženja i EU. Posebno je bitan standard ISO 27002 vezan za sistem informacione bezbjednosti, a ispunjavanje ovog standarda ogleda se u posebnom načinu opremanja prostorija, rasporeda i namjene prostorija, IT sistema i kontrole aktivnosti.

✓ **Revizija strukture za implementaciju IPARD-a u Crnoj Gori**

Tokom 2016. godine (januar i jun) revizori Revizorske jedinice J5 Direktorata za poljoprivredu (DG AGRI) održali su dvije revizorske misije, sa ciljem ocjene sposobnosti Upravljačke (Ministarstvo finansija i Revizorsko tijelo) i Operativne strukture (Direktorat za plaćanja i Direktorat za ruralni razvoj) implementaciju IPARD-a u Crnoj Gori. Nakon ocjene stanja i sprovedenih intervjua sa zaposlenima, revizori su u svojim izvještajima opisali nalaze i preporuke koje je neophodno ispuniti, kako bi se dobila akreditacija i potpisao Finansijski sporazum sa EU. Svi nalazi i preporuke su uspješno otklonjeni, uspostavljene su zahtijevane baze podataka za izračun referentne cijene proizvoda koji su predmet podrške i softver za računovodstvo, ali je kao jedan od gorućih problema ostao nedovoljan broj ljudskih resursa za implementaciju IPARD-a, što je posebno potencirano u oba izvještaja revizora.

✓ **Registar poljoprivrednih gazdinstava**

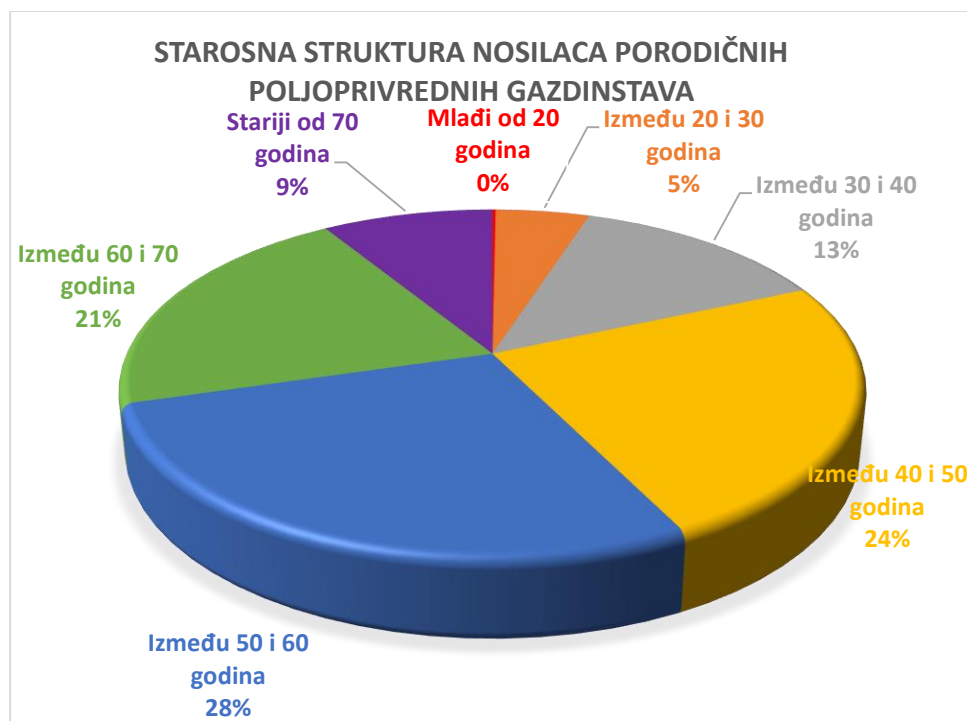
Od 2014. godine Registar poljoprivrednih gazdinstava je vođen u papirnom obliku sa evidencijama u excelu. Nakon preseljenja u nove prostorije Direktorata za plaćanje u aprilu 2016. godine, uspostavljanja IT sistema i internet veze sa Regionalnim kancelarijama, kao i održavanja potrebnih

obuka, stvoreni su uslovi da počne upis u elektronski Registar poljoprivrednih gazdinstava. Upis je započeo u aprilu 2016. godine i u periodu april-decembar zaposleni u Direktoratu za plaćanja su unijeli u softver podatke o svim gazdinstvima iz starog registra. Paralelno sa tim u Regionalnim kancelarijama je rađen unos novih gazdinstava i promjena podataka za već registrovana gazdinstva. Kontrola unesenih podataka prije izdavanja Rešenja, kao i kontrola promjena radi se u Direktoratu za plaćanje za 100% aplikacija.

Podaci o broju podnesenih zahtjeva i izdatih rešenja kroz softver dati su u Tabeli 1.

Tabela 1. Broj registrovanih gazdinstava u softveru po opštinama

Opština	Poslat a rješen ja	U postupku izdavanja rešenja	Nepotpuna dokumenta cija	Odbač en
Pljevlja	387	3	8	1
Žabljak	91	10	2	0
Mojkovac	169	0	3	2
Bijelo Polje	738	2	22	9
Podgorica	857	4	11	17
Danilovgrad	165	0	1	1
Plužine	186	0	0	0
Šavnik	147	1	0	0
Nikšić	662	0	3	3
Berane	339	3	15	9
Petnjica	122	2	6	2
Rožaje	278	0	8	7
Kolašin	112	0	4	0
Herceg Novi	43	1	0	0
Budva	25	0	0	1
Andrijevica	92	0	4	3
Plav	97	1	4	2
Cetinje	53	0	0	3
Ulcinj	192	3	1	2
Bar	113	3	1	2
Tivat	7	0	0	0
Gusinje	29	1	2	3
Kotor	17	0	1	1
Ukupno	4921	34	96	68

✓ **Evidencija upotrebe poljoprivrednog zemljišta - Sistem identifikacije poljoprivrednog zemljišta (LPIS projekat)**

U Direktoratu za plaćanja u toku je projekat ***Uspostavljanje hardvera, softvera infrastrukture i pružanje orto-fotografija u pogledu uspostavljanja LPIS u Crnoj Gori***, koji realizuje Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, dok je korisnik projekta Direktorat za plaćanja. Kroz ovaj projekat će biti urađena instalacija i testiranje hardvera, razvoj, instalacija i testiranje softvera, kao i nabavka digitalnih orto-foto mapa u cilju uspostavljanja potpuno funkcionalnog sistema za evidenciju poljoprivrednih parcela u Crnoj Gori, poznatijeg kao „LPIS“. Projekat je počeo u aprilu 2016. dok je rok za njegov završetak januar 2018. godine. Finansijska sredstva za izgradnju sistema su obezbijeđena kroz IPA za 2013 godinu.

U okviru projekta raspisani su tenderi i izabrani izvođači za:

1. Izradu softvera za LPIS,
2. Izradu ortofoto mapa za teritoriju Crne Gore i
3. Nabavku IT opreme.

Tender za inicijalnu digitalizaciju biće raspisan nakon završetka izrade ortofoto mapa.

U okviru **LPIS projekta** od decembra 2016. započet je LPIS/IAKS pilot projekat čiji su ciljevi:

- testiranje izbora referentne parcele na primjerima sa terena;
- upoznavanje zaposlenih sa LPIS metodologijom;
- ocjena kvalitet postojećih podataka, koji se koriste u procesu digitalizacije LPIS-a;
- preciziranje uslova za prikupljanje podataka (npr postoji potreba za digitalizaciju početni LPIS fizički blokira ili ne);
- informisanje javnosti o LPIS-u i
- testiranje sistema administracije i kontrole kroz pripremu i sprovođenje jedne mjere.

LPIS pilot će biti integrisan sa postojećim sistemom Registar poljoprivrednih gazdinstava i obuhvataće ne samo digitalizaciju referentnih parcela, nego i prototip praćenja procesa dodjele subvencije (za mjeru 2.2.2. Podrška organskoj proizvodnji iz Agrobudžeta za 2017. godinu) po modelu direktnih plaćanja.

MIDAS – Projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore

✓ **Punkt za inspekciju proizvoda na graničnom prelazu - BIP (Border Inspection Point)**

Punkt za inspekciju proizvoda na graničnom prelazu, koji će služiti za kontrolu i uzorkovanje veterinarskih i fitosanitarnih proizvoda je završen u martu 2016. godine. Izgradnja je počela sredinom 2014.godine, i bilo je planirano da se sve završi za godinu dana, ali zbog birokratskih zahtjeva za građevinskom dozvolom, dobijanjem saglasnosti na parcelu, pa inkorporiranjem svega u bescarinsku zonu i proširivanje iste za našu parcelu, radovi su trajali skoro dvije godine. Objekat je izgrađen preko *Projekta Institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore (MIDAS)*, koji implementira Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a finansiran je iz kredita Svjetske banke.

Objekat, sa svom pratećom opremom za uzorkovanje i čuvanje uzoraka, kancelarijskom opremom, i uređenjem prilaza i dvorišta je koštao oko 550.000 EUR.

Zemljište za izgradnju ovoga objekta je ustupila država (Ministarstvo finansija), a nalazi se u okviru bescarinske zone Luka Bar. Kod izgradnje ovoga objekta je podršku dala i opština Bar, tako što je izgradnju oslobodila od plaćanja komunalija. AD Luka Bar je kroz raspoloživost svoje infrastrukture pomogla da se izgradnja ovoga objekta, kao i njegova puna funkcionalnost, uspješno kompletira.

Po završetku objekta, za isti je dobijena Upotrebna dozvola i objekat je predat na korišćenje nadležnim službama. Izgradnja ovoga objekta je dobar primjer sinergetskog djelovanja više državnih i međunarodnih institucija da bi se na kraju dobio subjekat koji ispunjava sve planirane zahtjeve i standarde, a koristiće institucijama Crne Gore za podizanje nivoa zdravstvene bezbjednosti hrane, te samim tim uticaće na bolje očuvanje zdravlje građana Crne Gore i posjetilaca.

BIP Bar je prvi crnogorski granični prelaz za kontrolu hrane prema standardima EU koji je izgrađen u Luci Bar i u njemu se vrši uzorkovanje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji se uvoze u Crnu Goru pomorskim putem.

✓ **MIDAS dodatno finansiranje za IACS - podaci o projektu**

Dodatno finansiranje za *Projekat institucionalnog jačanja i razvoja poljoprivrede Crne Gore (MIDAS)* je pripremljeno kao logički nastavak osnovnog MIDAS projekta, koji je pomagao razvoju sistema kako institucionalnog, tako i krajnjih korisnika farmera, do stepena akreditacije za mogućnost korišćenja IPARD sredstava. Obzirom da je sistem za IPARD skoro potpuno izgrađen, prešlo se na drugu fazu razvoja Direktorata za plaćanja (buduće Agencije za plaćanje), kao glavne institucije za povlačenje EU sredstava za poljoprivredu.

Kroz projekat Dodatno finansiranje MIDAS projekta se implementira nastavak podrške jačanju vladinih institucija i skladu sa predpristupnim zahtjevima ka EU. Takođe se namjerava dograditi sistem za administraciju grantova za ruralni razvoj, u cilju podrške poljoprivrednim gazdinstvima za podizanje sopstvenih standard poslovanja ka EU standardima.

Projekat MIDAS Dodatno finansiranje za glavni cilj ima razvoj IACS Sistema (Integrisanog administrativnog sistema kontrole) koji je neophodan da bi se na EU prihvatljiv način kontrolisala EU sredstva podrške za poljoprivredu. IACS sistem, uključujući u sebi LPIS sistem, Farm registar, Registar za identifikaciju životinja, i ostale pod sisteme i baze podataka koje se trebaju izgraditi, će činiti i kontrolni mehanizam ne samo za EU sredstva podrške za direktna plaćanja u poljoprivredi, već će se koristiti i za nacionalna sredstva i efikasniju implementaciju i svrsishodnu namjenu ka krajnjim korisnicima, poljoprivrednim proizvođačima.

Obaveza svih zemalja članica EU je uspostavljanje IACS-a za upravljanje sistemima podrške (Reg EU 1306/2013, Naslov V, Poglavlje II), kao i uspostavljanje tijela - Agencije za plaćanja, koje je odgovorno za upravljanje i kontrolu troškova iz fondova EAGF i EAFRD (Reg EU 1306/2013 Naslov II, Poglavlje II, Član 4.).

Implementacijom projekta MIDAS dodatno finansiranje iskoristiće se predpristupni period za postepeno građenje i uvođenje djelova IACS-a zbog kompleksnosti pojedinačnih djelova i postepenog povezivanja zarad postizanja potpune sinhronizovanosti i funkcionalnosti na datum pristupanja u EU.

Agencija za plaćanje (sada Direktorat za plaćanja) kao tijelo koje je neophodno da postoji zarad upravljanja plaćanjima iz fondova EAGF i EAFRD, kao i iz nacionalnog budžeta, a IACS je samo jedan dio kontrolno – pratećih mehanizama koje Agencija za plaćanje treba da ima da bi mogla da vrši svoju funkciju.

Ovaj Projekat je podržan iz zajma Svjetske banke, korisnik je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, uglavnom usmjereno na Direktorat za plaćanja, koji je predmet EU akreditacije za upravljanje EU fondovima za podršku poljoprivrede u Crnoj Gori.

Ugovor o projektu potpisan je u oktobru 2016. godine, vrijednost projekta je 3 mil EUR, od čega su 2,2 mil EUR za tehničku podršku, dok je 0,8 mil EUR opredijeljeno za grantove poljoprivrednim proizvođačima, tj. inkorporiranje u Agrobudžet i testiranje novih šema podrške i mehanizama kontrole, koje će nas čekati po pristupanju EU. Na ovaj način će se, iz godine u godinu, sistem postupno graditi i prilagođavati EU zahtjevima.

✓ **Baza referentnih cijena**

Baza referentnih cijena je kreirana za potrebe Direktorata za plaćanja i implementaciju IPARD programa.

Ovaj sistem se koristi za računanje referentne cijene nekog proizvoda u toku javnog poziva i uz određene varijacije predstavlja relevantnu cijenu na tržištu.

Sistem je razvijen krajem 2015. godine od strane IT specijaliste angažovanog preko MIDAS projekta, a početkom 2016. godine započet je unos postojećih podataka. Svi do sada prikupljeni podaci kroz MIDAS i IPARD like javne pozive su unijeti u bazu i baza trenutno sadrži **696** upisanih cijena proizvoda.

✓ **Računovodstveni softver**

Ovaj softver je namijenjen za implementaciju IPARD programa u Crnoj Gori. Razvoj ovog sistema i njegovo uvođenje u proces rada Direktorata za plaćanja jedan je od uslova za akreditaciju IPARD Agencije.

Ugovor za izgradnju Softvera za računovodstvo potpisan je u januaru 2016. godine, a u martu aneks ugovora za kreiranje testnog okruženja, povezivanja sa Registrom poljoprivrednih gazdinstava i za kreiranje modula za Nacionalni fond Ministarstva finansija. Softver je primljen u junu mjesecu 2016. godine, a nakon uočavanja nekih problema u radu urađene su dorade i to sve u toku garantnog perioda, pa je softver sa produkcijom počeo u novembru 2016. godine.

Softver omogućava evidenciju finansijskih dokumenata koji su vezani za mjere podrške poljoprivrednim proizvođačima i kreiranje potrebnih finansijskih izvještaja. Sistem je kreiran tako da se određene informacije unesu samo jednom u sistem i dostupne su svima koji ga koriste. Značajno je to da se korisnici(aplikanti) unose samo jednom u sistem i da dobijaju svoj jedinstveni kod.

Kako proces rada Direktorata za plaćanja u jednom trenutku nakon autorizacije i odobravanja plaćanja zahtjeva odobravanje sredstava od Nacionalnog fonda, u sistemu je kreiran i korisnički nalog za zaposlenog u Nacionalnom fondu, koji preko prethodno instalirane virtuelne konekcije, može pristupiti ovom sistemu i pogledati sve poslate zahtjeve i čekirati koji se odobrava a koji odbija. Ovaj način povezivanja sa Nacionalnim fondom ubrzava proces odobravanja sredstava.

U međuvremenu, do akreditacije IPARD-a, sistem će se koristiti za tekuće IPARD like javne pozive.

✓ **Izveštaji Svjetske banke**

Predstavnici Svjetske banke su u svom **Aide-Memoire**, odnosno Izveštaju o realizaciji aktivnosti u 2016. godini istakli zadovoljstvo postignutim u realizaciji projekata koji su predmet njihove podrške.

Kada je u pitanju realizacija IPARD Like 1 projekta i IPARD like 2 projekta, misija Svjetske banke je nakon detaljne analize implementacije projekta potvrdila da je napredak u implementaciji projekta dostigao nivo „visoko zadovoljavajući“, uzimajući u obzir procenat realizacije investicija i procenat povlačenja podrške.

Što se tiče MIDAS projekta koji se realizuje od 2009. godine i koji je već ocijenjen kao jedan od najuspješnijih projekata iz oblasti poljoprivrede koje je Svetska banka realizovala u zemljama regiona, neophodno je istaći da je u decembru 2016. godine potpisan novi aranžman podrške za dodatno finansiranje MIDAS-a, koji će poslužiti kao osnova za izgradnju Integrisanog sistema administracije i kontrole (IACS), koji je neophodan za implementaciju direktnih plaćanja poljoprivrednim proizvođačima u skladu sa pravilima Evropske unije.

8.4.4. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Direktorat za plaćanja nadležan je, pored ostalih nadležnosti propisanih aktom o unutrašnjoj organizaciji ministarstva, za postupanje po zahtjevima za upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava.

U 2016. godini, Direktor za plaćanja realizovao je Javni poziv za investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda (IPARD Like 2).

Takođe, nastavljeno je sa realizacijom investicija u okviru Javnog poziva za investicije u poljoprivredna gazdinstva u okviru IPARD Like 1 projekta i javnih poziva u okviru MIDAS projekta, kao i sa upisom poljoprivrednih gazdinstava u Registar poljoprivrednih gazdinstava.

Tokom 2016. godine, dostavljena su ukupno 4138 zahtjeva za odlučivanje u prvostepenom upravnom postupku, i to:

- ✓ **40** zahtjeva za odobravanje projekata podnijetih po Javnom pozivu za investicije u preradu u okviru IPARD Like 2 projekta, od kojih je **35 riješeno (87,5 %)**, a **5** zahtjeva nalaze se u fazi odlučivanja,
- ✓ **151** zahtjeva za isplatu podrške podnijetih po Javnom pozivu za investicije u poljoprivredna gazdinstva u okviru IPARD Like 1 projekta, od kojih je **141 riješeno (93,38 %)**, a **10** nalaze se u fazi odlučivanja,
- ✓ **4** zahtjeva za isplatu podrške podnijetih u okviru MIDAS projekta, od kojih su sva **4 riješena (100 %)**,
- ✓ **3943** zahtjeva za upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava, od kojih je **3896 riješeno (98,81 %)**, a za **27** zahtjeva nalaze se u fazi odlučivanja.

U 2016. godini protiv 10 prvostepenih rješenja Ministarstva pokrenuti su upravni sporovi, od kojih je jedan upravni spor riješen odbijanjem tužbe kao neosnovane i potvrđivanjem rješenja Ministarstva, dok je ostalih 9 postupak u toku pred Upravnim sudom.

8.4.5. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

U 2016. godini, Direktor za plaćanja uz maksimalno angažovanje svih zaposlenih ostvario je veoma dobre rezultate.

Uprkos nedovoljnom broju ljudskih resursa, Direktor za plaćanja je u 2016. godini uspješno implementirao javne pozive za dodjelu sredstava bespovratne podrške u okviru IPARD Like 1 i IPARD Like 2 projekta i MIDAS projekta, i u toku 2016. godini isplatio **1,786,448.85 eura** bespovratne podrške, dok je ukupan iznos prihvatljivih investicija iznosio **3,630,211.36 eura (sa PDV-om)**.

Od aprila 2016. godine Direktor za plaćanja je uspostavljanjem softvera u novim prostorijama počeo elektronsko vođenje Registra poljoprivrednih gazdinstava, koji će služiti kao osnova za dobijanje svih podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a istovremeno i evidencija o stvarnim podacima o svim poljoprivrednim gazdinstvima na teritoriji Crne Gore.

U 2016. godini počela je implementacija projekta za uspostavljanje Evidencije upotrebe poljoprivrednog zemljišta, tj. **LPIS projekta**. Tokom godine raspisani su tenderi za nabavku softvera, hardvera i orto-foto mapa i izabrani dobavljači i izvođači radova, koji će raditi na uspostavljanju sistema na osnovu kojeg će se vršiti kontrola plaćanja po prijavljenim površinama iz nacionalnog i EU budžeta, a krajem 2016. godine pripremljena je mjera podrške organskoj proizvodnji koju će Direktor za plaćanja u okviru *LPIS pilot projekta* sprovesti u skladu sa EU pravilima sistema administracije i kontrole (IACS).

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće akreditacija Direktorata za plaćanja tj. povjeravanje zadataka izvršenja budžeta Crnoj Gori od strane Evropske komisije za pretpristupnu podršku EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Dobijanjem akreditacije Direktorata za plaćanja će postati IPARD Agencija, odnosno tijelo slično Agencijama za plaćanja koje funkcionišu u EU, a koja će biti zadužena za implementaciju mjera ruralnog razvoja finansiranih iz IPARD Programa za period 2014-2020.

Uporedo sa institucionalnim razvojem, neophodno je raditi i na jačanju kadrovskih kapaciteta Direktorata za plaćanja, obzirom da je sama akreditacija uslovljena postojanjem dovoljnog broja kvalitetnih i dobro obučanih ljudskih resursa, kako je to navedeno u nalazima revizije Direktorata za poljoprivredu Evropske komisije (DG AGRI), a koji će raditi na implementaciji IPARD Programa.

Takođe, veoma bitan je i nastavak LPIS projekta, kroz koji će se raditi na uspostavljanju LPIS sistema u Crnoj Gori, kao jednog od ključnih komponenti Integrisanog sistema administracije i kontrole (IACS) svih plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a čije uspostavljanje je jedno od završnih mjerila za zatvaranje pregovora za pristupanje Crne Gore u EU, za poglavlje 11 Poljoprivreda i ruralni razvoj.

8.5 DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ

8.5.1. DJELOKRUG RADA DIREKTORATA

Direktorat za ruralni razvoja vrši koordinaciju i priprema strategije i programe za ruralni razvoj, sa ciljem povećanja konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, poboljšanja standarda života u ruralnim područjima i zaštite životne sredine. Takođe, sprovodi programe i projekte za ruralni razvoj utvrđene Agrobudžetom i koji se finansiraju iz međunarodnih fondova u saradnji sa međunarodnim organizacijama i donatorima. Izrađuje i priprema IPARD program za Crnu Goru i predlaže nacionalno zakonodavstvo za njegovo sprovođenje u saradnji sa nadležnim odjeljenjima u okviru ministarstva i Vlade i predlaže izmjene i dopune istih prema potrebi.

Tokom 2016. godine akcenat je dat na pružanje podrške manjim poljoprivrednim proizvođačima, za održavanje života na selu i jačanje primarne proizvodnje, kao i preradi poljoprivrednih proizvoda na gazdinstvu.

8.5.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Obnova i razvoj sela i izgradnja seoske infrastrukture

Podržano je preko 40 projekata u oblasti ruralne infrastrukture u 16 opština u Crnoj Gori.

- ✓ Andrijevića: Završetak projekta proširenje dionice puta Furune Kut; Poboljšanje sistema za navodnjavanje MZ Kralje; Probijanje puta Kastraj do - Rujišta (MZ Trešnjevo);
- ✓ Berane: Izgradnja regionalne stočne pijace;
- ✓ Bar: Izgradnja puta Mamole;
- ✓ Danilovgrad: Put Orašje-Velja Zagreda-Mala Zagreda; Put Studeno-Vukotica-Ponikvica; Put Topolovo-Topolica-Stružnica;
- ✓ Cetinje: Vodosnabdjevanje sela Boguti - Rezervoar Boguti (Selo Boguti - Prekornica); Tamponiranje puta MZ Bata; Infrastruktura MZ Bobija;
- ✓ Herceg Novi: Izgradnja vodovoda MZ Prijedor; MZ Baošići; MZ Kumbor;
- ✓ Kolašin: Infrastruktura u selu Starče; MZ Mrtvo Duboko put ka planini Maganik; Infrastruktura MZ Trebaljevo;

- ✓ **Mojkovac:** Rekonstrukcija puta Gostilovina – Stup - Crvena Lokva; Rekonstrukcija puta Brskovo - Žarski katun;
- ✓ **Nikšić:** Izgradnja vještačkih akumulacija; Sanacija makadamskih puteva sa asfaltiranjem kritičnih dionica na području Banjana; Sanacija mosta na Gračanici; Dom MZ Morakovo; Sanacija putnog pravca Trepča-Muževica-Dubočke-Crni Kuk; Sanacija putnog pravca Podbožur-Smrduša-Cerovica-Prigradina-Velimlje;
- ✓ **Petnjica:** Nasipanje puteva prema katunima: Turijak, Lađevac, Agovske Bare, Dobrodole; Izgradnja dva mosta u G. Vrbici i Radmancima; Vodosnabdijevanje Javorova;
- ✓ **Plav:** MZ Prnjavor vodovod;
- ✓ **Pljevlja:** Izmještanje trase puta Kosanica - Bobovo na dionici preko prevoja Bunetine; Dorada proboja i tamponiranje putnog pravca Gnjelo brdo-Brnjica-Božići-Mila vrela-Velja strana-Jakupov grob;
- ✓ **Rožaje:** Nasipanje putnog pravca od Honsića do mjesta zvano Kulieš; Infrastruktura MZ Kalače;
- ✓ **Šavnik:** Rekonstrukcija i nasipanje katunskog puta Polje Bijeljića- Šljemena-Rasova; Rekonstrukcija katunskog puta Strug-Dolovi-Jarac; Infrastruktura Malinsko, Grabovica, Timar, Dubrovsko;
- ✓ **Žabljak:** Nasipanje i proboj puta Žabljak- Tepca (I faza);
- ✓ **Podgorica:** Infrastruktura GO Golubovci; MZ Stijena infrastruktura; MZ Lijeva Rijeka radovi na uređenju ruralne infrastrukture; Izgradnja mosta Pavlovine; Kuće Radevića-Vodovod; Piperi- Nabavka buster stanice.

Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II)

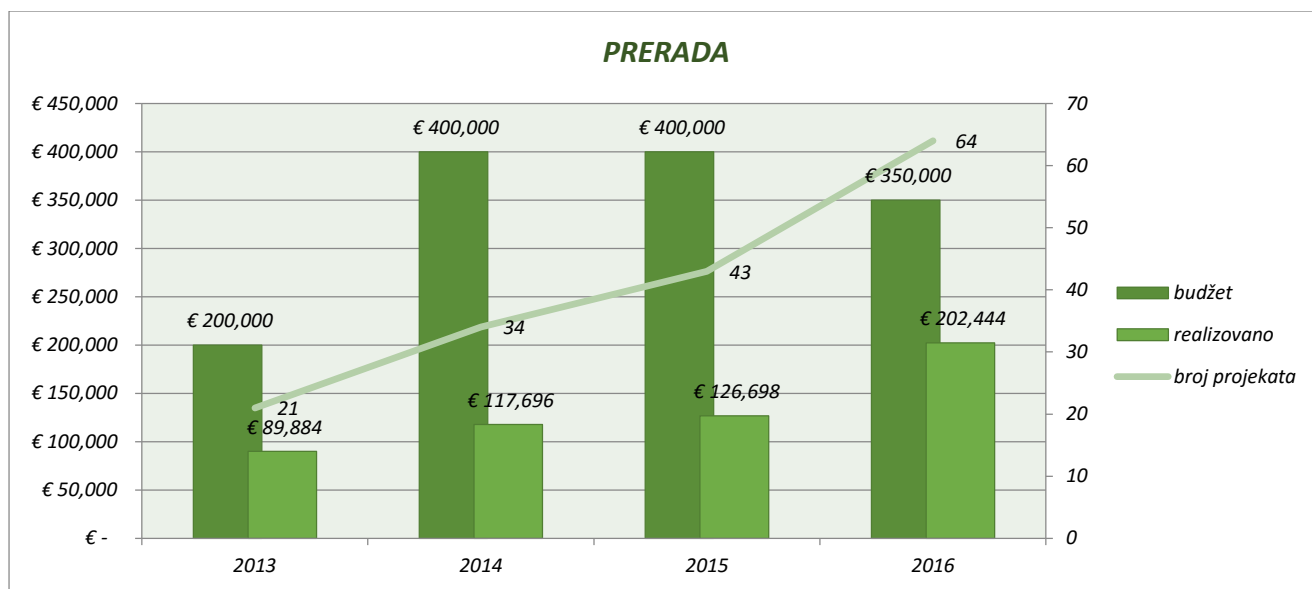
Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II - 2014-2020 (IPARD program) usvojen je 20. jula 2015. godine od strane Evropske komisije i 10. septembra 2015. godine od strane Vlade Crne Gore. Kroz sprovođenje IPARD II programa crnogorskim poljoprivrednicima biće dostupno oko 52 miliona € bespovratne podrške.

Crna Gora imala je obavezu da osnuje IPARD II odbor za nadgledanje u skladu sa Okvirnim i Sektorskim sporazumom koji je potpisan između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, a tiču se pravila sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori kroz instrument pretpristupne podrške (IPA) i to za oblast „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD II). Članovi IPARD II odbora su predstavnici institucija koje su uključene u sam proces sprovođenja IPARD II programa, kao i predstavnici poljoprivrednih proizvođača, odnosno udruženja iz različitih sektora poljoprivredne proizvodnje, ali i predstavnici nevladinog sektora. Prvi sastanak je održan 7.jula 2016. godine.

JAVNI POZIVI

Mjere podrške Agrobudžeta su se realizovale kroz sledeće javne pozive:

Kroz *Investicije u preradu na porodičnim gazdinstvima* podržano 64 projekata. Ukupno investirano 404.888,24€. Ostvarena bespovratna podrška od 202.444,12€. Podržana gazdinstva usklađena sa minimalnim nacionalnim standardima. U istim povećan stepen bezbijednosti i kvaliteta hrane, modernizovani prerađivački kapaciteti i proširen asortiman proizvoda.

Kroz mjeru *Unapređenje stočnog fonda* podržano je 101 gazdinstvo sa 520.405,00€ za nabavku steonih junica, priplodnih jarica, janjica i nazimica.

Kroz mjeru *Podrška unaprijeđenju kvaliteta sirovog mlijeka* podržano 169 gazdinstava. Ukupno investirano 156.391,34€ i ostvarena bespovratna podrška od 78.195,67€. Sredstva su iskorišćena za za nabavku aparata za mužu, laktofriza i sredstava za pranje i dezinfekciju vimena, što je uticalo na poboljšanje higijene muže i kvaliteta mlijeka.

Kroz mjeru *Diverzifikacije ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima* podržano 7 aplikanata koji su ostvarili pravo na podršku u iznosu od 17.624,41€. Ukupan iznos investiranih sredstava iznosi 44.063,85€.

U cilju očuvanja i korišćenja autohtonih i lokalnih vrsta i rasa stoke ugroženih genetskom erozijom, Ministarstvo podržalo 22 poljoprivrednog proizvođača koji se bave uzgojem autohtonih rasa stoke (ovce rasa: zetska žuja, sora, ljaba i pivska pramenka, i krave rase: buša) sa ukupno 17.016,00€. Podržan i Biotehnički fakultet za sprovođenje programa očuvanje genetičkih resursa stočarstvu.

Kroz mjeru *Održivo korišćenje planinskih pašnjaka* sa 214.733,00€ podržano je 1.381 poljoprivrednih proizvođača iz 20 crnogorskih opština, koji izdižu stoku na katun.

Kroz mjeru *Adaptacija planinskih katuna (koliba)* sa 11.384,81€ podržano je 10 poljoprivrednih gazdinstava za adaptaciju koliba i nabavku cistjernih za vodu, kao i za sanaciju već postojećih pojila.

Kroz mjeru *Upravljanje stajskim đubrivom* sa 117.669,68€ podržana su 54 poljoprivredna gazdinstva. Na taj način riješeno je pitanje odlaganja stajskog đubriva.

Projekat "Posao za vas"

Tokom 2016. godine 24 korisnika kredita "Posao za Vas" ostvarila pravo na otpis 30% kredita u iznosu od 45.000€. MPRR je izvršilo otpis kredita za korisnike koji su otpočeli poljoprivrednu proizvodnju.¹

¹ Kreditna podrška poljoprivrednim proizvođačima u Crnoj Gori, koji su se opredijelili za bavljenje poljoprivredom ili preradom, realizovana je u kontinuitetu od 2008. godine do danas, pod sloganom „Posao za Vas“, i podrazumijevala je kreditnu podršku investicijama u iznosu od 5.000€ po licu koje je skinuto sa

Mašinski prstenovi

Na osnovu dostavljenih izvještaja o radu mašinskih prstenova za 2016. godinu, na sanaciju ruralnih puteva utrošeno je oko 3.600 radnih sati. Očišćeno je ili sanirano oko 300 km puteva u ruralnim sredinama.

8.5.3. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U izvještajnom periodu Direktor za ruralni razvoj je bio zadužen za realizaciju 5 javnih poziva, koji su se realizovali u skladu sa Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2016. godinu – Agrobudžetom i to:

1. Mjera 2.1.8 - Podrška investicijama za preradu na gazdinstvima;
2. Mjera 2.1.13 - Podrška unapređenju stočnog fonda;
3. Mjera 2.2.3 - Održivo korišćenje planinskih pašnjaka;
4. Mjera 2.2.4 - Podrška upravljanju stajskim đubrivom i
5. Mjera 2.3.1 - Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima.

U skladu sa gore navedenim Javnim pozivima pristiglo je ukupno 372 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku i svaki od njih je riješen u zakonom propisanom roku i stepen rješavanja prvostepenih postupaka iznosi 100%. Protiv prvostepenih rješenja Ministarstva pokrenuta su 2 upravna spora i postupak je u toku pred Upravnim sudom Crne Gore.

8.5.4. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Direktorat za ruralni razvoj je u 2016. godini ispunio sve obaveze.

Za unaprjeđenje stanja u oblasti ruralnog razvoja neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- ✓ Uvođenje novih mjera u Agrobudžet u cilju unaprjeđenja životnog standarda i uslova za bavljenje poslom ljudi u ruralnim područjima;
- ✓ Spovođenje Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) u cilju unaprjeđenja ruralnih područja, povećanja zaposlenosti kao i smanjenje postojećeg trenda depopulacije ovih područja;
- ✓ Unaprijediti stanje u oblasti infrastrukture, gdje će se u saradnji sa lokalnim jedinicama samouprava konstantno raditi na rješavanju pitanja vodosnabdijevanja, putne i druge infrastrukture;
- ✓ Konstantno raditi na edukaciji i boljoj informisanosti poljoprivrednih proizvođača u cilju veće iskorišćenosti dostupnih sredstava podrške.

evidencije ZZZ Crne Gore. MPRR se partner u ovom programu i za korisnike kredita koji su sredstva namjenski utrošili u svrhu formiranja poljoprivredne proizvodnje vrši otpis kredita u visini od 30% od ukupnog iznosa.

8.6 ODELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

8.6.1. DJELOKRUG RADA ODELJENJA

Uloga unutrašnje revizije je da obezbijedi razumno uvjeravanje da je sistem finansijskog upravljanja i kontrola odgovarajući i usklađen sa standardima i zakonodavstvom. Unutrašnja revizija je nezavisno, objektivno uvjeravanje i savjetodavna aktivnost, koja ima za cilj da doda vrijednost i unaprijedi poslovanje Ministarstva i pomaže da se ostvare ciljevi na način što obezbjeđuje sistematičan, discipliniran pristup ocjeni i poboljšanju efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja.

8.6.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

✓ Primjena standarda i metodologije rada unutrašnje revizije

U prethodnom periodu, Odjeljenje za unutrašnju reviziju se u potpunosti pridržavalo metodologije rada unutrašnje revizije i Priručnika za unutrašnju reviziju, kao i relevantnih zakona, načela i pravila Etičkog kodeksa.

Prilikom obavljanja pojedinačnih revizija, u potpunosti su se poštovale i sprovodile propisane faze revizorskog procesa. U procesu vršenja revizije, unutrašnji revizori su imali nesmetan pristup cjelokupnoj dokumentaciji, podacima i informacijama, a takođe i potpuno razumijavanje i pristup rukovodiocu subjekta revizije, zaposlenima i svim raspoloživim sredstvima koji su bili od značaja za vršenje revizije.

✓ Strateški, godišnji i planovi pojedinačnih revizija

Strateški plan obuhvata glavne aktivnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i organa u sastavu. Planom su identifikovani sistemi koje treba revidirati, učestalost sprovođenja revizija, potrebno vrijeme i resursi (broj revizora) za sprovođenje planiranih revizija. Strateški plan Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za period od 2016. - 2018. godine, donijet je u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutrašnje revizije, Poveljom, Etičkim kodeksom i metodologijom rada unutrašnje revizije.

Strateški plan Ministarstva je donijet na osnovu prikupljenih informacija o strukturi sistema Ministarstva, konsultacija sa rukovodstvom na različitim nivoima, kao i drugih znanja zaposlenih u unutrašnjoj reviziji, i na taj način su identifikovani sistemi koji mogu biti predmet revizije prema nivou rizika.

Godišnji plan Odjeljenja za unutrašnju reviziju za 2016. godinu, izrađen je u skladu sa članom 23 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru ("Sl. List Crne Gore", br. ("Sl. List Crne Gore", br. 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14), člana 2 Pravilnika o načinu i postupku rada unutrašnje revizije ("Sl. List Crne Gore", br. 32/09), Međunarodnih standarda za profesionalnu praksu unutrašnje revizije, Povelje unutrašnje revizije, Etičkog kodeksa unutrašnjih revizora i metodologije rada unutrašnje revizije utvrđene Priručnikom za unutrašnju reviziju. Obuhvata aktivnosti koje će se preduzeti tokom perioda na koji se plan odnosi, a donosi se do kraja tekuće godine za sljedeću godinu.

Broj planiranih revizija prema Godišnjem planu je 6, a ukupan broj obavljenih revizija u 2016. godini bio je 5.

Razlozi neizvršavanja planiranog broja revizija su sljedeći: zbog kompleksnosti materije i zahtjevnosti testiranja uzorka planirane revizije, pod nazivom „Revizija Procesa praćenja izrade Programa gazdovanja šumama“, reviziju koja je planirana za posljednji mjesec 2016. godine a koja je takođe bila predviđena Godišnjim planom, pod nazivom „Revizija sistema kontrole i načina plaćanja za izvršene mjere po Programu obavezne zdravstvene zaštite životinja“, Odjeljenje za unutrašnju reviziju je bilo prinuđeno da izvrši izmjenu Godišnjeg plana rada za 2016. godinu. Takođe, Godišnji plan je bio izmijenjen i zbog obaveze obavljanja jedne revizije koja je određena od strane Ministarstva finansija – CHU koja je obavljena u periodu jun-jul 2016. godine u timskom radu u Ministarstvu ekonomije za potrebe dobijanje sertifikata „The CIPFA International Certificate in Public Sector Internal Auditing“ za ovlaštenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru koji izdaje Charred Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA), London, Velika Britanija.

Plan pojedinačne revizije je urađen za svaku pojedinačnu reviziju i odobren je na osnovu Godišnjeg plana. Planom pojedinačne revizije planira se sprovođenje svake pojedinačne revizije na način da se određuje predmet i svrha revizije, ciljevi, trajanje i raspodjela resursa, revizorski pristup, tehnike, vrsta i obuhvat revizorskih provjera.

✓ **Pregled izvršenih revizija**

U skladu sa Godišnjim planom za 2016. godinu, Odjeljenje za unutrašnju reviziju je izvršilo 5 revizija proceca sistema i usklađenosti u onim oblastima koje su sa stanovišta revizije imale prioritet i nosile najveći stepen rizika. To su sljedeće revizije:

Revizija sistema obračuna i isplate subvencija u stočarstvu – izvršena u Direktoratu za poljoprivredu i ribarstvo, Direkciji za stočarstvo – Izveštaj broj 403-58/16-03

- ✓ Revizija je obavljena u periodu od 27. januara do 03. marta 2016. godine a obuhvat revizije se odnosio na cjelokupan sistem obračuna i isplate premija u stočarstvu, od prijema zahtjeva od strane korisnika sa svim potrebnim dokumentima definisanih Agrobudžetom, obračuna na osnovu dostavljenih zahtjeva, do isplate premija, sa kompletnom pratećom dokumentacijom u periodu od 01. januara 2014. godine do 31. decembra 2015. godine.
- ✓ Broj datih preporuka je: 9
- ✓ Revizorski izvještaj je postao konačan i validan 04. maja 2016. godine.
- ✓ Period do kojeg je potrebno preduzeti aktivnosti po datim preporukama i iste implemetirati je 2017. godina.
- ✓ Status preporuka: 8 preporuka je sprovedeno u predviđenom roku, dok je rok za jednu preporuku 2017. godina.

Revizija procesa plaćanja faktura – izvršena u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja i organima u sastavu – Izveštaj broj 403-458/16-03

- ✓ Revizija je obavljena u periodu od 06. aprila do 05. maja 2016. godine a obuhvat revizije se odnosio na cjelokupan sistem plaćanja faktura, od prijema fakture do podnošenja fakture na plaćanje, sa kompletnom pratećom dokumentacijom, uključujući i fakture koje se odnose na organe u sastavu i to u periodu od 01. januara 2014. godine do 31. decembra 2015. godine.
- ✓ Broj datih preporuka je: 5
- ✓ Revizorski izvještaj je postao konačan i validan 05. maja 2016. godine.
- ✓ Period do kojeg je potrebno preduzeti aktivnosti po datim preporukama i iste implemetirati je 2017. godina.

- ✓ Status preporuka: 3 preporuke je sprovedeno u predviđenom roku, jedna preporuka je djelimično sprovedena, dok je rok za jednu preporuku 2017. godina.

Revizija procesa izrade Plana vidljivosti i komunikacionih aktivnosti za IPARD II program – izvršena u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u Direktoratu za ruralni razvoj, Direkciji za koordinaciju i odnose sa javnošću (PR) ruralnog razvoja – Izvještaj broj 403-879/16-03

- ✓ Revizija je obavljena u periodu od 27. maja do 29. juna 2016. godine a obuhvat revizije se odnosio na odnosio na cjelokupan period izrade Plana koji je trajao više od godinu dana.
- ✓ Broj datih preporuka je: 0
- ✓ Revizorski izvještaj je postao konačan i validan juna 2016. godine.

Revizija procesa izrade Evaluacionog plana IPARD II programa 2014-2020 – izvršena u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u Direktoratu za ruralni razvoj, Direkciji za monitoring i evaluaciju IPARD-a – Izvještaj broj 403-1502/16-03

- ✓ Revizija je obavljena u periodu od 21. jula do 22. septembra 2016. godine a obuhvat revizije se odnosio na odnosio na cjelokupan period izrade Plana koji je trajao više od godinu dana.
- ✓ Broj datih preporuka je: 0
- ✓ Revizorski izvještaj je postao konačan i validan oktobra 2016. godine.

Revizija procesa praćenja izrade Programa gazdovanja šumama – izvršena u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja i Upravi za šume, u Direktoratu za šumarstvo, drvnu industriju i lovstvo – Izvještaj broj 403-1637/16-03

- ✓ Revizija je obavljena u periodu od 24. oktobra do 16. novembra 2016. godine a obuhvat revizije se odnosio na cjelokupan proces praćenja izrade Programa gazdovanja šumama, uključujući sve faze praćenja izrade Programa od planiranja izrade, preko terenske kontrole pa sve do usvajanja Programa od strane MPRR, i Programe koji su izrađeni u prethodne dvije godine.
- ✓ Broj datih preporuka je: 8
- ✓ Revizorski izvještaj je postao konačan i validan 26. decembra 2016. godine.
- ✓ Period do kojeg je potrebno preduzeti aktivnosti po datim preporukama i iste implemetirati je 2017. godina.
- ✓ Status preporuka: nijedna preporuka nije implemetirana jer je rok za njihovo sprovođenje 2017. godina.

Napomena:

U okviru aktivnosti po nalogu ministra/direktora Direktorata, realizovana je jedna ad hoc revizija – **Revizija procedure odobravanja kreditnih sredstava po ADMAS** projektu, koja je odobrena od strane ministra i direktora Direktorata za plaćanja.

U okviru drugih aktivnosti (za potrebe dobijanje sertifikata „The CIPFA International Certificate in Public Sector Internal Auditing“ za ovlašćenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru koji izdaje Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA), London, Velika Britanija) realizovana je Revizija procesa obračuna i isplate zarada u Sekretarijatu za razvojne projekte u Ministarstvu ekonomije.

U okviru **Revizije procedure odobravanja kreditnih sredstava po ADMAS** su date tri preporuke.

✓ **Aktivnosti koje su preduzete na implementaciji datih preporuka**

Odjeljenje za unutrašnju reviziju je pratilo sprovođenje svih preporuka i izvršenje akcionog plana iz svakog pojedinačnog izvještaja i u skladu sa tim je napravljen Centralni registar za praćenje sprovođenja

prihvaćenih preporuka unutrašnje revizije. Jedan dio preporuka je implementiran, dok je za preostale preporuke potreban period i njihova implementacija se očekuje u 2017. godini.

✓ **Dostavljanje godišnjih i kvartalnih izvještaja**

U skladu sa članom 32 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru ("Sl. List Crne Gore", br. 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14) i Uputstvu o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o radu unutrašnje revizije ("Sl. List Crne Gore", br. 55/12), Odjeljenje za unutrašnju reviziju je Ministarstvu finansija – Direktoratu za centralnu harmonizaciju dostavljalo kvartalne izvještaje, po obrascu KI-UR, blagovremeno, najkasnije do 10. U prvom mjesecu narednog kvartala, kao i godišnji izvještaj po obrascu GI-UR, najkasnije do 31. januara tekuće za prethodnu godinu.

8.7 ODJELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE

8.7.1. DJELOKRUG RADA ODJELJENJA

Odjeljenje za ekonomske analize je zaduženo za: prikupljanje, pripremu i analizu podataka iz djelokruga rada ministarstva i pripremu tržišnih informacija i analiza u vezi sa međunarodnom trgovinom; saradnju sa unutrašnjim jedinicama Ministarstva koji obuhvata obezbeđenje podataka o međunarodnoj trgovini kao i saradnju sa ostalim resorima u dijelu koji se tiče statistike, tržišta i međunarodne trgovine; učešće u pripremi međunarodnih sporazuma o trgovini poljoprivrednih proizvoda, te proizvoda ribarstva i šumarstva; praćenje sprovođenja trgovinskih sporazuma uključujući i "Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju" sa EU, sprovođenje obaveza preuzetih članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, sprovođenje Sporazuma CEFTA 2006 i rad u tijelima zaduženim za oblast poljoprivrede, te pripremu pregovora sa EU i akata u procesu pridruživanja EU koji su u vezi sa tržištem poljoprivrednih proizvoda.

8.7.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

8.7.2.1. REALIZACIJA PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA 2016

Odjeljenje je koordiniralo u izradi Zakona o tržištu poljoprivrednih proizvoda koji se usklađuje sa EU zakonodavstvom. Nakon usklađivanja sa Sekretarijatom za zakonodavstvo, Prijedlog zakona je dostavljen EK na mišljenje.

Imajući u vidu mišljenje Evropske komisije je da Zakon nije dovoljno usaglašen sa pravnom tekovnom EU, te da je potrebno još raditi na njemu kako bi se postigao veći nivo usaglašenosti, neophodno je bilo odložiti donošenje ovog zakona za 2017. godinu.

Pripremljena je i dostavljena Vladi na usvajanje informacija o razmjeni poljoprivrednih proizvoda, sa detaljnim pojašnjenjima i analizama uvoza i izvoza, kao i preporukama za sprovođenje daljih aktivnosti u cilju smanjenja deficita.

✓ **CEFTA**

Tokom 2016. godine učestvovali smo u pregovorima dodatnog Protokola V (Trgovinske olakšice) u okviru Sporazuma CEFTA, u dijelu koji se tiče nadležnosti MPRR. U okviru pregovora CEFTA Dodatnog Protokola VI (Liberalizacija usluga), pripremljen je prijedlog za liberalizaciju usluga u sektorima poljoprivrede, ribarstva, lovstva i šumarstva, a predstavnici MPRR učestvovali su na pregovorima zastupajući stavove u vezi predložene dodatne liberalizacije usluga iz nadležnosti MPRR. Pripremljeni

su i dostavljeni CEFTA Sekretarijatu materijali vezani za rad CEFTA Podkomiteta za poljoprivredu i SPS, te kao redovni članovi Podkomiteta prisustvovali smo sastanku Podkomiteta, koji je održan u Prištini u novembru 2016. godine. U okviru aktivnosti tokom održavanja CEFTA Nedjelje u Podgorici, prisustvovano je nizu sastanaka. Takođe, nastavljene su aktivnosti vezane za rješavanje problema u trgovini sa Republikom Albanijom. U okviru CEFTA Secundment Programa naš predstavnik je radio pet mjeseci u CEFTA Sekretarijatu-Brisel.

✓ **Svjetska trgovinska organizacija**

U cilju ispunjavanja redovnih obaveza preuzetih članstvom u STO, izrađene su i dostavljene obavezne notifikacije vezane za podršku u sektoru ribarstva, kao i notifikacija vezana za izvozne subvencije. Takođe, pripremljeni su i dostavljeni STO Sekretarijatu popunjeni upitnici vezani za sprovođenje sporazuma TRIPS, kao i notifikacija o državnoj pomoći. U organizaciji i pod pokroviteljstvom STO Sekretarijata ekspert Svjetske trgovinske organizacije je boravio u petodnevnoj posjeti MPRR, gdje je pružio ekspertsku podršku za izradu kompleksne notifikacije vezane za domaću podršku u sektoru poljoprivrede.

Predstavnik Ministarstva je prisustvovao radionici u Beču koja je organizovana pod pokroviteljstvom Sekretarijata STO.

✓ **Statistika**

U okviru redovnih aktivnosti nastavljeno je praćenje trendova u poljoprivredi. Pripremljena je i dostavljena Vladi na usvajanje Informacija o spoljnotrgovinskoj razmjeni poljoprivrednih proizvoda. Predstavnici Odjelenja su nastavili redovnu saradnju sa MONSTAT-om, kao predstavnici nekoliko zajedničkih tijela, a formirano je i novo tijelo čiji je zadatak bio praćenje aktivnosti FSS (Istraživanje strukture farme), koje je sprovedeno tokom 2016. godine.

✓ **FADN**

Tokom 2016. godine Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, uz podršku FAO - Organizacije Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu, započelo je uspostavljanje sistema računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima u Crnoj Gori. Uspostavljanjem FADN sistema Crna Gora će ispuniti još jedan od uslova na putu ka punopravnom članstvu u Evropskoj Uniji. Uspostavljanje FADN sistema uređeno je u Akcionim planom za usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU za Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, koji je sastavni dio Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja. FADN sistem (Farm Accountancy Data Network) predstavlja instrument za ocjenjivanje rezultata poslovanja poljoprivrednih gazdinstava, kao i za ocjenu efekata mjera agrarne politike. Sistem se sastoji od godišnjih istraživanja koja sprovodi svaka od zemalja članica zasebno. MPRR je poslalo zvaničnu aplikaciju (upit) DG AGRI za učlanjenje u FADN RICA sistem EU, na šta su pozitivno odgovorili i proces učlanjenja je započet. Rješenjem o uspostavljanju FADN sistema, formirana su tijela za rukovođenje FADN sistemom. Potpisani su memorandumi o razumijevanju između Ministarstva i MONSTAT-a, Savjetodavnih službi i Biotehničkog fakulteta o uspostavljanju FADN sistema.

8.7.3. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Od predviđenih aktivnosti ostala je nerealizovana aktiivnost koja se tiče donošenja Zakona o tržištu poljoprivrednih proizvoda, koji nije donešen iz razloga navedenih u početnom dijelu dokumenta. Ostale aktivnosti su redovno izvršavane, a potpisivanje Memoranduma o saradnji sa Upravom carina je odložen. Ostale aktivnosti su redovno izvršavane.

U 2017. godini predviđen je veliki broj aktivnosti, a posebno u dijelu koji se tiče usaglašavanja sa EU pravnom tekovinom, gdje se očekuje donošenje Zakona o tržištu poljoprivrednih proizvoda, kao i određenog broja podzakonskih akata, te aktivnosti u vezi uspostavljanja FADN-a i nadogradnje AMISa. Ne očekujemo poteškoće u realizaciji predviđenih aktivnosti u dijelu koji se isključivo tiče nadležnosti ministarstva i koje ne zavise od aktivnosti i procedura drugih institucija.

8.8 ODELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA

8.8.1. DJELOKRUG RADA ODELJENJA

Odjeljenje za normativno pravne poslove u skladom sa aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja između ostalog vrši poslove koji se odnose na: izradu nacarta i predloga zakona i drugih propisa iz oblasti koje su u nadležnosti Ministarstva; davanje mišljenja i tumačenja zakona, podzakonskih akata i drugih akata, priprema uputstava i objašnjenja u vezi sa primjenom propisa iz nadležnosti Ministarstva; vođenje upravnog postupka; pripremu odgovora za ocjenu ustavnosti i zakonitosti zakona, drugih propisa i opštih akata; pripremu tužbi i odgovora na tužbe; učestvovanje u raspravama pred Ustavnim i Upravnim sudom Crne Gore u predmetima iz oblasti koje su u nadležnosti Ministarstva; i prilagođavanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije.

8.8.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu, odnosno tokom 2016. godine Odjeljenje za normativno pravne poslove učestvovalo je u donošenju svih propisa iz nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja kojima se vrši usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije, rješavanju drugostepenih postupaka po žalbama podnijetih na rješenja prvostepenih organa nad kojima ovo Ministarstvo vrši nadzor, u pripremanju odgovora na tužbe kojima su pokrenuti upravni sporovi pred Upravnim sudom Crne Gore i rješavanju drugih pitanja od značaja za rad ovog Ministarstva.

8.9 ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU

8.9.1. DJELOKRUG RADA ODELJENJA

U odeljenju za međunarodnu saradnju prati se sprovođenje aktivnosti i obaveza Ministarstva iz procesa međunarodne saradnje sa drugim državama, regijama i međunarodnim organizacijama, pripremaju se i realizuju bilateralne posjete. Takođe, ovo odeljenje uspostavlja, unapređuje i razvija diplomatske i ukupne odnose i saradnju Ministarstva sa drugim resornim Ministarstvima. Inicira prijedloge za unapređenje bilateralne saradnje u oblasti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i zaključivanje međunarodnih ugovora.

8.9.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

8.9.2.1. Memorandumi o saradnji

- ✓ Memorandum o saradnji u oblasti poljoprivrede, šumarstva i hrane između ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i ministarstva poljoprivrede, šumarstva i prehrane Slovenije, kojime se predviđa dublja saradnja u oblasti poljoprivrede, bezbjednosti hrane, pčelarstva, šumarstva i lovstva, i definišu članovi komisije koji će pratiti dalji razvoj saradnje.

- ✓ Memorandum o razumijevanju između ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i ministarstva ruralnog razvoja i zaštite potrošača savezne pokrajine Baden-Virtemberg, u oblasti šumarstva. Sporazum se prije svega odnosi na upravljanje prirodnim resursima, saradnju naučnih i obrazovnih institucija u oblasti šumarstva i razvojne projekte u ovoj oblasti.
- ✓ Sporazum o saradnji između agencija za plaćanje Crne Gore i Hrvatske. Crna Gora će imati punu podršku i konkretnu pomoć Hrvatske u implementaciji fondova Evropske unije namijenjenih poljoprivredi.
- ✓ Potpisan Sporazum o saradnji u oblasti bezbjednosti hrane i veterine između Crne Gore i Italije, i ima za cilj da unaprijedi saradnju stručnih službi, laboratorija i ostalih nadležnih institucija dvije zemlje.
- ✓ Crna Gora produžila je članstvo u Međunarodnom savjetu za maslinu (International Olive Council), čime je sektoru maslinarstva omogućen dalji razvoj, kroz usaglašavanje sa EU stadardima, razmjenu znanja, iskustva, edukaciju i usavršavanje stručnjaka, saopšteno je iz Ministarstva poljoprivrede.

8.9.2.2. Studijske posjete i radionice

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u saradnji sa Ambasadom **Mađarske** u Crnoj Gori i Vladom Mađarske obezbijedilo mogućnost edukacije crnogorskih studenata i farmjera. Do sada je obezbijeđeno više stipendija za školovanje u Mađarskoj, posebno u oblasti veterine.

Grupa od 28 organskih proizvođača iz Crne Gore, uz podršku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, otputovala je na studijsku posjetu u Nirnberg. Tokom trodnevnog boravka u **Njemačkoj**, organski proizvođači članovi nacionalnog udruženja posjetili su jedan od vodećih svjetskih sajmova organske hrane „BIOFACH“ koji se održava u Nirnbergu.

Studijska posjeta **Sloveniji** grupa od 45 crnogorskih pčelara zajedno sa predstavnicima crnogorskog Ministarstva poljoprivrede, Saveza pčelarskih organizacija i medija iz Crne Gore, posjetila je “API Slovenija” sajam posvećen pčelarstvu i opremi za pčelarstvo.

Uz podršku Ministarstva poljoprivrede Crne Gore i Ministarstva poljoprivrede **Italije** grupa crnogorskih profesionalnih ribara koji se bave malim obalnim ribolovom otputovala je u studijsku posjetu u Napulj. Osnovni cilj posjete bio je upoznavanje sa načinom obavljanja ove djelatnosti u Italiji.

8.9.2.3. Posjeta Njihovog Kraljevskog Visočanstva

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja imalo je učešće u organizaciji prijema prilikom posjete Princa od Velsa i Vojvotkinje od Kornvola Crnoj Gori u Vladinom domu na Cetinju, gdje su predstavljeni crnogorski proizvodi i tradicionalni specijaliteti 16 poljoprivrednih proizvođača tradicionalne crnogorske hrane, kao što je pršuta, sir, med, vino, masline, rakije, drenjine i specijaliteti od tih proizvoda.

8.9.2.4. Predstavnici Ministarstva učestvovali su na više međunarodnih sastanaka širom svijeta

Učešće na ministarskoj konferenciji o upravljanju ribarstvom u Mediteranu, FAO konferencija u Turskoj o Razvoju ruralnih područja i bezbjednosti hrane, u Briselu na sastancima u okviru Upravnog odbora Strategije za Jadransko-jonski region(EUSAIR), u Beču učešće na ministarskoj konferenciji podunavskih

zemalja, u Sofiji definisane aktivnosti za promociju saradnje u oblasti poljoprivrede između Kine i zemalja centralne i istočne Evrope i dr.

8.10 SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE

U okviru ove službe obavljali su se tekući poslovi koji se odnose na izradu: akta o sistematizaciji (utvrđen na Vladi 21.01.2016.godine) i Kadrovskog plana za 2016.godinu. U Ministarstvu poljoprivrede su tokom 2016. godine, pokrenuta 36 postupka za prijem u radni odnos, po kojem osnovu su zaposlena 33 službenika, uključujući i organe u sastavu. Sve promjene iz oblasti službeničkih odnosa unijete su u elektronsku bazu podataka za CKE, kroz KIS aplikaciju. Realizovan je veći broj obuka kod Uprave za kadrove, u skladu sa godišnjim Planom i programom stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika. Tokom 2016. godine pripremljen je i izrađen Plan integriteta.

U toku 2016. godine, u Ministarstvu je ukupno primljeno u rad **106** zahtjeva za slobodan pristup informacijama sa oko 300 pitanja. Postupajući po predmetnim zahtjevima stranaka u postupku, Ministarstvo je kao prvostepeni organ donijelo ukupno **62 Rješenja kojim je dozvoljen pristup u cjelosti ili djelimično**. U ostalim predmetima je donijeto: **16 Rješenja kojim su odbijeni zahtjevi** kao neosnovani, jer organ ne posjeduje tražene informacije; **14 Obavještenja o javno objavljenim informacijama u smislu člana 26 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama**; **11 Obavještenja o upućivanju zahtjeva nadležnom organu u smislu člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama**; **1 zahtjev je odbačen Zaključkom u smislu člana 28 Zakona o slobodnom pristupu informacijama**, dok su 2 zahtjeva bila neriješena na dan 31.12.2016. godine.

Napominjemo da su u 20 predmeta izjavljenje žalbe Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama na Rješenja ovog Ministarstva, te da su u svim predmetima po žalbi, žalbe staranaka **odbijene kao neosnovane** od strane drugostepenog organa.

Svi prispjeli zahtjevi su obrađeni u skladu sa zakonom, odnosno dozvoljen je pristup informacijama za više od 55% zahtjeva, a što ukazuje na otvorenost Ministarstva za svaki oblik saradnje sa NVO MANS i drugim, budući da su u 99 % slučajeva isti podnosioci zahtjeva.

Posebno je važno istaći, da je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja imalo znatno veći broj zahtjeva u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, jer je u 2015. godini podnijeto ukupno 55 zahtjeva za slobodan pristup informacijama

U okviru ove službe obavljali su se i drugi tekući poslove, uključujući i poslove iz nadležnosti Arhive, prijem, zavođenje i otpremanje akata.

8.11 SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE

Tokom 2016. godine, na nivou Ministarstva uključujući i organe u sastavu sprovedeno je: 30 postupaka javnih nabavki, od kojih je 18 otvorenih postupaka javnih nabavki, 3 pregovaračka postupka bez prethodnog objavljivanja javnog poziva i 9 postupak javne nabavke šopingom.

Shodno dopunama i izmjenama Zakona o javnim nabavkama, napravljena je Interna procedura nabavke male vrijednosti koja se primjenjuje na sve organizacione jedinice Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Na osnovu Zakona o opštem upravnom postupku ("Sl. list RCG", br. 60/03 i "Sl. list CG", br. 32/11) Pravilnika o obavljanju poljoprivredne djelatnosti kao jedinog ili glavnog zanimanja ("Sl. list RCG", br. 25/04, "Sl. list CG", br. 67/08), doneseno je 164 rješenja za upis u Registar osiguranika poljoprivrednika, 275 rješenja za prekid osiguranja po posnovu poljoprivrede, Upravni postupci i sporovi - 97 izjašnjenja, Akti - dopisi strankama i institucijama 176, Urgencija lokalnoj samoupravi za korisnike koji nijesu obnovili dokumentaciju 23 i dostavljanje dokaza - obavještenja korisnicima staračkih naknada za dopunu zahtjeva 23, odgovori sudovima i javnim izvršiteljima 48, izdato 140 potvrda.

Donesena Odluka o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade "Službeni listu CG", br. 52/2015 i 4/2016. Pravni osnov za donošenje Odluke sadržan je u članu 24 stav 5 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju koji je stupio na snagu 6. januara 2015. godine, kojim je propisano da bliže uslove i postupak za isplatu staračke naknade donosi Vlada Crne Gore putem odluke. Ovom odlukom uređuju se bliži uslovi i postupak za osvarivanje prava na isplatu staračkih naknada.

Obnovljena je dokumentacija za korisnike staračke naknade koji su ostvarili pravo od 2002. godine u skladu sa Odlukom o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade. Obrađeno 4578 zahtjeva za staračku naknadu (komisijski), uključeno novih i aktivirano postojećih 3717 sa decembarskom isplatom staračkih naknada (2016.godine).

9 IZVJEŠTAJI ORGANA U SASTAVU MINISTARSTVA POLJOPRIVRDE I RURALNOG RAZVOJA

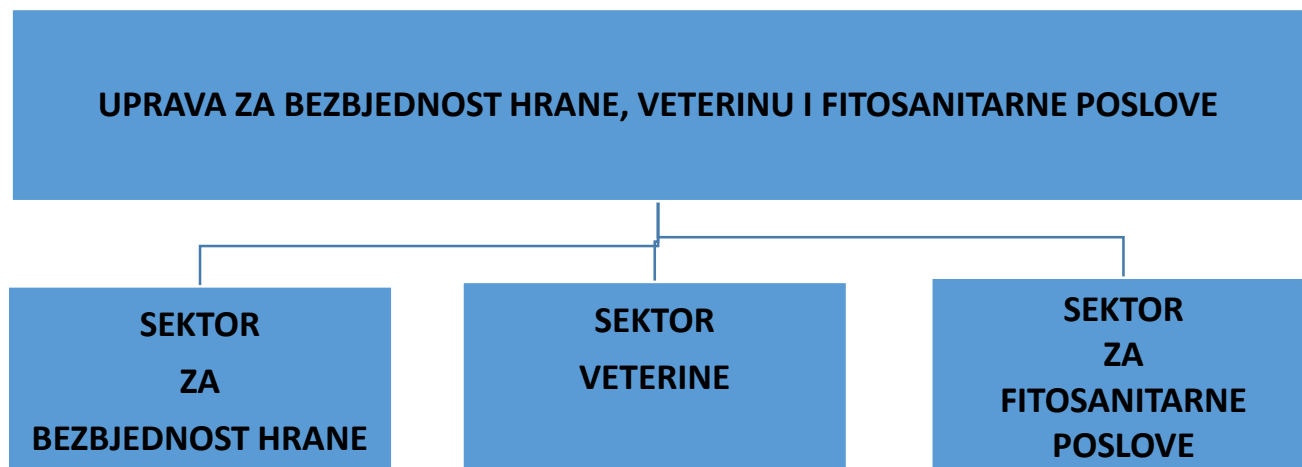
9.1 UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

9.1.1. DJELOKRUG RADA UPRAVE ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede, koja je počela je sa radom 01.04.2016. godine, a nastala je objedinjavanjem postojećih uprava koje su bile u sastavu Ministarstva: Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave, a preuzeti su i poslovi Odjeljenja za bezbjednost hrane Ministarstva zdravlja.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove vrši poslove definisane Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list CG“, br. 80/15 od 31. 12. 2015.) u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, veterine i u fitosanitarnoj oblasti.

Poslovi uprave vrše se u tri sektora:

9.1.2. IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u 2016. godini pripremila stručne osnove za 8 Programa:

R.b	Naziv programa	Sl. list br.	Datum
1.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2016. godinu	7/2016	29/01
2.	Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu	7/2016	29/01
3.	Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu	21/2016	25/03
4.	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godini	27/2016	25/04
5.	Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2016. godinu	66/2016	20/10
6.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2016. godinu	66/2016	20/10
7.	Program monitoringa rezidua	323-207/16-1	31/03
8.	Program obuka i način finansiranja za bezbjednosti hrane, veterinarsku i fitosanitarnu oblast	323/16-0101-5492	09/12

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u 2016. godini pripremila stručne osnove za 91 propis:

R.b	Naziv propisa	Sl. list	Datum
1.	Pravilnik o bližim uslovima za promet živine za uzgoj ili proizvodnju	2/2016	14/01

2.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisatom povrću za 2016. godinu	7/2016	29/01
3.	Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu	7/2016	29/01
4.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016. godinu	9/2016	11/02
5.	Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sadnog materijala vinove loze	11/2016	23/02
6.	Uredba o informisanju potrošača o hrani	12/2016	23/02
7.	Uredba o higijeni hrane	13/2016	24/02
8.	Uredba o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti za hranu	18/2016	14/03
9.	Uredba o aditivima koji se mogu koristiti u hrani	19/2016	16/03
10.	Uredba o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane	21/2016	25/03
11.	Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu	21/2016	25/03
12.	Naredba o zabrani unošenja bilja radi sprječavanja unošenja i širenja štetnog organizma <i>Xylella Fastidiosa</i> (Well i Raju)	22/2016	30/03
13.	Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave <i>Echinococcus multilocularis</i> kod pasa	22/2016	30/03
14.	Pravilnik o načinu upisa i vođenju Centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje	25/2016	15/04
15.	Uredba o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane	26/2016	19/04
16.	Pravilnik o uslovima za proizvodnju i promet sadnog materijala ukrasnog bilja	27/2016	25/04
17.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj koka nosilja	27/2016	25/04
18.	Pravilnik o načinu vršenja službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi	27/2016	25/04
19.	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godini	27/2016	25/04
20.	Pravilnik o bližim uslovima za uvoz i tranzit životinja i proizvoda životinjskog porijekla	28/2016	27/04
21.	Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjavaju pravna lica koja vrše edukaciju lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	28/2016	27/04
22.	Pravilnik o uslovima za proizvodnju i promet sadnog materijala aromatičnog, začinskog i ljekovitog bilja	28/2016	27/04
23.	Pravilnik o izmjenama pravilnika o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registra i elektronske baze podataka	29/2016	06/05
24.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti namijenjeni obuci pasa	30/2016	11/05
25.	Uredba o mjerama za sprječavanje trihinele kod ljudi	32/2016	20/05
26.	Uredbe o bližim zahtjevima za higijenu hrane za životinje	32/2016	20/05
27.	Uredba o posebnim zahtjevima higijene hrane za proizvode životinjskog porijekla	32/2016	20/05

28.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu vršenja veterinarskih pregleda živih životinja koje se uvoze u Crnu Goru	32/2016	20/05
29.	Naredba o zabrani uvoza i tranzita pošiljki životinja i proizvoda životinjskog porijekla radi sprječavanja unošenja bolesti kvrgave kože (Lumpy Skin Disease) u Crnu Goru	34/2016	02/06
30.	Pravilnik o načinu vršenja revizije sprovođenja plana službenih kontola hrane i hrane za životinje	40/2016	30/06
31.	Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja termički obrađenog i sirovog mlijeka	40/2016	30/06
32.	Naredba o izmjeni i dopuni Naredbe o zabrani uvoza i tranzita pošiljki životinja i proizvoda životinjskog porijekla radi sprječavanja unošenja bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease) u Crnu Goru	41/2016	06/07
33.	Pravilnik o uslovima za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca	42/2016	11/07
34.	Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju Registra odgajivačkih organizacija	42/2016	11/07
35.	Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju Registra odgajivača kvalitetnih priplodnih goveda	42/2016	11/07
36.	Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave atipične kuge živine (Newcastle disease)	44/2016	25/07
37.	Naredba o dopuni Naredbe o zabrani uvoza i tranzita pošiljki životinja i proizvoda životinjskog porijekla radi sprječavanja uništenja bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease) u Crnu Goru	44/2016	25/07
38.	Pravilnik o bližim uslovima i načinu utvrđivanja ispunjenosti uslova za obavljanje prometa veterinarskih lijekova na veliko	44/2016	25/07
39.	Pravilnik o sadržaju i načinu obilježavanja pakovanja veterinarskog lijeka	44/2016	25/07
40.	Naredba o mjerama za sprječavanje širenja i iskorjenjivanja bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease)	47/2016	29/07
41.	Uredba o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani	48/2016	01/08
42.	Pravilnik o uslovima za izdavanje dozvole za proširenje namjene registrovanog sredstva za zaštitu bilja	48/2016	01/08
43.	Pravilnik o zahtjevima za sledljivost hrane životinjskog porijekla	48/2016	01/08
44.	Pravilnik o uslovima za sistematsko istraživanje štetnih organizama bilja za proglašavanje zaštićenih područja	48/2016	01/08
45.	Pravilnik o uslovima za premještanje pošiljke bilja preko zaštićenog područja	48/2016	01/08
46.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o identifikaciji i načinu vođenja registra gazdinstava ovaca i koza i elektronske baze podataka	48/2016	01/08
47.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registara i elektronske baze podataka	48/2016	01/08
48.	Pravilnik o načinu vršenja veterinarskih pregleda pošiljki proizvoda životinjskog porijekla koje se unose u Crnu Goru	50/2016	03/08
49.	Zakon o izmjenama Zakona o veterinarstvu	52/2016	09/08
50.	Naredba o mjerama za sprječavanje širenja i iskorjenjivanje bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease)	56/2016	23/08
51.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja	57/2016	02/09

52.	Naredba o zabrani unošenja bilja - <i>Colocasia schott</i> , <i>Momordica l.</i> , <i>Solanum melongena l.</i> i <i>Trichosanthes l.</i> , porijeklom iz Indije	57/2016	02/09
53.	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016. godinu	57/2016	02/09
54.	Naredba o zabrani uvoza plastičnih materijala i predmeta od poliamida i melamina koji dolaze u kontakt sa hranom porijeklom iz Narodne Republike Kine odnosno Hong Konga	58/2016	07/09
55.	Pravilnik o oznakama serije ili lota hrane	58/2016	07/09
56.	Uredba o zahtjevima higijene za objekte i prostorije u kojima se proizvode male količine primarnih proizvoda za ishranu ljudi	59/2016	15/09
57.	Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o identifikaciji i registraciji svinja	60/2016	23/09
58.	Pravilnik o bližem sadržaju zahtjeva za izdavanje odobrenja za istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja	60/2016	23/09
59.	Pravilnik o načinu notifikacije prisustva štetnih organizama na bilju i sprovođenju fitosanitarnih mjera	60/2016	23/09
60.	Uredba o bližim zahtjevima za stavljanje na tržište hrane za životinje	63/2016	06/10
61.	Naredba o mjerama za sprječavanje unošenja štetnih organizama za bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine	66/2016	20/10
62.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o uslovima koje treba da ispunjavaju pravna lica koja vrše edukaciju lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	66/2016	20/10
63.	Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2016. godinu	66/2016	20/10
64.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2016. godinu	66/2016	20/10
65.	Pravilnik o metodama uzimanja uzoraka za kontrolu nivoa mikotoksina u hrani	67/2016	26/10
66.	Pravilnik o mjerama predostrožnosti koje se odnose na sredstva za zaštitu bilja	69/2016	04/11
67.	Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje na prisustvo genetski modifikovanog materijala	69/2016	04/11
68.	Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave avijarne influence živine	70/2016	9/11
69.	Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave bolesti kvrgave kože	70/2016	9/11
70.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj pilića za tov	72/2016	18/11
71.	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju prevozna sredstva za prevoz životinja	72/2016	18/11
72.	Uredba o načinu praćenja nivoa dioksina u hrani	73/2016	25/11
73.	Uredba o vrstama ekstrakcionih rastvarača koji se mogu koristiti za preradu sirovina i hrane	73/2016	25/11
74.	Naredba o zabrani uvoza i tranzita pošiljki živine, ptica i proizvoda od živine i ptica radi sprječavanja unošenja visoko patogene avijarne influence	74/2016	01/12
75.	Naredba o zabrani uvoza i tranzita pošiljki živine, ptica i proizvoda od živine i ptica radi sprječavanja unošenja atipične kuge živine (Newcastle disease)	74/2016	01/12

76.	Uredba o mjere za smanjivanje i sprječavanje kontaminacije soka od jabuke patulinom	77/16	13/12
77.	Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje	78/16	16/12
78.	Pravilnik o bližim uslovima za uvoz i tranzit životinja akvakulture i njihovih proizvoda	79/16	23/12
79.	Uredba o izmeni uredbe o higijeni hrane	80/16	26/12
80.	Uredba o izmjeni uredbe o prehranbenim aromama koje se mogu koristiti za hranu	80/16	26/12
81.	Uredba o izmjeni uredbe o aditivima koji se mogu koristiti za hranu	80/16	26/12
82.	Uredba o vrstama supstanci koje se koriste za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla	80/16	26/12
83.	Uredba o supstancama koje se mogu dodavati hrani za posebne prehrambene potrebe	80/16	26/12
84.	Uredba o izmjeni uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla	80/16	26/12
85.	Uredba o vitaminima i mineralima i drugim supstancama koji se mogu dodavati hrani	80/16	26/12
86.	Uredba o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata	80/16	26/12
87.	Uredba o predmetima i materijalima koji dolaze u kontakt sa hranom koji se mogu stavljati na tržište	80/16	26/12
88.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	80/16	26/12
89.	Naredba o zabrani držanja živine na otvorenom prostoru i sprovođenje mjera za sprječavanje pojave i širenja visoko patogene avijarne influence	81/16	28/12
90.	Pravilnik o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća	81/16	28/12
91.	Uredba o izmjeni i dopuni uredbe o informisanju potrošača o hrani	83/16	31/12

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u 2016. godini pripremila stručne osnove za 10 instrukcija, odluka, uputstava, vodiča:

R.b	Naziv instrukcije, odluke, uputstva, vodiča	Oznaka	Datum
1.	Lista trećih zemalja i državnih područja iz kojih je dozvoljen uvoz živih, rashlađenih, smrznutih ili prerađenih školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka i morskih puževa za ishranu ljudi u Crnu Goru	20/09	20/09
2.	Lista trećih zemalja i državnih područja iz kojih je dozvoljen uvoz mesnih proizvoda i obrađenih želudaca, bešika i crijeva za ishranu ljudi u Crnu Goru	20/09	20/09
3.	Regioni u državnim područjima za države navedene u listi trećih zemalja i državnih područja iz kojih je dozvoljen uvoz mesnih	20/09	20/09

	proizvoda i obrađenih želudaca, bešika i crijeva za ishranu ljudi u Crnu Goru		
4.	Instrukcije za postupanje za brzo uzbunjivanje i obavješćavanje i postupak razmjene i vrste informacija koje se razmjenjuju o direktnom i indirektnom riziku za zdravlje ljudi koji potiče od hrane ili hrane za životinje	323/16-0101-5463	06/12
5.	Uputstvo za primjenu plana upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave bolesti kvrgave kože	323/16-0303-1828/12	16/11
6.	Uputstvo o smjernicama za programe nadzora zdravlja životinja akvakulture zasnovanog na primjeni rizika	323-16/0303-4859	09/11
7.	Uputstvo za sprovođenje epizootičkog ispitivanja u slučaju sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti kvrgave kože	323/16-0301-1962/2	25/07
8.	Uputstvo za uzimanje službenih uzoraka i sprovođenje programa monitoringa rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	323/16-5492/2	09/12
9.	Uputstvo za primjenu naredbe o mjerama za sprječavanje unošenja štetnih organizama na bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine	320/16-0411-1113	21/10
10.	Uputstvo o smjernicama za programe nadzora zdravlja životinja akvakulture zasnovanih na procjeni rizika	323/16-0303-4859	09/11

9.1.3. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU RADA VLADE

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2016. godinu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove nije imala definisane obaveze.

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU ZA POGLAVLJE 12

Program pristupanja Crne Gore u Evropsku uniju za 2016. godinu – obaveze Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (nazivi usvojenih propisa prikazani *Italic* pismom):

R.b.	R.b. PPC G	Obaveza Uprave	Status	Sl. list CG Oznaka
I kvartal				
1.	1.3	Uredba o higijeni hrane	realizovano	13/2016
2.	1.5.	<i>Uredba o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane</i>	realizovano	26/2016
3.	1.7.	<i>Uredbu o posebnim zahtjevima za higijenu hrane životinjskog porijekla</i>	realizovano	32/2016

4.	1.19	<i>Pravilnik o načinu vršenja službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi</i>	realizovano	27/2016
5.	1.20	<i>Uredba o službenoj kontroli Trihinele u mesu</i>	realizovano	32/2016
6.	1.22	<i>Uredba o zahtjevima higijene za hranu za životinje</i>	realizovano	32/2016
7.	1.23	<i>Pravilnik o načinu upisa i vođenju centralnog registra odnosno registrovanih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane i hrane za životinje</i>	realizovano	25/2016
8.	1.24	<i>Uredba o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti za hranu</i>	realizovano	18/2016
9.	1.26	<i>Uredba o informisanju potrošača o hrani</i>	realizovano	18/2016
10.	1.29	<i>Uredba o aditivima koji se mogu koristiti u hrani</i>	realizovano	19/2016
11.	3.36	<i>Pravilnik o kontroli Echinococcus multilocularis kod pasa</i>	realizovano	22/2016
12.	6.3	<i>Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu</i>	realizovano	27/2016
13.	7.1	<i>Pravilnik o načinu izdavanja i izgledu legitimacije za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja</i>	realizovano	67/2015
14.	7.2	<i>Pravilnik o integralnoj zaštiti bilja</i>	realizovano	68/2015
15.	7.3	<i>Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016.godinu</i>	realizovano	9/2016
16.	7.4	<i>Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu</i>	realizovano	7/2016
17.	9.1	<i>Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sadnog materijala vinove loze</i>	realizovano	11/2016
II kvartal				
18.	1.11	<i>Pravilnik o načinu vršenja revizije sprovođenja plana službenih kontrola hrane i hrane za životinje</i>	realizovano	40/2016
19.	1.21	<i>Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja termički obrađenog i sirovog mlijeka</i>	realizovano	40/2016
20.	1.33	<i>Uredba o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata</i>	realizovano	80/2016
21.	1.42	<i>Uredba o načinu i uslovima stavljanja na tržište hrane za posebne prehrambene potrebe</i>	realizovano	180.Sjednica Vlade 10/2017
22.	1.44	<i>Uredba o bližim zahtjevima za stavljanje na tržište hrane za životinje</i>	realizovano	63/2017
23.	3.7	<i>Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave atipične kuge živine (Newcastle disease)</i>	realizovano	44/2016

24.	3.33	Pravilnik o uslovima za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca	realizovano	42/2016
25.	4.5	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj koka nosilja	realizovano	27/2016
26.	7.5	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja	realizovano	57/2016
27.	9.2	Pravilnik o uslovima za proizvodnju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja	realizovano	27/2016
III kvartal				
28.	1.8.	Pravilnik o zahtjevima za sledljivost hrane životinjskog porijekla	realizovano	48/2016
29.		Uredba o načinu i uslovima stavljanja na tržište hrane za posebne prehrambene potrebe	realizovano	180.Sjednica Vlade 10/2017
30.	1.32	Uredba o predmetima i materijalima koji dolaze u kontakt sa hranom koji se mogu stavljati na tržište	realizovano	80/2016
31.	1.38	Uredba o načinu praćenja nivoa dioksina u hrani	realizovano	73/2016
32.	7.6	Pravilnik o uslovima za izdavanje dozvole za proširenje namjene registrovanog sredstva za zaštitu bilja	realizovano	48/2016
IV kvartal				
33.	1.2	Instrukcije za postupanje za brzo uzbunjivanje i obavješćavanje i postupak razmjene i vrste informacija koje se razmjenjuju o direktnom i indirektnom riziku za zdravlje ljudi koji potiče od hrane ili hrane za životinje	realizovano	323/16-0101-5463
34.	1.9	Uredba o vrstama supstanci koje se koriste za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla	realizovano	80/2016
35.	1.12	Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje	realizovano	78/2016
36.	1.14	Pravilnik o metodama uzimanja uzoraka za kontrolu nivoa mikotoksina u hrani	realizovano	67/2016
37.	1.15	Program obuka i način finansiranja za bezbjednosti hrane, veterinarsku i fitosanitarnu oblast	realizovano	323/16-0101-5492
38.	1.17	Pravilnik o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje na prisustvo genetski modifikovanog materijala	realizovano	69/2016
39.	1.28	Uredba o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane	realizovano	7.Sjednica Vlade 06/2017
40.		Uredba o predmetima i materijalima koji dolaze u kontakt sa hranom koji se mogu stavljati na tržište	realizovano	80/2016

41.	1.34	Uredba o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koji se mogu dodavati hrani	realizovano	80/2016
42.	1.37	Uredba o mjeri za smanjivanje i sprječavanje kontaminacije soka od jabuke patulinom	realizovano	77/2016
43.	3.15	Uputstvo o smjernicama za programe nadzora zdravlja životinja akvakulture zasnovanih na procjeni rizika	realizovano	323/16-0303-4859
44.	3.26	Pravilnik o bližim uslovima za uvoz i tranzit životinja akvakulture i njihovih proizvoda	realizovano	79/2016
45.	3.39	Pravilnik o monitoringu rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	realizovano	03/2017
46.	3.40	Pravilnik o monitoringu rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	realizovano	03/2017
47.	3.41	Uputstvo za uzimanje službenih uzoraka i sprovođenje programa monitoringa rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	323/16-5492/2	09/12
48.	4.1	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju prevozna sredstva za prevoz životinja	realizovano	72/2017
49.	4.3	Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj pilića za tov	realizovano	72/2016
50.	6.4	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	realizovano	80/2016
51.	6.8	Naredba o mjerama za sprječavanje unošenja štetnih organizama za bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za paovanje porijeklom iz Kine	realizovano	66/2016
52.	6.9	Naredba o zabrani unošenja bilja-Colocasia schott, Momordica l., Solanum melongena l. I Trichosanthes l., porijeklom iz Indije	realizovano	57/2016
53.	6.11	Pravilnik o načinu notifikacije prisustva štetnih organizama na bilju i sprovođenju fitosanitarnih mjera	realizovano	60/2016
54.	6.12	Pravilnik o uslovima za sistematsko istraživanje štetnih organizama bilja za proglašavanje zaštićenih područja	realizovano	48/2016
55.	6.13	Pravilnik o uslovima za premještanje pošiljke bilja preko zaštićenog područja	realizovano	48/2016
56.	6.14	Lista zaštićenih područja Pravilnik o uslovima za premještanje pošiljke bilja preko zaštićenog područja	realizovano	48/2016
57.	7.7	Pravilnik o mjerama predostrožnosti koje se odnose na sredstva za zaštitu bilja	realizovano	69/2016
58.	9.3	Pravilnik o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća	realizovano	81/2016

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU ZA POGLAVLJE**1**

Program pristupanja Crne Gore u Evropsku uniju za 2016. godinu – obaveze Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove:

R.b.	R.b. PPCG	Obaveza Uprave	Status	Sl. list CG Oznaka
I kvartal				
1.		Pravilnik o bližem sadržaju zahtjeva za izdavanje odobrenja za istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja	realizovano	79/2016
2.		Pravilnik o bližim uslovima i načinu utvrđivanja ispunjenosti uslova za obavljanje prometa veterinarskih lijekova na veliko	realizovano	44/2016
3.		Pravilnik o sadržaju i načinu obilježavanja pakovanja veterinarskog lijeka ("Sl. list CG", br. 44/16);	realizovano	44/2016

REALIZACIJA PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA 2016. GODINU

Program rada Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2016. godinu – obaveze Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove:

R.b.	R.b. Prog	Obaveza Uprave	Status	Sl. list CG Oznaka
I kvartal				
1.	2.	Program fitosanitarnih mjera za 2016. godinu	realizovano	21/2016
2.	3.	Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2016. godinu	realizovano	9/2016
3.	4.	Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu	realizovano	7/2016
4.	5.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2016. godinu	realizovano	7/2016
5.	6.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2016. godinu	realizovano	66/2016
6.	7.	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godinu	realizovano	27/2016
7.	8.	Program monitoringa rezidua za 2016. godinu	realizovano	mart/2016
8.	9.	Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti <i>Echinococcus multilocularis</i> kod pasa	realizovano	22/2016
9.	10.	Pravilnik o uslovima zdravlja životinja i javnog zdravlja, i uslovima veterinarskog sertifikovanja za unošenje sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda namijenjenih prehrani ljudi	ne realizovano	
10.	11.	Lista zemalja i državnih područja iz kojih je dozvoljen uvoz školjkaša, bodljikaša, plaštenjaka, morskih puževa i proizvoda ribarstva	realizovano	20/09/2016

11.	12.	Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva za zdravlje životinja i zahtjeva za javno zdravlje kojima se uređuje trgovina i uvoz	realizovano	28/2016
12.	13.	Lista trećih zemalja iz kojih se odobrava uvoz određenih proizvoda za prehranu ljudi	realizovano	20/09/2016
13.	14.	Pravilnik o utvrđivanju zahtjeva za zdravlje životinja i veterinarskom sertifikovanju za uvoz životinjskih crijeva iz trećih zemalja	realizovano	28/2016
14.	15.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane	realizovano	13/2016
15.	16.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane za subjekte u poslovanju hranom koji direktno snabdijevaju malim količinama primarnih proizvoda krajnjeg potrošača ili maloprodajne objekte na lokalnom tržištu koji snabdijevaju krajnjeg potrošača	realizovano	59/2016
16.	17.	Uredba o dozvoljenim odstupanjima od zahtjeva za higijenu hrane za subjekte u poslovanju hranom koji ima mali obim proizvodnje, prerade i obrade proizvoda ili koriste tradicionalne metode proizvodnje ili se nalaze u području sa posebnim geografskim ograničenjima ili proizvode tradicionalne proizvode	realizovano	21/2016
17.	18.	Uredba o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla	realizovano	32/2016
18.	19.	Uredba o posebnim zahtjevima higijene za subjekte u poslovanju hranom koji direktno snabdijevaju malim količinama krajnjeg potrošača ili maloprodajne objekte na lokalnom tržištu koji snabdijevaju krajnjeg potrošača	realizovano	59/2016
19.	20.	Uredba o zahtjevima za higijenu hrane za životinje	realizovano	32/2016
20.	21.	Uredba o nepoželjnim supstancama u hrani za životinje, maksimalno dozvoljenim količinama nepoželjnih supstanci i načinu postupanja kod utvrđivanja izvora pojedinih nepoželjnih supstanci	ne realizovano	
II kvartal				
21.	22.	Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja	realizovano	57/2016
22.	23.	Izmjene i dopune Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ("Sl. list CG" br. 39/2011)	realizovano	80/2016
23.	24.	Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala ukrasnog bilja	realizovano	27/2016
24.	25.	Pravilnik o smanjenoj učestalosti fizičkih pregleda pošiljaka određenih proizvoda koji se uvoze iz trećih zemalja	realizovano	50/2016

25.	26.	Pravilnik o prevozu proizvoda životinjskog porijekla iz jedne treće zemlje u drugu treću zemlju isključivo cestom preko Evropske zajednice	ne realizovano	
26.	27.	Pravilnik o metodama veterinarskih pregleda proizvoda iz trećih zemalja namijenjenih unosu u slobodne zone, slobodna skladišta, carinska skladišta ili za subjekte koji snadbjevaju pomorska prevozna sredstva u prekograničnom prometu	realizovano	50/2016
27.	28.	Pravilnik o postupcima za veterinarske preglede na graničnim inspekcijskim mjestima	realizovano	50/2016
28.	29.	Naredba o preduzimanju mjera kod utvrđivanja povećanog MRL određenih rezidua u proizvodima životinjskog porijekla uvezenih iz trećih zemalja	ne realizovano	
29.	30.	Pravilnik o uslovima zdravlja životinja, sertifikacije i period za skladištenje za pošiljke određenih proizvoda životinjskog porijekla u slobodnim zonama, slobodnim skladištima i prostorijama operatera snabdjevajućih preko granice sredstvima pomorskog prevoza	ne realizovano	
30.	31.	Pravilnik o uslovima skladištenja za pošiljke određenih proizvoda životinjskog porijekla u carinskim skladištima	ne realizovano	
31.	32.	Pravilnik bližim uslovima za granična inspekcijska mjesta za veterinarske preglede proizvoda koje se unose iz trećih zemalja	realizovano	61/2010
32.	33.	Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave avijarne influence i atipične kuge živine	realizovano realizovano	70/2016 74/2016
33.	34.	Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o zdravstvenim uslovima životinja za proizvodnju hrane i proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi ("Sl. list CG", br. 34/2015)	ne realizovano	
34.	35.	Pravilnik o uslovima za kompartimente sa živinom i kompartimenta za druge ptice koje se drže u zarobljeništvu u vezi sa ptičijm gripom i dodatnim preventivnim biosigurnosnim mjerama u takvim kompartmentima	ne realizovano	
35.	36.	Program nadzora ptičijeg gripa kod peradi i divljih ptica	ne realizovano	
36.	37.	Pravilnik o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca	realizovano	42/2016
37.	38.	Pravilnik o minimalnim uslovima za zaštitu koka nosilja	realizovano	27/2016
38.	39.	Uredba o suplementima	realizovano	80/2016

39.	40.	Uredba o hrani za malu djecu, hrani za posebne medicinske potrebe i zamjeni za cjelodnevnu ishranu pri redukcionalnoj dijeti	realizovano	180.Sjednica Vlade 10/17
40.	41.	Uredba o stavljanju na tržište i korišćenju hrane za životinje	realizovano	63/2016
41.	42.	Uredba o određivanju najviših dozvoljenih količina kokcidostatika ili histomonostatika u hrani koji su posljedica neizbježnog prenošenja tih supstanci u neciljnu hranu za životinje	ne realizovano	
III kvartal				
42.	47.	Pravilnik o bližim uslovima za dozvolu za proširenje upotrebe namjene registrovanog sredstva za zaštitu bilja	realizovano	63/2016
43.	48.	Pravilnik o bližim uslovima i sadržaj zahtjeva za izdavanje odobrenja za istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja	realizovano	69/2016
44.	49.	Uredba o materijalima i predmetima koji dolaze u kontakt sa hranom	realizovano	80/2016
45.	50.	Uredba o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište, njihove kategorije, označavanje i pakovanje	ne realizovano	
46.	51.	Pravilnik o bližim zahtjevima za proizvodnju i stavljanje u promet medicinirane hrane za životinje	ne realizovano	
47.	52.	Uredba o načinu praćenja nivoa skrivenih (background levels) dioksina, dioksinima sličnim polihlorovanim bifenilima (u daljem tekstu: PCB) i drugim PCB-a u hrani	realizovano	73/2016
IV kvartal				
48.	56.	Pravilnik o uslovima za premještanje određenog bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom kroz zaštićeno područje i za premještanje toga bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ako potiču iz zaštićenog područja i premještaju se unutar njega	realizovano	48/2016
49.	57.	Lista zaštićenih područja	realizovano	48/2016
50.	58.	Pravilnik o istraživanja koja se sprovode u svrhu priznavanja zaštićenih područja	realizovano	48/2016
51.	59.	Pravilnik o mjerama predostrožnosti i održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja	realizovano	69/2016
52.	60.	Pravilnik o stavljanju u promet sadnog materijala voća	realizovano	81/2016
53.	61.	Pravilnik o metodama za provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima, otpornosti na detonacije	realizovano	2015
54.	62.	Pravilnik o načinu pregleda, uzimanja uzoraka i metode uzorkovanja, veličinu uzorka sredstva za ishranu bilja	realizovano	2015

55.	63.	Uputstvo za programe nadzora zdravlja vodenih životinja	realizovano	
56.	64.	Pravilnik o dopunama Pravilnika o načinu i mjerama kontrole salmonela i drugih specifičnih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Sl. list CG", br. 36/2015)	ne realizovano	
57.	65.	Pravilnik o uslovima i kriterijumima sertifikovanja za stavljanje u promet i uvoz životinja i proizvoda akvakulture i utvrđivanju liste vektorskih vrsta	realizovano	79/2016
48.	66.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce (Sl. list CG", br. 53/2015)	ne realizovano	
59.	67.	Pravilnik o monitoringu određenih supstanci i rezidua u živim životinjama, proizvodima životinjskog porijekla i hrani za životinje	realizovano	03/2017
60.	68.	Pravilnik o utvrđivanju nivoa i učestalosti uzorkovanja za praćenje određenih materija i njihovih rezidua u određenim proizvodima životinjskog porijekla	realizovano	03/2017
61.	69.	Uputstvo za uzimanje službenih uzoraka i sprovođenje programa monitoringa rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla	323/16-5492/2	09/12
62.	70.	Pravilnik o minimalnim uslovima za zaštitu pilića koji se uzgajaju za proizvodnju mesa	realizovano	72/2017
63.	71.	Uredba o vrstama supstanci i načinu njihove primjene za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla	realizovano	80/2016
64.	72.	Uredba o zdravstvenim i nutritivnim tvrdnjama	realizovano	06/2017
65.	73.	Uredba o ekstrakcionim rastvaračima	realizovano	73/2016
66.	74.	Uredba o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koji se mogu dodavati hrani	realizovano	80/2016
67.	75.	Uredba o zahtjevima za proizvode biljnog porijekla (klice), sledljivost klica, sjemena namijenjenog proizvodnji klica i druge hrane	ne realizovano	
68.	76.	Uredba o mjerama za sprječavanje i smanjivanje kontaminacije patulinom u sokovima od jabuke i soku od jabuke koji je sastojak drugih pića	realizovano	77/2016

PREGLED OSTALIH MATERIJALA UPUĆENIH VLADI CRNE GORE

Informacije upućene Vladi Crne Gore koje je pripremila Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove:

R.b.	datum	Obaveza Uprave	Sjednica	Zaključak
I kvartal				

1.	20.04.	Informacija o opasnosti od unošenja naročito opasne zarazne bolesti: bolesti kvrgave kože goveda (Lumpy skin disease) u Crnu Goru sa predlogom mjera za 2016. godinu	165	08-1771 od 21.07.2016.
2.	28.07.	Informacija o pojavi zarazne bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori sa zahtjevom za obezbjeđenje finansijskih sredstava za sprovođenje mjera za sprječavanje širenja i za suzbijanje bolesti	167	08-2164 od 29.07.2016.
3.	25.08.	Informacija o sprovedenim mjerama na suzbijanju bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori i trenutnoj epizootiološkoj situaciji	168	08-2307 od 08.09.2016.
4.	15.09.	Informacija o naknadi štete držaocima goveda koja su usmrćena ili uginula zbog bolesti kvrgave kože goveda	171	08-2475 od 22.09.2016.
5.	18.12.	Informacija o trenutnoj epizootiološkoj situaciji sa predlogom nadoknade štete držaocima čije su životinje uginule od bolesti plavog jezika	5	08-2307 od 22.12.2016.
6.	29.12.	Plan preventivnih mjera za suzbijanje bolesti kvrgave kože, bolesti plavog jezika i drugih potencijalnih opasnih zaraznih bolesti u 2017. godini	7	08-208 od 12.01.2017.

REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

Realizacija zaključaka Vlade Crne Gore Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove iz 2016. godine:

R. b	Sjednica	Zaključak	Datum	Tekst zaključka	Status	Sl. list CG
1.	148	08-375	10/03	Vlada je donijela Uredbu o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane, s tim da se u članu 2 stav 1 poslije tačke 9 doda nova tačka, koja glasi: „10) preradu ostalih proizvoda neživotinjskog porijekla u kojem se godišnje prerađuje do 3 t sirovine.“ Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	21/16
2.	150	24/03	17/03	Vlada je usvojila Informaciju o povećanim rizicima u oblasti zdravstvene zaštite životinja		
3.	151	08-752	31/03	Vlada je donijela Uredbu o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane, s tim da se u članu 8 izmijeni sljedeće: -stav 1 riječi: „do 20.000 eura“ zamijenjuju se riječima: „do 10.000 eura“	realizovano	26/16

				- stav 1 riječi: „do 20.000 eura“ zamijenjuju se riječima: „do 10.000 eura“ - stav 1 riječi: „do 20.000 eura“ zamijenjuju se riječima: „do 10.000 eura“ - stav 1 riječi: „do 20.000 eura“ zamijenjuju se riječima: „do 10.000 eura“ Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.		
4.	152	08-912	21/04	Vlada je donijela Uredbu o mjerama za sprječavanje trihinele kod ljudi. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	32/16
5.	152	08-924	21/04	Vlada je donijela Uredbu o bližim zahtjevima za higijenu hrane za životinje. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	32/16
6.	152	08-924	21/04	Vlada je donijela Uredbu o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	32/16
7.	-	08-1461	30/05	Vlada je usvojila informaciju o zaključivanju Tehničkog sporazuma između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Ministarstva zdravlja Republike Italije u oblasti veterine i bezbjednosti hrane. Vlada je prihvatila tehnički sporazum između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Ministarstva zdravlja Republike Italije o saradnji u oblasti veterine i bezbjednosti hrane i ovlastila mr Vesnu Daković, v.d. direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da, isti potpiše.	realizovano	
8.	161	08-1489	23/06	Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja –Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da: - izradi instrukcije i uputstva za primjenu ovog plana, do kraja I kvartala 2017. godine; - izradi plan redovne edukacije i sprovodi redovnu edukaciju veterinarskog osoblja u cilju uspješnog otkrivanja, praćenja, suzbijanja i iskorjenjivanja atipične kuge živine (Newcastle Disease), počev od I kvartala 2017. godine; - pripremi i koordinira vježbe simulacije izbijanja bolesti atipične kuge živine (Newcastle Disease),	nije prispio na realizaciju	

				radi provjere ovog plana, najmanje jedanput u periodu od pet godina od dana donošenja Plana; - da ažurira Listu učesnika u sprovođenju ovog plana iz Priloga 2, koju objavljuje na svojoj internet stranici.		
9.	161	08-1608	23/06	Vlada je donijela Uredbu o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	48/16
10.	164	08-1850	11/07	Vlada je donijela Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja Nacionalni plan će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“. Zadužuju se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje i Zavod za statistiku da realizuju aktivnosti u skladu s Akcionim planom koji je sastavni dio Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja da Vladi jedanput godišnje, najkasnije do 1. maja tekuće godine, dostavlja izvještaj o sprovođenju nacionalnog plana za prethodnu godinu.	u kontinuitetu	57/16
11.	165	08-1771	21/07	Vlada je usvojila informaciju o opasnosti od unošenja naročito opasne zarazne bolesti: Bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease) u Crnu Goru s predlogom mjera za 2016. godinu. Zadužuje se Ministarstvo finansija da, iz Tekuće budžetske rezerve, obezbijedi sredstva, u iznosu od 29.000,00 €, za obezbjeđivanje neophodnih dijagnostikuma, za laboratorijsko ispitivanje i postupanje u slučaju sumnje na bolest, kao i obuku, pripremu i štampanje informativnog materijala za držaoce goveda i subjekte. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da: Neprekidno prati epizootiološku situaciju u regionu i, blagovremeno, preduzima mjere	realizovano	

				smanjenja rizika od pojave ove bolesti na teritoriji Crne Gore; Preduzme sve aktivnosti blagovremenog obavješćavanja držaoca goveda o preventivnim mjerama koje se moraju sprovoditi na gazdinstvu u cilju smanjenja rizika od pojave ove bolesti; U saradnji sa službenim veterinarima, vrši pojačani nadzor nad prometom životinja i proizvoda životinjskog porijekla, posebno iz zemalja u kojima se bolest pojavila; Pripremi instrukcije i uputstva i organizuje obuke veterinarskog osoblja u cilju prepoznavanja simptoma i kontrole bolesti kvrgava koža; Pripremi detaljan plan preduzimanja mjera u slučaju pojave sumnje ili eventualnog izbijanja bolesti kvrgava koža na teritoriji Crne Gore; Redovno informiše Vladu o preduzetim aktivnostima i situaciji eventualne pojave ove bolesti. Zadužuje se Ministarstvo finansija da, blagovremeno, razmotri mogućnost obezbjeđenja potrebnih finansijskih sredstava za sprovođenje Programa hitne vakcinacije goveda u slučaju eventualnog izbijanja bolesti kvrgave kože na teritoriji Crne Gore.		
12 .	167	08-2164	29/07	Vlada je usvojila informaciju o pojavi zarazne bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori za Zahtjevom za obezbjeđenje finansijskih sredstava za sprovođenje mjera sprječavanja širenja i suzbijanja bolesti Zadužuje se Ministarstvo finansija da, iz Tekuće budžetske rezerve, obezbijedi sredstva, u iznosu od 432.800 €, za: sprovođenje hitne vakcinacije, nabavku vakcina, isplatu naknada veterinarima za izvršenu vakcinaciju, usmrćivanje i neškodljivo uklanjanje leševa oboljelih i/ili uginulih životinja, posebnu identifikaciju goveda, nabavku ušnih markica, naknadu štete držaocima za usmrćena ili uginula goveda i obilježavanje zaraženog i ugroženog područja (sredstva za obilježavanje). Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da, nakon obezbjeđenja finansijskih sredstava, nabavi vakcine, prati vakcinaciju, u skladu sa Programom vakcinacije	realizovano	

13 .	167	08-2164/2	05/08	Vlada je donijela Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave bolesti kvrgave kože Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da: - izradi instrukcije i uputstva za primjenu ovog plana; - sprovodi mjere i aktivnosti i vrši nadzor nad sprovođenjem ovog plana; - redovno ažurira Listu učesnika u sprovođenju ovog plana iz Priloga 2 ovog plana, koju objavljuje na svojoj internet stranici; Zadužuje se Ministarstvo finansija da, zbog pojave bolesti kvrgave kože goveda na teritoriji Crne Gore, u cilju preduzimanja hitnih mjera radi suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti, obezbijedi dodatna sredstva iz tekuće budžetske rezerve do iznosa od 432.800 €.	realizovano u kontinuitetu	
14 .	168	08-2307	08/09	Vlada je usvojila Informaciju o sprovednim mjerama na suzbijanju bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori i trenutnoj epizootiološkoj situaciji. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da: - prati epizootiološku situaciju u zemlji i regionu i -redovno informiše Vladu i Evropsku komisiju o preduzetim aktivnostima i situaciji po pitanju ove bolesti Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja da, za jednu od narednih sjednica Vlade, pripremi i Vladi dostavi informaciju o načinu rješavanja posljedica uzrokovanih izbijanjem bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori	realizovano u kontinuitetu	
15 .	170	08-2179	15/09	Vlada je donijela Uredbu o bližim zahtjevima za stavljanje na tržište hrane za životinje. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	63/16
16 .	173	08-2608	06/10	Vlada je donijela Uredbu o mjerama za smanjivanje i sprječavanje kontaminacije soka od jabuke patulinom. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	77/16

17.	174	08-2623	20/10	Vlada je donijela Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave Avijarne influence živine Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede – Uprava za bezbjednost hrane, vetrinu i fitosanitarne poslove da: Pripremi instrukcije i uputstva za primjenu ovog plana, do kraja II kvartala 2017, godine Pripremi i sprovodi plan redovne edukacije veterinarskog osoblja u cilju uspješnog otkrivanja, praćenja, suzbijanja i iskorijenjivanja Avijarne influence, kontinuirano, počevši od II kvartala 2017. godine Pripremi i koordinira vježbe simulacije izbijanja bolesti Avijarne influence radi provjere ovog plana, najmanje jednom u roku od pet godina od dana donošenja ovog plana i Redovno ažurira Listu učesnika u sprovođenju ovog plana iz Priloga 2, koji objavljuje na svojoj internet stranici	nije prispjelo na realizaci ju	
18.	176	08-2716	03/11	Vlada je donijela Uredbu o načinu praćenja nivoa dioksina u hrani Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizov ano	73/16
19.	176	08-2745	03/11	Vlada je donijela Uredbu o vrstama ejstrakcionih rastvarača koji se mogu koristiti za preradu sirovina i hrane Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizov ano	73/16
20.	180	08-946	28/11	Vlada je donijela Uredbu o posebnim zahtjevima higijene hrane za proizvode životinjskog porijekla. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizov ano	32/16
21.	180	08-2668	28/11	Vlada je donijela Uredbu i izmjeni Uredbe o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti za hranu. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizov ano	80/16
22.	180	08-2669	28/11	Vlada je donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o aditivima koje se mogu koristiti u hrani. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizov ano	80/16
23.	180	08-2670	28/11	Vlada je donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o higijeni hrane.	realizov ano	80/16

				Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.		
24 .	180	08-2941	28/1 1	Vlada je donijela Uredbu o supstancama koje se mogu dodavati hrani za posebne prehrambene potrebe, s tim da se u članu 1 riječi „označavanje njenog stavljanja na tržište“ zamjenjuje riječima: „označavanje za stavljanje na tržište“. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	80/16
25 .	180	08-2945	28/1 1	Vlada je donijela Uredbu o vrstama supstanci koje se koriste za smanjivanje površinske kontaminacije sa proizvoda životinjskog porijekla. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	80/16
26 .	2	08-3008	08/1 2	Vlada je donijela Uredbu o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	80/16
27 .	2	08-3009	08/1 2	Vlada je donijela Uredbu o predmetima i materijalima koji dolaz u kontakt sa hranom koji se mogu stavljati na tržište. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	80/16
28 .	2	08-3010	08/1 2	Vlada je donijela Uredbu o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	80/16
29 .	7	08-3375	29/1 2	Vlada je donijela Uredbu o korišćenju zdravstvenih i nutritivnih tvrdnji prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije hrane. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	6/17
30 .	7	08-3438	29/1 2	Vlada je donijela Uredbu o izmjeni Uredbe o informisanju potrošača. Uredba će se objaviti u „Službenom listu Crne Gore“.	realizovano	83/16

FINANSIJE

Zakonom o Budžeta opredijeljena sredstva na Programu Bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarni poslovi za 2016 godinu iznosila su 2.000.672,30 €. Utrošena sredstva na kraju 2016 godine iznose 1.941.857,61€

Procenat iskorišćenosti odobrenih sredstava na programu- Bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne uprave za period januar – decembar 2016 .godine je **97%**).

Sredstva na ime donacija su iznosila 26.233,04€.

Po Zaključcima Vlade Crne Gore obezbijedena su vanredna sredstva – iz tekuće budžetske rezerve za sprovođenje mjera suzbijanja i iskorijenjavanja bolesti kvrgave kože goveda u iznosu od 461.443,00€.

9.1.4. STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

U Veterinarskoj upravi organu u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja u periodu od 01.01.2016. godine do 27.03.2016 godine primljeno je i riješeno 678 zahtjeva upravnih predmeta u prvostepenom postupku. U oblasti bezbjednosti hrane, u istom periodu je primljeno i riješeno 136 zahtjeva upravnih predmeta u prvostepenom postupku.

U Fitosanitarnoj upravi organu u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja u periodu od 01.01.2016. godine do 27.03.2016 godine primljeno je i riješeno 325 zahtjeva upravnih predmeta u prvostepenom postupku.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove počela je sa radom u aprilu 2016. godine. Nastala je objedinjavanjem poslova Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave i preuzimanjem poslova Ministarstva zdravlja iz oblasti bezbjednosti hrane.

U Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u periodu od 01.04.2016. godine do 31.12.2016. godine primljeno je 5289 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta koji su dostavljeni na rješavanje sektorima i to:

- Sektoru za bezbjednost hrane 1073 zahtjeva od čega je u roku riješeno 1.073 zahtjeva. Ostali zahtjevi su vraćeni podnosiocima zbog nedostavljanja propisane dokumentacije za donošenje rješenja
- Sektoru za veterinu 3170 zahtjeva od kojih je riješeno 3159 u 2016. godini, a prenešeno 11 predmeta u 2017. godinu;
- Sektoru za fitosanitarne poslove 1046 zahtjeva - svi riješeni u roku.
-

Donešena rješenja u sektoru za bezbjednost hrane, odnose se na:

- Upis u registar registrovanih objekata hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje– 383 rješenja
- Odobravanje obavljanja djelatnosti poslovanja hranom životinjskog porijekla – 3 rješenja
- Odobravanje obavljanja djelatnosti poslovanja hranom za životinje – 1 rješenje
- Upis u registar registrovanih objekata hrane neživotinjskog porijekla – 657 rješenja
- Odobravanje obavljanja djelatnosti poslovanja hranom neživotinjskog porijekla – 27 rješenja
-

Donešena rješenja u sektoru za veterinu, odnose se na:

- Obavljanje veterinarske djelatnosti – 1 rješenje
- Objekte za obuku i smještaj pasa – 2 rješenja
- Objekte za prodaju opreme za pse (Pet shop) – 5 rješenja

- Skloništa za napuštene životinje – 2 rješenja
- Utvrđivanje ispunjenosti uslova za uvoz životinja, proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje – 2157 rješenja
- Utvrđivanje uslova u karantinu za životinje iz uvoza – 125 rješenje
- Utvrđivanje prava i visine naknade držaocima životinja za usmrćene/uginule životinje od naročito opasnih zaraznih bolesti – 867 rješenja, od čega je 11 rješenja prenešeno u 2017. godinu

Donešena rješenja u fitosanitarnom sektoru, odnose se na:

- Registraciju proizvođača hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje – 291 rješenje
- Certifikaciju sjemenskog i sadnog materijala – 370 rješenja
- Promet pesticida – 13 rješenja
- Objekte za prodaju sadnog materijala ukrasnog bilja – 21 rješenje
- Evidentiranje malih proizvođača – 20 rješenja
- Uvoz pesticida i đubriva – 253 rješenja
- Upis u registar zdravstvene zaštite bilja – 65

Podnosiocima zahtjeva je omogućen blagovremen pristup traženoj informaciji shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama. Tokom izvještajnog perioda primljen je 21 zahtjev za slobodan pristup informacijama, od kojih je usvojeno 18, a odbijeno 3 zahtjeva.

U izvještajnom periodu na osnovu člana 165 ZUP-a po osnovu primljenih zahtjeva, izdato je 1.023 sertifikata i drugih dokumenata, a na osnovu člana 166 ZUP-a izdato je 30.844 dokumenata. Sertifikati i drugi dokumenti odnose se na oblast sjemenskog i sadnog materijala, identifikaciju i registraciju životinja.

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI:

- učešće u radu Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu (FAO);
- učešće u radu Međunarodne konvencije o zaštiti bilja/International Plant Protection Convention (IPPC);
- učešće u radu Globalne okvirne grupa za suzbijanje kvrgave kože goveda (GF- TADs for LSD – FAO, OIE, Evropska komisija);
- regionalna saradnja sa upravama Slovenije, Hrvatske, Srbije, BiH;
- učešće u radu OIE (International organization for animal health– Međunarodna organizacija za zdravlje životinja);

9.1.5. IZVJEŠTAJ SEKTORA

9.1.5.1. SEKTOR BEZBJEDNOST HRANE

UVODNE NAPOMENE

Sektor za bezbjednost hrane je organizaciona jedinica Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Sektor za bezbjednost hrane izvršava poslove koji su bili u nadležnosti sektora za javno zdravlje Veterinarske uprave i odjeljenja za bezbjednost hrane Ministarstva zdravlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Obavlja stručne i upravne poslove u okviru nadležnosti koje su utvrđene Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe i organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list CG", br. 80/15) i bliže definisani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja od 21. 01.2016.godine.

Stručni i upravni poslovi odnose se na: bezbjednost hrane životinjskog porijekla, hrane za životinje, hrane neživotinjskog porijekla, nus proizvode životinjskog porijekla, pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa i uslova iz ovih oblasti; izdavanje stručnih uputstava, brošura, priručnika, instrukcija i mjera; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje poslova; uspostavljanje i vođenje centralnog registra odobrenih i registrovanih objekata za hranu i hranu za životinje;

Sektor za bezbjednost hrane učestvuje u IPARD i IPARD LIKE projektima kao tehničko tijelo za javne pozive po ovim programima. Zadatak Uprave - Sektora za bezbjednost hrane je da ocijeni aplikaciju sa aspekta ispunjenosti propisanih zahtjeva bezbjednosti za proizvodnju i preradu hrane u objektima.

U skladu sa aktom o sistematizaciji radnih mjesta od 21. januara 2016. godine u Sektoru za bezbjednost hrane predviđeno je ukupno 18 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta uključujući pomoćnika direktora/ice.

U Sektoru za bezbjednost hrane su popunjena 3 radna mjesta (samostalni savjetnik I, namještenik i pomoćnik direktora).

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

IZRADA PROPISA:

Zakon o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) koji je stupio na snagu krajem oktobra 2015. godine je okvirni zakon za oblast bezbjednost hrane i hrane za životinje.

Zakonom su definisani rokovi za donošenje prioriternih podzakonskih akata za stvaranje uslova za punu primjenu zakona.

Tokom 2016. godine realizovane su zakonodavne aktivnosti utvrđene Programom pridruživanja CG (2015-2018) i Planom rada Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ove aktivnosti su planirane i realizovane u skladu sa Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za Poglavlje 12 koju je Vlada usvojila u septembru 2015. godine.

U skladu sa Zakonom o bezbjednosti hrane, izrađena su 34 propisa.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA

Zakonom o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) definisani su uslovi i postupak za unaprjeđenje objekata za hranu odobrenih prema ranije važećim propisima (postupci za objekte za preradu hrane: odobreni objekti (kategorisani) i registrovani objekti (prodaja na malo, ugostiteljska djelatnost, proizvodnja i prerada na gazdinstvima, objekti javne ishrane itd).

Ovim zakonom su stvoreni preduslovi za uspostavljanje i organizaciju službene kontrole hrane i hrane za životinje u skladu sa EU pravilima kontrole primjenom većeg broja kontrolnih metoda i tehnika.

Ključne aktivnosti sektora bile su usmjerene na izvršavanje Zakona o bezbjednosti hrane, i to:

- ✓ nastavak aktivnosti na unaprjeđenju neusaglašenih objekata nakon sprovedene kategorizacije, procjena i odobravanje planova unaprjeđenja objekata razvrstanih u kategoriju III koji su osnov za izradu nacionalnog plana unaprjeđenja objekata (Mjerilo I);
- ✓ stvaranje uslova za dostupnost podrški iz Agrobudžeta u 2016., IPARD like za subjekte (unaprjeđenje objekata i pružanje stručne pomoći);
- ✓ sistematsko praćenje zoonoza prenosivih hranom, rezidua nedozvoljenih i štetnih supstanci/patogena u hrani i hrani za životinje (monitoring rezidua veterinarskih lijekova, teških metala, listerije i salmonele, bezbjednosti školjki) u skladu sa programima uzorkovanja i ispitivanja utvrđenih prema raspoloživim budžetskim sredstvima opredijeljenim za ovu namjenu u 2016. godini;
- ✓ obuke i edukacije za administrativno, laboratorijsko osoblje, inspektore i subjekte u poslovanju hranom: kontrolne liste, instrukcije, vodiči i informativni materijal u cilju podizanja znanja i pravilne primjene novousvojenih pravila u ovoj oblasti i izvršavanju obaveza utvrđenih kroz prioritete u okviru pregovaračkog poglavlja 12 u procesu pristupanja EU.

Posebna pažnja je posvećena stvaranju pravnih pretpostavki za nastavak i očuvanje proizvodnje u objektima malog obima proizvodnje i prerade ili obrade tradicionalnim metodama proizvodnje hrane na gazdinstvima sa ciljem očuvanja domaćih proizvoda.

Donošenjem uredbi o dozvoljenim odstupanjima u dijelu izgradnje, uređenja i opremanja objekata subjekti će sa manjim ulaganjima i uz korišćenje dostupnih podrški sačuvati svoju proizvodnju i stvoriti uslove za nesmetano stavljanje svojih proizvoda na domaćem tržištu.

Kategorizacija objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane

Kategorizaciju objekata za proizvodnju, preradu i skladištenje hrane životinjskog i neživotinjskog porijekla izvršili su veterinarski i sanitarni inspektori u periodu od kraja novembra 2015. godine do kraja februara 2016. godine. Nadzor nad sprovođenjem kategorizacija vršila je radna grupa sa centralnog nivoa Uprave.

Kategorisano je ukupno:

- **167** objekata za hranu životinjskog porijekla;
- **108** objekata za hranu neživotinjskog porijekla.

Tokom sprovođenja kategorizacije, Radna grupa za praćenje procesa kategorizacije i unaprjeđenja objekata za hranu je vršila procjenu efikasnosti rada nadležnih inspektora.

Određena ograničenja su prepoznata tokom procesa kategorizacije što je zahtijevalo dodatnu obuku subjekata kako za izradu planova unaprjeđenje tako i dodatnom upoznavanju sa osnovnim propisanim zahtjevima. Planirano je da se ponovni pregled objekata razvrstanih u kategoriju II završi do kraja aprila 2017.godine.

U cilju olakšavanja poslovanja za subjekte u poslovanju hranom izrađene su i štampane procedure za odobravanje objekata sa uputstvom a dostupne su u štampanoj formi i sajtu Uprave. Izrađeni su i brošure o minimalnim uslovima koje moraju ispuniti objekti sa manjim obimom poslovanja i objekti za preradu hrane biljnog i životinjskog porijekla na poljoprivrednim gazdinstvima.

Odobrovanje novih objekata

Svi novi objekti u kojima se otpočinje obavljanje djelatnosti poslovanja hranom mogu dobiti odobrenje samo ako ispune sve propisane uslove, uključujući i uspostavljanje sistema samokontrole (sledljivost, označavanje, HACCP, DHP, i dr.).

Na osnovu podnijetih zahtjeva od strane subjekata u poslovanju hranom koji obavljaju djelatnosti, koje podliježu odobravanju u 2016. godini izdato je 12 odobrenja.

Registracija novih objekata

U Registar registrovanih objekata za hranu, u periodu od 1. juna do 31 decembra 2016. godine upisano je 657 objekata. Od toga je u registar upisano 319 stalnih i 338 privremenih objekata koji posluju u toku turističke sezone. Na zahtjev subjekata iz Registra je brisano 28 objekata.

REALIZACIJA NACIONALNIH PROGRAMA MONITORINGA BEZBJEDNOSTI HRANE I HRANE ZA ŽIVOTINJE

Monitoring rezidua veterinarskih lijekova

Za sprovođenje ovog programa sredstva su obezbijeđena u budžetu. Uzorci su uzeti po nalogu Uprave u određenim objektima. Na osnovu procjene rizika od moguće pojave rezidua određenih veterinarskih lijekova u mesu, jestivim nus proizvodima klanja, jajima, mlijeku i medu ili zbog provjere poštovanja propisane karence nakon liječenja životinja od strane držalaca definisan je broj uzoraka i vrsta traženih supstanci (antibiotici, antiparazitici, hormoni i dr.).

Uzeto je ukupno 358 uzoraka sirovog mlijeka, jaja, meda, mesa, svježe ribe i jestivih unutrašnjih organa (jetra, bubreg). U ispitivanim uzorcima nije otkriveno prisustvo rezidua iznad maksimalno utvrđenih količina niti rezidua nedozvoljenih supstanci. U skladu sa zakonskom obavezom Izvještaj o realizaciji programa za 2015.godinu dostavljen je Evropskoj komisiji krajem marta 2016.godine.

Monitoring bezbjednosti školjki

Uzgajanje školjki podrazumijeva praćenje stanja kvaliteta mora i školjki, kako bi se procijenili uslovi pogodni za proizvodnju bezbjednih školjki kao visoko vrijedne i kvalitetne hrane. Uzimanje uzoraka školjki iz registrovanih uzgajališta sprovodi se sa tačno određenih kontrolnih tačaka i iz zona utvrđenih programom. Podaci dobijeni na osnovu monitoringa, osim za utvrđivanje bezbjednosti školjki, značajni su i za klasifikaciju proizvodnih oblasti što je i zakonska obaveza Ministarstva. Monitoringom se prati mikrobiološki status mesa živih školjki (*Mytilus galloprovincialis*) radi utvrđivanja prisutnosti bakterije *E.*

coli u 100 grama u mesu školjki i prisutnosti biotoksina i teških metala u koncentracijama iznad propisanih dozvoljenih količina, mjesečnim uzorkovanjem iz šest proizvodnih morskih zona.

Financijska sredstva za sprovođenje mikrobioloških i hemijskih ispitivanja za prvih šest mjeseci 2016. obezbijeđena su preko CAPS 2 projekta (Jačanje centara za proizvodnju akvakulture i nadzor bezbjednosti u prekograničnim zemljama Jadrana). Uzeto je ukupno 72 uzorka školjki radi ispitivanja na mikrobiološku ispravnost (*E.coli*). Od ukupno 72 ispitana uzorka 72,2% je zadovoljavalo, dok je 27,8% uzoraka nije zadovoljavalo propisane vrijednosti (230 MPN/100gr). Preduzete su propisane mjere za sprječavanje stavljanje na tržište nebezbednih proizvoda.

Monitoring zoonoza uzrokovanih bakterijama *Listeria monocytogenes* i *Salmonella* spp.

U skladu sa analizom rizika izvršeno je uzimanje uzoraka rizičnih vrsta hrane radi mikrobioloških ispitivanja na *Listeriu monocytogenes* i *Salmonellu* spp. Preduzete su propisane mjere za sprječavanje stavljanja na tržište nebezbednih proizvoda.

REALIZACIJA PROJEKTNIH AKTIVNOSTI

IPA 2012 Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarnih službi u Crnoj Gori

Sektor bezbjednost hrane je bio nosilac predviđenih aktivnosti u oblasti bezbjednosti hrane Projektom IPA 2012 Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarnih službi u Crnoj Gori sa fokusom na harmonizaciju relevantnog zakonodavstva, na proces kategorizacije i unaprjeđenja objekata u poslovanju hranom. Projekat je počeo u martu 2015. godine, a završava se krajem marta 2017. godine.

Kontinuirano su sprovedene obuke sa ciljem unaprjeđenja administrativnih i inspeksijskih kapaciteta u dijelu organizacije planiranja i sprovođenja službenih kontrola, za koje su pripremljene operativne instrukcije i uputstva za sprovođenje kontrola. Takođe, izvršena je procjena laboratorijskih kapaciteta u dijelu mikrobioloških i hemijskih analiza. Kompletna i vrijedna saradnja svih nadležnih organa koji su uključeni u projekat je ispunjena, a to je od najveće važnosti za efektno sprovođenje aktivnosti koje su planirane tokom projekta.

9.1.5.2. SEKTOR VETERINE

UVODNE NAPOMENE

Sektor veterine je organizaciona jedinica Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Sektor veterine izvršava poslove koji su bili u nadležnosti Veterinarske uprave osim poslova veterinarskog javnog zdravlja i druge poslove utvrđene zakonom.

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Obavlja stručne i upravne poslove iz nadležnosti koji su utvrđeni Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe i organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list CG", br. 80/15) i bliže definisani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja od 21. 01.2016.godine.

Stručni i upravni poslovi u veterini su poslovi koji se odnose na: zdravlje životinja, zaštitu dobrobiti životinja, identifikaciju i registraciju gazdinstava i životinja, međunarodni promet životinja i proizvoda

životinjskog porijekla, pripremu stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz ovih oblasti; izdavanje stručnih uputstava, brošura, priručnika, instrukcija i mjera; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje poslova iz ovih oblasti; uspostavljanje i vođenje registara.

U djelokrug rada sektora, od aprila 2016.godine, od početka rada novoformirane uprave, preuzeti su poslovi koji su bili u nadležnosti Veterinarske uprave.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

IZRADA PROPISA:

Oblast veterinarstva uređena je Zakonom o veterinarstvu („Sl. list CG“, br. 30/12, 48/15 i 57/15), Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja („Sl. List CG“, 14/08 i 47/15), Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja („Sl. List CG“, br. 48/07, 73/10 i 48/15).

Tokom 2016. godine realizovane su zakonodavne aktivnosti utvrđene Programom pridruživanja CG (2015-2018) i Planom rada Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ove aktivnosti su planirane i realizovane u skladu sa Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za poglavlje 12, koju je Vlada usvojila u septembru 2015. godine.

U izvještajnom periodu pripremljeno je i donijeto 31 stručnih osnova i propisa u ovoj oblasti.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA

Realizacija programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016.

Tokom 2016. godine realizovan je Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godini ("Sl. list CG", br. 27/2016) koji sadrži mjere zaštite zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja, i sprovodi se na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Efekti: blagovremeno otkrivanje bolesti životinja uslov za: zaštitu zdravlja ljudi od zoonoza i proizvodnju bezbjedne hrane životinjskog porijekla, zaštitu zdravlja životinja; rast stočarske proizvodnje; obezbjeđivanje uslova za nesmetan promet životinja i proizvoda i dr.

Programom mjera za 2016. godinu predviđeno je sprovođenje sljedećih podprograma:

Uprava je u skladu sa Zakonom o veterinarstvu raspisala javni konkurs i sprovela proceduru za izbor ambulanti za vršioce javnih poslova po Programu mjera u 2016. godini. Ukupno 25 ambulanti je određeno za sprovođenje mjera na cijelom epizootiološkom području Crne Gore.

Izvršena je raspodjela vakcina, dijagnostičkih i medicinskih sredstava veterinarskim ambulantama, u skladu sa obuhvatom predviđenim Ugovorom za ustupanje javnih poslova, odnosno Rješenjima o određivanju veterinarskih ambulanti za sprovođenje javnih poslova.

Laboratorijsku dijagnostiku bolesti životinja u skladu sa Programom mjera vršila je Specijalistička veterinarska laboratorija, u skladu sa zakonskim ovlaštenjem.

Izvještavanje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja

Uprava je pratila pojavu i kretanje zaraznih bolesti životinja u Crnoj Gori u 2016.godini, pripremala mjesečne izvještaje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti koje su objavljene i na internet stranici Uprave. Uprava je kontinuirano vršila razmjenu podataka sa Institutom za javno zdravlje o kretanju zaraznih bolesti životinja odnosno ljudi, na mjesečnom nivou.

Podaci o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja dostavljeni su i Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja.

Dijagnostikovane zarazne bolesti životinja u 2016.godini:

Naziv bolesti	Broj žarišta	Broj i vrsta zaraženih životinja
Kvrgava koža (LSD)	418	557 goveda
Plavi jezik	682	157 goveda, 904 ovce i 16 koza
Visoko patogena avijarna influenza	1	1 divlja patka
Tuberkuloza goveda	1	1 govedo
Enzotska leukoza goveda	6	14 goveda
Paratuberkuloza	1	1 govedo
Infektivni rinotraheitis goveda / infektivni pustolozni vulvovaginitis–IBR/IPV	8	13 krava
Bolest virusnog proliva / bolest sluzokože goveda - BVD	11	22 krave
Trihineloz (zoonoza)	1	1 divlja svinja
Artritis i encefalitis koza	5	107 koze
Q groznica	3	67 ovca
Enzootski pobačaj ovaca/koza	6	6 ovaca
Američka kuga pčelinjeg legla	7	62 pčelinjih društava
Varooza	2	2 pčelinja društva
Nozemoza	10	20 pčelinjih društava
Lajšmanioza pasa (zoonoza)	30	34 psa
Infektivni bronhitis živine	1	3

Praćenje epizootičke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti

Tokom godine vršeno je stalno praćenje epizootičke situacije a posebno slučajevi radi blagovremenog otkrivanja pojave i preventivno djelovanje u cilju održavanja stabilne epizootičke situacije u Crnoj Gori.

Sprovedena su sljedeća dijagnostička ispitivanja u cilju praćenja i ranog otkrivanja naročito opasnih zaraznih bolesti:

Slinavka i šap

Radi održavanja statusa zemlje slobodne od slinavke i šapa– bez vakcinacije dobijenog od Međunarodne organizacije za zdravlje životinja - OIE, Uprava je sačinila stručno uputstvo za aktivni nadzor - dijagnostičko ispitivanje uzoraka prijemčivih životinja. Uzorci – 300 uzoraka krvi goveda, ovaca i koza, su nasumično izabrani od strane Specijalističke veterinarske laboratorije sa ciljem dokazivanja odsustva infekcije, njenog svođenja na prihvatljiv nivo statističke sigurnosti od 95% na nivou Crne Gore.

Ispitivanjem svih 300 uzoraka (150 goveda + 150 ovaca) nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus bolesti slinavka i šap.

Tokom 2016. godine nije prijavljena ni jedna klinička sumnja na bolest slinavka i šapa.

Afrička kuga svinja

U cilju praćenja i ranog otkrivanja pojave ove bolesti, s obzirom da je već prisutna u istočnoevropskim zemljama, sproveden je pasivni monitoring kod domaćih svinja i aktivni monitoring kod domaćih i divljih svinja.

Tokom 2016. godine nije prijavljena ni jedna klinička sumnja na bolest afričke kuge svinja.

U dijelu aktivnog monitoringa, ispitano je ukupno 129 uzoraka od divljih svinja i ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku svinja nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv virusa uzročnika afričke kuge svinja.

Q groznica

Obzirom na pojavu ove bolesti u predhodnim godinama, a naročito imajući u vidu da je zoonoza, poseban akcenat je stavljen na praćenje pojave ove bolesti.

U 2016. godini na 3 gazdinstva sa ovcama dijagnostikovana je Q groznica. Na svim gazdinstvima su odmah preduzete propisane mjere u cilju iskorjenjivanja ove bolesti (eutanazija svih pozitivnih grla, biosigurnosne mjere).

Utvrđivanje uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza

Držaoци krava, ovaca i koza obavezni su da svaki pobačaj kod ovih životinja prijave veterinarskoj ambulanti. Svi pobačaji krave, ovce ili koze koji su od strane držaoca životinja prijavljeni veterinarima na terenu i, u slučaju sumnje na pobačaj zarazne etiologije, dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, ispitani su u svrhu utvrđivanja uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza. Najčešće je izolovana *Neospora caninum*, zatim *Chlamydomphila abortus* ovaca /koza.

Naknada štete držaocima životinja

U skladu sa Zakonom o veterinarstvu, Uprava je odlučivala o pravu vlasnika na naknadu štete i visini štete, na osnovu rješenja službenog veterinara i zapisnika o sprovedenoj procjeni vrijednosti životinja, za životinje koje su usmrćene ili zaklane, stvari i sirovine koje su oštećene ili uništene prilikom sprovođenja mjera.

Tokom 2016. godine, predato je 14 zahtjeva za naknadu štete od strane držaoca životinja za štetu nastalu zbog sumnje odnosno pojave bolesti (američke kuge pčelinjeg legla, enzootske leukoze goveda, tuberkuloze goveda, Q groznice, sumnje na bjesnilo). U slučajevima u kojima je utvrđeno da su držaoци životinja ispunili zakonom propisane obaveze isplaćena je naknada štete.

Zbog pojave bolesti kvrgave kože goveda kao i bolesti plavog jezika u većem obimu i šteta koje su pretrpjeli držaoци životinja, Vlada Crne Gore je donijela zaključak da se svim držaocima isplati naknada štete za uginula/usmrćena grla. Za bolest kvrgave kože goveda, iz sredstava Agrobudžeta za 2016. godinu je isplaćeno 560.906,25€ držaocima koji su se odlučili za novčanu naknadu, i sprovedena procedura za nabavku 120 steonih junica za držaoce koji su se odlučili za naknadu po sistemu grlo za grlo.

Naknada štete držaocima za uginule/usmrćene životinje od bolesti plavog jezika takođe je isplaćena iz sredstava Agrobudžeta za 2016. godinu.

Tuberkuloza goveda

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja tuberkuloze kod svih goveda starijih od šest nedjelja veterinarske ambulante su vršile dijagnostičko ispitivanje jednokratnim intradermalnim tuberkulinskim testom (bovini), a u slučaju sumnjive ili pozitivne reakcije izvođen je komparativni intradermalni tuberkulinski test (retuberkulinizacija bovinim i avijarnim tuberkulinom).

U 2016. godini od ukupno 64.083 goveda koja su ispitana, samo kod jednog goveda, nakon retuberkulinizacije, utvrđen je pozitivan rezultat koje je usmrćeno na human način a uzorci su ispitani i laboratorijski je potvrđen uzročnik *Mycobacterium bovis*. Podaci o ispitanim govedima na gazdinstvu bilježe se u Veterinarskom informacionom sistemu, za svako pojedinačno ispitano govedo.

Enzootska leukoza goveda

Specijalistička veterinarska laboratorija je vršila serološko ispitivanje goveda starija od 24 mjeseca iz uzoraka krvi goveda radi ispitivanja na brucelozu.

U 2016. godini ukupno je ispitano 43.197 uzoraka krvi goveda, od čega 42.749 goveda starijih od 24 mjeseca. Ostatak su goveda ispitana na gazdinstvima sa utvrđenom enzootskom leukozom goveda (bez obzira na starost) i goveda u karantinu.

Laboratorijskim ispitivanjima utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela na enzootsku leukozu u ukupno 14 uzoraka krvnih seruma i to: Ulcinj 9, Berane 1, Podgorica 1 i Nikšić 3. Nad svim pozitivnim govedima kao i na gazdinstvima sa zabilježenim slučajevima enzootske leukoze goveda sprovedene su propisane veterinarske mjere.

Nakon 2004. i 2005. godine, kada je izbijanje enzootske leukoze zabilježeno u većem obimu, i kada su sprovedene veterinarske mjere u cilju suzbijanja bolesti, posljednjih godina utvrđuje se približno isti broj sero-pozitivnih goveda tokom godine, odnosno pojavljivanje ove bolesti u Crnoj Gori je zadržano na relativno niskom nivou. Ovi rezultati govore u prilog dobroj, pravovremenoj i stručnoj primjeni mjera za suzbijanje leukoze, sa jedne strane, ali ukazuje i na permanentno prisustvo virusa enzootske leukoze goveda u populaciji goveda u Crnoj Gori, a posebno, na području opštine Ulcinj, zbog čega će ovo oboljenje i u narednom periodu biti predmet pažnje i nadzora veterinarske službe.

Bruceloza goveda, ovaca i koza

Radi otkrivanja i suzbijanja bruceloze vršeno je dijagnostičko ispitivanje krvnih seruma goveda starijih od 12 mjeseci (osim mužjaka za tov), ovaca i koza starijih od 6 mjeseci na gazdinstvima pograničnog područja: Republika Srbija, Bosna i Hercegovina, Republika Albanija i Republika Kosovo. Cilj ispitivanja je blagovremeno praćenje i eventualno otkrivanje mogućeg unošenja uzročnika bruceloze na teritoriju Crne Gore iz država u okruženju u kojima je prisutna ova bolest odnosno zbog nepoznate epizootiološke situacije po pitanju ove bolesti u nekim od država okruženja.

Goveda

Ukupno je ispitano 51550 uzoraka krvnih seruma goveda na brucelozu.

Ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucella* spp.

Ovce i koze

Ukupno je ispitano 32525 uzoraka krvnih seruma ovaca i koza sa gazdinstava koja se nalaze u pograničnom području prema Republici Srbiji, Bosni i Hercegovini, Republici Albaniji i Republici Kosovo. Dodatno, vršeno je dijagnostičko ispitivanje uzoraka dostavljenih kod pobačaja goveda, ovaca i koza i ni u jednom nije utvrđeno prisustvo *Brucella* spp, uzročnika bruceloze. Iako je na osnovu dobijenih rezultata situacija u Crnoj Gori zadovoljavajuća, mora se biti posebno oprezan obzirom na mali obuhvat i prisustvo ove bolesti u okruženju.

Ispitivanje svih ovaca i koza na brucelozu je osnov za dodjelu statusa gazdinstva slobodnog od bruceloze, a cilj je status zemlje slobodne od bruceloze. Dodatno, ova bolest je zoonoza.

Bolesti pčela

Radi otkrivanja i suzbijanja pojave zaraznih bolesti pčela vršena su ispitivanja 435 uzorka pčela i/ili pčelinjeg legla. Američka kuga, kao najopasnija bolest pčela na našim prostorima, je registrovana na teritoriji 4 opštine (Danilovgrad, Rožaje, Bijelo Polje i Berane), u 7 pčelinjaka i ukupno 62 pčelinja društva. Na pčelinjacima sa utvrđenim pozitivnim slučajevima sprovedene su mjere po nalogu službenih veterinarara. Ova bolest konstantno je prisutna tokom poslednjih 10 godina, u manjem ili većem obimu. Radi utvrđivanja zdravstvenog stanja pčela u Oplodnoj stanici za matice i Centru za linijsku selekciju matica, Sutomore, stručna komisija je izvršila pregled i kontrolu. O utvrđenom stanju dostavljen je izvještaj MPRR i Savezu pčelara CG, sa preporukama za otklanjanje nepravilnosti.

Bolesti riba i školjki

Radi praćenja prisustva, otkrivanja i suzbijanja bolesti riba i školjki vršeno je dijagnostičko ispitivanje uzoraka riba odnosno školjki uzetih iz registrovanih ribnjaka i uzgajališta.

Bolesti slatkovodnih riba

Ispitivanje zdravstvenog stanja kalifornijske pastrmke u registrovanim ribnjacima sprovedeno je dvokratno, tokom proljeća i jeseni 2016. godine i uzorkovano je i laboratorijski ispitano 101 uzoraka. Cilj monitoringa je utvrđivanje zdravstvenog stanje kalifornijske pastrmke sa posebnim osvrtom na prisustvo virusnih bolesti (virusne hemoragične septikemije-VHS i zarazne nekroze gušterače - IPN), mlađi i bakterijskih bolesti kalifornijske pastrmke - na furunkulozu i renibakteriozu. Virusološkim ispitivanjima uzoraka pastrmske mlađi nije utvrđeno prisustvo virusa izazivača virusne hemoragične septikemije (VHS) niti virusa izazivača zarazne nekroze gušterače (IPN).

Ni u jednom uzorku nije izolovan patogen opasan po zdravlje ljudi, niti je utvrđeno prisustvo uzročnika bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja OIE-u.

Bolesti školjki

Ispitivanje školjki u registrovanim uzgajalištima u Bokokotorskom zalivu u odnosu na prisustvo bonamioze - infekcije izazvane sa *Bonamia ostreae* kod evropske ostrige (*Ostrea edulis*) i martelioze - infekcije izazvane sa *Marteilia refringens* kod mediteranske dagnje (*Mytillus galloprovincialis*).

Patohistološkim i citološkim ispitivanjem ni u jednom uzorku mediteranske dagnje (mušulje) nije utvrđeno prisustvo infekcije parazitom *Marteilia refringens* kao ni prisustvo parazita *Bonamia ostreae* u uzorkovanom materijalu evropske ostrige.

Klasična kuga svinja

Radi sprječavanja pojave klasične kuge svinja sprovedena je vakcinacija domaćih svinja u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa klasične kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave klasične kuge svinja.

Vakcinacija domaćih svinja i kontrola uspjehnosti imunizacije

Ukupno je vakcinisano 30.207 svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže i uzgajaju svinje, vakcinom pripremljenom od atenuiranog K soja virusa, prema uputstvu proizvođača.

Zbog kliničke sumnje na klasičnu kugu svinja ispitano je 9 uzoraka i ni u jednom ispitanom uzorku, nije utvrđeno prisustvo sekvence RNK virusa klasične kuge svinja, odnosno zaraza nije potvrđena.

Devet godina zaredom u Crnoj Gori se ne registruje klasična kuga svinja što je od izuzetne važnosti jer se planira prestanak vakcinacije domaćih svinja protiv ove bolesti 2018. godine što je jedan od uslova pregovaračkog procesa.

Ukupno je ispitano 286 uzoraka vakcinisanih domaćih svinja, a procenat na nivou cijele Crne Gore seropozitivnih svinja (uspješno vakcinisanih svinja) u odnosu na broj ispitanih, iznosi 98,60% i veći je od zadovoljavajućeg (80%). Rezultati potvrđuju da je vakcinacija uspješno sprovedena i da je populacija svinja u Crnoj Gori odgovarajuće zaštićena od klasične kuge svinja (zadovoljavajući imunitet).

Monitoring divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Program aktivnog nadzora divljih svinja na klasičnu kugu svinja sprovodi se u Crnoj Gori od 2008. godine i do danas nije dokazana cirkulacija virusa klasične kuge svinja u populaciji divljih svinja.

Cilj programa je da se serološkim praćenjem populacije divljih svinja dokaže odsustvo ili prisustvo bolesti u populaciji. Pretpostavlja se da je rizik od izbijanja bolesti u lovištima u zemlji istovjetan.

Uzorkovanje je sprovedeno na području 28 lovišta, na području cijele zemlje. Tokom 2016. godine, ispitano je ukupno 132 uzoraka ili 88% od planiranog broja. Ni u jednom od ukupno 132 dostavljena uzorka tjelesne tečnosti divljih svinja, nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv virusa uzročnika klasične kuge svinja.

BJESNILO

Mjere za otkrivanje i suzbijanje pojave bjesnila kod domaćih životinja

Radi sprječavanja pojave bjesnila vrši se vakcinacija pasa i mačaka, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju otkrivanja i suzbijanja pojave bjesnila. Sredstva za nabavku vakcina protiv bjesnila za pse i mačke u registrovanim skloništima za napuštene kućne ljubimce obezbijeđena su iz budžeta Uprave. Vakcinacija pasa i mačaka je obaveza držaoca životinja u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bjesnila. Izvršena je distribucija zahtjevanje količine vakcina i u 2016. godini veterinarskim ambulantama koje imaju ugovore sa registrovanim skloništima.

U cilju praćenja prisustva bjesnila, vršeno je i sakupljanje i ispitivanje životinja sa sumnjom na bjesnilo, tzv. "indikator životinja" (domaći i divlji sisari).

Nakon sprovedenih jedanaest kampanja peroralne vakcinacije (jesen 2011, proljeće i jesen 2012, 2013, 2014, 2015. i 2016) stvoren je vjerovatno već dovoljno visok nivo zaštite populacije divljih životinja protiv ove bolesti koji je i doveo do izostanka klinički manifestnog oboljenja kod njih, a posljedično tome i do značajnog smanjivanja broja sumnjivih životinja. I države u okruženju sprovode iste aktivnosti, što takođe doprinosi smanjenju sumnjivih i pozitivnih slučajeva bjesnila, obzirom da su divlje životinje, prvenstveno lisice, glavni rezervoar virusa bjesnila, čije kretanje svakako nije ograničeno na teritoriju jedne države. Za sada su od strane EU obezbijeđena sredstva za sprovođenje oralne vakcinacije divljih životinja zaključno sa proljećem 2018. godine.

Suzbijanje bjesnila kod divljih životinja i monitoring uspješnosti vakcinacije

Radi suzbijanja bjesnila kod lisica i drugih divljih životinja tokom 2016. godine, sprovedena je deseta (proljeće) i jedanaesta (zima) kampanja oralna vakcinacija lisica i drugih divljih životinja distribucijom vakcina –mamaca iz aviona na cijeloj teritoriji Crne Gore, izuzev u urbanim područjima, na vodenim i močvarnim površinama i u području vojnih zona, finansirana od EU, kroz IPA 2014.

Nakon sprovedene oralne vakcinacije vrši se monitoring uspješnosti vakcinacije, uz učešće lovačkih organizacija, nad uzorcima lisica vrši se procjena starosti lisica, ispitivanje nivoa antitijela na virus bjesnila ELISA testom i prisustvo biomarkera tetraciklina u zubima/kostima. Ukoliko su ovi nalazi pozitivni, smatra se da je lisica konzumirala mamac, odnosno da je vakcinisana.

U 2016. godini dostavljeno je ukupno 278 uzoraka, a utvrđeni stepen konzumacije mamaca: od 278 dovoljno starih jedinki 195 je konzumiralo vakcinu-mamac protiv bjesila - 70%.

Antraks

U Crnoj Gori određena su tri antraksna distrikta na području opštine Andrijevića, Ulcinj i Žabljak gdje je izvršena je vakcinacija 2591 prijemčive životinje (goveda/ovce) u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv antraksa, vakcinom koja sadrži suspenziju živih spora *Bacillus anthracis*, u skladu sa uputstvom proizvođača vakcine. Vakcinacija životinja u antraksnim distriktima vrši se 20 narednih godina od datuma utvrđivanja bolesti.

Atipična kuga živine (Newcastle disease)

Radi sprječavanja pojave atipične kuge živine obavezna je vakcinacija živine u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv atipične kuge živine na gazdinstvima na kojima se drži i uzgaja. Vakcinacija je obaveza vlasnika živine. U cilju monitoringa uspješnosti imunizacije vakcinisane živine izvršeno je serološko ispitivanje na atipičnu kugu živine sprovedeno je tokom novembra/decembra 2016. godine. Ukupno je ispitano 970 uzoraka sa 31 farme/objekta, od čega je u 880 uzorka ili u 90,72% utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus atipične kuge živine. Ovi podaci ukazuju na izloženost ispitivanih jedinki virusu Newcastle bolesti – odnosno da je jato adekvatno imunološki zaštićeno od ove bolesti, vjerovatno kao posljedica uspješno izvršene vakcinacije živine.

Izbijanje tri naročito opasne zarazne bolesti:

- ✓ **Bolest kvrgave kože goveda**

Bolest kvrgave kože – *Lumpy skin disease* je virusna zarazna bolest od koje obolijevaju goveda, a koju prenose insekti. Od prvog izbijanja bolesti kvrgave kože, 21. jula do kraja septembra 2016. godine, poslednji slučaj, laboratorijski je dijagnostikovano oboljenje kod 557 goveda. Sva goveda su usmrćena i neškodljivo uklonjena, uz preduzimanje ostalih propisanih mjera na gazdinstvu.

Vakcinacija svih goveda protiv bolesti kvrgave kože jedini je adekvatan odgovor za sprječavanje pojave i suzbijanje ove bolesti. U Crnoj Gori, nakon pojave bolesti kvrgave kože, sprovedena je hitna vakcinacija koja je započela 1. avgusta i u procentu većem od 99,9%, završena 16. avgusta. Vakcinisana su sva goveda. Bolest kvrgave kože goveda stavljena je pod kontrolu početkom septembra ove godine, najviše zahvaljujući vakcinaciji ali i drugim sprovedenim mjerama.

U Crnoj Gori od ukupno oboljelih 557 goveda, najviše goveda (preko 80%) bilo je oko planine Bjelasice, u opštinama: Bijelo Polje, Berane, Mojkovac i Kolašin.

Evropska komisija je prepoznala napore koje je Crna Gora kao i zemlje regiona, pogođene ovom bolešću u 2016. godini, preduzela u suzbijanju i sprječavanju širenja bolesti, ka zemljama zapadne Evrope. Kao donaciju Crna Gora je dobila 25.000 doza vakcina, sa kojima je i započeta vakcinacija (1. avgusta 2016). Nedostajuća količina je nabavljena i plaćena iz budžetskih rezervi Crne Gore (70.000 doza). Ukupni direktni troškovi suzbijanja bolesti kvrgave kože goveda u Crnoj Gori su iznosili 1,36 miliona €, za mjere koje su sprovedene na otkrivanju i suzbijanju bolesti i naknade štete za držaoce čija su goveda usmrćena. Indirektni troškovi, koji se odnose na izgublenu dobit, ograničenje u kretanju, trgovini proizvoda i goveda i drugo, su takođe visoki, ali ih je teško procijeniti. Takođe, lokalne uprave su imale značajne troškove na zbrinjavanju usmrćenih životinja.

✓ **Bolest plavog jezika**

Na teritoriji Crne Gore, 11. avgusta 2016. godine dijagnostikovana je pojava bolesti plavog jezika i to kod ovaca na teritoriji opštine Cetinje. Od službene potvrde prvog slučaja bolesti plavog jezika, do kraja 2016. godine, bolest je službeno potvrđena na 682 gazdinstava sa govedima, ovcama i kozama, na teritoriji 18 opština. Najugroženije su opštine: Nikšić, Danilovgrad i Pljevlja. Najveći broj izbijanja bolesti zabilježen je kod ovaca. Na ovim gazdinstvima, oboljelo je i do 40% od ukupnog broja životinja u stadu, a u pojedinim stadima i do 80%.

Specijalistička veterinarska laboratorija je utvrdila da se radi o serotipu 4 virusa bolesti plavog jezika, što je potvrđeno i od strane EU Referentne laboratorije za bolest plavog jezika (The Pirbright Institute, Velika Britanija - 30.08.2016. godine).

Na svim zaraženim gazdinstvima od bolesti plavog jezika blagovremeno su sprovedene sve propisane mjere (nadzor stada, zabrana kretanja, odvajanje bolesnih od zdravih životinja, ispitivanje ostalih životinja u stadu, ako je potrebno, eutanazija, mjere dezinfekcije i dezinsekcije i dr.).

✓ **Avijarna influenza**

Na teritoriji Crne Gore, 19. decembra 2016. godine dijagnostikovana je avijarna influenza kod jedne divlje patke kroz redovni monitoring po Programu mjera zdravstvene zaštite životinja. Bolest je laboratorijski potvrđena i izolovan je virus H5N5 koji nije opasan za zdravlje ljudi.

Preduzete su sve neophodne mjere kako bi se na najmanju moguću mjeru sveo rizik od prenošenja virusa na domaću živinu.

IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA

Tokom 2016. godine sprovedene su redovne aktivnosti na poslovima identifikacije i registracije životinja. Operativan i funkcionalan sistem identifikacije i registracije životinja od ključne je važnosti za unaprjeđenje kontrole njihovog zdravstvenog stanja, kao i suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti životinja. Elektronska baza se ažurira kroz redovno praćenje aktivnosti koje veterinarske ambulante obavljaju vezano za preventivne mjere i registraciju gazdinstava i identifikaciju životinja, evidencije kretanja životinja na osnovu kojih se identifikuju gazdinstva koja ne sprovode zakonom propisane mjere od strane držalaca i pripremaju planovi kontrole koje sprovodi veterinarska inspekcija. Najčešće uočene nepravilnosti odnose se na neredovne prijave kretanja i klanja, greške pri unosu podataka vezane za pol, starost, promjene vlasnika gazdinstva, preregistrovana uvezena grla, nedefinisan odlazak i dr. Uprava je organizovala i vršila stalnu stručnu kontrolu rada veterinarskih ambulanti posebno u dijelu sprovođenja Programa mjera zdravstvene zaštite životinja po programima 2. TBC, 3. Enzootska leukoza goveda, 4. Bruceloza goveda, ovaca i koza i 15. Identifikacija i registracija životinja, s ciljem eliminisanja grešaka pri radu, provjerom stanja na gazdinstvima i upoređivanjem stanja u bazi podataka i dokumentacije ovlašćenih veterinarskih ambulanti. Nažalost, nije bilo moguće proširiti bazu za unos podataka o vakcinisanim govedima protiv bolesti kvrgave kože goveda kao i vakcinisanih svinja protiv klasične kuge svinja.

Takođe, zbog dužine trajanja tenderske procedure za nabavku ušnih markica za ovce/koze, tokom 2016. godine nije izvršeno obilježavanje u obimu iz ranijih godina.

Naročita pažnja posvećena je podizanju nivoa informisanosti držaoca životinja, kao ključnih aktera u sistemu I&R životinja, o njihovim obavezama i dužnostima u pogledu prijave novih gazdinstava, prijava kretanja sa i na gazdinstvo, novorođenih životinja, uginulih ili zaklanih životinja, itd.

Baza podataka je povezana sa bazom Ministarstva rada i socijalnog staranja (kancelarija UNDP) preko web servisa i radi automatske razmjena podataka kroz projekt „Socijalni karton – automatska razmjena podataka“. Takođe, povezana je sa Registrom poljoprivrednih gazdinstava - „Farm Registar“ (MIDAS projekt) preko web servisa radi povlačenja podataka prema „Farm Registru“.

Nastavljena je saradnja sa Zavodom za statistiku – MONSTATOM na uvezivanju registara i baza podataka, definicija i potreba statistike stočarstva između.

✓ Usaglašavanje certifikata za izvoz životinja, hrane životinjskog porijekla i nus proizvoda

U skladu sa obavezom utvrđenom Zakonom o veterinarstvu, a rješavajući po zahtjevu izvoznika-uvoznika, u neposrednoj komunikaciji sa nadležnim veterinarskim službama zemlje izvoznice odnosno uvoznice, usaglašeni su sljedeći modeli certifikata:

Za izvoz iz Poljske u Crnu Goru: – mesa goveda;	Za izvoz iz Danske u Crnu Goru: – mlijeka i proizvoda od mlijeka;
Za izvoz iz Bugarske u Crnu Goru: – kompozitnih proizvoda;	Za izvoz iz Rumunije u Crnu Goru: 1. goveda za klanje;
Za izvoz iz Slovačke u Crnu Goru:	Za izvoz iz Republike Irske u Crnu Goru:

– mlijeka i proizvoda od mlijeka;	– domaća goveda za rasplod i/ili tov;
Za izvoz iz Hrvatske u Crnu Goru: – ptica uzgojenih iz registrovanih uzgajališta, osim domaće peradi; – svježe meso ulovljenih divljih svinja; – proizvoda od mesa jelenske divljači; – životinjska crijeva; – akvakulture za uzgoj;	Za izvoz iz Crne Gore u BiH: – proizvoda od mlijeka. – privremeni uvoz golubova; – tretiranih koža papkara; – živina za klanje;
Za izvoz iz Republike Španije u Crnu Goru: – životinjskih crijeva;	Za izvoz iz Ukraine u Crnu Goru: mesa živine;
Za izvoz iz Republike Slovenije u Crnu Goru: – hrane za životinje neživotinjskog porijekla; – kolagena namijenjenog za ishranu ljudi; – kompozitnih proizvoda;	Za izvoz iz Latvije u Crnu Goru: – živih kopnenih puževa namijenjenih za rasplod; – proizvoda ribarstva;
Za izvoz iz Republike Makedonije u Crnu Goru: – mesa ovaca; – kompozitnih proizvoda;	Za izvoz iz Mađarske u Crnu Goru: – domaćih svinja za rasplod i/ili tov ; – hrane za pse i mačke;
Za izvoz iz Vijetnama u Crnu Goru: – proizvoda ribarstva;	Za izvoz iz Crne Gore u Republiku Italiju: – živi kopneni gastropoda namijenjenih ishrani ljudi;
Za izvoz iz Crne Gore u Republiku Francusku: – živi kopneni gastropoda namijenjenih ishrani ljudi;	Za izvoz iz Crne Gore u EU: – nekomercijalno kretanje pet ili manje od pet pasa, mačaka ili pitomih krznašica;

U obavljanju redovnih aktivnosti u ovoj oblasti ostvarena saradnja i koordinacija sa međunarodnim organizacijama (TRACES, OIE, FAO i sl.), ustanovama, privrednim subjektima i drugim institucijama u oblasti veterinarstva i bezbjednosti hrane.

ZAŠTITA DOBROBIT ŽIVOTINJA

Tokom 2016. godine u dijelu zaštite dobrobiti životinja sprovedene su aktivnosti na daljem stvaranju pravnog okvira za zaštitu pojedinih vrsta, odnosno kategorija životinja. U skladu sa zakonom o zaštiti dobrobiti životinja utvrđeni su veterinarsko-sanitarni uslovi, odnosno izdata rješenja za:

1. 2 skloništa – objekti koji ispunjavanju veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje privremenog ili trajnog smještaja smještaja pronađenih, napuštenih i izgubljenih životinja (kućnih ljubimaca) na dalju brigu i moguće udomljavanje; rješenja su izdata nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
2. 5 objekata za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce (Pet-shop) objekti koji ispunjavanju veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje djelatnosti prodaje kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce, rješenja koja su izdata nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
3. 1 objekat za obuku pasa koji ispunjava uslove u pogledu objekta, opreme i uslove neophodnih za zaštitu dobrobiti životinja, rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
4. 1 pansion –objekat za privremeni smještaj kućnih ljubimaca koji ispunjavanju veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje privremenog ili trajnog smještaja kućnih ljubimaca, rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova.

Svi odobreni objekti upisani su u Registar objekata iz oblasti dobrobiti životinja koji je objavljen na Internet stranici Uprave.

✓ **Kampanja „BE HIS HERO”**

Uprava i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za zdravlje životinja (OIE) je započela regionalnu edukativnu kampanju sa ciljem razvijanja svijesti u kontroli populacije pasa lotalica i ulozi pojedinca, organizacija i institucija u dugoročnom rješavanju ovog problema u zemljama Jugoistočne Evrope. Kampanja pod nazivom: „BE HIS HERO” je počela 13. maja 2016. godine i traje godinu dana. U prvom dijelu distribuirani su promotivni materijali (brošure, poster i upitnici) veterinarskim ambulantama i drugim pravnim licima i državnim institucijama koji su nadležni za ovu oblast sa porukom *“Svom psu možete reći sve... osim zbogom”*. Uprava je u saradnji sa OIE-om izradila ovaj informativni materijal (finansiran od strane OIE-a). Kampanja je namijenjena svim vlasnicima kućnih ljubimaca-pasa i onima koji tek planiraju da nabave kućnog ljubimca radi predočavanja obaveza i odgovornosti koje se od njih očekuju kao držaoca.

U drugom dijelu kampanje vršiće se edukacija nastavnog osoblja i djece školskog uzrasta. Edukaciju će vršiti Uprava, kroz prezentacije i neposredni rad sa djecom.

9.1.5.3. SEKTOR ZA FITOSANITARNE POSLOVE

UVODNE NAPOMENE

Sektor za fitosanitarne poslove je organizaciona jedinica u sastavu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Sektor za fitosanitarne poslove izvršava poslove koji su bili u nadležnosti Fitosanitarne uprave.

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Obavlja stručne i upravne poslove u okviru nadležnosti koje su utvrđene Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe i organizaciji i načinu rada državne uprave (“Sl. list CG”, br. 80/15) i bliže definisani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja od 21. 01.2016.godine.

Stručni i upravni poslovi u fitosanitarnoj oblasti su poslovi koji se odnose na: zdravstvenu zaštitu bilja, sredstva za zaštitu i ishranu bilja, sjeme i sadni materijal, GMO i biljne genetičke resurse, pripremu stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz ovih oblasti; izdavanje stručnih uputstava, brošura, priručnika, instrukcija i mjera; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje poslova iz ovih oblasti; uspostavljanje i vođenje registara; učešće u: radu međunarodnih institucija iz ovih oblasti.

Djelokrug rada sektora, od aprila 2016.godine od početka rada novoformirane uprave preuzeo je poslove koji su bili u nadležnosti Fitosanitarne uprave.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

IZRADA PROPISA

Tokom 2016. godine realizovane su zakonodavne aktivnosti utvrđene Programom pridruživanja CG (2015-2018) i Planom rada Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ove aktivnosti su planirane i

realizovane u skladu sa Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za Poglavlje 12 koju je Vlada usvojila u septembru 2015. godine.

U izvještajnom periodu broj pripremljenih stručnih osnova i donijetih propisa u ovoj oblasti iznosio je 22 i to:

- ✓ **Zdravstvena zaštita bilja: 7**
- ✓ **Sjeme, sadni materijal, zaštita biljnih sorti i GMO: 6**
- ✓ **Sredstva za zaštitu i ishranu bilja i fitosanitarni informacioni sistem FIS: 9**

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA

Realizacija programa fitosanitarnih mjera u 2016. godini

Program fitosanitarnih mjera je u potpunosti realizovan. Za njegovu realizaciju opredjeljeno je 190.018,42€. Efekti: stalni nadzor nad zdravstvenim stanjem bilja na teritoriji Crne Gore radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom; pravovremeno, pravilno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera; sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji; obezbjeđivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na teritoriji Crne Gore kroz sprovedene monitoringe: rezidua pesticida radi sistematskog praćenja prisustva rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla; nitrata u hrani biljnog porijekla radi sistematskog praćenja maksimalno dozvoljenih količina nitrata u hrani; zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje; obezbjeđivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog i sadnog materijala poljoprivrednog bilja iz domaće proizvodnje uz korišćenje komparativnih prednosti područja na većim nadmorskim visinama što doprinosi razvoju sjevera Crne Gore, očuvanje biljnih genetičkih resursa i kontrola GMO sjemena i sadnog materijal.

PROGRAM 1: ZDRAVSTVENA ZAŠTITA BILJA

Komponenta 1.1: Posebni nadzori nad štetnim organizmima

1.1.1 *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirove cistolike nematode)

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirove cistolike nematode).

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirovih cistolikih nematoda).

1.1.2 *Bursaphelenchus xylophilus*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Monochamus* roda.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Bursaphelenchus xylophilus*.

1.1.3 *Meloidogyne chitwoodi* Golden et al. (all populations) i *Meloidogyne fallax* Karssen

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Meloidogyne chitwoodi* Golden et al. (all populations) i *Meloidogyne fallax* Karssen.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Meloidogyne chitwoodi* Golden et al. (all populations) i *Meloidogyne fallax* Karssen.

1.1.4 *Potato spindle tuber viroid* (PSTVd)

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Potato spindle tuber viroid* (PSTVd).

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Potato spindle tuber viroid* (PSTVd).

1.1.5 *Synchytrium endobioticum*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease).

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Synchytrium endobioticum*.

1.1.6 *Phytophthora ramorum*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Phytophthora ramorum*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Phytophthora ramorum*.

1.1.7 *Gibberella circinata*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Gibberella circinata*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Gibberella circinata*.

1.1.8 *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*.

1.1.9 *Rhynchophorus ferrugineus*

Sproveden je posebni nadzor. Obavljeni vizuelni pregledi palmi na teritoriji opština van obilježenog područja, što se uglavnom odnosi na područje Podgorice kao područje koje je osim primorskog pogodno za uzgoj palmi.

Status područja opštine Podgorica: područje slobodno od *Rhynchophorus ferrugineus*.

1.1.10. *Anoplophora chinensis*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Anoplophora chinensis*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Anoplophora chinensis*.

1.1.11 *Anoplophora glabripennis*

Poseban nadzor *Anoplophora glabripennis* se sprovodi u Crnoj Gori od 2014. godine u cilju sprječavanja unošenja i utvrđivanja eventualnog prisustva *Anoplophora glabripennis* – azijske strižibube kao i sprječavanja daljeg širenja u području širem od lokacije Lastve Grbaljske, na kojoj je pronađen ovaj štetni organizam 2015. godine. Posebni nadzor sprovodi se na bilju namijenjenom sadnji, osim sjemena, čiji je prečnik stabla ili korijenovog vrata na najdebljem dijelu 1 cm ili veći, sljedećih rodova i vrsta: *Acer* spp., *Aesculus* spp., *Alnus* spp., *Betula* spp., *Carpinus* spp., *Cercidiphyllum* spp., *Corylus* spp., *Fagus* spp., *Fraxinus* spp., *Koeleruteria* spp., *Platanus* spp., *Populus* spp., *Salix* spp., *Tilia* spp. i *Ulmus* spp. Posebni, odnosno pojačani, nadzor - sistematsko istraživanje obuhvata vizuelne preglede navedenog bilja i uzimanje uzoraka u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma.

Terenske aktivnosti započele su u julu, a posljednji teren je obavljen u septembru. Ukupno je uzeto 45 uzoraka na osnovu simptoma prisustva strižibuba u drvetu. Posebno su pregledane površine na primorju van površine lokaliteta Lastve Grbaljske, tj. van obilježenog područja.

Nije konstatovano prisustvo vrste *A. glabripennis* izvan obilježenog područja.

1.1.12 *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*.

1.1.13 *Erwinia amylovora*

Sproveden je posebni nadzor. U analiziranim uzorcima sporadično je utvrđeno prisustvo *Erwinia amylovora*.

Status Crne Gore: *Erwinia amylovora* prisutna na ograničenom području.

1.1.14 *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*

Posebni nadzor je sproveden. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*.

1.1.15 *Xylella fastidiosa*

Posebni nadzor je sproveden. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Xylella fastidiosa*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Xylella fastidiosa*.

1.1.16 *Citrus tristeza virus*

Posebni nadzor je sproveden. Virusološka laboratorija izvršila je ispitivanja 60 uzoraka citrusa iz dva komercijalna zasada (22 uzorka) i 3 lokacije gdje se vrši proizvodnja i/ili prodaja sadnog materijala citrusa (38 uzoraka). Uzorci su sakupljeni u četiri lokaliteta u dvije opštine u Crnoj Gori (Bar i Herceg-Novi) i pripadali su nekoj od sljedećih vrsta citrusa: *Citrus reticulata* L. (mandarina), *Citrus sinensis* L. (pomorandža), *Citrus paradisi* L. (grejpfrut) i *Citrus lemon* L. (limun). Rezultati seroloških analiza ukazali su na prisustvo CTV u uzorcima koji su sakupljeni u komercijalnim zasadima, ali i u uzorcima sadnog materijala citrusa. Sprovođenje fitosanitarnih mjera je u toku.

Status Crne Gore: *Citrus tristeza virus* prisutan na ograničenom području.

1.2. Monitoring i fitosanitarne mjere

1.2.1 *Pepino mosaic virus*

Monitoring je sproveden. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Pepino mosaic virus*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Pepino mosaic virus*.

1.2.2 *Dryocosmus kuriphilus*

Monitoring je sproveden. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Dryocosmus kuriphilus*.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Dryocosmus kuriphilus*.

1.2.3 *Bemisia tabaci*

Monitoring je sproveden. U analiziranim uzorcima sporadično je utvrđeno prisustvo *Bemisia tabaci*.

Status Crne Gore: *Bemisia tabaci* prisutna na ograničenom području.

1.2.4 Drveni materijal za pakovanje porijeklom iz Kine

Monitoring je sproveden.

U nijednom uzorku nije utvrđeno prisustvo štetnih organizama: *Anoplophora chinensis*, *Anoplophora glabripennis*, *Bursaphelenchus xylophilus* i *Monochamus* sp..

1.2.5 *Ambrosia artemisifolia*

Aktivnosti po monitoringu su obuhvatile edukaciju, organizovanje akcija suzbijanja, obilazak terena, kartiranje populacija ambrozije, alarmiranje nadležnih službi ili vlasnika privatnih posjeda na kojima je vrsta zabilježena.

Status Crne Gore: *Ambrosia artemisifolia* nije zabilježena na području Plužina, Šavnika, Žabljaka, u Pljevljima, Rožajama, Beranama, Andrijevici, Plavu i Gusinju.

1.2.6 Voćne muve iz familija *Tephritidae* i *Drosophilidae*

Monitoring je sproveden.

Status Crne Gore: zemlja slobodna od *Bactrocera zonata* i *Bactrocera dorsalis*.

1.3 Stalni nadzor

1.3.1. *Bactrocera oleae* (muva masline)

Stalni nadzor je sproveden. Klopke za kontrolu prisustva muve masline, radi utvrđivanja infestacije, postavljene na području Ulcinja na četiri lokaliteta i na području Bara na tri lokaliteta. Pregledi klopki rađeni su jednom nedjeljno do kraja septembra i ukupno je urađeno 13 pregleda. Istovremeno, sa svakog lokaliteta uzorkovani su plodovi, vršen je pregled u laboratoriji i određivana je aktivna infestacija. Kao rezultat pregleda klopki i plodova do kraja prve dekade septembra četiri puta je signalizirana potreba za suzbijanje. Generalno posmatrano ova vegetacija je bila izuzetno povoljna za razviće muve, kod većine maslinara rod je bio veoma nizak i samo maslinari koji su sprovdili preporučene tretmane su imali zadovoljavajući prinos.

1.3.2 *Ceratitis capitata* (voćna muva)

Stalni nadzor je sproveden. Radi praćenja mediteranske voćne muve *Ceratitis capitata* postavljene su klopke na lokalitetima od Budve do Herceg Novog, kao i od Bara do Ulcinja na 11 lokaliteta. Pored redovnog pregleda klopki radi utvrđivanja početka hvatanja prvih imaga i praćenja dinamike populacije prebrojavanjem ukupno uhvaćenih jedinki po klopki, na terenu je izvršeno i uzorkovanje plodova biljaka domaćina, izvršen je pregled na prisustvo larvi od momenta kada postanu prijemčivi za napad (breskva, smokva, madarina-različite sorte, japanska jabuka).

Na lokalitetima od Budve do Herceg Novog u klopama sa Biolure tokom perioda praćenja uhvaćeno je ukupno, na svim lokalitetima, 4292 jedinke, a u klopama sa Trimedlure, ukupno 3137. Na lokalitetima od Bara do Ulcinja u klopama sa Biolure uhvaćeno je ukupno, na svim lokalitetima, 1370 jedinki, a u klopama sa Trimedlure, ukupno 893 jedinke.

Proizvođačima su date preporuke za sprovođenje mjera.

1.3.3. Cikade prenosioci fitoplazmi

Stalni nadzor je sproveden. U sklopu rada na programu praćenja cikada prenosioca fitoplazmi vršeni su obilasci vinograda i usjeva krompira.

Prisustvo *H. obsoletus* je konstatovano u lokalitetima u Zeti (Šušunja) i Godinju, Virpazaru i Rijeci Crnojevića. Potvrđeno je da su analizirani simptomatski uzorci vinove loze i *V. agnus castus* **pozitivni na prisustvo stolbur fitoplazme**. U usjevima krompira, izdvaja se prisustvo vrste *Hyalestes obsoletus* i vrste *Euscelis incisus* u lokalitetima: Zenica, Vilići (Pljevlja), Vidov potok (Nikšić), Pašina Voda (Žabljak), Zaton (Bijelo Polje), Lipovo, Trebaljevo (Kolašin), Velja Paprat, Glava Zete (Danilovgrad). Vrste roda *Psammotettix* nađene su u 7 od ukupno 19 posmatranih lokaliteta. **Potvrđeno je prisustvo stolbur fitoplazme na krompiru** koju prouzrokuje '*Candidatus Phytoplasma solani*'. **Proizvođačima su date preporuke za sprovođenje mjera.**

1.4. Hitne fitosanitarne mjere

1.4.1 Akcioni plan *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver)

Realizacija akcionog plana za *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) je nastavljena sprovođenjem hitnih fitosanitarnih mjera: uništavanje napadnutih palmi, kao i zdravstveni pregledi palmi u obilježenom području, postavljanje i pregled feromonskih klopki i laboratorijska ispitivanja uzoraka. Preporučena su hemijska tretiranja svih palmi na crnogorskom primorju i nabavka materijala za sprovođenje endoterapije. Kada je u pitanju potencijalna regeneracija palmi, preporuka je da se vrši početkom vegetacije.

1.4.2 *Anoplophora glabripennis*

Hitna fitosanitarna mjera je sprovedena u obilježenom području na biljkama domaćinima pregledom biljaka, uz analizu uzetih uzoraka u slučajevima kada je postojala sumnja da su biljke napadnute od strane strižibube. Terenske aktivnosti su se sprovodile u intervalima od 6-18 dana, u skladu sa biologijom vrste, u mjesecima sa povišenom aktivnošću. Uzorci su uzeti sa biljaka domaćina koje su pokazivale simptome napada strižibuba. Uzorci su pregledani u laboratoriji i u njima nijesu nađene larve *A. glabripennis*. Pregledane su i ostale biljke domaćini na potezima koji su uzorkovani i na njima nije konstatovan napad.

U obilježenom području nije konstatovano prisustvo vrste *A. glabripennis*.

1.4.4 Laboratorijska ispitivanja za sumnju na pojedine štetne organizme

Pregled biljnih uzoraka sa ugroženih područja Crne Gore koje su Fitosanitarnoj laboratoriji dostavljali saradnici Savjetodavne službe ili individualni proizvođači.

PROGRAM 2. PROGRAM PRAĆENJA BEZBJEDNOSTI HRANE BILJNOG PORIJEKLA NA NIVOU PRIMARNE PROIZVODNJE, SREDSTAVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA

2.1. Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu

Po Programu monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2016. godinu uzeto je ukupno 247 uzoraka hrane (povrće, voće, vino, hrana za bebe i dr.)

Uzorkovanje u primarnoj proizvodnji vršeno je prije stavljanja u promet tako da nakon preduzetih mjera ponovo uzeti uzorci iz iste proizvodnje bili su sa ostacima pesticida ispod MRL.

Uzeto je i 7 uzoraka organske hrane: Sirovo kravlje mlijeko – 1 uzorak; jabuka – 2 uzorka; heljda 1 uzorak; krompir – 2 uzorka; ječam – 1 uzorak.

U 2016. godini je osim 247 uzoraka koja su obuhvaćena programom monitoringa, ispitano je još 1039 uzoraka na prisustvo pesticida: 79 uzoraka voća; 59 povrća; 37 žita i proizvoda od žita; 287 mesa i proizvoda od mesa, ribe i ribljih proizvoda; 272 stočne hrane, hrane za ribe i hrane za kućne ljubimce; 191 mlijeka i mliječnih proizvoda; 16 dječije hrane i 98 ostalih proizvoda.

U 54 uzoraka je utvrđeno prisustvo pesticida ispod MRL, a samo u 2 uzorka utvrđen je prisustvo pesticida iznad MRL.

U uzorcima životinjskog porijekla nije utvrđeno prisustvo pesticida.

2.2. Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2016. godinu

Po Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2016. godinu uzeto je 44 uzorka. U analiziranim uzorcima sadržaj nitrata bio je ispod propisane vrijednosti MDK.

2.3 Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje

Monitoring zemljišta je sproveden na lokalitetima koji su pod sistematskim nadzorom od 2011. godine na područja Pljevalja lokacija Srdanov Grob. Na ovom području je utvrđena povećana koncentracija kadmijuma u zemljištu i na njemu je zabranjena proizvodnja određene vrste hrane (krtolasto i korjenasto povrće).

Kontrolna ispitivanja pokazuju da je u proteklom periodu sadržaj kadmijuma znatno smanjen te je u 2017. potrebno je odraditi ponovno uzorkovanje i pored monitoringa potrebno izvršiti opsežnija naučna ispitivanja radi iznalaženja najpovoljnijih rješenja za poljoprivredne proizvođače kako bi svoje zemljište koristili u proizvodnji rentabilnih kultura.

2.4 Monitoring određenih kontaminenata u hrani i hrani za životinje neživotinjskog porijekla

Radi obezbjeđivanja visokog nivoa zaštite života i zdravlja ljudi, poštujući načela definisana u sistemu bezbjednosti hrane u skladu sa analizom rizika vršena su ispitivanja krompira porijeklom sa zemljišta koja su stavljena pod nadzor. Uzorci krompira potiču iz primarne proizvodnje i uzeti su u skladu sa analizom rizika odnosno sa područja gdje postoji osnovana sumnja da se može naći povećan sadržaj kadmijuma. Uzorkovanje je rađeno u skladištu prije stavljanja u promet, a takođe su odrađene i analize druge hrane na sadržaj kadmijuma i drugih propisanih kontaminenata. U analiziranim uzorcima sadržaj kadmijuma bio je ispod propisane vrijednosti MDK.

2.5 Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida

Poseban program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida sproveo se u 2016. godini na onim biljnim vrstama koje su u prethodnoj godini identifikovane kao rizične sa aspekta prisustva štetnih organizama bilja, kao i tretiranja koja se sprovode radi njihovog uništavanja ili suzbijanja.

Monitoringom je obuhvaćeno po prvi put ispitivanje rezistentnosti najznačajnijih aktivnih materija koje se koriste za zaštitu jagode od sive truleži (*Botrytis cinerea*). Ogled je sproveden u saradnji sa ekspertom George Karaoglanidis sa Poljoprivrednog fakulteta u Solunu, koji je angažovan preko IPA 2012 „Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarnih službi u Crnoj Gori“. U ogledu je analizirano 10 izolata gljive *Botritis cinerea* uzetih sa različitih lokaliteta u opštini Podgorica radi utvrđivanja moguće pojave rezistentnosti

gljive na 5 aktivnih supstanci. Na jednom uzorku utvrđena je pojava rezistentnosti gljive *B. cinerea* na aktivnu supstancu boskalid.

Držiocima bilja na ovim lokalitetima date su preporuke za suzbijanje štetnih organizama na održiv način.

2.6 Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua pesticida

Poseban program zaštite povrtarskih kultura sa monitoringom rezidua pesticida sproveo se u 2016. godini na onim biljnim vrstama koje su u prethodnoj godini identifikovane kao rizične sa aspekta prisustva štetnih organizama bilja, kao i tretiranja koja se sprovode radi njihovog uništavanja ili suzbijanja.

Nakon ispitivanja uzoraka lisnatog povrća (spanać, blitva, raštan, kupus i zelena salata) na ostatke pesticida nije utvrđeno prisustvo ni jedne aktivne materije.

2.7. Program integralne zaštite bilja

Urađena je brošura za integralnu zaštitu vinove loze.

PROGRAM 3: PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA SJEMENSKE PROIZVODNJE I BILJNI GENETIČKI RESURSI

KOMPONENTA 3.1. Sjemenska proizvodnja krompira

U 2016. godini sjemenski krompir je u Crnoj Gori proizvodilo 6 registrovanih proizvođača.

Proizvodnja sjemenskog krompira se odvijala na 70,05 ha na kojima je uzgajano 16 sorti krompira. Od ukupno prijavljenih 70,05ha sjemenom kategorije elita zasađeno je 58,85ha (84%), a sa originalom 11,2 ha (16%). Cjelokupna količina sadnog materijala uvezena je iz Holandije i Danske.

Krompir je sađen u 8 opšitna, u centralnom i sjevernom dijelu Crne Gore, na 69 parcela, prosječne veličine 1,01 ha.

✓ Pregledi sjemenskog krompira u toku vegetacionog perioda

Shodno propisanim zahtjevima vegetacioni pregledi su obavljeni u optimalnoj fazi razvoja usjeva:

- prvi vegetacioni pregled obavljan je pri uzrastu biljaka od 15 do 25 cm;
- drugi, u fazi punog cvjetanja;
- treći, u fazi nalijevanja krtola krompira (kada su određeni termini za desikaciju) i
- četvrti, u fazi vađenja krtola krompira.

Postkontrolna ispitivanja

VIRUSI

Tokom vegetacije izvršeno je i uzorkovanje partija sjemenskog krompira u cilju obavljanja naknadne zdravstvene kontrole - postkontrolne 29 partija sjemenskog krompira i testirana su 44 uzoraka (41 uzorak „elita“ i 3 uzorka „original“). Uzorci su testirani su na: virus uvijenosti lišća krompira (*Potato leaf roll virus, PLRV*) i Y virus krompira (*Potato virus Y, PVY*). Ove aktivnosti su se odvijale u tri faze:

1. uzimanje i sadnja apikalnih isječaka krtola krompira u plateniku,

2. uzorkovanje lišća, 5 nedelja nakon sadnje isječka i
3. laboratorijsko testiranje biljaka na prisustvo virusa krompira.

Rezultati za usjeve koji su konkurisali za proizvodnju kategorije A (original)

Prosječan nivo virusnih zaraza kod usjeva koji su konkurisali za proizvodnju kategorije 'original' iznosio je 3,67%. Udio pojedinačnih infekcija iznosio je 3,59% za PVY i 0,08% za PLRV. Od 23 usjeva koji su bili predmet seroloških analiza, 15 usjeva je deklarirano pod kategorijom 'original', 4 usjeva su deklarirana pod kategorijom 'prva reprodukcija', dok 4 usjeva nisu deklarirani.

Rezultati za usjeve koji su konkurisali za proizvodnju kategorije B (prva sortna reprodukcija)

Serološke analize 3 usjeva koja su konkurisala za proizvodnju kategorije "prva reprodukcija" pokazale su da je 9,83% testiranih biljaka bilo virusno zaraženo, pri čemu su pojedinačne zaraze sa PVY iznosile 8,77%, dok su zaraze sa PLRV iznosile 1,06%. Od 3 usjeva koja su bila predmet laboratorijskih analiza, dva su deklarirana kao 'prva reprodukcija', dok jedan usjev nije deklarirao.

MOLJCI

Radi kontrole prisustva moljca krompira izvršen je pregled 20 uzoraka sjemenskog krompira.

U jednom uzorku (200 krtola) na samo dvije krtole nađena je po jedna lutka koja po morfološkim karakteristikama pripada vrsti iz familije moljaca – *Gelechiidae*. U ostalim uzorcima nije utvrđeno prisustvo štetočina, osim oštećenja od žičnjaka i sovica.

Ova partija nije zadovoljila standarde u pogledu prisustva virusa te je isključena iz daljeg procesa sertifikacije. Kao što smo naprijed naveli na ovoj parceli smo konstatovali i veliko prisustvo deformisanih krtola.

GLJIVE I BAKTERIJE

Zdravstveno stanje posmatrano sa aspekta fitopatogenih gljiva i bakterija, osim u dva vegetaciona pregleda prati se i tokom magacinskih kontrola.

Kontrola je sprovedena u skladištima dorađenog i upakovanog sjemenskog krompira nakon podnošenja zahtjeva za izdavanje deklaracija i biljnih pasoša od strane proizvođača izvršeni su pregledi prijavljenih partija sjemena.

Izvršen je pregleda 71 partije sjemenskog krompira i za sve partije koje su zadovoljile propisane standarde kvaliteta izdati su biljni pasoši. Prvi biljni pasoš izdat je 4. februara 2016.godine i do 6. marta 2016.godine izdato je 28.868 pasoša, što je otprilike 50% ukupnih potreba.

POSEBNI NADZOR KROMPIROVIH CISTOLIKIH NEMATODA - KCN

Tokom maja, juna i jula 2016.godine od strane fitosanitarnih inspektora dostavljeno je za laboratorijsko ispitivanje 95 uzoraka zemlje na prisustvo KCN. Svi dostavljeni uzorci su procesuirani i u njima nije konstatovano prisustvo *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis*.

KOMPONENTA 3.2 Sjemenska proizvodnja žita

Sjemenska proizvodnja žita u proizvodnoj 2015/16. godini bavio se samo jedan proizvođač. Pod ozimim žitima bilo je 14 ha, dok je preostala površina bila zasijana jarim žitima - 12,4 ha. Proizvodnja sjemenskih žita odvijala se na prostoru 3 opštine: Mojkovac, Bijelo Polje i Berane.

U proizvodnoj 2015/16. godini sijane 4 žitne vrste: pšenica (jara i ozima), fakultativni tritikale i ozimi ječam i ovas. Zdravstvena i stručna kontrola sjemenskih usjeva žita sprovedena je kroz dva obavezna vegetaciona pregleda:

- prvi pregled - u periodu između klasanja, odnosno metličenja biljaka i cvetanja biljaka i
- drugi, kada su biljke bile u fazi voštane zrelosti.

KOMPONENTA 3.3 Monitoring kvaliteta sjemenskog materijala

U 2016. godini od strane fitosanitarne inspekcije ovlašćenoj laboratoriji za sjeme Biotehničkog fakulteta dostavljeno je 27 uzoraka sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja (povrće – 10, krmno bilje – 6, žita – 4, ljekovito bilje – 4 i krompir – 3 uzorka).

Ispitivanjima je utvrđeno da 4 uzorka ne ispunjavaju propisane standarde kvaliteta.

KOMPONENTA 3.4 Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala

U 2016. godini laboratorija za sadni materijal ispitivala je 35 uzoraka sadnog materijala u prometu voćaka i vinove loze i po jedan uzorak medicinskog, aromatičnog i začinskog bilja (smilje).

Od ukupno analiziranog materijala 28 (80,00%) je iz uvoza, a 7 (20,00%) je proizvedno u Crnoj Gori. Najveći dio uvezenog sadnog materijala je iz Srbije, 23 uzorka (35,72 %), 3 iz Bosne i Hercegovine (8,60 %), 1 iz Hrvatske i 1 iz Albanije (2,86 %).

Ispitivanjima je utvrđeno da 2 uzorka ne ispunjavaju propisane standarde kvaliteta.

KOMPONENTA 3.5 Program biljnih genetičkih resursa

U 2016. godini, na području opštine Danilovgrad obavljena je regeneracija 52 aksešena krompira koje se kao genetički resurs čuvaju u Banci biljnih gena (Biotehnički fakultet Podgorica). Velika količina padavina tokom nicanja i početkom vegetativnog porasta krompira doveli su do značajnijeg propadanja izniklih biljaka. Izvršena je morfološka karakterizacija klice svih deponovanih genotipova koja je pokazala postojanje 16 različitih fenotipova krompira na Biotehničkom fakultetu u Ljubljani.

Na osnovu morfološkog pregleda odabrana su 23 aksešena radi DNK testiranja na SASA institutu u Škotskoj. Molekularna procjena, urađena uz upotrebu 12 mikrosatelitskih (SSR) markera, potvrdila je postojanje 13 različitih genetičkih profila. Poređenjem DNK materijala crnogorskih aksešena sa bazom od preko 3000 genotipova krompira, odnosno 8000 sorti, utvrđeno je postojanje 5 jedinstvenih genotipova od kojih su dva bila duplikati:

- genetički profil 1: MNE026 (Ljubičasti šareni) i MNE198 (Kromir rozi),
- genetički profil 2: MNE143 (Koprivuš),
- genetički profil 3: MNE197 (Maus) i
- genetički profil 4: MNE274 (Cvjetaš).

Ostali 47 aksešena iz Crne Gore imaju status poznate sorte.

9.1.6. STANJE U OBLASTI, PRIORITETI U 2017. GODINI I MJERE ZA NJIHOVU REALIZACIJU

U izvještajnom periodu realizovane su sve obaveze definisane PPCG. U cjelosti su realizovani programi iz sektora veterine i fitosanatornog sektora kao i programi iz bezbjednosti hrane za koje su bila dostupna finansijska sredstva (kroz projekte).

U upravnom postupku riješeno je u zakonskom roku po svim podnijetim zahtjevima.

Ispunjeni su svi uslovi za otvaranje pregovaračkog Poglavlja 12, usvojena je Pregovaračka pozicija i data su mjerila za zatvaranje Poglavlja.

Najvažnija aktivnost sprovedena u 2016.godini je efikasno i blagovremeno preduzimanje mjera za sprečavanje širenja bolesti kvrgave kože koja se u epidemijskim razmjerama pojavila u julu mjesecu 2016. Zahvaljujući uspješnoj organizaciji i planiranim i efikasnim mjerama koje su sprovedene bolest je stavljena pod kontrolu već početkom septembra. Ova naročito opasna bolest predstavlja i za jače službe i sisteme izazov.

Odmah, po izbijanju bolesti, ostavrena je intezivna komunikacija sa Evropskom komisijom koja je rezultirala podrškom ne samo kroz stručnu podršku već i donacijom prvo 25.000 doza vakcina a zatim i finansijskih sredstva u iznosu od 140.000€. Takođe obezbijeđena je finansijska podrška od strane Evropske komisije za suzbijanje ove bolesti i u 2017.godini.

Unaprijeđeni su uslovi za rad Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove obezbjeđivanjem novih prostorija i objedinjavanjem svih službi pod jednim krovom. Na ovaj način je unaprijeđena efikasnost pružanja usluga korisnicim i znatno poboljšala koordinacija više stručnih službi koje su po prirodi posla vrlo povezane.

Krajem godine, usvojena je Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave kojom je u nadležnost Uprave prenijeta organizacija i sprovođenje službenih kontrola odnosno inspekcijski nadzor u oblastima koje su nadležnosti Uprave.

Tokom 2016. godine Uprava se suočavala sa određenim problemima u sprovođenju poslova u planiranim rokovima prvenstveno zbog nedovoljnog broja zaposlenih. U vrijeme suzbijanja bolesti kvrgave kože, zaposleni u Upravi su radili prekovremeno kako bi sve obaveze bile izvršene pravovremeno. Za suzbijanje naročito opasnih bolesti u toku 2016.godini, Upravi su odobrena dodatna finansijska sredstva iz budžetskih rezervi obzirom da budžet Uprave nije dovoljan ni za sprovođenje mjera protiv bolesti iz Programa u punom obimu.

Kontrola i suzbijanje bolesti i biljaka i životinja i kontrola bezbjednosti hrane u svim fazama proizvodnje i prometa su prioriteti Uprave, koji su pretočeni kroz programe mjera za 2017. godinu. Prioritet Uprave je i realizacija aktivnosti utvrđenih Strategijom o implementaciji EU propisa u nacionalno zakonodavstvo i definisanje aktivnosti kojima će se postepeno stvarati uslovi za ispunjavanje mjerila za zatvaranje Pregovaračkog Poglavlja 12.

9.2 UPRAVA ZA VODE

9.2.1. DJELOKRUG RADA UPRAVE ZA VODE

Uprava za vode, kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja vrši poslove uprave koji se odnose na: obezbjeđenje i sprovođenje mjera i radova na uređenju voda i vodotoka, zaštiti od štetnog dejstva voda i zaštiti voda od zagađivanja, obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodoprivrednih objekata u državnoj svojini, putem koncesija i sl., izradu dokumentacione osnove u vezi s tim, održavanje objekata za zaštitu i odbranu od poplava, erozije i drugih opasnosti, izradu planova, programa i bilansa u oblasti vodoprivrede, vođenje investitorskih poslova, vršenje stručnog nadzora i kontrolu kvaliteta izvedenih radova, tehnički pregled i prijem izvedenih radova, obračun naknada koje se plaćaju u ovoj oblasti i staranje o namjenskoj i racionalnoj upotrebi prikupljenih sredstava po tom osnovu u skladu sa programom Vlade, organizovanje i vođenje monitoringa u vodoprivredi, pripremu stručnih podloga za izradu propisa i donošenje vodoprivrednih akata nadležnih organa, kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnosti.

Unutrašnje organizacione jedinice u okviru kojih se obavljaju poslovi iz nadležnosti Uprave za vode su:

- **Sektor za korišćenje, zaštitu voda i zaštitu od voda** u kojem se vrše poslovi Uprave koji se odnose na: obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodoprivrednih objekata u državnoj svojini, putem koncesija, prenošenja prava korišćenja, zakupa ili na drugi propisani način kao i izradu dokumentacione osnove s tim u vezi; održavanje objekata za zaštitu i odbranu od poplava, erozije i drugih opasnosti; učestvovanje u izradi planova, programa i bilansa u oblasti vodoprivrede i u pripremi projektnog zadatka i podloga za izradu vodoprivredne osnove; vođenje investicionih poslova; vršenje stručnog nadzora i kontrolu kvaliteta izvedenih radova; tehnički pregled i prijem izvedenih radova; obračun naknade za korišćenje šljunka i pijeska i staranje o namjenskoj i racionalnoj upotrebi prikupljenih sredstava; staranje o sprovođenju planova i programa iz oblasti vodoprivrede; pripremu dokumentacije za određivanje izvorišta za regionalno vodosnabdijevanje i vodosnabdijevanje gradova, kao i za određivanje zona sanitarne zaštite tih izvorišta ako nijesu privedena namjeni odnosno data na korišćenje; pripremu dokumentacije za izdavanje vodnih uslova, vodne saglasnosti i vodne dozvole; pripremu dokumentacije za proglašavanje erozivnih područja radi zaštite privrednih saobraćajnih ili drugih objekata; staranje o poboljšanju režima voda na vodotocima i učestvovanje u izradi dokumentacije s tim u vezi; racionalno korišćenje voda, zaštitu od voda i zaštite voda; organizovanje i vođenje vodnog informativnog sistema; pripremu stručnih podloga za izradu propisa i učešće u njihovoj izradi u oblasti vodoprivrede; učestvovanje u izradi studija, elaborata, tehničkih rješenja i investiciono-tehničke dokumentacije; pružanje stručne pomoći organima i organizacijama iz oblasti vodoprivrede, kao i druge poslove u skladu sa propisima.

- **Odjeljenje za upravne poslove u oblasti upravljanja vodama** koji vrši poslove koji se odnose na: pripremu i sprovođenje javnog tendera za obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodoprivrednih objekata u državnoj svojini putem koncesija, prenošenja prava korišćenja, zakupa ili na drugi propisani način; utvrđivanje uslova za upis vodnih akata u odgovarajući registar; praćenje isteka roka važenja tih akata i provjeru blagovremeno pristiglih zahtjeva za produženje važenja vodnih akata, utvrđivanje vodnih naknada; učestvovanje u organizaciji i sprovođenju javne rasprave o programima i planovima upravljanja vodama; učestvovanje u pripremi stručnih podloga za izradu propisa i učešće u njihovoj izradi u oblasti vodoprivrede; saradnju sa organima i institucijama nadležnim za suzbijanje nelegalnih radnji u korišćenju voda i vodnog dobra;

saradnju sa drugim državnim organima i organizacijama u cilju pravilne i dosljedne primjene propisa u oblasti koje uređuje Zakon o vodama; kao i druge poslove u skladu sa propisima.

9.2.2. REALIZACIJA AKTIVNOSTI U 2016. GODINI

✓ Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima

Vlada Crne Gore donijela je Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2016. godinu, za finansiranje obaveza i potreba za upravljanje vodnim resursima. Programom su realizovana sredstva i obuhvaćene osnovne aktivnosti u oblasti upravljanja vodama, zaštiti od voda i efikasnijem korišćenju voda.

✓ Regulacija korita rijeke Morače

Nastavak radova iz prethodne godine na regulaciji vodotoka Morače, u skladu sa Glavnim projektom regulacije rijeke Morače na potezu od ušća rijeke Sitnice u Botunu do Ponara. Regulacija rijeke Morače izvodi se na tri dionice, shodno zaključenim ugovorima i nadzorom koji prati i kontroliše realizaciju predmetnih radova. Zbog visokog vodostaja rijeke Morače, radovi su nastavljeni sredinom maja 2016. godine, u skladu sa uslovima na terenu.

Cilj ovog projekta je nužno-opravdano izvršiti regulaciju korita rijeke Morače na identifikovanom potezu, kao i odbrana od velikih voda i regulacija korita rijeke Morače sa aspekta pronosa nanosa. Realizacija Projekta regulacije će donijeti trajne benefite koji se ogledaju u uspostavljanju uslova za održavanje prirodnog režima toka rijeke Morače, a time i podzemnih voda, uređenju devastiranog prostora i materijalne koristi za lokalnu zajednicu i društvo u cjelini. Predmetno područje dužine 7,5 km podijeljeno je na tri dionice. Na objavljenom tenderu krajem 2011. godine posao je dobilo samo preduzeće "Cijevna Komerc" d.o.o, Podgorica za prvu dionicu, pošto za ostale nije bilo zainteresovanih ponuđača. Zbog toga je tenderska procedura ponovljenja u septembru 2014. godine i kao najbolji ponuđači su izabrani "Beton Montenegro" d.o.o. - Podgorica za drugu i "Bemax" d.o.o. - Podgorica za treću dionicu. Rok za realizaciju Projekta je 5 godina.

✓ Kontrola vodoizvorišta u primorskim opštinama

Shodno Zaključku Vlade Crne Gore, predstavnici Uprave za vode, u okviru svojih nadležnosti izvršili su obilazak vodoizvorišta i subjekte koji su zaduženi za upravljanje javnih vodovodnih sistema, kako bi od istih dobili podatke o tehničkim i funkcionalnim karakteristikama vodoizvorišta u primorskim opštinama koja se koriste za potrebe javnog vodosnabdijevanja. Izvršena je kontrola i obilazak vodoizvorišta u primorskim opštinama, sa posebnim osvrtom u pogledu ispunjenosti zakonske regulative za korišćenje vodoizvorišta koja su uključena u javne vodovodne sisteme opština: Ulcinj, Bar, Budva, Tivat, Kotor i Herceg Novi. Izveštaj o realizaciji zaključka dostavljen Vladi Crne Gore.

✓ Projekat katastra izvorišta za javno vodosnabdijevanje

Urađen Projekat katastra izvorišta za javno vodosnabdijevanje. Projekat treba da rezultira Katastrom izvorišta za javno vodosnabdijevanje urađenom u odgovarajućem GIS okruženju sa bazom podataka koja će sadržati sve relevantne podatke za pojedina vodoizvorišta: prostorni položaj, način zahvatanja, količinu zahvatanja, status monitoringa (kvantiteta i kvaliteta vode), zone i pojaseve sanitarne zaštite izvorišta, uslove zagađivanja, specifičnosti u korišćenju i upravljanju itd. Ova baza podataka treba da je osnova za budući vodni informacioni sistem, geološki informacioni sistem, za izradu osnovnih hidrogeoloških karata (OHG), kao i za prostorne i razvojne planove.

✓ **Koncesije u oblasti voda**

Koncesije na javnom vodnom dobru definisane su Zakonom o vodama, a što je u skladu sa članom 6 stav 1 i 2 Zakona o koncesijama („Službeni list CG“, broj 8/09) kojim je uređen način i postupak dobijanja koncesije za korišćenje prirodnih bogatstava. Zaključkom Vlade Crne Gore br.08-906 od 21. aprila 2016. godine usvojen je Plan davanja koncesija u oblasti voda za 2016. godinu s Izvještajem s javne rasprave. Shodno Planu, pripremljen je i usvojen Koncesioni akt za davanje koncesije za korišćenje mineralne vode s izvorišta „Čeoče“, Opština Bijelo Polje, za flaširanje u komercijalne svrhe.

Na osnovu čl. 21 Zakona o koncesijama i Zaključka Vlade Crne Gore br.08-316 od 10. marta 2016. godine, objavljen je Javni oglas za davanje koncesije za korišćenje mineralne vode s izvorišta „Čeoče“ u Opštini Bijelo Polje za flaširanje, odnosno pakovanje ili dopremanje vode u komercijalne svrhe. Međutim, na javnom otvaranju ponuda, dana 28.06.2016. godine, nije bilo zainteresovanih ponuđača i nije dostavljena nijedna ponuda za predmetnu koncesiju.

U skladu sa Planom davanja koncesija pokrenuta je od strane zainteresovanog lica i inicijativa za korišćenje dijela voda sa izvorišta „Ledeni izvor“ Sjenožeta, Opština Andrijevića, za flaširanje vode u komercijalne svrhe. Uprava za vode inicijativu je ocijenila prihvatljivom, pripremljen je Koncesioni akt i sprovedena javna rasprava. U skladu sa zakonskom procedurom neophodno je raspisati Javni oglas za predmetno izvorište.

U 2016. godini u oblasti voda nije zaključen ni jedan ugovor o koncesiji.

Početkom 2016. godine formirana je komisija od strane Uprave za vode, koja je izvršila obilazak lokacija i kontrolu izvršavanja svih važećih ugovora o koncesijama za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) u cilju uređenja, odnosno regulacije vodotoka. Komisija je u svom izvještaju dala preporuke za produženje rješenja o vodnoj saglasnosti za 2016. godinu koncesionarima koji su ispoštovali ugovorene obaveze. U periodu avgust-septembar 2016. godine rok trajanja ugovora o koncesijama za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) istekao je svim koncesionarima u Crnoj Gori. Obavještenje o isteku roka trajanja ugovora dostavljen je koncesionarima, Upravi za inspekcijske poslove i Komisiji za koncesije Crne Gore, kako bi se navedene promjene unijele u Registar ugovora o koncesijama.

U skladu s Izvještajem Državne revizorske institucije koja je u Upravi za vode izvršila kontrolnu reviziju „Registar ugovora o koncesijama“ i „Prihodi budžeta Crne Gore po osnovu zaključenih ugovora o koncesijama za korišćenje prirodnih bogatstava“, sprovedene su aktivnosti na realizaciji izdatih preporuka i o aktivnostima i realizaciji istih podnijet DRI u propisanom roku Izvještaj br.11/16-0101-897 od 15.11.2016. godine. Shodno preporukama DRI, Uprava za vode vodi i analitičku evidenciju izvršenih uplata koncesionih naknada na osnovu podataka dobijenih od Poreske uprave.

✓ **Proizvodnja flaširane vode**

Proizvodnjom flaširane vode u Crnoj Gori bavi se 6 fabrika, koje su u **2016. godini proizvele 19.977.988,29 litara flaširane vode**. Međutim, još uvijek se postojeći kapaciteti ne koriste u dovoljnoj mjeri. S druge strane, kada je u pitanju spoljnotrgovinska razmjena i dalje je prisutan deficit i evidentan pad izvoza u posljednje tri godine.

Imajući u vidu postojeće kapacitete, kao i probleme koje naši proizvođači imaju sa plasmanom, koji se prije svega ogledaju u nedovoljnoj povezanosti sa sektorom turizma, nedostatkom količina koje bi im obezbjedile konstantan izvoz, nedostatak promotivnih aktivnosti, kao i nedostatak sredstava za

agresivniji i atraktivniji nastup na tržištu, jasno je da bi naši proizvođači, između ostalog, trebali da razmisle i o udruživanju i zajedničkom nastupu na tržištu, kojim bi prevazišli barem dio problema sa kojima se suočavaju.

Tabela 1: Proizvodnja i prodaja flaširane voda za 2016. godinu

KONCESIONAR	Proizvodnja flaširane vode (litri)	Prodaja flaširane vode domaće tržište (litri)	Prodaja flaširane vode ino tržište (litri)
“WATER GROUP” Kolašin, voda SUZA	8.550.248,35	8.550.248,35	-
“AQUA BIANCA” Kolašin, voda AQUA BIANCA	5.917.234,07	4.628.764,12	21.511,56
“EKO-PER” Šavnik, voda DIVA	3.181.985,87	2.690.830,48	624.041,60
“LIPOVO” Kolašin, voda AQUA MONTA	278.154,00	278.154,00	-
“GORSKA” Kolašin, voda GORSKA	1.908.844	1.978.619,50	-
“BOŽJA VODA” Cetinje, voda MONTE MINERALE	141.522,00	204.927,00	-
UKUPNA PROIZVODNJA I PRODAJA FLAŠIRANE VODE	19.977.988,29	18.331.543,45	645.553,16

✓ **Vodne i koncesione naknade za korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja i izvađeni materijal iz vodotoka**

Vodne naknade plaćaju se po osnovu privremenog obračuna, u toku obračunskog perioda i konačnog obračuna, po isteku obračunskog perioda. Obračunski period za plaćanje vodnih naknada je jedna kaledarska godina.

Uprava za vode vrši obračun iznosa naknade i donosi rješenja, a naplatu, kamatu, zastarjelost i kontrolu plaćanja vodnih naknada vrši Poreska uprava.

Shodno odredbama Zakona o finansiranju upravljanja vodama tokom 2016. godine izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2015. godinu i privremeni obračun vodnih naknada za 2016. godinu. Donijeto je 197 rješenja, od čega po osnovu konačnog obračuna za 2015. godinu 98 rješenja i privremenog obračuna za 2016. godinu 99 rješenja.

U 2016. godini, istekom obračunskog perioda, izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2015. godinu u iznosu od 2.478.704,45 €-ura, od čega je prihod po osnovu konačnog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja 369.501,63 €-ura, konačnog obračuna naknade za korišćenje voda 1.909.086,91 €-ura, konačnog obračuna koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja u komercijalne svrhe 95.381,40 €-ura, konačnog obračuna koncesione naknade za izvađeni materijal iz vodotoka 25.066,48 €-ura i konačnog obračuna naknade za izvađeni višak materijala iz vodotoka Morače, shodno regulacionim radovima u iznosu od 79.668,02 €-ura.

Shodno odredbama Zakona o finansiranju upravljanja vodama izvršen je i privremeni obračun vodnih naknada za 2016. godinu, u toku obračunskog perioda, u iznosu od 2.367.113,91 €-ura, od čega je prihod po osnovu privremenog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja 348.850,51 €-ura, privremeni obračun naknade za korišćenje voda 1.848.152,77 €-ura, privremeni obračun koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe 96.407,12 €-ura, privremeni obračun koncesione naknade za izvađeni materijal iz vodotoka 25.336,28 €-ura i konačnog obračuna naknade za izvađeni višak materijala iz vodotoka Morače, shodno regulacionim radovima u iznosu od 48.367,23 €-ura.

Istekom tekućeg obračunskog perioda Uprava za vode vrši konačan obračun iznosa naknade za obračunski period i donosi rješenja, najkasnije do 1. marta 2017. godine.

Naknadu po osnovu konačnog obračuna obveznik je u obavezi uplatiti u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Naknadu po osnovu privremenog obračuna, obveznik plaća u jednakim mjesečnim iznosima, najkasnije do 20-tog u mjesecu za prethodni mjesec.

Finansijska sredstva od naknada pripadaju Budžetu Crne Gore i Budžetima lokalnih samouprava na čijim teritorijama se nalaze vode, vodno dobro, vodni objekti i sistemi koji se koriste ili zagađuju vode recipijenta, u srazmjeri 30%:70%. Sredstva koja pripadaju Budžetu Crne Gore 30% koriste se prema Programu koji donosi Vlada Crne Gore, a koji se odnose na upravne i stručne poslove u upravljanju vodama, uređenje i korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje vodotoka, zaštitu od štetnog dejstva voda i druge poslove u upravljanju vodama, u skladu sa Zakonom.

Tabela 2: Privremeni obračun koncesione naknade za korišćenje voda za flaširanje vode u komercijalne svrhe za 2016. godinu

Naziv koncesionara	Iznos koncesione naknade (€)
D.O.O. "Lipovo", Kolašin	13,561.84
D.O.O. "Water Group", Kolašin	34,500.64
D.O.O. "Gorska", Kolašin	12,741.36
D.O.O. "Božja voda", Cetinje	1,995.92
D.O.O. „Eko-Per“, Šavnik	13,731.36
D.O.O. "Aqua Bianca", Kolašin	19,876.00
Ukupno:	96,407.12

Tabela 3: Privremeni obračun koncesione naknade za izvađeni materijal iz vodotoka (šljunak i pijesak) za 2016. godinu

Naziv koncesionara	Iznos koncesione naknade (€)
D.O.O „Gradnja“ Bijelo Polje	3,048.81
D.O.O „Femić kompanij“	1,742.18
D.O.O „Gradnja“	3,048.81

D.O.O „Kajić komerc“	1,804.41
D.O.O „Kop-Co“	4,562.37
D.O.O „Zlajić“	4,986.53
D.O.O. „Arizona“ Kolašin	1,216.63
D.O.O. „Dejo Komerc“ Mojkovac	4,926.53
Ukupno:	25,336.28

9.2.3. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Nadležnosti Uprave za vode definisane su sljedećim zakonima:

Zakonom o vodama („Službeni list RCG“, br. 27/07, „Službeni list CG“, br. 32/11, 47/11, 48/15 i 52/16) i Zakonom o finansiranju upravljanja vodama („Službeni list CG“, broj 65/08) i podzakonskim aktima donijetih na osnovu ovih zakona.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po zahtjevu stranke

Uprava za vode postupak izdavanja vodnih akata sprovodi primjenom Zakona kojim je uređen opšti upravni postupak i Zakona o vodama po zahtjevima na osnovu ispunjenosti uslova za izdavanje vodnih akata, radi obezbjeđenja jedinstvenog vodnog režima, integralnog upravljanja i pravilnog pristupa vodama, kojim se utvrđuju uslovi i način ostvarivanja prava na vodu.

U toku 2016. godine riješena su 144 upravna predmeta po zahtjevu stranke. Predmeti se odnose na oblasti za koje je nadležna Uprava za vode, a posebno izdavanje vodnih akata i rad po zahtjevima za slobodan pristup informacijama. U skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku i Zakonu o vodama izdata su sljedeća vodna akta: 47 rješenja za utvrđivanje vodnih uslova za izradu projektne dokumentacije, 51 rješenje za vodnu saglasnost i 12 rješenja za vodnu dozvolu.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama podneseno je 25 žalbi i broj riješenih žalbi je 25. Žalbe su izjavljene od strane MANS-a, zbog povrede pravila postupka, jer prvostepeni organ nije donio rješenje u propisanom roku odredbom člana 31 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, a u vezi dostavljanja kopije putnih naloga i analitičkih kartica u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po službenoj dužnosti

U 2016. godini, riješen je 201 upravni predmet pokrenut po službenoj dužnosti. Predmeti se odnose na naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda od zagađivanja i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka. Na kraju godine nije bilo neriješenih predmeta, dok su podnesene 4 žalbe na rješenja iz nadležnosti ove Uprave. Jedna žalba je odbijena kao neosnovana od strane drugostepenog organa. Ostale žalbe su riješene nakon preispitivanja navoda iz žalbi u kojima su iznijete nove činjenice i dokazi, i u dopunjenom postupku predmetna rješenja izmijenjena.

Uprava za vode kao prvostepeni organ nije nadležna za donošenje drugostepenih odluka i u 2016. godini nije imala predmeta rješavanih pred Upravnim sudom. Takođe, nije bilo predmeta u kojima su upotrijebljeni vanredni pravni lijekovi.

U skladu sa članom 27a Zakona o opštem upravnom postupku, koji se odnosi na obezbjeđivanje jedinstvenog mjesta za kontakt i koordinaciju, ovaj organ djeluje u skladu sa navedenim zakonom u

potpunosti i omogućava da se na jednom mjestu dobije potpuna informacija, savjet i koordinacija, a sve u cilju ostvarivanja prava i interesa stanaka iz nadležnosti ovog organa.

9.2.4. OCJENA STANJA I PRIORITETI U 2017. GODINI SA PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI VODA

Uprava za vode je u 2016. godini ispunila sve obaveze iz Programa rada Vlade.

Za unapređenje stanja u oblasti voda neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- ✓ Organizaciono i kadrovsko jačanje Uprave za vode (u skladu sa Planom jačanja administrativnih kapaciteta iz Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom) ;
- ✓ Nastavak realizacije započetih aktivnosti u vezi sa donošenjem Planova upravljanja vodama, organizovanjem i vođenjem vodnog informacionog sistema, kao i ostalim obavezama koje proističu iz domaćeg zakonodavstva, EU *acquis-a* i Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom, a sve u cilju unapređenja stanja voda u Crnoj Gori i ispunjavanja obaveza u vezi sa poglavljem 27;
- ✓ Izrada i revizija Glavnih projekata regulacije rijeka Grnčar i Lim, koji će negativne efekte eksploatacije svesti na najmanju moguću mjeru i postići rezultate na planu zaštite od štetnog dejstva voda, odnosno regulacije vodotoka. Na osnovu projektne dokumentacije pokrenuti postupke dodjele koncesija za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak);
- ✓ Izradu Katastra izvorišta za javno vodosnabdijevanje uraditi u odgovarajućem GIS okruženju sa bazom podataka koja će sadržati sve relevantne podatke za pojedina vodoizvorišta. Ova relaciona baza podataka treba da je osnova za budući vodni informacioni sistem, geološki informacioni sistem, za izradu osnovnih hidrogeoloških karata (OHG), kao i za prostorne i razvojne planove;
- ✓ Kontrola i obilazak objekata koji su izgrađeni bez vodnih akata koji mogu trajno, povremeno ili privremeno uticati na promjene u vodnom režimu, te i uvođenje u legalne tokove korisnika vodnih objekata kroz pribavljanje vodnih akata, kojim će se utvrditi uslovi i način ostvarivanja prava na vodu, radi obezbjeđenja jedinstvenog vodnog režima i integralnog upravljanja vodama;
- ✓ Formirati koordinacioni tim od predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za vode, Uprave policije, Poreske uprave i Uprave za inspekcijske poslove sa zadatkom praćenja nelegalne eksploatacije rječnih nanosa, s tim što bi svaki organ zadržao apsolutnu odgovornost u vezi sa poslovima iz svoje nadležnosti. Administrativnu podršku ovom timu da da Uprava za vode, kao nadležni organ za koncesije u oblasti voda.

9.3 UPRAVA ZA ŠUME

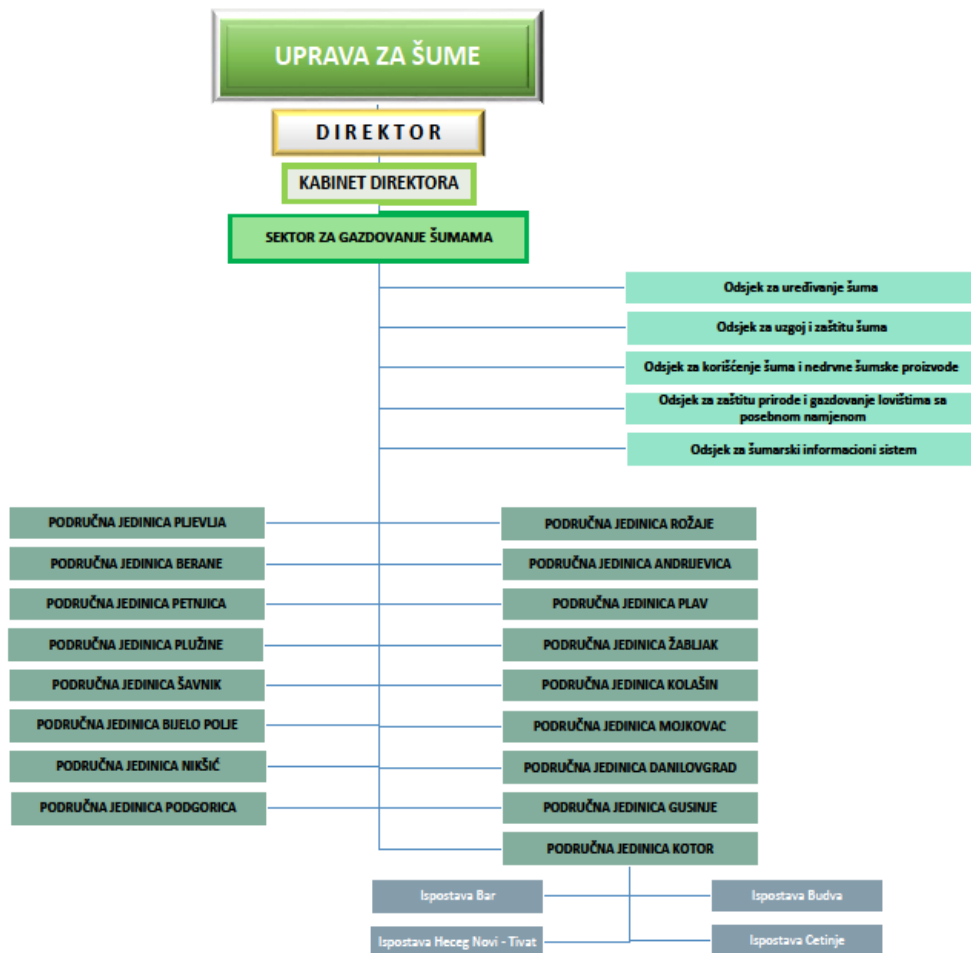
9.3.1. DJELOKRUG RADA UPRAVE ZA ŠUME

Shodno izvornoj nadležnosti, Uprava za šume je dužna i obavezna da implementira planska dokumenta, koja uređuju odnose u šumarstvu i to, kako po pitanju definisanja pravaca odnosno ciljeva održivog gazdovanja šumama, tako i po pitanju obezbjeđenja i unapređenja stanja šuma.

U izvještajnom periodu, usvojena planska dokumenta su primjenjivana u skladu sa stvarnim materijalnim mogućnostima i pretpostavkama, koje su diktirale i jednim dijelom, uslovno uticale na realizaciju programski postavljenih zadataka i ciljeva.

U organizacionom obliku Uprava za šume je u 2016. godini egzistirala kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za šume, ista je organizovana kao pravni subjekt koga čini Uprava /centrala/ u Pljevljama, 17 Područnih jedinica i u okviru Područne jedinice Kotor, četiri ispostave.

TABELA 1: Organizacija Uprave za šume

Već pomenutim pravilnikom, u Upravi za šume je sistematizovano 428 radnih mjesta, a u godini za nama sve izvorne i zakonom utvrđene poslove je obavljalo 338 izvršilaca, sa odgovarajućim periodičnim odstupanjima, jer je po raznim osnovama bilo odliva radne snage /penzionisanje, bolovanje, smrt/, dok u tretiranom periodu nije bilo novih zapošljavanja. Ono što je karakterisalo godinu za nama je odavno naslijeđeni problem za neophodnom radnom snagom, koja obavlja odgovarajuće poslove angažovanjem putem ugovora o obavljanju povremeno privremenih poslova. Njihov broj se kretao od 30-35, zavisno od potreba ovog subjekta. Inače ovaj problem je evidentan skoro cijelu deceniju i smatramo da je neophodno iznaći mogućnost za njegovo rješavanje.

9.3.2. BUDŽET ZA 2016. GODINU

Usvajanjem Zakona o budžetu Crne Gore za 2016. godinu, za obavljanje planiranih aktivnosti Uprave, Programom gazdovanja šumama, bilo je predviđeno da se utroši za poslovanje iste /što ćemo i tabelarno prikazati/ ukupno 4.795.049,26 EUR-a.

Ostvareni prihodi po svim osnovama zaključno sa 31.12.2016. godine, utvrđeni u knjigovodstvenoj evidenciji, iznose 5.941.289,27 EUR-a.

NAPOMENA: Uvažavajući činjenicu da je zakonom od ukupno ostvarenog prihoda za korišćenje šuma, lokalnim zajednicama /opštinama/ utvrđen pripadajući iznos od naplaćene naknade za korišćenje šuma 70 %, to bi značilo da je po ovom osnovu u Budžet Crne Gore uplaćeno 1.433.505,54 EUR-a, dok je opštinama, zavisno od stepena iskorišćavanja šuma na njihovim teritorijama raspoređen iznos od 3.344.846,96 EUR-a.

TABELA 3: Prihodi po osnovu koncesione naknade za šume za 2016. godinu

UKUPNO:	Bruto	Neto /prihod opština/
	4.778.352,50	3.344.846,96

Upoređujući i uzimajući u obzir plan prihoda Budžeta za 2016. godinu /4.795.049,26 EUR-a/, kao i utrošena sredstva za obavljanje redovnih aktivnosti Uprave u iznosu od 5.059.269,03 EUR-a, može se konstatovati da je utrošeno 240.450,24 EUR-a više sredstava u odnosu na plan. Ono što je uticalo na uvećanje troškova poslovanja u odnosu na plan, je trošak Uprave po osnovu izvršenih sudskih presuda, koji je zaključno sa 31.12.2016. godine iznosio 424.779,26 EUR-a. Analizom gore naznačenih pokazatelja, može se doći do sljedećih zaključaka:

- Da je Uprava za šume, ako se uzme u obzir ostvareni prihod u iznosu od 2.596.442,31 EUR-a, i plan Budžeta za istu kalendarsku godinu, na iznos od 4.795.049,26 EUR-a, ostvarila gubitak od 2.198.606,95 EUR-a,
- Posmatrajući pak ukupno utrošena sredstva za poslovanje Uprave za šume u iznosu od 5.059.269,03 EUR-a, te ostvareni prihod od 2.596.442,31 EUR-a, gubitak bi iznosio 2.462.826,72 EUR-a.

Ovaj izvještaj bi zahtijevao i analizu poslovanja Uprave za šume sa aspekta ostvarenih prihoda po osnovu naknade za korišćenje šuma, što bi nužno uticalo na kompletiranje ukupnog upoznavanja sa poslovanjem ovog subjekta, a tu se prije svega misli na raspodjelu ove naknade shodno zakonu u odmjeru 70 % naplaćenih, a pripadajućih sredstava lokalnim upravama odnosno opštinama i 30 % pripadajućih sredstava Budžetu Crne Gore. Po osnovu ove naknade ukupno je u 2016. godini, od svih poslovnih partnera /uglavnom koncesionara/ naplaćeno preko Uprave javnih prihoda 4.778.352,50 EUR-a. Dakle, prihodi prikazani u prethodnom stavu, u iznosu od 4.778.352,50 eura i po drugim izvornim osnovima u skladu sa zakonom, u tretiranoj kalendarkoj godini korišćenjem crnogorskih šuma, iznose 5.941.289,27 EUR-a.

Sa ovog aspekta, tretirajući uporedne pokazatelje, vezano za plan Budžeta Uprave za šume na utvrđeni iznos /4.795.049,26 EUR-a/, kao i utrošena sredstva za poslovanje /5.059.269,03 EUR-a/, te ostvareni prihod od 5.941.289,27 EUR-a, Uprava za šume je ostvarila dobit i to: u odnosu na plan 4.795.049,26 EUR-a, ostvarena je dobit od 1.146.240,01 EUR-a, dok je dobit u odnosu na iskazane troškove poslovanja iznosila 882.017,24 EUR-a.

U knjigovodstvenoj evidenciji smo utvrdili da su ukupne obaveze svih koncesionara i pravnih lica, koja su u poslovnom odnosu sa istom, a po osnovu zaključenih ugovora o prodaji drveta u dubećem stanju, na dan 31.12.2016. godine utvrđene na iznos od 8.041.848,17 EUR-a.

Prethodni dug se odnosi na potraživanja koja datiraju još iz vremena funkcionisanja akcionarskih društava, koja su kasnije bila predmet likvidacije ili pak privatizacije kao što su AD."Gornji Ibar" Rožaje, DOO."Vektra Jakić" i slično. Činjenica je da je dug u gore pomenutom iznosu evidentiran kod Uprave javnih prihoda i smatramo da ovo pitanje treba ozbiljno analizirati, potruditi se da se naplate potraživanja u svim predmetima u kojima je to moguće, a ona koja su nenaplativa, otpisati na zakonom dozvoljen način, kako bismo imali realno stanje istih.

9.3.3. IZVJEŠTAJ SJEMENSKE, RASADNIČARSKE PROIZVODNJE I ZAŠTITE ŠUMA ZA 2016. GODINU

✓ Sjemenska proizvodnja

Proizvodnja sjemena u 2016. godini zavisila je od obima uroda sjemena i vrste sjemena koje se sakupljaju prema planu proizvodnje za šumsko-uzgojne radove za 2016. godinu. U 2016. godini, nije bilo sakupljanja sjemena iz razloga što nije bilo ni uroda istog.

Poznato je da je proizvodnja sadnica i sjemena iz domaće provinijencije pokazala punu opravdanost i zato, kada se stvore uslovi tj. kada bude rodna godina, planira se sakupljanje sjemena iz registrovanih sjemenskih sastojina.

TABELA 4: Registrovane sjemenske sastojine u Crnoj Gori

Red.br.	Opština	Gazdinska jedinica	Odjeljenje	Vrsta	Pr.mjera
1.	Pljevlja	Maočnica	65	Jela	Tret.s.o,n.i.š
2.	Pljevlja	Kovač	19	Smrča	
3.	Pljevlja	Kovač	8	Bukva	
4.	Pljevlja	Kovač	46	Jela	
5.	Pljevlja	Ljubišnja	81	Smrča	
6.	Žabljak	Gornji Šaranci	25	Bijeli bor	
7.	Žabljak	Tepačke šume	18	Smrča	
8.	Rožaje	Baltičke šume	40	Smrča	
9.	Rožaje	Bač-Besnik	45	Smrča	
10.	Berane	Jelovica	85	Munika	
11.	Berane	Mtrvica-Tivran	80 b	Crni bor	Izd.kao.pr.rez
12.	Plav	Bab.polje-Treskav.	34 b	Molika	
13.	Kotor	Vrmac	-	Dal.crni.b	

Ukupna površina sjemenskih objekata iznosi 332 ha, od čega 277 ha četinarskih sastojina i 55 ha sjemenskih sastojina lišćara. U godinama punog uroda u sjemenskim sastojinama sakupilo bi se oko 1.000 kg sjemena, što nadmašuje ukupne potrebe Uprave za šume Crne Gore.

U sjemenskim sastojinama organizuju se i realizuju aktivnosti:

- **kratkoročne aktivnosti:** uklanjanje inferiornih sjemenskih stabala oko sjemenskih sastojina i u njima, izdvajanje i obilježavanje sjemenskih stabala, evidentiranje obilnosti cvjetanja i uroda, stimulisanje prinosa sjemena putem proreda i đubrenja, zaštita sjemenskih sastojina od štetočina i bolesti, stručna kontrola nad pravilnostima berbe i zdravstvenog stanja šišarica,

plodova i sjemena, kontrola kvaliteta sjemena i sadnog materijala u skladu s propisanim normativima.

- **dugoročne aktivnosti:** podrazumjevaju i planiranje adekvatne strukture zapošljavanja osoblja, nabavke opreme i materijala koji su u funkciji sprovođenja genetičke melioracije u sjemenskim objektima, očuvanje stabilnosti sastojina i povećanu proizvodnju sjemena.

9.3.3.1. RASADNIČKA PROIZVODNJA

- **Rasadnik "Trebiljevo" Kolašin**

TABELA 5: Planirana proizvodnja u toku 2016. godine

Kontejnerske sm 1 + 0 (sijanci)	Kontejnerske sm 2 + 0	Na otvorenom prostoru 1 + 0 (sijanci)
330.000 kom	52.500 kom	400.000 kom
Ukupno:	382.500 kom	
UKUPNO:		782.500 kom

TABELA 6: Sadnice namijenjene za sadnju u toku 2016. godine

Kontejnerske	Broj sadnica	Na otvorenom prostoru	Broj sadnica
Smrča (picea abies) 3 + 0	50.000 kom	Smrča 4 + 0	6.000 kom
Smrča 4 + 0	58.000 kom	Smrča 5 + 0	82.000 kom
Bijeli bor 5 + 0	4.500 kom	Crni bor 5 + 0	5.000 kom
Ukupno	112.700 kom	Ukupno	93.000 kom
SVE UKUPNO:			205.700 kom

Planirani troškovi proizvodnje.....34.670,00 €

Planirani troškovi nabavke sjemena.....1.573,00 €

Realizacija sadnog materijala u 2016. godini:

- Pravna lica -20.045 kom.
- Fizička lica - 25.250 kom.

Realizovani troškovi proizvodnje **19.375,00 EUR-a**

TABELA 7: Brojno stanje sadnog materijala u rasadniku u 2016. godini

Ukupno brojno stanje sadnog materijala u rasadniku u 2016. godini	BROJ SADNICA
	209.714 kom

- **Rasadnik "Županica" Rožaje**

Planirana proizvodnja u toku 2016. godine ukupno je iznosila 782.500 kom.

TABELA 8: Sadnice namijenjene za sadnju u toku 2016. godine

Zalihe iz rasadnika Montenomaks	Rasadnik Rožaje
41.540 kom	30.321 kom
UKUPNO:	71.861 kom

Planirani troškovi proizvodnje17.920,00€

Opremanje mon. zgrade.....30.321,00€
 Planirani troškovi nabavke sjemena.....1.919,00€

Realizacija sadnog materijala u 2016. godini:

- Pravna lica - 48.560 kom
- Fizička lica - 2.500 kom.

Realizovani troškovi proizvodnje **10.515,00 eura**

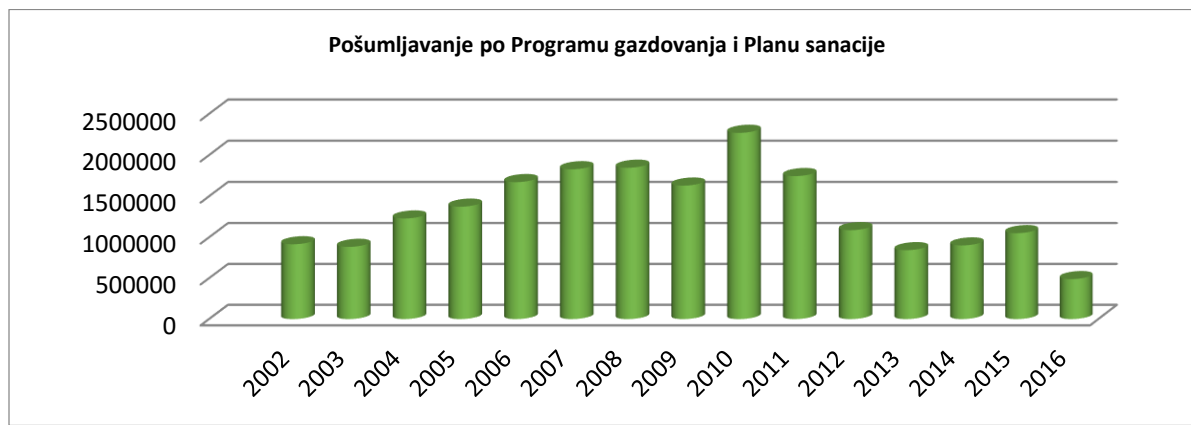
TABELA 9: Brojno stanje sadnog materijala u rasadniku 2016. godine

R.BROJ	VRSTA I STAROST	BROJ SADNICA
1.	Smrča slobodni korjen 1+0	130.000 kom.
2.	Smrča slobodni korjen 5+0	1.032 kom.
3.	C.bor slobodni korjen	1.755 kom.
4.	C.bor slobodni korjen	2.000 kom.
5.	Bijeli bor slobodni korjen 3+0	17.000 kom.
6.	Bijeli bor slobodni korjen 2+0	40.000 kom.
7.	Jela slobodni korjen 1+0	660 kom.
8.	Ariš slobodni korjen višegodišnji	204 kom.
9.	Duglazija slobodni korjen višegodišnja	826 kom.
10.	Bagrem slobodni korjen višegodišnji	6.000 kom.
11.	Čempres 2+0	1.400 kom.
UKUPNO:		200.877 kom.

TABELA 10: Pošumljavanje 2002. – 2016. godine

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
9153 25	8835 94	12306 14	13740 50	16720 58	18281 58	18465 15	16298 58	22700 24	17452 98	10876 85	8430 06	9010 06	10510 70	4891 20

Realizacija šumsko-uzgojnih radova u 2016. godini

Grafikon 1: Pošumljavanje po Programu gazdovanja i Planu sanacije

Faza pošumljavanja prikazana je u prethodnom grafikonu. Od ukupnih 489.120 komada sadnica, po Programu gazdovanja šumama pošumljeno je 240.820 komada sadnica na površini od 55,34 ha. Planom sanacije požarišta pošumljeno je 248.300 komada sadnica na površini od 89,90 ha. Za pošumljavanje privatnih parcela dato je 84.385 komada sadnica. Zbog nedostatka finansijskih sredstava za cjelokupnu realizaciju Planom predviđenih aktivnosti na uzgoju šuma, sredstva su usmjerena samo na pošumljavanje i to, u Područnim jedinicama u kojima su mjere obnavljanja šuma najprioritetnije.

Zabrinjavajuće je da se nekoliko godina unazad obezbjeđuju samo sredstva za obnovu šuma, dok se druge vrste potrebnih radova zbog nedostatka sredstava u potpunosti zapostavljaju. Samo u prošloj godini, shodno planskim dokumentima u šumarstvu, projektovani obim radova na uzgajanju šuma iznosio je 1.186,40 ha, i to: njega šuma – na površini od 682,50 ha; obnova šuma – na površini od 285,70 ha; podizanje novih šuma – na površini od 178,10 ha i ekonstrukcija šuma – na površini od 40,10 ha.

Njega šuma je sastavni i neophodan proces u gazdovanju šumama, a čine je: njega mladika, njega gustika, prorede u mlađem i starijem letvenjaku, kao i prorede u kulturama starosti do 30 godina. Njihova nerealizacija u dužem vremenskom periodu čini sastojinu neproduktivnom, neotpornom na štetne činioce biotičke i abiotičke prirode, a naročito čini povoljnom za podmetanje i širenje požara. Takođe, kontinuirano zapostavljanje radova na njezi šuma ozbiljno ugrožava stvaranje sistema protiv-požarne zaštite šumskih ekosistema.

9.3.3.2. ZAŠTITA ŠUMA

Zaštita šuma na području sa kojima gazduje Uprava za šume usmjerena je na spriječavanje pojava bespravnih sječa, zaštitu šuma od biljnih bolesti i štetočina i zaštitu šuma od požara. Zaštita šuma podrazumijeva zaštitu od abiotskih faktora, atmosferskih taloga (kiša, snijeg, inje, led i grad), šumskih požara i biotskih (organskih) faktora (šumskih gljiva, bakterija koje prouzrokuju bolesti na šumskom drveću (fitopatogene bakterije), parazita i poluparazitskih biljaka, šumskog korova, štetnih šumskih insekata, nekih štetnih šumskih glodara, domaće stoke i na kraju čovjeka). Od navedenih abiotskih faktora, najznačajniji radovi treba da se odnose na doznaku, sječu i brzo izvlačenje stabala koja su oštećena od abiotskih faktora i imaju za cilj spriječavanje sekundarnih bolesti od štetnih insekata.

Zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina vrši se u skladu sa zakonskim propisima, godišnjim planovima i dugoročnim programom saradnje sa Biotehničkim fakultetom u Podgorici i Šumarskim institutom u Beogradu.

✓ Monitoring gazdovanja šumama

Nesumnjivo je da najviše štete u šumama nastaje kao posljedica požara, a nakon toga štete koje nastaju kao posljedica nerealizacije planskih dokumenata. Ukoliko se ne vodi računa o mjerama koje zaštita preporučuje (pretjerano prosvjetljavanje sastojina, neodgovarajuća obnova, uklanjanje stabala koja nisu iskoristila svoj proizvodni potencijal, zanemarivanje stabala budućnosti, nevođenje računa o stabilnosti sastojna, zdravstvenom stanju i vitalnosti) neminovne su greške, koje vode u šumsko-uzgojne neuspjehe sa posljedicama populaciono-ekološke degradacije. Ove posljedice, kao i posljedice kod šteta od požara ne mogu se sanirati za nekoliko decenija. Mogu se izbjeći samo održivim gazdovanjem šumama u skladu sa planski propisanim dokumentima.

Ovo je naročito važno i u kontekstu uzročno-posljedične veze, zdravstvenog stanja šuma i unapređenja opšte otpornosti šuma i posljedica klimatskih promjena.

✓ **Zaštita šuma od štetnih insekata****Suzbijanje borovog litijaša i potkornjaka na proljeće 2016. godine**

I ove godine na području kojim gazduje Uprava za šume (Danilovgrad, Nikšić, Podgorica i Kotor) uočene su na granama borovih stabala bijela gnijezda borovog litijaša. U toku proljeća 2016. godine realizovane su planirane aktivnosti na uništavanju i spriječavanju njegovog razvoja na ukupnoj površini od **538,20** ha. Uglavnom se te aktivnosti odnose na mehaničko uništavanje i spaljivanje borovog litijaša. Takođe, u sastojinama bora munike realizovane su aktivnosti na sječi. Uglavnom se te aktivnosti odnose na mehaničko uništavanje i spaljivanje borovog litijaša. Uklanjanje i paljenje stabala napadnutih potkornjakom sprovedeno je na površini od 208 ha.

Ove aktivnosti se odnose na zaštitu šuma od parazitskih gljiva i štetnih insekata i u cilju zaštite šuma u Crnoj Gori i preventivnom djelovanju protiv malog šestozubog smrčevog potkornjaka (*pityogenes chalcographus*) i velikog osmozubog smrčevog potkornjaka (*Ips typographus* L.). Ranije nabavljene feromonske klopke i feromonski preparati za Područnu jedinicu Pljevlja, Žabljak, Plužine, Bijelo Polje i Rožaje daju rezultate o njihovoj brojnosti, intenzitetu napada odnosno blagovremenom otkrivanju početka gradacije sipaca potkornjaka. Kontrola brojnosti potkornjaka svodi se na postavljanje klopki i preparata na najugroženijim mjestima i redovno se evidentira broj klopke, datum postavljanja feromonskog preparata i njihova zamjena i broj ulovljenih potkornjaka.

TABELA 11: Zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina vrši se u skladu sa zakonskim propisima, godišnjim planovima i dugoročnim programom saradnje sa Biotehničkim fakultetom u Podgorici i Šumarskim institutom u Beogradu.

PJ	Gazdinska jedinica	Sastojina	Odjeljenje	Lokacija	Površina (ha)	Štetočina	Troškovi €
Danilovgrad	„Prekornica“	Pinus l.held.	45a,72a, 37a 40a i 15a	Oklatnica Brzo,Nadulica,Sjedi o do,Topolovo i Stružnica	32,00	Borov lit.	960,00
	„Bjelopavlići“	Pinus l.held.	Neuredjeno	Oklaci,Nadulica Brzo,Baba, Topolovo i Studeno	88,00	Borov lit	
	„Gostilje“	Pinus l.held.	Neuredjeno	Cerovo,Žaričarupe,Ramov kiljan,Grudsko katunište,Lakine lazine,Dobri do,Kruševlje i Tegovine	12,00	Borov lit.	360,00
	Ukupno				132,00		1320,00
Podgorica	„Piperi-Radovče“	Pinus nigra		Radovča-Dubravica,Usjek-Ramova kiljana,Medni gvozd,-Karanov do	100,00	Borov lit.	880,00

	Ukupno				100,00		880,00
Nikšić	„Bijela gora“	Pinus nigra	73a	Grahov.pr.	55,00	Borov lit.	660,00
	„Bijela gora“	Pinus nigra	74a	Petkovići	45,00	Borov lit.	450,00
	Župa-Štitovo	P.nigra,P.sylvestri s	73a	Bjeloševina	20,00	Borov lit.	510,00
	Župa-Štitovo	P.nigra,P.sylvestri s	60a,b	Biočki stan-Seoca	36,20	Borov lit.	
	Ukupno				156,20		1875,00
	Isp.H.Novi			Vrbanj	15,00	Borov lit.	
	Isp.Cetinje			Dobrinjska Njeguši	30,00	Borov lit.	
	Isp.Bar-Ulcinj			SutorinaMikulići	50,00	Borov lit.	
	Isp.Kotor			Lovćen.str. Vrmcv	40,00	Borov lit.	
	Isp.Budva			Brajići	15,00	Borov lit.	
	Ukupno				150,00		3800,00
Sve ukupno:					538,20		7875,00

✓ **Aktivnosti na doznaci slučajnih užitaka i njihova realizacija**

Doznaka sanitara, kao i njihova realizacija (preventivne mjere), sječa i brzo izvlačenje iz šume, iz godine u godinu ne sprovodi se u potpunosti, što je uslovalo pojavu namnožavanja štetnih insekata, njihovo širenje i pojavu sušenja zdravih stabala.

TABELA 12: Doznaka sanitara i realizacija u 2016. godini

Područna jedinica	Ukupan broj doznačenih odjeljenja	Bruto doznačena drvena masa sanitara			Realizacija sanitara m ³
		Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³	
Pljevlja	33	16373,00	192,00	16565,00	
Rožaje	43	2371,81		2371,81	
Berane	4	736,58		736,58	
Plav	21	3574,00	51,00	3625,00	
Bijelo Polje	21	407,00		407,00	
Žabljak		3500,00		3500,00	
Kolašin					
Andrijevica					
Plužine	30	1139,00	9,00	1148,00	
Šavnik	2	39,13		39,13	
Danilovgrad	nema				
Podgorica	nema				
Nikšić	18	479,33	2312,51	2791,84	
Mojkovac					
Kotor	nema				
Ukupno:	172	28. 619,85	2.564,51	31,184,36	

TABELA 13: Bespravne sječe u državnim šumama u 2016. godini

Ukupno po svim područnim jedinicama	Broj krivičnih prijava	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m ³)
	302	1	2696.53

TABELA 14: Bespravne sječe u privatnim šumama u 2016. godini

Ukupno po svim područnim jedinicama	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m ³)
	43	1162.41

9.3.2.3. Zaštita šuma od požara

Šume su jedan od najznačajnijih prirodnih ekosistema koje daju osnovu za održivi razvoj Crne Gore. Zauzimaju 60% teritorije Crna Gore, a sektori koji se baziraju na šumskim resursima imaju veliki potencijal za rast (prerada drveta, obnovljivi izvori energije, proizvodnja hrane, turizam i slično).

Šumski požari predstavljaju globalni ekološki i ekonomski problem. Zbog svoje geografske pozicije u Mediteranu i sve izraženijeg negativnog uticaja klimatskih promjena, crnogorske šume su posebno ugrožene. Najviše su ugrožene šume u primorskom i središnjem dijelu, gdje visoke temperature vazduha u ljetnjem periodu i osobine vegetacije pogoduju nastanku i razvoju požara. Naročito kritičan period za nastanak požara u našim uslovima su mjeseci jul i avgust, kada je intenzitet padavina veoma nizak, kao i mjeseci februar i mart – u uslovima suvih i toplijih zima. Požari uglavnom izbijaju danju u vremenu između 10 i 18 časova. Može se konstatovati da se dnevni ritam šumskih požara podudara sa dnevnom aktivnošću čovjeka.

Poražavajuća činjenica je prisutnost namjernog izazivanja požara zbog povećanja proizvodnje nedrvnih šumskih proizvoda kao što su šipurak, vrijesak, različite vrste pečurki, malina, kupina, kao i zbog pašarenja. Smatra se da sada, uz izuzetak požara nastalih od groma, oko 95% šumskih požara u našim uslovima uzrokuje čovjek, nekom svojom djelatnošću. Evidenciju o šumskim požarima na cijeloj teritoriji Crne Gore pod šumama, po područnim jedinicama, vodi Uprava za šume, gdje se podaci sumiraju na godišnjem nivou.

✓ **Stepen ugroženosti od šumskih požara**

Prema Nacionalnom planu za zaštitu od požara, u zavisnosti od količine i sastava gorivog materijala, vrste drveća, klime, zemljišta i ekspozicije, šume u Crnoj Gori se prema stepenu ugroženosti dijele u četiri grupe:

- **I stepen** – područje vrlo velike ugroženosti: Bar, Budva, Ulcinj, Kotor, Herceg Novi, Cetinje i dio područja Nikšića, Danilovgrada i Podgorice.
- **II stepen** – područje velike ugroženosti: Pljevlja, Žabljak, Mojkovac, Andrijevica, Plužine, Rožaje, Bijelo Polje, Plav, Berane i Kolašin.
- **III stepen** – područje umjerene ugroženosti: brdsko – planinsko područje (šume hrasta, graba i drugih lišćara) i ravničarsko (meki lišćari) – planinsko područje opština: Šavnik, Bijelo Polje, Berane i Kolašin).
- **IV stepen** – područje male ugroženosti: sjeverni i sjeveroistočni dio brdsko-planinskog i planinskog područja (šume bukve).

Intenzitet i pojava požara je u direktnoj zavisnosti od klime koja vlada na određenom prostoru, sa maksimalnim dnevnim temperaturama i dužinom trajanja sušnih perioda. Hidrometeorološki zavod Crne Gore je 2004. i 2008. Godine, u saradnji sa Sektorom za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, primjenjivao kanadski metod određivanja indeksa opasnosti od pojave šumskih požara FWI (Fire Weather Index). Ovaj metod se zasniva na procjeni zapaljivosti šumskog goriva u zavisnosti od prošlih i trenutnih vremenskih uslova.

Meteorološki elementi koji utiču na opasnost su: temperatura vazduha, relativna vlažnost vazduha, brzina vjetra i količina padavina u prethodnih 24 časa. Rezultati prognoze su bili izuzetno dobri, međutim, zbog nedostatka sredstava, dalji rad na prognozi je prekinut.

✓ **Pregled šumskih požara**

Broj požara varira od godine do godine, u zavisnosti od klimatskih prilika. Od 2003. godine (130 zabilježenih požara) opadao je do 2006. godine (16 zabilježenih požara), dok se 2007. godine broj drastično povećao (210 zabilježenih požara), čemu je doprinijela suša i visoke temperature u ljetnjem periodu, kada se najveći broj požara desio u sjevernoj regiji.

U toku 2012. godine u državnim šumama registrovano je 215 šumskih požara. Požarima je uništeno 6.663 ha šuma, što je apsolutni negativni rekord. Pčinjena šteta šumama procijenjena je na oko 4.268.000 EUR-a. U toku 2013. godine, Vlade Crne Gore usvojila je **Plan sanacije** šuma degradiranih šumskim požarima. Plan sanacije predstavlja odgovor na štete pčinjene šumama prilikom šumskih požara u 2012. godini, a kojima je bilo zahvaćeno skoro 7 % ukupne površine šuma u Crnoj Gori.

Realizacija Plana sanacije se odvijala kroz dvije faze: **prva faza** je sječa opožarenih stabala i njihovo uklanjanje sa požarišta (ukupno ponuđena opožarena bruto drvna masa dostupna za sječu iznosila je 370 000 m³), dok se **druga faza** realizuje pošumljavanjem opožarenih površina, na kojima nije došlo do prirodnog podmlađivanja matičnom vrstom šumskog drveća (predviđeno je pošumljavanje 539 ha opožarenih šumskih površina).

Broj požara u toku 2014. godine je bio 17, sa 58,23 ha opožarene površine. Tokom 2015. godine zabilježen je 61 šumski požar, a opožarena površina je iznosila 2063,31 ha. U 2016. godini u državnim šumama bilo je 54 požara, a opožarena površina je iznosila 969.67 ha. U privatnim šumama 19 požara, a opožarena površina je iznosila 130.00 ha.

✓ **Postojeći resursi za zaštitu i spašavanje od šumskih požara**

Ljudski i materijalni resursi su značajna komponenta sistema zaštite i spašavanja. Prava i obaveze državnih organa i organa opštine, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica uređena su Zakonom o zaštiti i spašavanju („Sl.listCG,“ br. 13/07 i 05/08). Pod uslovima koji su propisani ovim Zakonom, gore navedeni subjekti su dužni da učestvuju u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i da stave na raspolaganje svoj alat, prevozna, tehnička i druga sredstva za gašenje i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

Zakon o šumama („Sl. List Crne Gore“, br.74/10 i 47/15), u članu 46 propisuje:

Zabranjeno je loženje otvorene vatre i odlaganje predmeta koji mogu prouzrokovati požar u šumi i na šumskom zemljištu, osim na mjestima određenim za tu namjenu.

Nadležni organ uprave, u periodu povećane opasnosti od požara u šumi i šumskom zemljištu, dužan je da obezbijedi poslove čuvanja šuma uspostavljanjem stalnih dežurstava.

Za šume i šumska zemljišta koja su izložena povećanoj opasnosti od požara primjenjuju se posebne mjere za sprječavanje i pripremu za gašenje požara, u skladu sa Zakonom. Vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

Saglasno navedenim odredbama Zakona, Uprava za šume je izradila detaljne Planove zaštite šuma od požara, sa detaljnim kartografskim prikazom po kategorijama ugroženosti [1-4], a planovi i karte su, u elektronskoj formi, dostavljeni MUP-u, sektoru za vanredne situacije. U vremenu povećane opasnosti od požara Uprava za šume uspostavlja stalna dežurstva [0-24h] i prijem informacija o vremenu nastanka požara, lokaciji, intezitetu požara, površini, procjene širenja požara, kao i mogućnost lokalizovanja nastalog požara. Dežurni sluzbenik je u obavezi da dobijene podatke unese u knjigu, da bez odlaganja obavjesti opštinsku službu zaštite i spašavanja, MUP i koncesionara.

Ugovorom o koncesijama, zaključenim na period [0 -7 godina], pored ostalog predviđeno je da koncesionari imaju obavezu stalnog uspostavljanja šumskog reda, održavanje lokalnih puteva i traktorskih vlaka i angažovanje na gašenju požara. Ugovorom o koncesijama na period od 30 godina koncesionar „Vektra – Jakić“ iz Pljevalja, kada je u pitanju zaštita šuma od požara, ima obavezu organizovanja zaštite šuma od požara.

Dosadašnja iskustva pokazuju da koncesionar „Vektra – Jakić“ nije u potpunosti kadrovski ni tehnički osposobljen da izvršava navedene poslove, naročito kada je obim požara ogroman, kao tokom 2012. Godine, tako da je potrebna koordinacija i saradnja svih subjekata u cilju uspješnog djelovanja i funkcionisanja sistema zaštite od šumskih požara. „Vektra – Jakić“ raspolaže slijedećom opremom za gašenje požara: mobilni telefoni, lopate, sjekire, ašovi; motorne testere; bidoni i burad za vodu; naprtnjače - 20 kom.; terenska vozila (lade nive, kombi); jedno vatrogasno vozilo – cistijerna i zaštitna oprema (odjeća, rukavice, čizme, itd.). U saradnji sa Upravom za šume izvršeno je i postavljanje rezervoara za vodu kapaciteta 8 m³ na mjestima sa velikim stepenom ugroženosti.

Od potrebnih sredstava za gašenje požara Uprava za šume posjeduje dovoljan broj naprtnjača (svaki lugar ima naprtnjaču). Pored toga, Uprava za šume u prethodnoj godini je nabavila 10 plastičnih cistjerna kapaciteta 8m³ koje će biti postavljene na lokacijama gdje je dostupan izvor vode, a na terenima gdje postoji potencijalna opasnost od pojave požara. Kroz Javne nabavke u ovoj godini nabavljene su „Mlatilica“(čelične metle) i to po 10 svakoj od Područnih jedinica Uprave za šume. Takođe, vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

✓ **Potrebe**

Poseban problem u realizaciji sprovođenja obaveza Uprave za šume utvrđenih Zakonom, su: neophodno angažovanje povremene radne snage, po ugovoru o djelu (osmatrača požara); izgradnja vodozahvata, protivpožarnih puteva, protivpožarnih pruga; obezbjeđenje sredstava za troškove gašenja požara (cistjerne, traktori, buldožeri, sjekači); obezbjeđenje sredstava za nabavku opreme (naprtnjače, mlatilice, lopate, itd.) i preventivno uzgojne mjere: njega sastojina i pravovremeno proređivanje sastojina. Sredstva za prethodno navedene aktivnosti i namjene samo su djelimično odobrena Budžetom, iako su neophodna.

TABELA 15: Požari u državnim šumama u 2016. godini

Požari u državnim šumama u 2016. godini	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m ³)	Šteta (EUR-a)	Troškovi gašenja
	969.67	54	23.484	65.706,00	1.460,00

TABELA 16: Požari u privatnim šumama u 2016. godini

Požari u privatnim šumama u 2016. godini	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m3)	Šteta (EUR-a)	Troškovi gašenja
	130.00	19	850	1128,00	100,00

TABELA 17: Pregled ugovorene i posječene bruto drvene mase za 2016. godinu dugoročni ugovori

PJ	KONCESIONAR	GAZDINSKA JEDINICA	Ugovorena bruto drvena masa za 2016. godinu m3	Posjećena br. drv. masa za 2016. godinu m3	%	Zaduženje za ugovorenu br.dr.v.masu 2016 godinu	PLAĆANJE (€)
PLJEVLJA	DOO „VEKTRA JAKIĆ“	Ljubisnja.Tara Kosanica, Kovac,Obzir Buren,Veyisnica, Maocnica,Otilovici – Obarde, Jugostica,Potkovac,Bukovi ca, Voloder I, Voloder II, Korijen	86 930	35 639	41	888.808,05	
	DOO „, BAMBIS STOLARIJA „	Kozicka Rijeka	9 932	8 407	85	191.874,00	192.500,00
SVE UKUPNO:			96862	44046	45	1.080.682,05	
ROŽAJE	DOO „,WOOD“ Konzorcijum PLOČA	Balotičke šume	5 289	5 261	99	80.335,30	77.420,00
	DOO „,REZ“ Konzorcijum LOVNICA	Lovničke šume	4 297	4 129	96	64.669,85	61.052,54
	DOO „,JELA COMERC“ Konzorcijum JELA	Crnja Ibarac	9 498	7 101	75	142.944,90	84.354,00
	DOO „,EL PROM“ Konzorcijum PAUČINA	Paučinske šume	6 850	3 649	53	105.632,00	75.938,02
	DOO „,PODGOR PRODUKT“ Konzorcijum BAĆ BESNIK	Bačko- Besničke šume	12 832	2 173	17	167.313,60	104.850,50
SVE UKUPNO:			38766	22313	58	560895,65	
BERANE	DOO „,ŠIK POLIMLJE“	Jelovica	10 687	8 936	84	171.275,50	315.490,84
		Šekularske šume	9 772	8 338	85	132.912,70	
		Turjak	785	357	45	5.918,00	
SVE UKUPNO:			21.244	17.631	83	310.106,20	
KOLAŠIN	DOO „,TRUDBENIK“	Rečinska rijeka - Vranještica	3 224	3 027	94	21.066,20	133.769,18
SVE UKUPNO:			3 224	3 027	94	21.066,20	
BIJELO POLJE	DOO „,ŠIK LIM“	Bliskovo	7 925	8 014	101	137.241,00	
	DOO „,ŠIK LIM“	Bjelasica	2 720	1 036	38	16.320,00	
	DOO „,BLIŠKOVO“	Mejdanica lisa	3 729	2 842	76	70.529,00	77.530,41
	DOO „,SIK LIM,,	Rudo polje	10 725	7 866	73	186.615,00	
SVE UKUPNO:			25.099	19.758	79	410.705,00	
PLAV	DOO „,PELENGIĆ TRADE“	Čakor Visitor	6 132	1 506	25	39.858,00	
ANDRIJEVIC A	DOO „,BOJ KOMERC“	Jelovica-Gradisnica	6 866	5 192	76	57.845,50	132.475,48
	DOO „,BOJ KOMERC“	Mojanska rijeka	8 046	3 126	39	60.345,00	
SVE UKUPNO:			14.912	8.318	56	118.190,50	
MOJKOV AC	DOO „,TRUDBENIK“	Petrovica Omar buren	3 467			47.711,50	
		Jezerska gora	2 437	2 623	108	32..816,50	
		Štitarica	5 016	1 316	26	40.172,00	
SVE UKUPNO:			1 0920	3 939	36	120.700,00	
SVE UKUPNO:			217159	120538	53	2.662.230,60	1.255.380,97

TABELA 18: Pregled ugovorene i posječene bruto drvene mase za 2016. godinu jednogodišnji ugovori

PODRUČNA JEDINICA	KONCESIONAR	GAZDINSKA JEDINICA	Ugovorena bruto drvena masa za 2016 godinu m3	Posječen a bruto drvena masa za 2016 godinu m3	%	Zaduženje za ugovorenu br.dr.v.masu 2016 godinu	PLAĆANJE	NAPOMENA
PLJEVLJA	DOO.,, JASEN“	Kraljeva gora Bunetina	1 346			20.661,10	163.988,13	Ug.br.322-313/16-1 05.09.2016.god.
SVE UKUPNO:			1 346			20.661,10		
ROŽAJE	DOO.,,PRZMA MONT“	Županica	11 665	3 968	34	199.502,40	197.715,80	
		Gornji Ibar	6 179	1 009	16	99.526,00		Ug.br.322-405/16-1 13.10.2016.god.
	DOO.,,NURKOVIĆ“	Gornji Ibar	1 055			26.060,00	26.075,60	Ug.br.322-427/16-1 17.10.2016.god.
SVE UKUPNO:			18899	4977	26	325088,40		
BERANE	DOO.,,NIKOLA“	Skrivena	1580	757	48	34.620,00	204.361,39	
		Mrtvica tivran	5 555	684	12	84.339,00		Ug.br.322-314/16-1 05.09.2016.god.
SVE UKUPNO:			7135	1441	20	118958,00		
ŽABLJAK	DOO.,,PELENGIĆ TRADE“	Gornji šaranci	1 948			32.796,00	794.650,23	
		Dojnji šaranci	7 796	3 366	43	151.160,00		
		Tepačke šume	5 559	6 082	109	122.298,00		
	DOO.,,MARADOM“	Gornji šaranci	1 130			33.900,00	32.372,00	
		Tepačke šume	2 064	1 001	48	72.240,00		
	DOO.,,SIK LIM“	Gornji šaranci	1 156			32.368,00	620.413,21	Ug.br.322-507/16-1
		Dojnji šaranci	2 243			53.832,00		28.11.2016.god.
SVE UKUPNO:			21896	10449	48	498594,00		
KOLAŠN	DOO.,,KEKER“	Komovi II	5 632	3 293	58	76.499,40	198.128,63	
	DOO.,,KUBURA PROMET“	Komovi II	8 686			175.258,00	83.897,03	Ug.br.322-369/16-1
	DOO.,,PELENGIC TRADE“	Mušovića rijeka Musovića rijeka	5 738 3 257	5 637 974	98 30	128.805,70 32.321,90		27.09.2016.god.
SVE UKUPNO:			23313	9904	42	412885,00		
PLUŽINE	DOO.,,DIT DUGA ,,	Volujak Mratinje	5 861	3 646	62	55.679,50		
	DOO.,,BREZNA FUTURE ,,	Volujak Mratinje	10333	3 863	37	97.146,00	82.020,96	
	DOO.,,DIT DUGA ,,	Planina pivska	2 857	911	32	38.053,00	104.141,82	
SVE UKUPNO:			19051	8420	44	190878,50		
BIJELO POLJE	DOO.,,PERSPEKTIVA “	Ljubovidja	1162			9.877,00	26.581,81	Ug.br.322-429/16-1 17.10.2016.god.
	DOO.,,ŠIK LIM“	Ljubovidja	1 312			27.709,00		Ug.br.322-469/16-1 09.11.2016.god.
	DOO.,,ŠIK LIM“	Korita	3 596	864	24	83.320,00		Ug.br.322-394/16-1 11.10.2016.god.
	DOO.,,EKO PLOD“	Ljubovidja	3 337			29.318,70	93.941,52	Ug.br.322-367/16-1 27.09.2016.god.
SVE UKUPNO:			9407	864	9	150224,70		
NIKŠIĆ	DOO.,,NK – ŠUME“	Zla gora	1 488			11.833,50	14.065,37	Ug.br.322-315/16-1 05.09.2016.god.
PODGORICA	DOO.,,PELENGIĆ TRADE“	Opasanica Travska gora	16 147	5 601	35	154.169,90		

ANDRIJEVICA	DOO „BIOTEL“	Pisevska rijeka Zeletin	5242	1 865	36	46.440,00	36.979,45	
	DOO „19DECEMBAR“	Pisevska rijeka	2 917			26.424,90	28.215,30	Ug.br.322-428/16-1 17.10.2016.god.
SVE UKUPNO:			8159	1865	23	72864,90		
DANILOVGRAD	DOO „SAVA TRANS“	Ponikvica	443			3.987,00	50.405,56	
	DOO „SAVA TRANS“	Štitovo	1086			9.774,00		Ug.br.322-358/16-1 22.09.2016.god.
SVE UKUPNO:			1529			13.761,00		
SVE UKUPNO:			128370	43521	34	1969920,00	2.757.953,81	

U prethodnim tabelama je uočljiva razlika između zaduženja za ugovorenu drvenu masu za 2016. godinu i izvršenih plaćanja od strane koncesionara, a koja je rezultat uplata od strane istih za obaveze iz prethodnog perioda i za nastale obaveze po osnovu zaključenih ugovora u 2016. godini za naše međusobne poslovne odnose iz 2015. godine.

TABELA 18: Ugovorena/posjećena bruto drvena masa, finansijsko zaduženje i plaćanje za 2016. godinu

PODRUCNA JEDINICA	UGOVORENA BRUTO DRV.MASA ZA 2016.GOD.	OSTVARENA PROIZVODNJA ZA 2016.GOD.	%	ZADUŽENJE ZA 2016.GODINU U €	PLAĆANJE ZA 2016.GODINU
PLJEVLJA	98208	44046	45	1.207.483,15	356.488,13
ROŽAJE	57665	27290	47	885.984,05	627.406,46
BERANE	28379	19072	67	429.065,20	519.852,23
ŽABLJAK	21896	10449	48	488.594,00	1.447.435,44
KOLAŠIN	26537	12931	47	433.951,20	415.794,84
PLUŽINE	19051	8420	44	190.878,50	186.162,78
B.POLJE	34506	20622	60	560.929,70	198.053,74
NIKŠIĆ	1488			11.833,50	14.065,37
PLAV	6132	1506	25	39.858,00	-
PODGORICA	16147	5601	35	154.169,90	-
ANDRIJEVICA	23071	10183	44	191.055,40	197.670,23
DANILOVGRAD	1529			13.761,00	50.405,56
MOJKOVAC	10920	3939	36	120.700,00	-
UKUPNO:	345529	164059	47	4.728.263,50	4.013.334,78

9.3.3 UREĐIVANJE ŠUMA U 2016. godini

✓ Planovi razvoja šuma (PRŠ)

Zakonom o šumama (Sl. list CG Br.74/10, kao i Sl. list CG Br. 47/15 -Čl. 13), predviđena je izrada ovog planskog akta, na nivou šumskog područja, koje obuhvata teritoriju jedne ili više opština. Sredinom 2013. godine, kroz FODEMO projekat, izrađen je Plan razvoja šuma za opštinu Mojkovac kao pilot projekat, i isti je dostavljen Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja na dalje postupanje. Namjera je bila da se kroz izradu ovog Plana dobiju potrebni inputi za izradu Pravilnika i priručnika (uputstva) za izradu Planova. Do danas Pravilnik nije donešen.

Preporuka: Donijeti Pravilnik o izradi Plana razvoja šuma

✓ Programi gazdovanja šumama (PGŠ)

Po osnovu Ugovora iz 2014. godine, u toku 2016. godine, izrađeni su Programi gazdovanja šumama za GJ Bundos – PJ Plužine i GJ Prekornica – PJ Danilovgrad, i isti su trenutno u procesu usvajanja. U toku

2016. godine vršeno je prikupljanje terenskih podataka za izradu Programa gazdovanja šumama, na osnovu Pregovaračkog postupka sa prethodnim objavljivanjem poziva za javno nadmetanje iz 2015. godine, za sljedeće Gazdinske jedinice: Babina gora-Šipovica-Vaganica - PJ Plav, Bjelasica – PJ Bijelo Polje, Latično i Zla Gora – PJ Nikšić, Mrtvica-Tivran – PJ Berane, Štitovo – PJ Danilovgrad, Petinske šume – PJ Pljevlja i Piva – Komarnica – PJ Plužine.

Programi gazdovanja šumama za Gazdinske jedinice Petinske šume je izrađen i usvojen od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, dok se Programi gazdovanja šumama za ostale Gazdinske jedinice očekuju najkasnije u periodu mart - april 2017. godine. Ovoliko kašnjenje u izradi Programa gazdovanja šumama uzrokovano je kasnim raspisivanjem postupka javne nabavke, tako da su Ugovori o izradi navedenih Programa gazdovanja šumama potpisani 15.10.2015. godine, (Latično i Petinske šume), dok su Ugovori za ostale Gazdinske jedinice potpisani 15.12.2015. godine.

Ugovori po osnovu Otvorenog postupka javne nabavke za izradu Programa gazdovanja šumama za 2016. godinu, za osam Gazdinskih jedinica, potpisani su 19.12.2016. godine, za sljedeće GJ-ce: PJ Nikšić –GJ Somina, PJ Plužine – GJ Goransko, PJ Berane – GJ Skrivena, Turjak i Crni vrh – Rujišta, PJ Pljevlja - GJ Otilovići- Obarde i PJ Andrijevića – GJ Mojanska rijeka- Kraštica.

Osnovni razlog kašnjenja izrade Programa gazdovanja šumama jeste nedopustivo kašnjenje otvorenog postupka javne nabavke, što je prouzrokovalo potpisivanje ugovora sa izvođačima sredinom decembra mjeseca. Uprava za šume je za prethodno navedene cikluse izrade Programi gazdovanja šumama blagovremeno pripremala tehničku dokumentaciju sa predračunom troškova izrade (koja je najzahtjevniji dio poziva).

Preporuka: Imajući u vidu navedeno, činjenicu da je Godišnjim programom gazdovanja za 2017. godinu, usklađenim sa odobrenim budžetskim sredstvima, planirana izrada Programa gazdovanja šumama za šest Gazdinskih jedinica (a važnost ističe za njih jedanaest), kao i činjenicu da u toku 2018. godine ističe važnost još deset Programa gazdovanja šumama, nameće se neophodnost povećanja budžetskih sredstava po ovom osnovu.

✓ **Plan gazdovanja privatnim šumama (PGPŠ)**

Pravilnik o izradi Plana gazdovanja privatnim šumama donešen je 26.08.2016. godine, Članom 14a ZOŠ-a (Sl.list CG Br.47/15), a u nadležnosti Uprave za šume je donošenje istih. Pri sadašnjem nivou budžetskih sredstava planiranih za Uređivanje šuma, izrada Plana gazdovanja privatnim šumama je nemoguća.

9.4 AGENCIJA ZA DUVAN

9.4.1. DJELOKRUG RADA AGENCIJE ZA DUVAN

Agencija za duvan osnovana je 2005.godine, njena nadležnost propisana je Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. br. 5/12, 25/12, 44/12, 61/12, 20/13, 17/14, 6/15, 80/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17) i Zakonom o duvanu („Službeni list CG“, br. 48/08, 46/08 i 42/15).

Osnovna nadležnost Agencije za duvan je primjena propisanih procedura po Zakonu o duvanu, za odlučivanje po zahtjevima privrednih subjekata radi izdavanja odobrenja za obavljanje određenih djelatnosti propisanih Zakonom.

9.4.2. IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

✓ Normativna aktivnost

Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o duvanu (2015.g.) koji je imao za cilj unapređenje poslovnog ambijenta i ukidanje biznis barijera, pojednostavljene su procedure prilikom dobijanja odobrenja za obavljanje određenih djelatnosti. Navedeni ciljevi realizovani su i usklađeni sa Akcionim planom za unapređenje poslovnog ambijenta i akcionim planom za implementaciju preporuka "Giljotine" propisa. Vlada je donijela i Uredbu o postupku javnog tendera za izdavanje odobrenja za proizvodnju duvanskih proizvoda kako bi se obezbijedila puna transparentnost u sprovođenju postupka za dodjelu ovog odobrenja. Time smo zaokružili pravni okvir u ovoj oblasti.

✓ Aktivnosti Agencije za duvan u saradnji sa resornim ministarstvom i drugim organima

Agencija za duvan u toku 2016.godine učestvovala je u izradi raznih akata, i to:

- mjesečne, kvartalne i godišnje analize o stanju na tržištu cigareta;
- godišnji izvještaj o radu Agencije za duvan za 2015. godinu;
- kadrovski plan za 2017.godinu;
- izvještaj o rješavanju prvostepenih upravnih postupaka za 2015.godinu;
- godišnji finansijski izvještaji za 2015. godinu;
- plan javnih nabavki Agencije za duvan za 2016. godinu;
- izvještaj o javnim nabavkama Agencije za 2015. godinu;
- izrada predloga programskog budžeta Agencije za duvan za 2017. godinu kao integralnog dijela budžeta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- popis osnovnih sredstava, materijala i sitnog inventara Agencije za duvan na 31.12.2015.g.;
- obračun iznosa prosječno ponderisane maloprodajne cijene cigareta (PPC) za 2016. godinu;
- kvartalni finansijski izvještaji Agencije za duvan za 2016. godinu: izvještaj o novčanim tokovima i izvještaj o neizmirenim obavezama;
- vođenje cjenovnika maloprodajnih cijena cigareta koje se objavljuju u Službenom listu CG;
- informacije iz nadležnosti Agencije na zahtjev NVO sektora.

9.4.3. ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U toku 2016.godine Agencija za duvan donijela je 1000 rješenja, koja se odnose na produženje odobrenja, odnosno licenca za obavljanje određenih djelatnosti propisanih Zakonom o duvanu, tako i na zahtjeve stranaka koje započinju obavljanje djelatnosti iz oblasti duvana i duvanskih proizvoda. Svi podnešeni zahtjevi riješeni su pozitivno, što znači da nije uložena ni jedna žalba na rešenje Agencije.

Naredni pregled pokazuje broj donešenih rješenja po vrstama djelatnosti, i to, za:

- ✓ obavljanje uvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda 2 rješenja,
- ✓ obavljanje izvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda 1 rješenje,
- ✓ obavljanje prometa na veliko duvanskim proizvodima 1 rješenje,
- ✓ obavljanje prometa na malo duvanskim proizvodima 952 rješenja,
- ✓ upis u registar uvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda 2 rješenja,
- ✓ upis u registar izvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda 1 rješenje,
- ✓ upis u registar trgovaca na veliko duvanskim proizvodima 1 rješenje,

- ✓ upis u registar o markama duvanskih proizvoda 40 rješenja.

Kao što pokazuje prethodni pregled, najveći broj izdatih odobrenja odnosi se na trgovce na malo duvanskim proizvodima (952 odobrenja).

Agencija za duvan, kroz obavljanje svoje djelatnosti, ostvarila je u 2016.godini prihode Budžetu Crne Gore u iznosu od oko 270.000 €. (Sa malim brojem izvršilaca - 5 službenika i godišnjim budžetom od oko 90.000€.) .

Shodno Zakonu o duvanu jedna od nadležnosti Agencije za duvan je i praćenje stanja na tržištu duvanskih proizvoda. Uvozom cigareta, kao i prometom na veliko duvanskim proizvodima u 2016. godini, bavile su se kompanije koje su dobile od Agencije za duvan licencu, i to: „Bar-Kod”doo- Podgorica; „Philip Morris Montenegro”doo- Podgorica; „Ataco - trgovina i zastupanje”doo- Danilovgrad; „Neregelia”doo- Podgorica; „NTC”doo- Nikšić; „DMD Delta”doo- Podgorica; „Plus”doo- Podgorica; „S Press +”doo- Podgorica; „Montenegro duvan comerc”doo- Mojkovac. Krajnji subjekti u prometnom lancu su maloprodajni objekti, i prema evidenciji Agencije, dozvolu za prodaju cigareta ima oko 1900 maloprodajnih objekata.

Promet cigareta legalnim kanalima, prema podacima registrovanih trgovaca na veliko duvanskim proizvodima bio je u 2016. godini na nešto većem nivou u odnosu na 2015. godinu, pa je prošlu godinu obilježilo zaustavljanje negativnog trenda porasta crnog tržišta cigareta koje je u poslednjih nekoliko godina bilo u usponu. Stoga očekujemo da se pozitivni pomaci u sređivanju stanja na tržištu cigareta nastave u 2017. godini.

U ukupnoj prodaja cigareta, dominantna je prodaja cigareta nabavljena od inostranih proizvođača. Sa obustavom proizvodnje cigareta iz nekadašnjeg proizvodnog programa Duvanskog kombinata Podgorica, na našem tržištu prisutne su samo cigarete nabavljene od inostranih proizvođača. Vrlo mala količina cigareta koja se proizvode u Fabrici duvana u Mojkovcu proda se na našem tržištu.

Agencija za duvan vodi i Registar o robnim markama duvanskih proizvoda, u 2016.godini ima registrovanih 157 marki cigareta, od čega se u prometu nalazi 148 marki.

U Agenciji za duvan od početka 2014. godine vrši se i obračun prosječno ponderisane maloprodajne cijene cigareta - PPC, prema kojoj se obračunava minimalna akciza na cigarete za proizvođače i uvoznike duvanskih proizvoda, radi zaštite i stabilnosti budžetskih prihoda. Shodno Uredbi o načinu i postupku utvrđivanja iznosa prosječno ponderisane maloprodajne cijene cigarata, Agencija za duvan utvrđuje predlog njenog visine i dostavlja ga Ministarstvu finansija na usvajanje. Utvrđivanje prosječno ponderisane maloprodajne cijene cigareta se koristi kao referentna tačka prilikom obračuna minimalne akcizne obaveze počev od 01.aprila 2017. godine, kada će se primijeniti i nove akcizne stope na cigarete shodno akciznom kalendaru.

Agencija za duvan, osim prihoda koje ostvaruje u skladu sa Zakonom o duvanu, doprinosi indirektno prihodima Budžeta Crne Gore po osnovu akciza, carina i PDV na cigarete i ostale duvanske proizvode. Međutim, evidentno postojanje posljednjih godina crnog tržišta cigareta veoma je negativno uticalo na zaostajanje rasta akciznih prihoda od cigareta.

9.4.4. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPRJEĐENJE STANJA U OBLASTI

Zabrinjavajući je nivo veličine tzv. crnog tržišta cigareta u ukupnom tržištu cigareta u prošloj godini (kao i u prethodnih nekoliko godina), što zahtijeva ozbiljan, kompleksan i sinhronizovan program mjera i aktivnosti od strane nadležnih državnih organa radi njegovog svođenja na prihvatljiv nivo. Može se očekivati da se željeni cilj ostvari kroz vladinu Komisiju za suzbijanje sive ekonomije, pri čemu je potrebno prethodno obezbijediti društveno politički konsenzus. Cigarete su akcizni proizvod, dakle - dodatno operežovan, i zbog toga važan budžetski prihod. Razumljiv je cilj - borba protiv sive ekonomije, kako bi se izgubljeni prihodi zbog postojanja crnog tržišta, ulili u budžet i doprinijeli uravnoteženju javnih finansija.

10 OCJENA STANJA

Ministarstvo je u prethodnom periodu intenzivno radilo na usklađivanju sa Evropskom unijom čime je omogućeno otvaranje tri veoma zahtjevna pregovaračka poglavlja, Poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoja, Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor i Poglavlje 13 – Ribarstvo.

Agrobudžet za 2016. godinu u potpunosti je realizovan. Sve obaveze su isplaćene na vrijeme i u skladu sa planom. Povećana je količina otkupljenog mlijeka, kao i kvalitet istog. U oblasti biljne proizvodnje uvedena su direktna plaćanja za višegodišnje kulture. Zaštićen je prvi proizvod „Njeguški pršut“ geografskom oznakom.

Kontinuirano je sprovedena edukacija poljoprivrednih proizvođača kroz obuke, seminare, radionice i studijska putovanja. Realizovan je projekat „Karavan organskih i tradicionalnih proizvoda“ sa ciljem promocije domaćih proizvoda u crnogorskim opštinama.

Realizovan je Program podsticanja projekata u vodoprivredi - Podrška izgradnji vodovoda na seoskom području kojim je obuhvaćena izgradnja 43 vodovoda, kao i vještačkih akumulacija u cilju stvaranja boljih uslova života i rada na seoskom području. Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2016. godinu („Službeni list CG“, broj 79/15) u ukupnom iznosu od 550.000€.

Uprkos nedovoljnom broju ljudskih resursa, Ministarstvo je u 2016. godini uspješno implementirao javne pozive za dodjelu sredstava bespovratne podrške u okviru IPARD Like 1 i IPARD Like 2 projekta i MIDAS projekta, i u toku 2016. godini isplatio **1,786,448.85 eura** bespovratne podrške, dok je ukupan iznos prihvatljivih investicija iznosio **3,630,211.36 eura (sa PDV-om)**.

Od aprila 2016. godine započeto je elektronsko vođenje Registra poljoprivrednih gazdinstava, koji će služiti kao osnova za dobijanje svih podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a istovremeno i evidencija o stvarnim podacima o svim poljoprivrednim gazdinstvima na teritoriji Crne Gore.

U 2016. godini počela je implementacija projekta za uspostavljanje Evidencije upotrebe poljoprivrednog zemljišta, tj. **LPIS projekta**. Tokom godine raspisani su tenderi za nabavku softvera, hardvera i orto-foto mapa i izabrani dobavljači i izvođači radova, koji će raditi na uspostavljanju sistema na osnovu kojeg će se vršiti kontrola plaćanja po prijavljenim površinama iz nacionalnog i EU budžeta, a krajem 2016. godine pripremljena je mjera podrške organskoj proizvodnji koju će Direktor za plaćanja u okviru *LPIS pilot projekta* sprovesti u skladu sa EU pravilima sistema administracije i kontrole (IACS). Takođe, veoma

bitan je i nastavak LPIS projekta, kroz koji će se raditi na uspostavljanju LPIS sistema u Crnoj Gori, kao jednog od ključnih komponenti Integrisanog sistema administracije i kontrole (IACS) svih plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a čije uspostavljanje je jedno od završnih mjerila za zatvaranje pregovora za pristupanje Crne Gore u EU, za poglavlje 11 Poljoprivrede i ruralni razvoj.

Izvještajem o napretku Evropske komisije za Crnu Goru 2016. godine za Poglavlje 12 – ocijenjeno je da je ostvaren dobar napredak u oblasti usvajanja zakonodavstva. Preporučeno je da se nastavi sa implementacijom Strategije za transpoziciju i implementaciju EU zakonodavstva, kao i da se radi na unapređenju administrativnih kapaciteta, posebno inspekcije i laboratorija i daljem unapređenju objekata za hranu.

BIP (Border Inspection Point) odnosno Punkt za inspekciju proizvoda na graničnom prelazu, koji će služiti za kontrolu i uzorkovanje veterinarskih i fitosanitarnih proizvoda, završen je u martu 2016. godine. BIP Bar je prvi crnogorski granični prelaz za kontrolu hrane prema standardima EU koji je izgrađen u Luci Bar i u njemu se vrši uzorkovanje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji se uvoze u Crnu Goru pomorskim putem.

11 PRIORITETI U 2017. GODINI I MJERE ZA NJIHOVU REALIZACIJU

U 2017. godini Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja će svoje aktivnosti usmjeriti u pravcu realizacije obaveza definisanih Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu, Programom rada Ministarstva, kao i u smjeru izvršavanja obaveza utvrđenih u okviru Programa pristupanja Crne Gore EU odnosno u okviru pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13. Crna Gora je dobila šest mjerila za zatvaranje pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13 i rad na njihovom ispunjavanju biće prioritet Ministarstva u 2017.

Ministarstvo će u skladu s Programom rada Vlade u toku 2017. donijeti pet novih zakona: Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, Zakon o slatkovodnom ribarstvu, Zakon o morskom ribarstvu, Zakon o uređenju tržišta ribljih proizvoda i Zakon o poljoprivrednom zemljištu.

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće akreditacija Direktorata za plaćanja tj. povjeravanje zadataka izvršenja budžeta Crnoj Gori od strane Evropske komisije za pretpristupnu podršku EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Uporedo sa institucionalnim razvojem, neophodno je raditi i na jačanju kadrovskih kapaciteta Ministarstva s posebnim fokusom na Direktorata za plaćanja obzirom da je akreditacija uslovljena postojanjem dovoljnog broja kvalitetnih i dobro obučених ljudskih resursa, kako je navedeno u nalazima revizije Evropske komisije.

Takođe jedan od zahtjeva EK je i jačanje sektora ribarstva i s tim u vezi formiraće se poseban Direktorat za ribarstvo i nastaviti sa jačanjem kadrovskih kapaciteta u cilju pripreme za sprovođenje zahtjeva Zajedničke ribarstvene politike.

U 2017. u sastav Minisatrsva prelaze i inspekcije nadležne za oblasti bezbjednosti hrane, veterinu, fitosanitarnu politiku, poljoprivredu i ribarstvo što će doprinjeti boljoj kordinaciji i kontroli posebno u sekoru hrane što je jedna od opbaveza iz poglavlja 12.

U toku 2017. godine nastaviće se sa aktivnostima na identifikovanju poljoprivrednog zemljišta pogodnog za realizaciju projekata u oblasti ljekovitog bilja, prerade i povrtarske i voćarske proizvodnje, a planirano je i objavljivanje Javnih oglasa za davanja u zakup državnog zemljišta na teritoriji opštine Šavnik, Nišić, Ulcinj, Rožaje i Danilovgrad.

U narednom periodu planirano je uvođenje novih mjera u Agrobudžet u cilju unaprjeđenja životnog standarda i uslova za bavljenje poslom ljudi u ruralnim područjima, veća uključenost populacije mlađe od 30 godina u bavljenje poljoprivredom kroz poseban program podsticanja mladih za bavljenje poljoprivredom, spovodiće se Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) u cilju unaprjeđenja ruralnih područja, povećanja zaposlenosti kao i smanjenje postojećeg trenda depopulacije ovih područja, unaprijediti stanje u oblasti infrastrukture, gdje će se u saradnji sa lokalnim jedinicama samouprava konstantno raditi na rješavanju pitanja vodosnabdijevanja, putne i druge infrastrukture, i konstantno raditi na edukaciji i boljoj informisanosti poljoprivrednih proizvođača u cilju veće iskorišćenosti dostupnih sredstava podrške.

Jedan od glavnih izazova u narednom periodu biće zaustavljanje izvoza drvnih sortimenata i uređenje unutrašnjeg tržišta drveta, rad na reformi sistema gazdovanja šumama (obezbjedena je ekspertska podrška), kao i pojačan nadzor nad radom Uprave za šume, od koje se očekuje preuzimanje pune odgovornosti za izvršenje poslova na gazdovanju šumama.

Javni poziv za ADMAS projekat – kreditiranje crnogorske poljoprivrede iz sredstava Abu Dabi razvojnog fondaje stalno otvoren sve do povlačenja navedenog iznosa sredstava. Ove godine će se biti intenzivirana info kampanja po pitanju ovog projekta, dok je planirana realizacija već isplaćenih projekata. Monitoring postojećih projekata je u toku, sa ciljem da se u 2017. godini pet projekata završi (Milkraft Leche, Mesopromet – Franca, Vektra Jakić, Agro Carine i HM Durmitor).

Kontrola i suzbijanje bolesti i biljaka i životinja i kontrola bezbjednosti hrane u svim fazama proizvodnje i prometa su prioriteti Ministarstva, koji su pretočeni kroz programe mjera za 2017. godinu.

U narednom periodu radiće se na uspostavljanju vodnog informacionog sistema, kao jedinstvene baze podataka kojom će se obezbijediti izvršavanje obaveza izvještavanja prema nacionalnom zakonodavstvu i zahtjevima Evropske unije i međunarodnih ugovora, na donošenju planova upravljanja vodama na vodnom području rječnog sliva kojim se određuju elementi upravljanja vodama utvrđeni zakonom i na taj način opredjeljuje politika države u toj oblasti kao i na jačanju kapaciteta svih institucija koje imaju nadležnosti u oblasti voda.